

משנה מסכת חולין (מ)

[פרק א](#) • [פרק ב](#) • [פרק ג](#) • [פרק ד](#) • [פרק ה](#) • [פרק ו](#) • [פרק ז](#) • [פרק ח](#) • [פרק ט](#) • [פרק י](#) • [פרק יא](#) • [פרק יב](#)

[פרק א](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

[פרק ב](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה י](#)

[פרק ג](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

[פרק ד](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

[פרק ה](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#)

[פרק ו](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

[פרק ז](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

[פרק ח](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

[פרק ט](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)

פרק י

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#)

פרק יא

[משנה א](#) [משנה ב](#)

פרק יב

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#)

א

פרק

א

משנה

-

א

פרק

הכל שוחטין ושחיטתן כשרה, חוץ מחרש, שוטה, וקטן, שמא יקלקלו בשחיטתן. וכלן ששחטו ואחרים רואין אותן, שחיטתן כשרה. שחיטת נכרי, נבלה, ומטמאה במשא. השוחט בלילה, וכן הסומא ששחט, שחיטתו כשרה.

השוחט בשבת, וביום הכפורים, אף על פי שמתחייב בנפשו {יא}, שחיטתו כשרה:

ר"ע מברטנורה **הכל שוחטין**. בגמרא פריד, הכל שוחטים לכתחלה ושחיטתו כשרה דיעבד. דמרישא משמע דהאי דמרבינן מהכל שוחטין לכתחלה {א}, ובסיפא משמע דכי מרבינן מהכל, דיעבד מרבינן ליה, אבל לכתחלה לא אתרבי. והא ליכא למימר פלה מתניתין לכתחלה וחדא קתני, דכיון דתנא הכל שוחטין פשיטא דכשרה. ובמסקנא מפרשא מתניתין בגמרא הכי, הכל שוחטין, כל הממחים היודעים הלכות שחיטה {ב} שוחטין, ואף על פי שאין מחזקין, שלא שחטו לפנינו שלשה פעמים לראות אם יש בהן כח שלא יתעלפו {ג} בשחיטה ויבאו לידי שהיה. במה דברים אמורים דחשיבי ממחים, בזמן שאלו המוסרים לו לשחט יודעים ומפירים בו שיודע הלכות שחיטה, אבל אם אין יודעים בו אם יודע הלכות שחיטה, לא ישחט. ואם שחט, בודקין אותו, ואם יודע הלכות שחיטה, שחיטתו כשרה: **חוץ מחרש שוטה וקטן**. דאפלו דיעבד ויודעים הלכות שחיטה אסור לאכל משחיטתו. דתמיד הו מחזקין לקלקל, שאין בהו דעת: **וכלן ששחטו**. מדלא קתני ואם שחטו, אלא וכלן ששחטו, משמע דלאו אחרש שוטה וקטן גרידא קאי {ד} אלא אף אשאין יודעים בו אם יודע הלכות שחיטה דרישא קאי, דבודקין אותו. ואי ליתיה קמן דלבדקיה, ושחט ואחרים רואין אותו, שחיטתו כשרה. ולית הלכתא כי האי מתניתין. אלא אף על גב דאין אחרים רואין אותו וליתיה קמן דלבדקיה, שחיטתו כשרה, דרב מצוין אצל שחיטה ממחים הו, ואף לכתחלה שוחטין אף על פי שאין אחרים רואין אותו: **שחיטת נכרי**. אפלו כהלכתה וישראל עומד על גביו {ה}, נבלה. אבל אינה אסורה בהנאה {ו}, דדוקא שחיטת מין האדוק לעבודה זרה {ז} אסורה בהנאה, דסתם מחשבת מין לעבודה זרה, אבל נכרי האמור כן הוא מאותן שמעשה אבותיהן בידיהן: **ומטמאה במשא**. כדכתיב (ויקרא יא) והנושא את נבלתה וגו', ואף על פי שלא נגע. ולא היה צריך למתני, דכיון דנבלה היא בידוע שנבלה מטמאה במשא, אלא לומר לה, זו מטמאה במשא בלבד, ויש לה אחרת שמשמאה אפלו באהל, ואי זו, זו תקרבת עבודה זרה {ח}: **השוחט בלילה וכן הסומא**. תנא שוחט בלילה דומיא דסומא, מה סומא באפלה אף השוחט בלילה באפלה, ובהאי הוא דתנא השוחט דיעבד אין לכתחלה לא, אבל כשאבוקה כנגדו אפלו לכתחלה שוחטים בלילה: **השוחט בשבת**. אף על פי שאם היה מזיד {ט} היה מתחייב בנפשו, שחיטתו כשרה. ומיהו אסורה באכילה ליומה, דלהכי תני בשבת וביום הכפורים, לאקושי שבת ליום הכפורים, מה יום הכפורים אסורה באכילה כל אותו היום משום ענוי, אף שבת אסורה באכילה כל אותו היום. ולמוצאי שבת מתרת בין לו בין לאחרים. והשוחט לחולה בשבת

דְּבַהֲתֵרָא קָא שְׁחַט, מִתֵּר לְבָרְיָא לְאָכַל **[י]** מִמֶּנּוּ בְּאוֹתוֹ שֶׁבֶת בְּשֵׁר חַי, אֲבָל לֹא מִבְּשָׁל, שְׁמָא יִרְבֵּה בְּשִׁבִילוֹ : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] דְּוֹדָאי לֹא אֶתָּא לְאֶשְׁמַעִינָן אֶלָּא אִמְאי דְּמַרְבִּינָן. דְּבַמִּי דְּפְשִׁיטָא לָן שְׁשׁוּחַט, מֵאי אֶתִּי לְמִימְרָא, קָרָא כְּתִיב וְזָבַחְתָּ: **[ב]** הִנְהוּ דְּכַתְּבַב בְּרִישׁ פֶּרֶק ב' דְּהַלְכְּתָא גְּמִירֵי לְהוּ: **[ג]** לְשׁוֹן עֵינֵיפּוֹת וְחִלְשׁוֹת הַלֵּב, שְׁאִין יָכוֹל לְרָאוֹת מִפֶּת חֶרֶב וְסָפִין אֶפְלוּ בְּבִהֶמָה. כְּמוֹ וְתִתְעַלְפָּנָה הַבְּתוּלוֹת [עמוס ח]. רְש"י: **[ד]** וּמִיָּהוּ אֲדִידָהוּ נְמִי קָאִי, דְּדוֹקָא בְּדִיעֵבַד מְכַשִּׁירִין שְׁחִיטָתוֹ, אֲבָל לְכַתְּחֵלָה לֹא אֶפְלוּ בְּאַחֲרִים עוֹמְדִים עַל גְּבִיהֶם. הַר"ן. וְעֵין תוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: **[ה]** רְש"י. וּמִסִּים הַר"ן, שְׁאִין שְׁחִיטָה אֶלָּא בְּיִשְׂרָאֵל. אֲבָל נְכָרֵי פִּינּוּ דְּלָאוּ בְּתוֹרַת שְׁחִיטָה הוּא, כְּשֶׁשְׁחָטָה הוּיָא לָהּ כְּמִתָּה מֵאִלְיָה. הַר"ן. וּבְבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם ר"י, מִשׁוּם דְּכְתִיב וְזָבַחְתָּ וְאָכַלְתָּ אוֹתוֹ, שֶׁהוּא בַר זְבִיחָה אֶכְלָל מִזְבִּחוֹ. וְעֵין תוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: **[ו]** כְּלוּמַר כְּתִקְרַבְתָּ עֲבוּדָה זָרָה דְּאִסוּרָה בְּהִנְאָה, כְּדַתְנָן בְּמִשְׁנָה ג' פֶּרֶק ב' דְּעֲבוּדָה זָרָה: **[ז]** וְזָה לְשׁוֹן הַרְמַב"ם, לְפִי שְׁעוּבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה חֲלוּקִים לְשְׁנֵי חֲלָקִים, הָאֶחָד מֵהוּן הַיּוֹדְעִין לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ, רְצוּנוֹ לומר לְהַבִּיט אֶל הַמְזָלוֹת הַצּוֹמְחִים לְצַרְדָּא מִלְּאֲכָתָם, וְלַהוֹרִיד הַרוּחָנִיּוֹת בְּהוֹן וּשְׁאָר אוֹתָן שְׁטִיּוֹת הַמְטַנְפִּים הַשֶּׁכֶל כּו'. וְהַחֲלֵק הַשְּׁנִי, הוּן הַעוֹבְדִים לְאוֹתָן הַצּוֹרוֹת הַיְדוּעוֹת כְּפִי מַה שְׁלֵמְדוֹ מִתְּכַמִּיָּהֶם בְּלִבָּד. וְכֵן הֵם רַב עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה. וְהַחֲלֵק הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן עָלְיוֹ אִמְרוּ חֲכָמִים ז"ל בְּלְשׁוֹן הַזֶּה, נְכָרִים שְׁבַחוּץ לְאַרְצָא לָאוּ עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה אֶלָּא מַעֲשֵׂה אֲבוֹתֵיהֶם בִּידֵיהֶם. הַרְמַב"ם: **[ח]** וּכְרַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָא דְּתַנְיָא כּו' מִנִּין לְתִקְרַבְתָּ עֲבוּדָה זָרָה שֶׁהִיא מְטַמְּאָה בְּאֵהָל, שְׁנֵאמַר [תְּהִלִּים קו] וַיִּצְמְדוּ לְבַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ זְבָחֵי מִתִּים, מַה מֵת מְטַמְּא בְּאֵהָל אִף תִּקְרַבְתָּ עֲבוּדָה זָרָה מְטַמְּאָה בְּאֵהָל. וְעֵין תוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: **[ט]** דְּאֵלוּ בְּמִזִּיד, לֹא יֹאכַל עוֹלָמִית. כְּדָא שְׁכַחוּ בְּמִבְשָׁל בְּשֶׁבֶת בְּמִזִּיד בְּמִשְׁנָה ג' פֶּרֶק ב' דְּתַרּוּמוֹת, וּבְפִרוּשׁ הַר"ב שֵׁם, דְּלְאַחֲרִים מִתֵּר לְמוֹצָאֵי שֶׁבֶת. וְכֵן כְּתִבוּ הַרְמַב"ם וְהַטוֹר. וְלְכַאוּרָה בְּשְׁחִיטָה נְמִי דִּינָא הַכִּי. וּמְכַל מְקוּם מִתְּנִיתִין לֹא מִתּוֹקְמָא בְּמִזִּיד, דְּשְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה קִתְּנִי לֹא שְׁנָא לוֹ וְלֹא שְׁנָא לְאַחֲרִים כּו'. וְכִי תִימָא אִמְאי כְּשֶׁר לְאַחֲרִים הָא הוּי מְחַלֵּל שֶׁבֶת, דְּפִרְשׁ הַר"ב בְּמִשְׁנָה דְּלִקְמוֹן דְּשְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה, יֵשׁ לומר דְּלִקְמוֹן מִירֵי בְּפִרְהֶסְיָא וְהָכָא בְּצַנְעָא. וְעוֹד יֵשׁ לומר דְּמִשׁוּם פְּעַם אַחַת לֹא חָשִׁיב מוּמָר. תוֹסְפּוֹת. אֲבָל בְּהַרְמַב"ם וְהַטוֹר מִשְׁמַע דְּבְּמִזִּיד אִסוּר אִף לְאַחֲרִים. וְעֵין תוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: **[י]** גְּמָרָא, מֵאי טַעְמָא, פִּינּוּ דָּאִי אֶפְשָׁר לְכַזִּית בְּשֵׁר בְּלֹא שְׁחִיטָה, אֲדַעְתָּא דְּחוּלָה קָא שְׁחַט. פִּרְשׁ רְש"י, וְלִיכָא לְמַגְזֵר שְׁמָא יִרְבֵּה בְּשְׁחִיטָה בְּשִׁבִיל בְּרִיא, דְּהָא מִשׁוּם הַהוּא זִית דְּחוּלָה בְּעֵי לְמִשְׁחָט כְּלָה: **[יא]** בְּנִפְשׁוֹ. בְּשֶׁבֶת סְקִילָה. וּבִיּוֹם הַכְּפוּרִים כְּרַת. הַר"ן: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הַכֵּל שׁוֹחֲטִין וְשְׁחִיטָתוֹן כְּשֶׁרָה חוּץ מִחַרְשׁ שׁוּטָה וְקָטָן כּו': שְׁחִיטָת עוֹבֵד כּוֹכְבִים נְבִלָה וּמִטְמֵאָה בְּמִשָּׂא: הַשׁוֹחֵט בְּלִילָה וְכֵן הַסּוּמָא שְׁשַׁחַט כְּשֶׁרָה: הַשׁוֹחֵט בְּשֶׁבֶת וּבִיּוֹם הַכְּפוּרִים אַע"פ שְׁמִתְחַיֵּב כּו': הַהִלְכָה הַזֹּאת נִתְקַשָּׁה פִּירוּשָׁה עַל חֲכָמֵי הַגְּמָרָא לְפִי שֵׁישׁ בַּה סְפָקוֹת הַרְבֵּה וְהוּא כִּי מַה שְׁאִמַר הַכֵּל שׁוֹחֲטִין מוֹרָה עַל שְׁמוֹתָר לְכֹל לְשַׁחוּט לְכַתְּחֵלָה וּמַה שְׁאִמַר שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה מוֹרָה שְׁשְׁחִיטָתוֹ מוֹתֵרֵת אִם עִבְרוּ וְשַׁחְטוּ אֲבָל לְכַתְּחֵלָה לֹא וּמַה שְׁאִמַר גַּם כֵּן וְכוּלָן שְׁשַׁחְטוּ אִינוּ שֶׁב עַל חַרְשׁ שׁוּטָה וְקָטָן בְּלִבָּד לְפִי שְׁאִילוֹ הִיתָה זֹאת כּוֹוֹנָתוֹ הִיָּה לוֹ לומר וְאִם שַׁחְטוּ וְאַחֲרִים רוֹאִין אוֹתוֹן וְאִינוּ

שב על מי שנאמר בהם בתחלת הדבור הכל שוחטין ועל חרש שוטה וקטן וזה ג"כ מאשר יקשה לפי שאלו שנאמר בהם שהן שוחטין לכתחלה אינם צריכין אחרים רואין אותן ותירוץ הקושיות האלו כפי מה שנתאמת בגמרא הוא כמו שאבאר עכשיו בקצרה וזה שהשוחט צריך שיהא יודע הדינים שמפסידים השחיטה והן חמשה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור ועוד יתבארו כולן במקומות מהמסכתא הזאת וצריך עם כל זה להיות מומחה במלאכת השחיטה ומהיר בה כגון ששחט פעמים רבות לפני חכמים ולכשידע * [סיבות] המפסידות השחיטה אם שמא יארעו בה ואם יהיה מומחה הרי שוחט לכתחלה ומה שנאמר במשנה הזאת הכל שוחטין אם היו יודעין ומומחין אבל אם לא היו מומחין ועברו ושחטו בודקין אותן ושואלים אותן הדינים המפסידין השחיטה אם נמצאו יודעין שחיטתן כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן לפי שאם עברו ושחטו שחיטתן פסולה ואפילו שאלו אותן ונמצאו יודעין מפסידין השחיטה לפי שאנו אומרים שמא קלקלו בשחיטתן ר"ל יפסידו השחיטה ואפילו הן יודעין מפני שאינן שלמים בדעתן. וכולן ששחטו ר"ל שאין מומחין וכן חרש שוטה וקטן שחיטתן כשרה אם היו אחרים רואין אותן וכל זה אם לא נמצא השוחט שאינו מומחה בשחיטה לשאול אותו אם יודע מפסידי השחיטה אם לאו אבל אם מצינו אותו על שאילתו אנו סומכין לא על אחרים שראו אותו: ודע שסבת היות שחיטת עובד כוכבים נבילה ואפילו היה חכם ואפי' ישראל עומד על גביו מפני שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים ואשר הביאנו שלא נאמר עליה אסורה בהנאה כמו תקרובת עבודת כוכבים כפי מה שבארנו במסכת ע"ז לפי שהעובדי עבודת כוכבים נחלקים לבי' חלקים האחד מהן היודעין לעשות אותה ר"ל להביט אל המזלות הצומחין לצורך מלאכתם להוריד הרוחניות בהן ושאר אותן שטויות שמטנפין השכל כמו שמאמינים בעלי האמונה ההיא וזאת עבודת כוכבים ממש והחלק השני הן שעובדין לאותן הצורות הידועות כפי מה שלמדו מחכמיהם בלבד וכן הם רוב עובדי כוכבים והחלק הזה האחרון עליו אמרו חכמים הענין בלשון הזה עובדי כוכבים שבחוצה לארץ לאו עובדי כוכבים הם אלא מעשה אבותיהם בידיהם ועל אלו אמר שחיטתן מטמא במשא בלבד ואינו אסור בהנאה: ומה שאמר ומטמאה במשא ואע"פ שהוא ידוע שכל נבלה מטמא במשא לפי שאפילו לרבי יהודה בן בתירא שאומר תקרובת עבודת כוכבים מטמאה באהל אומר בשחיטת עובדי כוכבים שהיא במשא בלבד מטמא: ומה שאמר השוחט בלילה רצה לומר באפילה של לילה אבל לאור הנר מותר לשחוט לכתחלה: ודע ששחיטת נשים ועבדים מותר לכתחילה אם הם יודעין ומומחין כמו שזכרנו וכבר נתבאר זה בשלישי מזבחים באמרם השחיטה כשירה בזרים בנשים ובעבדים. ואמר השוחט בשבת אם היה שוגג ולפיכך שחיטתו כשרה ושמא תאמר ולמה לא תהא שחיטת מזיד בשבת כשירה הואיל ואינו מחלל שבת ואין שחיטתו פסולה אלא אחר גמר שחיטה ואם שחט אח"כ שחיטה שנייה הוא שיהיה אסור. דע שמשיתחיל לעשות חבורה בצואר הבהמה הוא מחלל שבת קודם שישחוט שום דבר מן הושט והגרירת. ואם תרצה לבאר יותר מזה תאמר בשעת שישחוט קצת הסימנים קודם שיגמור השחיטה הוא מחלל שבת ובשעה שיגמור השחיטה הוא פסול ודע שזה ששחט בשבת בשוגג שאמרו עליו שמותר באכילה אינו נאכל עד מוצאי שבת אבל השוחט לחולה בשבת מותר לאכול ממנו חי בשבת אבל

מן המבושל לחולה בשבת אינו מותר לבריא לאכול ממנו אלא למוצאי שבת
כמו שנתבאר בשביעית: (רמב"ם)

פרק א - משנה ב

השוחט במגל יד, בצור, ובקנה, שחיטתו
כשרה. הכל שוחטין ולעולם שוחטין, ובכל
שוחטין, חוץ ממגל קציר, והמגרה, והשנים,
והצפרן, מפני שהן חונקין. השוחט במגל
קציר בדרך הליכתה, בית שמאי פוסלין, ובית
הלל מכשירין. ואם החליקו שניה, הרי היא
כספין:

ר"ע מברטנורה מגל יד. יש לה שתי פיות, האחת חלקה פספין והאחת
יש בה פגיונות, ובצד שהיא חלקה אין שוחטים לכתחלה, גזרה שפא
ישחט בצד הפגיון. ולהכי תנא השוחט דמשמע דיעבד אין לכתחלה לא.
ושמעין מהא, דספין פגיומה ויש בה כדי לשחט מן הפגים ולהלן, אסור
לשחט בה לכתחלה, אלא אם כן כרד הפגים בבגד או בגמי דהשתא ליכא
למגזר דלמא אתי לשחט במקום הפגים: **בצור ובקנה**. מתניתין מירי
בצור ובקנה שהיו תלושים ולבסוף חברן **יב** ושחט בהן כשהן מחברים,
ודיעבד אין לכתחלה לא. אבל במחבר מעקרו, אפלו דיעבד פסול **יג**.
ותלוש גמור אפלו לכתחלה שרי: **צור**. סלע מחדד. ולשון מקרא הוא
(שמות ד), ותקח צפורה צר ותכרת: **הכל שוחטים**. לאתויי ישראל מומר
לעברה אחת או אפלו לעברות הרבה, שמתר לאכל משחיטתו. והוא
שלא יהיה מומר לעבודה זרה **יד** או מחלל שבתות בפרהסיא **טו**.
ובודק ישראל כשר הספין ונותן לו, מפני שחזקתו שאינו טורח לבדק,
ואחר כן שוחט אפלו בינו לבין עצמו, וחוזר ישראל ובודק ספינו לאחר
שחיטה, אם היא יפה שחיטתו כשרה. ואלו הצדוקין שאנו קורין להן
קראים, שאינן מאמינים בתורה שבעל פה, שחיטתן פסולה, אלא אם
כן ישראל עומד ורואה השחיטה מתחלה ועד סוף: **ולעולם שוחטים**.

בין ביום, בין בלילה לאור האבוקה, בין בראש הגג, ולא חישינו שפא
יאמרו לצבא השמים עלה לשחט [טז]. וכן שוחטים בראש הספינה [יז],
דמוכחא מלתא דלנקר ספינתו הוא צריך ולא לשר היס קשחיט: ובכל
שוחטים. בין בזכוכית בין בקרומית של קנה שהוא עשב הגדל באגם
שחותך כספין. אבל בקנה עצמו אין שוחטין בו לכתחלה, מפני נימין
שפורשים ממנו ונוקבים הסימנים, ואתי למעבד חלדה: מגל קציר.
שקוצרים בה התבואה. שפגימותיה נוטות כלן לצד אחד בשפוע: מגרה.
ספין מלא פגימות, ויש לכל פגימה מורשא מכאן ומכאן, דהינו אוגרות:
שנים. התחובים בלחי של בהמה. ודוקא כשהן שנים או יותר [יח]:
והצפרו. המחברת: שהן חונקין. שאין חותכין, אלא קורעין מחמת
הפגימות. והאי חונקים, אשארא קאי ולא אצפרו, דטעמא דצפרו
משום מחבר הוא [יט]: מגל קציר. ראשיה כפופים מאד ודרך הליכתה
אינה קורעת: בית שמאי אומרים נבלה. ומטמאה במשא. דגזרינו
הולכה אטו הובאה. ובית הלל לא גזרי, דאפוישי טמאה לא מפשינו
משום גזרה. אבל באכילה מודו דאסורה, גזרה הולכה אטו הובאה:
(ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יב] משום צור אצטריך לאוקמיה הכי. אבל קנה הוה מצי
למימר דמירי בקנה שאינו גדל באגם כדלקמן. תוספות: [יג] בגמרא ילפינו
מקרא דשחיטה בתלוש. ועין תוספות יום טוב: [יד] שאמרו מומר לעבודה
זרה מומר לכל התורה כלה. הרמב"ם: [טו] לפי שעקר בידינו גם כן המחלל
שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד עבודה זרה לכל דבריו. הרמב"ם: [טז]
דשחיטתו פסולה, כדתנן פרק ב' משנה ח': [יז] לשון רש"י אף על גב דתנן
בפרק ב' משנה ט' אין שוחטין לתוך ימים, בראש הספינה שרי דמוכחא
מלתא דלנקר כו': [יח] דאלו אחד לא מקרי מחבר במה שהוא בלחי, דלחי
הוי כבית יד. הרמב"ם: [יט] במחברת לגוף הוא. דאלו ליד והיד תלושה מן
הגוף, לא מקרי מחבר. כמו שן בלחי: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם פרק זה לוקה בחסר. אנא תרמו לוויקיטקסט והשלימו אותו.
ייתכן שתמצאו פירוט בדף השיחה.

השוחט במגל יד בצור ובקנה שחיטתו בשרה: השוחט במגל קציר בדרך
הליכתה בית שמאי כו': מגל יד צדו אחת מגל וצדו אחת סכין והצד שהוא
סכין הוא שאסור לשחוט בו לכתחלה גזירה שמא ישחוט בצד השני ואם
שחט בו שחיטתו כשירה לפי שכשאמר השוחט מורה על מה שעבר אבל
לכתחלה לא: ובענין צור וקנה יש בהם דינים חלוקים וזה אם היה צור וקנה
שחברם בקרקע (** או מחוברין בתחלתם ואפילו דיעבד שחיטתו נבילה
אבל תלושין מן הקרקע מותר לכתחלה ומה שאמר הכל שוחטין ואפילו
ישראל מומר יש בו תנאים ואח"כ תהא שחיטתו כשרה האחד שלא יהא
עובד עבודת כוכבים שאמרו מומר לעבודת כוכבים מומר לכל התורה כולה
והשני שלא יהא מחלל שבת בפרהסיא לפי שעיקר בידינו ג"כ שהמחלל שבת
בפרהסיא הרי הוא כעובד כוכבים לכל דבריו ואינו מין והמינים אצל

חכמים הם פריצי ישראל ובאומות העולם קורין לפריציהם בתלמו' ואומר' מיני' גוזאים והם העם שכהה הסכלות עין שכלם והשחירו התאוות מאור נפשותם וחלקו על הדת ועל הנביאים עליהם השלום בסכלותן ומכזיבין הנביאים במה שאינן יודעים בו מאומה ועוזבין הדתות ונוהגים קלות ראש והכת הזאת היא כת דואג ואחיתופל וגחזי ואלישע אחר והדומה להן ודע שהאיש שהוא מן הכת הזאת שראו אותו עובר על מצוה מן המצות דרך קלות לא שיגיענו באותה מעשה תועלת תאוה הוא והדומים לו אסור לאכול משחיטתו וכן אמרו תנו רבנן שחיטת מין לעבודת כוכבים פיתו פת כותי יינו יין נסך ספריו ספרי קוסמין פירותיו טבלים בניו ממזרין ומתנאי הג' מומר הזה גם כן שמותר לאכול משחיטתו הוא שלא יהא צדוקי או בייתוסי והן שני הכתות שהתחילו להכחיש בדברי הקבלה כמו שבארתי באבות עד ששב האמת אצלם שקר ונתיבי האור חשך ואפלה בארץ נכוחות (יפלו) (צ"ל יעוולו) והם שקורין אותן אנשי דורינו היום מינין בשם מוחלט ואינן מינין על האמת אבל דינם להיות כדין המינין לפי שהם מבוא למינות האמיתית (***) : ודע שמסורת בידינו מרבותינו בקבלת דברים רבים מרבים שזמנינו זה זמן הגלות שאין בו דיני נפשות אין זה אלא בישראל שעבר עבירת מיתה אבל המינים והצדוקים והבייתוסים כפי רוב רעותיהן עונשין אותם שלא יפסידו את ישראל ויאבדו האמונה וכבר יצא מזה הלכה למעשה אנשים הרבה בארצות המערב כולן וגם כן מן המקובל בידינו והמפורסם לעשות על פיו שהאיש עושה עבירה שחייב עליה מיתת ב"ד הואיל ואין אנו יכולין לדון היום דיני נפשות היו מחרימים אותן חרם עולם בספרי תורות אחר שמלקין אותו ואין מתירים אותו לעולם : ואחזור אל כוונתי כשיהיה אדם מישראל נקי מכל אלו ויהיה מומר לעבירה אחת או לעבירות הרבה זולתי אלו כפי הנאותיו ותאוותיו והוא מודה שהוא מורד מותר לאכול משחיטתו : ומה שאמר לעולם שוחטין. ביום ובלילה : ומה שאמר בכל שוחטין. ואפילו בזכוכית והדומה לו : ומה שאמר השינים אם היו שנים מחוברין אבל בשן אחד מותר לשחוט בו וכן בצפורן חתוכה מופרש מן היד מותר לשחוט בו : ומה שאמר בית הלל מכשירין רוצה לומר אינה מטמאה בנבלה אבל באיסור אכילה אין חולק עליו : (רמב"ם)

פרק א - משנה ג

השוחט מתוך הטבעת וְשִׁיר בָּהּ מְלֵא הַחוּט עַל

פְּנֵי כְּלָה, שְׁחִיטָתוֹ כְּשָׂרָה. רַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה אוֹמֵר, מְלֵא הַחוּט עַל פְּנֵי רַבָּה :

ר"ע מברטנורה השוחט מתוך הטבעת. בטבעת הגדולה שהיא עליונה לכולן קאמר **[כ]**: וְשִׁיר בָּהּ מְלֵא הַחוּט עַל פְּנֵי כְּלָה. לצד הראש. שלא הטה לספין לצאת מן הטבעת לצד הראש עד שגמר כל הטבעת כלה, כְּשָׂרָה: מְלֵא הַחוּט. כלומר כל דהו **[כא]**. אבל אם קדם שגמר את כלה הגרים את הספין לצד הראש. ויצא מן הטבעת וגמר את השחיטה למעלה מן הטבעת שאינו מקום שחיטה, שהיא הגרמה, אף על פי שגשחט רב הקנה במקום שחיטה, פסלי רבנו, הואיל וגמרו בפסול: **רבי יוסי בר יהודה אומר מלא החוט על פני רבה**. אם שיר בה מלא חוט השערה מן הטבעת לצד הראש על פני רב הטבעת, כלומר שחתך רב הקנה בתוך הטבעת ובמעוטה הגרים ויצא ממנה לצד הראש וגמר השחיטה למעלה ממנה, כשרה, דברבא אתכשרה לה שחיטה, ואידך כי קא שחיט מחתך בשר בעלמא הוא. ופסק הלכה, השוחט למעלה מטבעת הגדולה, משפוי כובע ולמעלה, טרפה. משפוי כובע ולמטה, כשר. והינו דשיר בחטי, ששחט באותן שני חטין של בשר שהן למעלה מטבעת הגדולה ולמטה משפוי כובע, ושיר בהן כל שהוא לצד הראש: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[כ]** והא דקרי לה טבעת סתמא, משום דאין בכל הקנה טבעת גמורה אלא היא. שאינן שלמות, אלא רצועת בשר מהלכת לארכו של קנה ומחברת ראשי הטבעות. רש"י: **[כא]** והינו דבסמוך פרש מלא חוט השערה. ומה שחסר בזה גלה בזה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם השוחט מתוך הטבעת ושייר בה מלא החוט כו': טבעת זו היא הגדולה והוא גוף מחובר מחלקים רבים והושט וקנה הריאה הסמוכה לה ובתוך אותה טבעת יש כמו שני גרגרים מגוף סחוס וקורין אותה החכמים חיטי ועליהן נצמדות פיקות של גרגרת וצורת החיטין בטבעת כגון זה* וכששוחט בטבעת עצמה למעלה מן החיטין זו היא הגרמה אבל אם שחט ואפילו בגוף החיטין ונשאר כל שהוא מן החיטים שחיתו כשירה וזהו פסק ההלכה: (רמב"ם)

פרק א - משנה ד

השוחט מן הצדדין שחיתו כשרה. המולק מן הצדדין, מליקתו פסולה. השוחט מן הערף, שחיתו פסולה. המולק מן הערף, מליקתו כשרה. השוחט מן הצואר, שחיתו כשרה. המולק מן הצואר, מליקתו פסולה, שכל הערף כשר למליקה, וכל הצואר כשר לשחיתה. נמצא, כשר בשחיתה, פסול במליקה **{כד}**. כשר במליקה, פסול בשחיתה:

ר"ע מברטנורה השוחט מן הצדדים. צדי הצואר: שחיתו כשרה. ואפלו לכתחלה נמי **{כב}**. ואידי דבעי למתני סיפא המולק מן הצדדים, תני נמי השוחט בדיעבד: המולק מן הצדדים מליקתו פסולה. דבמליקה כתיב (ויקרא ה) ממול ערפו, דהינו מאחוריו: השוחט מן הערף שחיתו פסולה. והני מלי שלא החזיר הסימנים אחורי הערף אלא חתף המפרקת עד שהגיע לסימנים, דקדם שהגיע לסימנים נטרפה בשבירת המפרקת. ואף על גב דבמליקה כשרה, התם הוא דכלה מתחלה ועד סוף הוי מן המליקה והוי כשאר שוחט שנוקב את הושט מעט מעט עד שגומר שחיתו. אבל שחט מן הערף, כיון דשחיתה לאו הכי גמירי, לא הוי שבירת המפרקת מן השחיתה, ואיטרפה לה. והשוחט מן הצדדים דקתני רישא, אפלו בדלא אהדר הסימנים. דהא משחטי סימנים שפיר קדם חתיכת המפרקת: המולק מן הערף. לאו ערף ממש דהינו מה שיש משפוי הקדקוד מאחוריו כל דבהדי פרצוף **{כג}**, דהא כתיב ממול ערפו, אלא מול הרואה את הערף, דהינו אחורי הצואר, מלק בצפרן וחתף בשר ומפרקת עד שהגיע לסימנים: מליקתו כשרה. דזו היא מצות מליקתו לכתחלה. ואידי דתנא השוחט מן הערף פסולה ואפלו בדיעבד, תנא נמי המולק בדיעבד: השוחט מן הצואר. תחת הגרון קרי צואר. והוא דרף רב השחיתות: שכל הערף. כל מול הרואה את הערף: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{כב}** והר"ן כתב, דמצות שחיתה לכתחלה באמצע צואר הוא. דמן הצדדים איכא למיחש שפא תשבר מפרקת קדם שחיתת הסימנים. ותו, כיון דשחיתה בסימנים היא, כי שחית מן הצדדין וחותף מן המפרקת איכא צער בעלי חיים. לפיכך נראה, דדיעבד הוא דשחיתו כשרה, אבל לכתחלה מצוה לשחט מן אמצע הצואר. ועין תוספות יום טוב: **{כג}** כדכתיב (ויקרא ה)

כִּי פָּנּוּ אֵלַי עֲרֹף. וְלֹא פָּנִים. גְּמָרָא: **[כד]** פְּסוּל כּוֹי. מְפָרֵשׁ בְּגִמְרָא דְאֵתָא לְמַעוּטֵי מַחְזִיר סִימָנִים לְאַחֲרֵי הָעֲרֹף, דְּפְסוּל בְּמַלְיקָה. וְכָתַב רְשׁ"י וְאִידֵי דְתַנִּי [רִישָׁא] כְּשֶׁר בְּשַׁחֲיטָה כּוֹי, תַּנִּי נִמְי [סִיפָא] כְּשֶׁר בְּמַלְיקָה כּוֹי. וְעֵין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: (עֵיקָר תּוֹי"ט).

רמב"ם השוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה המולק כו': כשר בתורין פסול בבני יונה כשר בבני יונה כו': לפי שזכר סדר המליקה והשחיטה וזכר המחלוקת שבהם כשיש שם שחיטה אין שם מליקה וכשיש שם מליקה לא תהא שחיטה דבר על כל הדברים שנחלקו והנני מגיד לך עיקר כולן ואז תדע שהן חלוקין כמו שאמר עיקר המליקה והשחיטה שלא תהא מליקה אלא בעורף ולא תהא שחיטה אלא בצואר וכן בני יונה חייב שיהיו קטנים לפי שנאמר בני היונה אבל התורים חייב שיהיו גדולים שנאמר תורים ותחלת הציהוב הוא תחלת צבע הנוצה אם היה זה במין היונים כבר יצא מכלל הקטנות ולפיכך אינו מותר ואם היה במין התורים הרי הן לא הגיעו לכלל גדולים כדי שיקראו יונים ולפיכך אינן מותרות: (רמב"ם)

פּרָק א - מִשְׁנֵה ה

כְּשֶׁר בְּתוֹרִין, פְּסוּל בְּבִנֵי יוֹנָה. כְּשֶׁר בְּבִנֵי יוֹנָה, פְּסוּל בְּתוֹרִין. תְּחִלַּת הַצְּהוּב, בְּזָה וּבְזָה פְּסוּל:

ר"ע מברטנורה כְּשֶׁר בְּתוֹרִין פְּסוּל בְּבִנֵי יוֹנָה. דְּתוֹרִים מְשֻׁמְעֵי גְדוּלִים וְלֹא קִטְנִים. בְּנֵי יוֹנָה קִטְנִים וְלֹא גְדוּלִים. דְּלֹא לְשִׁתְּמִיט קָרָא וְלִכְתָּב מִן בְּנֵי הַתּוֹרִים אִם מִן הַיוֹנָה, וּמִדְּכָתַב בְּכֻלְהוּ תוֹרִים וּבְנֵי יוֹנָה שְׁמַע מִנֶּה לְעַבֵּב: **תְּחִלַּת הַצְּהוּב.** כְּשֶׁמֶתְחִיל לְהַבִּיא נוֹצָה יָפָה צְהָבָה סָבִיב לְצִוָּארוֹ, פְּסוּלִים בְּזָה וּבְזָה. בְּבִנֵי יוֹנָה פְּסוּלִין מְשׁוּם גְּדֻלָּה, וּבְתוֹרִים מְשׁוּם קִטְנָה, דְּיִצְאוּ מִכָּלל קִטְנִים, וְלִכָּלל גְּדוּלִים לֹא בָּאוּ. וּמִיָּהוּ בְּנֵי יוֹנָה הַקִּטְנִים בְּיוֹתֵר, שְׁשׁוּמְטִין כְּנֶף מֵהֶם וְאִין דָּם יוֹצֵא מִמֶּנּוּ, פְּסוּלִים מְרַב קִטְנָה: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם (ראה פירוש הרמב"ם למשנה ד') (רמב"ם)

פרק א - משנה ו

כָּשֶׁר בַּפֶּרֶה, פָּסוּל בְּעֵגְלָה. כָּשֶׁר בְּעֵגְלָה, פָּסוּל בַּפֶּרֶה. כָּשֶׁר בַּכֶּהֱנִים, פָּסוּל בַּלְוִיִּם. כָּשֶׁר בַּלְוִיִּם, פָּסוּל בַּכֶּהֱנִים. טְהוֹר בְּכָלִי חֶרֶשׁ **{כח}**, טָמֵא בְּכָל הַכֵּלִים. טְהוֹר בְּכָל הַכֵּלִים, טָמֵא בְּכָלִי חֶרֶשׁ. טְהוֹר בְּכָלִי עֵץ, טָמֵא בְּכָלִי מִתְּכוּת. טְהוֹר בְּכָלִי מִתְּכוּת, טָמֵא בְּכָלִי עֵץ. הַחֵיב בַּשְּׂקָדִים הַמָּרִים, פָּטוּר בַּמְתוּקִים. הַחֵיב בַּמְתוּקִים, פָּטוּר בַּמָּרִים :

ר"ע מברטנורה כָּשֶׁר בַּפֶּרֶה פָּסוּל בְּעֵגְלָה. פֶּרֶה אֲדָמָה וְעֵגְלָה עֲרוּפָה שְׁתִּיחוּ וְנִעְשִׂין בַּחוּץ. אֵלֶּא שֶׁפֶּרֶה אֲדָמָה בִּשְׁחִיטָה כְּשֶׁרָה, בְּעֲרִיפָה פָּסוּלָה. עֵגְלָה עֲרוּפָה, בְּעֲרִיפָה כְּשֶׁרָה, בִּשְׁחִיטָה פָּסוּלָה **{כה}**. נִמְצָא הַכָּשֶׁר בַּפֶּרֶה פָּסוּל בְּעֵגְלָה, וְהַכָּשֶׁר בְּעֵגְלָה פָּסוּל בַּפֶּרֶה: **כָּשֶׁר בַּכֶּהֱנִים פָּסוּל בַּלְוִיִּם**. כֶּהֱנִים, בְּמוּמִין פָּסוּלִים, בְּשָׁנִים כְּשָׁרִים. לְוִיִּם, בְּמוּמִין כְּשָׁרִים בְּשָׁנִים פָּסוּלִים **{כו}**, דְּכִתִּיב (בַּמִּדְבָּר ח) וּמִבֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְבֵּא הָעֵבֹדָה. וּבְשִׁילָה וּבְבֵית עוֹלָמַיִם שֶׁלֹּא הָיָה שָׁם מִשָּׂא בַכֶּתֶף, אֵין הַשָּׁנִים פּוֹסְלִים בַּלְוִיִּם אֲלֵא הַקּוֹל **{כז}** בְּלִבָּד, וְהַקּוֹל אֵינוֹ פּוֹסֵל בַּכֶּהֱנִים לְעוֹלָם. נִמְצָא, בֵּין בַּמִּדְבָּר בֵּין בְּשִׁילָה וּבְבֵית עוֹלָמַיִם, הַכָּשֶׁר בַּכֶּהֱנִים פָּסוּל בַּלְוִיִּם, הַכָּלִי חֶרֶשׁ פָּסוּל בַּכֵּלִים: **טְהוֹר בְּכָלִי חֶרֶשׁ טָמֵא בְּכָל הַכֵּלִים**. אֲוִיר כָּלִי חֶרֶשׁ טָמֵא, שָׂאֵם הַגִּיעָה טָמֵאָה לְאֲוִירוֹ וְלֹא נִגְעָה בּוֹ, נְטֵמָא הַכָּלִי חֶרֶשׁ, דְּכִתִּיב בֵּיהּ (וַיִּקְרָא יא) אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ. וּבְגִבּוֹ טְהוֹר, שֶׁאֶפְלוּ נִגְעָה טָמֵאָה בְּגִבּוֹ לֹא נְטֵמָא בְּכָד. אֲוִיר כָּל הַכֵּלִים טְהוֹר, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִגְעָה בָּהוֹן הַטָּמֵאָה אֶף עַל פִּי שְׁנֵתִלִּית בְּאֲוִירוֹ. וּגְבֹן טָמֵא, שָׂאֵם נִגְעָה טָמֵאָה בְּגִבּוֹ נְטֵמָאוּ. נִמְצָא, הַטְּהוֹר בְּכָלִי חֶרֶשׁ, טָמֵא בְּכָל הַכֵּלִים. וְטְהוֹר בְּכָל הַכֵּלִים, טָמֵא בְּכָלִי חֶרֶשׁ: **טְהוֹר בְּכָלִי עֵץ טָמֵא בְּכָלִי מִתְּכוּת**. גּוֹלְמֵי כָּלִי עֵץ, דְּהֵינּוּ כֵּלִים שֶׁלֹּא נִגְמְרָה כָּל מְלֵאכְתָּן. אֲבָל נִגְמְרָה חִקִּיקְתָּן וְרֵאוּיָן הוּן לְתַשְׁמִישׁוֹן, טָמֵאִים. וּפְשׁוּטֵי כָּלִי עֵץ טְהוֹרִים אֶפְלוּ נִגְמְרָה כָּל מְלֵאכְתָּן, דְּאִתְקַשׁ כָּלִי עֵץ לְשָׂק, דְּכִתִּיב (שם) מִכָּל כָּלִי עֵץ אִוּ בְּגָד אִו עוֹר אִו שָׂק, מֵה שָׂק מִטְּלִטֵל מְלֵא וְרִיקוֹן, אֶף כָּלִי מִטְּלִטֵל מְלֵא וְרִיקוֹן. גּוֹלְמֵי

כלי מתכות טהורים, הואיל ולכבוד עשויין לא חשיבי כלי למלתיהו עד שתגמר כל מלאכתו. פשוטיהו טמאים, דלא אתקיש לשק ככלי עץ. נמצא, הטהור בכלי עץ טמא בכלי מתכות, הטהור בכלי מתכות טמא בכלי עץ: **החייב בשקדים המרים**. שקדים המרים, קטנים חיבין במעשר, שדרךן לאכלן בקטנן קדם שיהיו מרים. גדולים פטורים, שאינן ראויין לאכילה. מתוקים, גדולים חיבין, שנגמר פרן. קטנים פטורין, שאין דרךן אכילתן כן. נמצא, החייב בשקדים המרים פטור במתוקים, והחייב במתוקים פטור במרים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כה} דכתיב הערופה, משמע זו ערופה ואין אחרת ערופה. וכתיב וערפו העגלה, שנה עליה הכתוב לעב. גמרא: {כו} דתנו רבנן זאת אשר ללוים, זאת ללוים ואין אחרת ללוים. יכול יהיו הכהנים פסולים בשנים כו', תלמוד לומר אשר ללוים ולא אשר לפהנים: {כז} שיתקלקל קולו מרב הזקנה. ויראה לי שאינו נפסל אלא לומר שירה, אבל יהיה מן השוערים. הרמב"ם. ובגמרא, מאי קרא, ויהי כאחד למחצרים ולמשחרים להשמיע קול אחד [דברי הימים ב ה]. פירש רש"י ויהי כאחד, אפלו זקנים במשמע. קול אחד, שצריכים לבסס את קולם שיהא נראה קול אחד: {כח} טהור בכלי חרס כו'. לפי שנאמר בכלי חרס תוכו, תוכו של זה ולא תוכו של אחר, ונאמר וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו, איזהו כלי שטמאה קודמת לפתחו [שהטמאה משכים וממהר לבא דרך פתחו] זה כלי חרס, וכי אין צמיד פתיל עליו הוא דטמא, הא יש צמיד פתיל עליו טהור, אלמא לא נטמא מגבו. ומדכתיב ביה טמא הוא, האי הוא דכי אין צמיד כו' טמא הא יש כו' טהור, הא כל הפלים בין שיש כו' בין שאין כו' טמאין. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כשר בפרה פסול בעגלה כשר בעגלה כו': כשר בכהנים פסול בלוים כשר בלוים כו': טהור בכלי עץ טמא בכלי מתכות טהור כו': החייב בשקדים המרים פטור במתוקים החייב כו': פרה אדומה לא יהא דינה אלא בשחיטה שנאמר ושחט אותה לפניו עגלה ערופה דינה בעריפה שנאמר וערפו שם את העגלה בנחל: והכהנים יפסלו במומין לא ברוב שנים שנאמר כל איש אשר בו וגו' לויים פסלו בשנים לא במומים שנאמר ומבן חמשים שנה ישוב וגו' והתורה הזאת אינה מכלל המצוות הנוהגות לדורות כמו שיתבאר לך בספרי במנין המצוות ולא נתחייבו בדין זה הלויים אלא בזמן המשכן ומשאיו אבל בשילה ובית עולמים לא יפסלו במומין ואינו נפסל אלא בקול בלבד ר"ל כשיפסיד קולו ולא יפסל במום אחר כל עיקר והכהן נפסל במום לא בקול ולפיכך בכל זמן ימצא הפרש בין הלויים והכהנים והכשר באלו פסול באלו: ומעיקר קבלתנו שכלי חרס אינו מטמא מגבו מחוץ לכלי אפילו נסמך בו ונגע בו השרץ או זולתו מן המטמאין הוא אינו מטמא מגבו ואם נכנס לאוירו השרץ מבפנים אז נטמא ואפילו לא נגע הדבר הטמא כלל בגופו הואיל ונכנס לאוירו טמא שנאמר וכלי חרס אשר יפול מהם אל תוכו זהו דין כלי חרס בטומאה אבל שאר הכלים הדבר במ בהפך והוא שאם יפול הדבר הטמא אל אוירם ולא נגע בגופם כל עיקר אינן מטמאין לפי שנאמר בכלי חרס תוכו של זה ולא תוכו של אחר ואם נגעה בהם הטומאה נטמאו ואפילו נגעה מבחוץ והרמז אל הקבלה שבאה שכל הכלים מטמאין ואפילו מגבן ממה שנאמר וכל כלי פתוח וגו' ובאה הקבלה גם כן שהכלי

הנזכר שם אינו אלא כלי חרס לפי שנאמר פתוח אמר איזהו כלי שטומאה קודמת לפתחו זהו כלי חרס כמו שבארנו ממה שנאמר אל תוכו ומה שנאמר בו אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא הא יש צמיד פתיל עליו טהור וזה בלבד ר"ל כלי חרס שמדבר בו הוא שנא' בו הא יש צמיד פתיל עליו טהור אבל שאר כלים בין שיש צמיד פתיל בין שאין צמיד פתיל טמאין. הנה עולה בידינו שהוא מטמא מגבו ונתבאר ענין ההפרש שבין כלי חרס לשאר כלים אבל כלי עץ אם היו הכלים שנגרו אותן ויש להן צורת כלים אלא שחסר יפויין כגון הגרידה וחליקה והחדוד וחתוך קצוות החתיכות ולשום בהן בית יד אם לאותן כלים בית יד הם גולמי כלי עץ ומקבלין טומאה וכבר בארנו בפירושו לאבות שגולם הוא חומר הדבר והן קורין להיולי כשאין לו צורה שלימה גולם ואלו גולמי כלי עץ אין מקבלין טומאה כמו שזכרנו אבל פשוטי כלי עץ כגון הכסאות ולוחי הכתיבה והדומה להן מן הכלים שאין להן בית קיבול לקבל בו שום דבר נגר אינן מקבלין טומאה מדאורייתא. והדבר בכלי מתכות להפך והוא שגולמי כלי מתכות כמו כלי הזהב והכסף והנחשת והדומה להן שלא שלמה מלאכתן טהורין רוצה לומר שאינן מטמאין ופשוטי כלי מתכות כמו סייפין והשפוד והדומה להן מקבלין טומאה ודע שאין כוונה בכאן לדבר על משפטי הטומאה והטהרה ולא זכרתי לך מעקרי אלו הדברים אלא שיעור שיתבאר ההפרש שנתכוין לזכור בכאן אבל תשולם הדבור בכל מין מאלו הכלים איך יטמא ובאיזה דבר יטמא ואיך לא יטמא ואיזו מן הטומאות אין מטמאין ואיזו מהן דאורייתא ואיזו מהם מדרבנן עוד יתבאר כל זה בסדר טהרות כראוי לגמרי כל מין במקומו: וכבר ביארנו במסכת מעשרות שהדברים שחייבים במעשרות אינן חייבים בכך עד שיהא ראויין לאכילה אבל אם עדיין הם פגין לא והשקדים המרים כשהן קטנים קודם בישולן הן ראויין לאכילה לפי שאינן מרין עד שיתבשלו ולפיכך חייבין במעשר כשהן פגין וכשנגמרים אינן חייבים במעשר והשקדים המתוקים בהפך לפי שכשהן פגין אינן ראויין לאכילה ואינן חייבין במעשר ואם נתבשלו והגיעו לעונות המעשרות חייבין במעשר: (רמב"ם)

פרק א - משנה ז

התָּמֵד, עַד שֶׁלֹּא הֶחְמִיץ, אֵינוֹ נִקָּח בְּכֶסֶף
מֵעֵשֶׂר, וּפּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוָה. מִשֶּׁהֶחְמִיץ, נִקָּח
בְּכֶסֶף מֵעֵשֶׂר וְאֵינוֹ פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוָה. הָאֲחִין

הַשְּׁתַּפִּיּוֹן, כְּשֶׁחִיבִין בְּקִלְבוֹן, פְּטוּרִין מִמַּעֲשֵׂר בְּהֶמָּה. כְּשֶׁחִיבִין בְּמַעֲשֵׂר בְּהֶמָּה, פְּטוּרִין מִן הַקִּלְבוֹן. כָּל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ מֶכֶר, אֵין קִנְס. וְכָל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ קִנְס, אֵין מֶכֶר. כָּל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ מֵאוֹן, אֵין חֲלִיצָה. וְכָל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֲלִיצָה, אֵין מֵאוֹן. כָּל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ תְּקִיעָה, אֵין הַבְּדֵלָה. וְכָל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ הַבְּדֵלָה, אֵין תְּקִיעָה. יוֹם טוֹב שֶׁחָל לְהִיּוֹת בְּעֶרְב שַׁבָּת, תּוֹקְעִין וְלֹא מִבְּדִילִין. בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, מִבְּדִילִין וְלֹא תּוֹקְעִין. כִּיצַד מִבְּדִילִין, הַמִּבְּדִיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ. רַבִּי דוֹסָא אָמַר, בֵּין קֹדֶשׁ חֲמוּר לְקֹדֶשׁ הַקָּל:

ר"ע מברטנורה **התמיד עד שלא החמיץ**. עד השתא אירי בתרתי מלי ודבר הנוהג בזה אינו נוהג בזה, והשתא אירי בחדא מלתא ובזמן שדבר זה נוהג בה אין דבר זה נוהג בה: **תמיד**. מים שנותנים על החרצנים והזגים וכשמחמיץ ותוסס נעשה יין, או על השמרים וקולטים אותן המים טעם היין. ובזמן שנתן שלשה חלקים מים והוציא ארבעה, לכלי עלמא יין מעליא הוא **{כט}**. והכא מירי כגון שלא הוציא אלא כמו שנתן, או פחות או מעט יותר: **עד שלא החמיץ**. מים בעלמא הוא ואינו נקח בכסף מעשר. דיין הזכר בקיחת כסף מעשר (דברים יד) ונתת הכסף בכל אשר תאנה נפשך וגו', מה הפרט מפרש פרי מפרי וגדולי קרקע, אף כל פרי מפרי וגדולי קרקע: **ופוסל את המקוה**. דשלשה לגין מים שאובין פוסלין את המקוה אם נפל לתוכו קדם המשכת ארבעים סאה, ויין אינו פוסל את המקוה אלא בשנוי מראה: **משחמיץ**. חשוב יין. ונוהג בו קיחת מעשר, ואין נוהג בו פסול מקוה: **האחין השתפין**. האחין שהן שתפין בירשתן: **כשחיבים בקלבו פטורין ממעשר בהמה**. האחין שחלקו ולבסוף נשתתפו, חיבים בקלבו, וכשמביאין שקליהן מביאין שני חצאי שקלים ונותנים שני קלבונות **{ל}**. והקלבו הוא לשון הכרע, שחיבין להכריע שקליהן. ואם נתנו בין שניהם שקל שלם נותנים שני קלבונות, שהיה להן לשקל לחצאין. ופטורים ממעשר בהמה מכל הנולדים להם כל ימי שתפות, שהשתפות פטור ממעשר בהמה, כדאיתא בבכורות בפרק בתרא **{נא}**, יהיה לך, ולא של שתפות. והתם מוקים ליה להאי קרא במעשר, ואף על גב דבבכור כתיב: **וכשחיבין במעשר בהמה**. כגון אם לא חלקו מעולם חיבין במעשר בהמה, לעשר כל הנולדים להם כל ימי שתפותם. דאמר התם, יכול אפלו קנו בתפוסת

הַבַּיִת, תִּלְמוּד לומר יְהִי, מִכָּל מְקוֹם: וּפְטוּרִין מִן הַקְּלָבוֹן. לְגַמְרִי. שְׁשׂוּקְלִין בֵּין שְׁנֵיהֶם שְׁקָל שָׁלֵם. שְׁמִמוֹן אָבִיהֶם בְּחִזְקָתוֹ עוֹמֵד, וְהָאֵב הַשְׁוֹקֵל עַל בְּנָיו אוֹ עַל אֶחָד מִבְּנֵי עִירוֹ וּפּוֹטֵר בְּשָׁלוֹ, פְּטוּר מִן הַקְּלָבוֹן, דְּתַנּוּ בְּשִׁקְלִים [פ"א] הַשְׁוֹקֵל בְּשִׁבִיל הָעֵנִי אוֹ בְּשִׁבִיל שְׁכֵנוֹ אוֹ בְּשִׁבִיל בֶּן עִירוֹ פְּטוּר, וּבְנָיו נָמִי אֵין מְצוּת שְׁקָלֵיהֶם עָלָיו וְהוּוּ לְהוּוּ כְּשִׁכְנוּ וּבֶן עִירוֹ: **כָּל מְקוֹם שֵׁישׁ מְכָר.** שְׁאָדָם יָכוֹל לְמַכֵּר אֶת בֵּיתוֹ. דְּהֵינּוּ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה: **אֵין קֵנֵס.** אִם נֶאֱנָסָה אוֹ נִתְפַתְתָּה אֵין לְאָבִיהָ חֲמִשִּׁים כֶּסֶף. דְּנִעְרָה כְּתִיב, (דְּבָרִים כ"ב) וְנָתַן הָאִישׁ הַשְׁוֹכֵב עִמָּה לְאָבִי הַנִּעְרָה חֲמִשִּׁים כֶּסֶף: **וְכָל מְקוֹם שֵׁישׁ קֵנֵס.** דְּהֵינּוּ כְּשֶׁהִיא נִעְרָה: **אֵין מְכָר.** שְׁאֵין אָדָם מוֹכֵר אֶת בֵּיתוֹ לְאַחַר שֶׁהִבִּיָּאָה סִימְנֵי נְעוּרוֹת. וּמִתְנִיתִין רַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר קְטַנָּה מִבֵּית יוֹם אֶחָד עַד שֶׁתְּבִיא שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת יֵשׁ לָהּ מְכָר וְאֵין לָהּ קֵנֵס. מִשֶּׁתְּבִיא שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת עַד שֶׁתְּבַגֵּר יֵשׁ לָהּ קֵנֵס וְאֵין לָהּ מְכָר. אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים, קְטַנָּה מִבֵּית שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד עַד שֶׁתְּבִיא שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת, יֵשׁ לָהּ מְכָר וְיֵשׁ לָהּ קֵנֵס. וְהִלְכָה כְּחֲכָמִים. וְנִמְצָא שֶׁהֵבֵת מִיוֹם שְׁנוּלָדָה עַד שֶׁתְּרָאָה לְבִיָּאָה יֵשׁ לָהּ מְכָר וְאֵין לָהּ קֵנֵס. וּמִשֶּׁתְּרָאָה לְבִיָּאָה עַד שֶׁתְּבִיא סִימְנֵין, יֵשׁ לָהּ מְכָר וְיֵשׁ לָהּ קֵנֵס. וּמִשֶּׁתְּבִיא סִימְנֵין עַד שֶׁתְּבַגֵּר, יֵשׁ לָהּ קֵנֵס וְאֵין לָהּ מְכָר. וְאֵין בֵּין נְעוּרוֹת לְבַגְרוֹת אֶלָּא שְׁשֶׁה חֲדָשִׁים: **כָּל מְקוֹם שֵׁישׁ מֵאוֹן.** יְתוּמָה שֶׁהִשְׂיֵאוּהָ אִמָּה וְאֶחִיָּה וְאֶפְלוּ לְדַעְתָּהּ, יְכוּלָה לְמָאֵן וְיוֹצֵאָה בְּלֹא גִט, עַד שֶׁתְּבִיא סִימְנֵין. וְכָל יְמֵי קְטַנּוּתָהּ אֵינָה רְאוּיָה לְחִלּוּצָה אִם יְבָמָה הִיא, דְּאִישׁ כְּתִיב בְּפָרָשָׁה (שֵׁם כ"ה) וְאִם לֹא יַחֲפֹץ הָאִישׁ, וּמִקְשִׁינָן אֲשֶׁה לְאִישׁ. וּמִשֶּׁנֶּרְאִית לְחִלּוּצָה אֵינָה יְכוּלָה לְמָאֵן: **כָּל מְקוֹם שֵׁישׁ תְּקִיעָה.** בְּעָרְבֵי שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים תּוֹקְעִים שְׁלֹשׁ תְּקִיעוֹת לְהַבְטִיל אֶת הָעָם מִמְּלָאכָה, וּבֵין הַשְּׁמֹשׁוֹת תּוֹקְעֵי וּמְרִיעֵי וְתוֹקְעֵי וְשׁוֹבֵת: **אֵין הַבְּדֵלָה.** לֹא עַל הַכּוֹס וְלֹא בְּתַפְלָה. שְׁאֵין הַבְּדֵלָה אֶלָּא בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים: **יוֹם טוֹב שֶׁחָל לְהִיּוֹת בְּעָרֵב שַׁבָּת תּוֹקְעִים.** אִף עַל פִּי שְׁגָם הַיּוֹם יוֹם טוֹב הִיָּה וְאֵין בּוֹ מְלָאכָה, תּוֹקְעִין לְהַבְטִיל מִמְּלָאכָת אֶכְל נֶפֶשׁ: **וְלֹא מְבַדִּילִין.** מִפְּנֵי שֶׁהִנְכַּנְס חָמוֹר מִן הַיּוֹצֵא: **חָל לְהִיּוֹת בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת מְבַדִּילִין.** לְפִי שֶׁהַיּוֹצֵא חָמוֹר מִן הַנְּכַנְס. וְתִקְיעָה אֵין כָּאֵן: **פִּיצַד מְבַדִּילִין.** בֵּין שַׁבָּת לְיוֹם טוֹב כְּשֶׁחָל יוֹם טוֹב לְהִיּוֹת בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת: **רַבִּי דוֹסָא אוֹמֵר בֵּין קֹדֶשׁ חָמוֹר.** וְאֵין הִלְכָה כְּרַבִּי דוֹסָא, דְּלֹא מְזַלְזְלִין בְּיוֹם טוֹב לְקָרוֹתוֹ קֹדֶשׁ הַקָּל: (ר"ע מְבַרְטִנּוּרָה).

עיקר תוי"ט {כט} כְּלוּמַר דְּבִפְרָק ה' דְּמַעֲשָׂרוֹת מְשֻׁנָּה ו' תַּנּוּן הַמְתַּמֵּד וְנָתַן מִים בְּמַדָּה וּמְצָא כְּדִי מַדְתּוֹ פְּטוּר וְרַבִּי יְהוּדָה מְחִיב. מְצָא יוֹתֵר עַל כְּדִי מַדְתּוֹ מוֹצִיא עָלָיו כּו'. וּמִפְּרֵשׁ הַר"ב הֵתֵם וְהוּא דְרָמִי תִלְתָּא וְאֲשַׁכַּח אַרְבַּעָה. וְצָרִיד לומר דְּפִלּוּגְתֵיהוּ בְּשָׁלָא הַחֲמִיץ. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **{ל}** וְכֵן פִּרְשׁ רַש"י. וְתִימָה, דְּלֹא נִקְטִי כְּתִנָּא קָמָא דְרַבִּי מֵאִיר פֶּרֶק קָמָא דְשִׁקְלִים מְשֻׁנָּה ו' דְּלֹא מְחִיב אֶלָּא בְּקְלָבוֹן אֶחָד: (עִיקַר תּוֹי"ט).

רמב"ם הַתַּמֵּד עַד שֶׁלֹּא הַחֲמִיץ אֵינּוּ נִיקַח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר כּו': פֶּרָה אֲדוּמָה לֹא יֵהָא דִינָה אֲלֵא בְּשַׁחֲטָה שְׁנֵאמַר וּשְׁחַט אוֹתָהּ לִפְנֵינוּ עֵגְלָה עֵרופָה דִינָה

בעריפה שנאמר וערפו שם את העגלה בנחל: והכהנים יפסלו במומין לא ברוב שנים שנאמר כל איש אשר בו וגוי' לויים פסלו בשנים לא במומים שנאמר ומבן חמשים שנה ישוב וגוי' והתורה הזאת אינה מכלל המצות הנוהגות לדורות כמו שיתבאר לך בספרי במנין המצות ולא נתחייבו בדין זה הלויים אלא בזמן המשכן ומשאיו אבל בשילה ובית עולמים לא יפסל לו במומין ואינו נפסל אלא בקול בלבד ר"ל כשיפסיד קולו ולא יפסל במום אחר כל עיקר והכהן נפסל במום לא בקול ולפיכך בכל זמן ימצא הפרש בין הלויים והכהנים והכשר באלו פסול באלו: ומעיקר קבלתנו שכלי חרס אינו מטמא מגבו מחוץ לכלי אפילו נסמך בו ונגע בו השרץ או זולתו מן המטמאן הוא אינו מטמא מגבו ואם נכנס לאוירו השרץ מבפנים אז נטמא ואפילו לא נגע הדבר הטמא כלל בגופו הואיל ונכנס לאוירו טמא שנאמר וכלי חרס אשר יפול מהם אל תוכו זהו דין כלי חרס בטומאה אבל שאר הכלים הדבר בס' בהפך והוא שאם יפול הדבר הטמא אל אוירם ולא נגע בגופם כל עיקר אינן מטמאין לפי שנאמר בכלי חרס תוכו תוכו של זה ולא תוכו של אחר ואם נגעה בהם הטומאה נטמאו ואפילו נגעה מבחוץ והרמז אל הקבלה שבאה שכל הכלים מטמאין ואפילו מגבן ממה שנאמר וכל כלי פתוח וגוי' ובאה הקבלה גם כן שהכלי הנזכר שם אינו אלא כלי חרס לפי שנאמר פתוח אמר איזהו כלי שטומאה קודמת לפתחו זהו כלי חרס כמו שבארנו ממה שנאמר אל תוכו ומה שנאמר בו אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא הא יש צמיד פתיל עליו טהור וזה בלבד ר"ל כלי חרס שמדבר בו הוא שנא' בו הא יש צמיד פתיל עליו טהור אבל שאר כלים בין שיש צמיד פתיל בין שאין צמיד פתיל טמאין. הנה עולה בידינו שהוא מטמא מגבו ונתבאר ענין ההפרש שבין כלי חרס לשאר כלים אבל כלי עץ אם היו הכלים שנגרו אותן ויש להן צורת כלים אלא שחסר יפויין כגון הגרידה וחליקה והחדוד וחתוד קצוות החתיכות ולשום בהן בית יד אם לאותן כלים בית יד הם גולמי כלי עץ ומקבלין טומאה וכבר בארנו בפירושו לאבות שגולם הוא חומר הדבר והן קורין להיולי כשאין לו צורה שלימה גולם ואלו גולמי כלי עץ אין מקבלין טומאה כמו שזכרנו אבל פשוטי כלי עץ כגון הכסאות ולוחי הכתיבה והדומה להן מן הכלים שאין להן בית קיבול לקבל בו שום דבר נגר אינן מקבלין טומאה מדאורייתא. והדבר בכלי מתכות להפך והוא שגולמי כלי מתכות כמו כלי הזהב והכסף והנחשת והדומה להן שלא שלמה

מלאכתן טהורין רוצה לומר שאינן מטמאין ופשוטי כלי מתכות כמו סייפין והשפוד והדומה להן מקבלין טומאה ודע שאין כוונה בכאן לדבר על משפטי הטומאה והטהרה ולא זכרתי לך מעקרי אלו הדברים אלא שיעור שיתבאר ההפרש שנתכוין לזכור בכאן אבל תשלום הדבור בכל מין מאלו הכלים איך יטמא ובאיזה דבר יטמא ואיך לא יטמא ואיזו מן הטומאות אין מטמאין ואיזו מהן דאורייתא ואיזו מהם מדרבנן עוד יתבאר כל זה בסדר טהרות כראוי לגמרי כל מין במקומו: וכבר ביארנו במסכת מעשרות שהדברים שחייבים במעשרות אינן חייבים בכך עד שיהא ראויין לאכילה אבל אם עדיין הם פגין לא והשקדים המרים כשהן קטנים קודם בישולן הן ראויין לאכילה לפי שאינן מרין עד שיתבשלו ולפיכך חייבין במעשר כשהן פגין וכשנגמרים אינן חייבים במעשר והשקדים המתוקים בהפך לפי שכשהן פגין אינן ראויין לאכילה ואינן חייבין במעשר ואם נתבשלו והגיעו לעונות המעשרות חייבין במעשר:

כל מקום שיש מיאון אין חליצה וכל מקום כו': כל מקום שיש תקיעה אין הבדלה וכל מקום שיש כו': לפעמים נותנים מים על שמרי היין ועל זגי הענבים ומרכיין ומצבעים אותן המים והם צבועים אבל אין בהם טעם יין ואותן הוא הנקרא תמד וכשיתקיים שם זמן ארוך לפעמים הוא מחמיץ ולפיכך קודם שיהיה חומץ הרי הוא חשוב כמים ועל כן אין לוקחים אותו ממעות מעשר שני לפי שהכל נלקח ממעות מעשר שני חוץ מן המים ומן המלח וכבר נתבאר זה במקומו ולפיכך גם כן יפסול את המקוה בשלשת לוגין לפי שהם מים שאובים כמו שזכרנו בתחלת עדיות וכמו שיתבאר במסכת מקואות וכשהחמיץ היה מאכל כשאר המאכלים והמשקין ואז לוקחים אותו בכסף מעשר ולא יפסול את המקוה בשלשת לוגין אלא בשינוי מראה כמו שיתבאר במקומו: וקלבון הוא חצי מעה כסף שנותנים על השקל ואז מקבלים אותו על שני בני אדם לפי שכל אחד חייב במחצית השקל ואלו החצאין הן נמכרים במהרה יותר מהשקלים עצמן מפני הענין הזה ולפיכך שני אחים קודם שיחלקו נכסי אביהם והשותפים בשעת השותפות אם נתנו שקל בשביל שניהן יחד מקבלים מהן ואינן חייבים בקלבון וחייבין במעשר בהמה וכשחולקים הנכסים יהיו לקוחות זה מזה והלוקח אינו חייב במעשר בהמה כמו שיתבאר בסוף בכורות והן חייבין בקלבון הואיל ואין שותפות ביניהן וכבר זכרנו פירוש ההלכה הזאת בתחלת שקלים וביארנו שפעמים שהנקבה נקראת קטנה עד שתביא שתי שערות (ע"מ שתהא) [אע"פ שהיא] בת י"ב שנה ויום אחד וכשמביאה שתי שערות והגיעה לשנים האלה נקראת נערה עד ששה חדשים ואח"כ בוגרת ורבי (יהודה) [מאיר] אומר שהבא על הקטנה אינו חייב קנס אבל הבא על הנערה חייב קנס וחכמים אומרים אחת קטנה ואחת נערה יש להן קנס והכל מודים שהקטנה יש לה מכר והנערה אין לה מכר ואין אביה יכול למוכרה ולפיכך מה שאמרו כל מקום שיש מכר אין קנס וכו' הוא דעת ר"מ ואין

הלכה כמו שביארנו בשילהי [פ"ג] מכתובות וכבר שמעת ממני פעמים רבות שפסק ההלכה הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות ואינה חולצת עד שתביא שתי שערות והנה נתבאר ההפרש שיש בין שני העניינים: ונתבאר בסוף סוכה שכל ערב שבת היו תוקעים במקדש שלש תקיעות להבדיל בין קדש לחול ואין עושין כן במוצאי שבת שאין שם צד לעשות זה. והבדלה על הכוס אינה חיוב מיו"ט לשבת לפי שלא יצאו מקודש לחול וביאור הענין שהתקיעות הם הערה על הכנסת הקודש וההבדלה הוא הערה על יציאת הקודש ואין הלכה כרבי דוסא: (רמב"ם)

ב

פרק

פרק ב - משנה א

השוחט אחד בעוף, ושנים בבהמה, שחיטתו כשירה. ורבו של אחד [ד], כמוהו. רבי יהודה אומר, עד שישחט את הורידין. חצי אחד בעוף [ה], ואחד וחצי בבהמה, שחיטתו פסולה. לב אחד בעוף ולב שנים בבהמה, שחיטתו כשירה:

ר"ע מברטנורה השוחט אחד בעוף. משום דלכתחלה מבעי לשחט שני סימנין אפלו בעוף [א], תנא השוחט, דמשמע דאחד בעוף דייעבד אין לכתחלה לא. אבל שנים בבהמה לכתחלה הוי, דעד כמה לשחט ולזיל.

אי נמי, משום דבעי למתני רבו של אחד כמוהו דדוקא דיעבד, דלכתחלה צריך שיתכונן לשחט כל הסימן כלו. ואחד בעוף נפקא לן דכשר, מקרא דכתיב (ויקרא יא) זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרומשת במים, הטילו הכתוב לעוף בין בהמה לדגים, לחיבו בשני סימנין אי אפשר שכבר הקש לדגים [ב], לפטרו בלא כלום אי אפשר שכבר הקש לבהמה, הא כיצד, הכשרו בסימן אחד. ושחיטה מן הצואר ובשני סימנים. וחמשה דברים הפוסלים את השחיטה, שהיה דרסה חלדה הגרמה ועקור, כלהו גמרא גמירי לה. דתנא, וזבחתי פאשר צויתיד, מלמד שנצטוה משה בעל פה על הלכות שחיטה, על הוישט ועל הקנה ועל רב אחד בעוף ועל רב שנים בבהמה [ג]: **עד שישחט את הורידים**. כמין חוטין שעל שני צדי הקנה. ואעוף בלבד קאי רבי יהודה, כדי להוציא את דמו, הואיל וצולהו כלו כאחד. ושחיטה דקאמר רבי יהודה לאו דוקא, אלא שניקב הורידין בשעת שחיטה קדם שיקרש הדם, דתו לא נפיק על ידי מליחה. ואין הלכה כרבי יהודה: **רב אחד בעוף כו'**. ואף על גב דתנן ברישא רבו של אחד כמוהו, הדר תנא הכא רב אחד בעוף וכו', חד בחלין וחד בקדשים. דאי אשמעינן בחלין הנה אמינא חלין הוא דסגי ליה ברבא משום דלאו לדם הוא צריך, אבל קדשים דלדם הוא צריך לא תסגי ליה ברבא, קמשמע לן: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] דלכתחלה הצריכוהו רבון תרוניהו משום הרחקה לעברה דלמא לא אתי למעבד רבא דחד. רש"י: [ב] דלאו בני שחיטה כלל נינהו, משום דכתיב אספה דידהו במקום שחיטה דאחרני, כדכתיב [במדבר יא] הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם, ומדשני קרא בדבוריה וכתב בהו אספה, שמע מנה דוקא הוא. גמרא: [ג] לאו מקרא יליף. אלא כלומר על הלכות שחיטה נצטוה. רש"י. והתוספות כתבו דיש מפרשים בגימטריא דכאשר, אי אחד בעוף, שי שנים בבהמה, ר' רבו של אחד כמוהו, ראשי תבות דכאשר למפרע. ועין תוספות יום טוב: [ד] של אחד. רבו של כל אחד ואחד. רש"י: [ה] חצי אחד כו'. הוא הדין חצי כל אחד ואחד. ומרישא נמי שמיע ליה דדוקא רב בעינן. ולא נקטיה אלא אגב דבעי למתני אחד וחצי בבהמה, אף על גב דהווי טפי מרב השנים בין הכל, שחיטה פסולה. תוספות: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם השוחט אחד בעוף ושנים בבהמה שחיתו כו': מה שאמר השוחט שהוא מורה על דיעבד אינו מורה אלא על מה שאמר אחד בעוף לפי שלכתחלה חייב שיתכוין לשחוט השני סימנים לגמרי ואפילו בעוף. וורידין הם שני גידים דופקים בצואר על שני צידי קנה הריאה ומה ששנה לומר רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה אע"פ שכבר אמר ורובו של אחד כמוהו לפי שדבריו היה בשחיטת חולין ומה שאמר שנית הוא בשחיטת קדשים ואין הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ב

השוחט {ו} שני ראשין כאחד, שחיטתו כשרה. שנים או חזין בסכין ושוחטין, אפלו אחד למעלה ואחד למטה, שחיטתו כשרה:

ר"ע מברטנורה שנים או חזין בסכין ושוחטין. בהמה אחת: אפלו אחד למעלה ואחד למטה. שזה או חזו בקצה אחד של סכין וחברו בצדו השני: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ו} השוחט כו'. דיעבד אין לכפתחלה לא. בקדשים מיירי. דתני רב יוסף, תזבח, שלא יהיו שנים שוחטין זבח אחד. תזבחוהו, שלא יהא אחד שוחט שני זבחים. גמרא. והשתא סיפא שנים או חזין דלכפתחלה, דוקא בחלין: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם השוחט שני ראשין כאחד שחיטתו כשרה בו: אחד מלמעלה ואחד מלמטה שיהא זה או חזו בקצה הסכין והשני או חזו בקצה השני ומה שאמר מלא צואר אמרו מלא צואר חוץ לצואר וכל זמן שלא הוליד ולא הביא אלא ששחט כחותך קשואים זו היא הנקרא דרסה: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ג

התיו את הראש בבית אחת, פסולה. היה שוחט והתיו את הראש בבית אחת, אם יש בסכין מלא צואר, כשרה. היה שוחט והתיו שני ראשין בבית אחת, אם יש בסכין מלא

צָוֹאֵר אֶחָד, כְּשֶׁרָה. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים.
 בְּזִמְן שֶׁהוֹלִיךְ וְלֹא הֵבִיא, אוֹ הֵבִיא וְלֹא הוֹלִיךְ.
 אֲבָל אִם הוֹלִיךְ וְהֵבִיא, אֲפֹלוּ כָּל שֶׁהוּא, אֲפֹלוּ
 בְּאִזְמַל, כְּשֶׁרָה. נִפְלָה סַפִּין וְשִׁחְטָה, אִף עַל פִּי
 שִׁשְׁחֻטָה כְּדַרְכָּהּ, פְּסוּלָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יב),
 וְזָבַחַת וְאָכַלְתָּ, מִה שֶׁאַתָּה זוֹבַחַת, אֶתָּה אוֹכֵל.
 נִפְלָה הַסַּפִּין וְהַגְּבִיָּהּ, נִפְלוּ כֻלּוֹ וְהַגְּבִיָּהּ,
 הַשְּׁחִיזוּ אֶת הַסַּפִּין וְעָף, וּבֵא חֲבֵרוֹ {ז} וְשִׁחַט,
 אִם שָׁהָה כְּדִי שִׁחֻטָה, פְּסוּלָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן
 אוֹמֵר, אִם שָׁהָה כְּדִי בַקּוֹר :

ר"ע מברטנורה **התני את הראש**. כְּאִדָּם הַמְתִּיזוּ קִנְיָה אוֹ דְלַעַת, שְׁדוּחַק
 הַסַּפִּין בְּכַח וּפּוֹסֵק. וְזוֹ הִיא דְרָסָה : הִיא שׁוֹחֵט. בְּמִשְׁיכָה, וְהַתִּיזוּ הָרֹאשׁ
 בְּהַבָּאָה בְּלֶבֶד אוֹ בְּהוֹלְכָה בְּלֶבֶד. וְלִשְׁחִיטָת הַסִּימָנִים שְׁעוֹר הַכֶּשֶׁר, קָרִי
 הַתִּיזוּ אֶת הָרֹאשׁ : אִם יֵשׁ בְּסַפִּין מְלֵא צֹאֵר. חוּץ לְצֹאֵר הַבְּהֵמָה וְהַעוֹף
 שִׁשְׁחֻטָה : כְּשֶׁרָה. שֵׁשׁ בְּסַפִּין כְּדִי לְשַׁחַט בְּמִשְׁיכָה בְּלֵא דְרָסָה. אֲבָל אִם
 אִין אַרְבֵּי הַסַּפִּין אֶלָּא כְּעַבֵּי הַצֹּאֵר אוֹ חוּץ לְצֹאֵר מִשְׁהוּ, דְרָסָה הִיא,
 שְׁאִין הַסִּימָנִים נִחְתָּכִין בְּמִשְׁיכָה זֹו לְבִדָּה בְּלֵא דְרָסָה : אִם יֵשׁ בְּסַפִּין
 מְלֵא צֹאֵר אֶחָד. חוּץ לְשֵׁנֵי הַצֹּאֵרִים, דְּהִינּוּ שְׁעוֹר שְׁלֹשָׁה צֹאֵרִים :
 אִזְמַל. תַּעַר דֶּק קָטָן מְאֹד. וְלֹא גְזָרִינָן אִזְמַל שְׁאִין לוֹ קַרְנִים אִטּוֹ אִזְמַל
 שֵׁשׁ לוֹ קַרְנִים. וְאִזְמַל שֵׁשׁ לוֹ קַרְנִים הוּא שְׁרָגִילִים לַעֲשׂוֹת כְּמִין קַרְנִים
 לְאִזְמַל לְנוֹי עַל גְּבִיו וְנוֹטִים לְצַד רֹאשׁוֹ. וּמִתּוֹךְ שֶׁהוּא קָטָן מְאֹד הוּא
 נִשְׁמַט מִן הַצֹּאֵר, וְכִשְׁהוּא מוֹלִיךְ וּמְבִיא יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא יַחֲלִידוּ
 הַסִּימָנִים אוֹתָן הַקַּרְנִים : נִפְלָה סַפִּין וְשִׁחְטָה. טַעַמָּא דְנִפְלָה, הִיא הַפִּילָה
 הוּא, כְּשֶׁרָה. וְאִף עַל גַּב דְּלֵא אִיפּוֹן לְשַׁחַט, דְּלֵא בְּעִינָן כּוֹנֵה בְּשִׁחֻטָה,
 מִדְּאֶצְטְרִיךְ קָרָא לְמִימַר גְּבִי קִדְשִׁים לְרַצוֹנְכֶם תִּזְבְּחוּ, לְדַעַתְכֶם זְבוּחוֹ
 כְּלוּמַר מִדַּעַת וְכּוֹנֵה, שְׁמַע מִנֵּה דְבַחְלִין לֹא בְּעִינָן כּוֹנֵה : נִפְלָה סַפִּין
 וְהַגְּבִיָּהּ. וְשָׁהָה בְּהַגְּבִיָּהּ זֹו : כְּלִיו. בְּגִדִיו : אוֹ שֶׁהַשְּׁחִיזוּ אֶת הַסַּפִּין.
 קִדְּם שִׁחֻטָה : וְעָף. נַעֲשֶׂה עֵיף וְיִגַּע מִחֻמַּת הַשְּׁחִיזָה, וְכִשְׁהַתְּחִיל לְשַׁחַט
 לֹא הִיָּה בּוֹ כַח וּפְסֵק שִׁחֻטָתוֹ, וּבֵא חֲבֵרוֹ וְשִׁחַט : כְּדִי שִׁחֻטָה אַחֲרָת.
 כְּדִי שִׁשְׁחֻטָה רַב שְׁנִים בְּבֵהֵמָה אַחֲרָת כְּמוֹתָהּ כְּשֶׁהִיא רְבוּצָה, גְּסָה לְגִסָּה,
 וְדָקָה לְדָקָה, וְעוֹף לְעוֹף. וְהַרְמַבֵּי"ם פֶּסֶק כְּדַבְּרֵי הָאוֹמֵר כְּדִי שִׁחֻטָה
 בְּהֵמָה דְקָה לְעוֹף, וּבְעֵי נִמְי כְּדִי שִׁיגְבִיָּהּ וְיִרְבִּיצָנָה {ח}. וְלֹא נִהְגוּ כֵן :
 כְּדִי בַקּוֹר. כְּשֶׁעוֹר שֶׁהַטְּבַח בּוֹדֵק וּמְבַקֵּר אֶת סַפִּינוֹ. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי
 שְׁמַעוֹן : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} **חברו כו'.** הוא הדין כְּשֶׁחֲזַר הוּא בְּעֶצְמוֹ וְשָׁחַט. אֵלָּא אוֹרְחָא דְּמִלְתָּא נֶקֶט דְּכִשְׁהוּא מְתִיגָע בְּאֵ חֲבֵרוֹ וְשׁוֹחֵט. כְּסָף מְשָׁנָה : **{ח}** כְּלוּמַר בְּגִסְתָּה לְגִסְתָּה, וּבִדְקָה לְדְקָה. וְכֵן לְעוּף : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם התיז את הראש בבת אחת פסולה היה שוחט כו' : אחד מלמעלן ואחד מלמטן שיהא זה אוחז בקצה הסכין והשני אוחז בקצה השני ומה שאמר מלא צואר אמרו מלא צואר חוץ לצואר וכל זמן שלא הוליד ולא הביא אלא ששחט כחותך קשואים זו היא הנקרא דרסה :

נפלה סכין ושחטה אע"פ ששחטה כדרכה כו' : נפלה סכין והגביהה נפלו כליו והגביהן כו' : זה ענין השהייה הנזכרת למעלה השחיז את הסכין ועף פירושו שאם העביר הסכין מעל הצואר הנשחט ונסתלק קודם שיגמר השחיטה : וכדי שחיטה אחרת הוא כדי שיגביה הבהמה וירביצנה וישחוט ואפילו היה הנשחט עוף ואמר כדי שחיטת בהמה דקה ואפילו לעוף ומה שאמר כדי ביקור טבח לחכם ר"ל כדי שיעור בדיקת השחיטה לדעת אם נשחט השיעור שחייב או לא ואין הלכה כר"ש : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ד

שָׁחַט אֶת הַיֶּשֶׁט וּפָסַק אֶת הַגְּרֵגֶרֶת, או שָׁחַט אֶת הַגְּרֵגֶרֶת וּפָסַק אֶת הַיֶּשֶׁט, או שְׁשָׁחַט אֶחָד מֵהֶן **{י}** וְהִמְתִּין לָהּ עַד שְׁמִתָּהּ, או שְׁהַחֲלִיד אֶת הַסִּכִּין תַּחַת הַיֶּשֶׁט וּפָסַקוּ, רַבִּי יִשְׁבֵּב אוֹמֵר, נִבְלָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, טֵרְפָה. כָּלֵל אָמַר רַבִּי יִשְׁבֵּב מְשׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, כֹּל שֶׁנִּפְסְלָה בְּשַׁחֲטָתָהּ **{יא}**, נִבְלָה. כֹּל שֶׁשְׁחִיטָתָהּ כָּרְאוּי וְדָבָר אַחֵר גָּרַם לָהּ לִפְסֹל, טֵרְפָה. וְהוֹדָה לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא :

ר"ע מברטנורה ופסק את הגרגרת. הינו עקור {ט}. ובבהמה קאי: תחת השני. תחת הסימן השני. שהיה תוחב הסכין בין הסימן לצואר: החליד. פסה. ולשון חלדה, כחלדה הדרה בעקרי הבתים דמכסא: ופסקו. מלמטה למעלה: נבלה. ומטמאה במשא: טרפה. ואינה מטמאה: ודבר אחר גרם לה להפסל. כגון אחד מן הטרפות השנויות בפסק ואלו טרפות: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ט} פירושו התוספות, דצריך לומר דמיירי ששחט בסכין פגומה או במגל, ופסולה הוא משום דאין שוחטין אלא חונקין. ועין תוספות יום טוב: {י} אחד מהן. לרבי עקיבא אצטריך: {יא} בשחיטה. כלומר במקום הראוי לשחיטה. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם שחט את הושט ופשט את הגרגרת או פסק את כו': אלו והדומה להם ענין חלדה שזכרנו והוא שאם יהיה הסכין חלוד בשעת שחיטת השיעור שחייב לשחוט בין שהיה חלוד תחת בגד או תחת צמר הבהמה או תחת העור וכל כיוצא בזה אסור אלא א"כ היה הסכין כולו מגולה בשעת השחיטה ואין אנו צריכין לבאר שכלל רבי ישבב אמת לפי שר"ע שחלק עליו כבר הודה לו: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ה

השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם, כשרים {יב}, ונאכלים בידיים מסאבות, לפי שלא הכשרו {טו} בדם. רבי שמעון אומר, הכשרו בשחיטה:

ר"ע מברטנורה בידיים מסאבות. כלומר בלא נטילת ידיים. דגזרו על הידיים להיות שניות לטמאה. ובחלין שנעשו על טהרת הקדש מיירי {יג}, דשני עושה שלישי בהן. דאלו בחלין גרידא, אפלו היו מכשרין בדם אין שני עושה שלישי בחלין {יד}: לפי שלא הכשרו בדם. שאין אכל מקבל טמאה עד שיקבא עליו מים או אחד משבעה משקין, שהם מים יין שמן חלב ודבש דם טל: הכשרו בשחיטה. מגו דשריא שחיטה להך בשר

מִיַּדֵי אֲבָר מִן הַחֵי, מְשׁוּיָא לִיה נְמִי אוֹכְלָא לְגַבֵּי טַמְאָה. וְאִין הִלְכָה כְּרַבֵּי שְׁמַעוֹן : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יב} **וְלֹא יֵצֵא כּוֹי**. וְאִין אוֹמְרִים שְׁמָא מְתִים הָיוּ. הֶרְמַב"ם : {יג} דְּבִקְדָשִׁים לֹא, דְּהָא תְּנִן חֲתָה. גְּמָרָא. וְעִין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב : {יד} הֵינּוּ בְּדָבָר שְׂאִינוּ מִין לְחָם. כְּמוֹ שְׁפַתְבִּתֵי בְּפִרְק ב' דְּחִגְיָה מְשֻׁנָּה ה' : {טו} **שְׁלֹא כּוֹי**. וְלִצְלֵי אֲרִי, דְּלֹא בְּעֵי הִדְחָה. אִי נְמִי לְקַדְרָה וְהוֹדְחוּ בְּמִי פְרוֹת. תּוֹסְפּוֹת : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם כו' : ההלכה הזאת בנויה על יסודות רבים והם שהאוכלין כולן שהבשר הוא מכללן אינן מטמאין [אלא] אחר הכשר וההכשר הוא שיפול מהשבעה משקין שהדם מכללם על אותו הדבר המוכשר ועוד יתבאר זה במכשירין ויש בדברים הטמאים המטמאים הידים בלבד ואינם מטמאים כל הגוף כגון מי שהכניס ידו לבית המנוגע או לאויר תנור טמא וזולתן כמה שיתבאר במקומות (מזבחים) (מזבים) וידים וכשהידים מטמאות באיזה צד שיהיה מתשע טומאות ידים אז יהיו שניות לעולם ר"ל במקום שני לטומאה וכשיגיעו אותן הידים הטמאות באוכל מוכשר ישוב שלישי כמו שזכרנו כבר קצת מזה בתחלת פסחים ואין משגיחין על שלישי בחולין בשום צד וענין כמו שיתבאר במס' טהרות ואין זה ענין בבהמות קדשים לפי שכבר ביארנו בסוף עדיות שדם קדשים לא יכשיר (צ"ל מוסב) מוסף על היות הדם הכרחי בקרבנות ולפיכך אין דבריו בכאן אלא בחולין שנעשו על טהרת הקדש ועוד יתבארו כל אלו שרשי הדברים וענפיהם לגמרי וכל עיקר מהן במקומו מסדר טהרות ואין הלכה כר"ש : (רמב"ם)

פּרָק ב - מִשְׁנֵה ו

הַשׁוֹחֵט אֶת הַמְּסַכֶּנֶת {טו}, רָבִן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, עַד שֶׁתִּפְרָכֶס בֵּיד וּבְרָגַל. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר, דִּיָּה אִם זִנְקָה {יז}. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אִף הַשׁוֹחֵט בְּלִילָה וּלְמַחֵר הַשְּׂפִים וּמִצָּא כְּתָלִים מְלֵאִים דָּם, כְּשֶׁרָה, שְׁזִנְקָה,

וְכַמֵּדַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, עַד שֶׁתִּפְרָכֶס אוֹ בִּיד אוֹ בְּרַגְל אוֹ עַד שֶׁתִּכְשַׁכְּשׁ בְּזַנְבָּה, אֶחָד בְּהֶמָּה דִּקָּה וְאֶחָד בְּהֶמָּה גְּסָה. בְּהֶמָּה דִּקָּה שֶׁפִּשְׁטָה יָדָה וְלֹא הִחְזִירָה, פְּסוּלָה, שְׂאִינָה אֲלֵא הוֹצֵאת נֶפֶשׁ בְּלֶבֶד. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁהֵיטָה בְּחִזְקַת מְסַכְּנָת. אֲבָל אִם הֵיטָה בְּחִזְקַת בְּרִיאָה, אֲפֹלוֹ אֵין בָּהּ אֶחָד מִכָּל הַסִּימָנִים הַלְלוּ, כְּשֶׁרָה :

ר"ע מברטנורה הַשּׁוֹחֵט אֶת הַמְּסַכְּנָת. כָּל שֶׁמַּעֲמִידִים אוֹתָהּ וְאִינָה עוֹמֵדֶת מִחֲמַת חֲלִיָּה, הוֹיָא מְסַכְּנָת. וְאֲפֹלוֹ יֵשׁ לָהּ כַּח בְּשִׁנְיָה לְאָכֹל קוֹרוֹת וּבִקְעִיּוֹת שֶׁל עֵץ: **עַד שֶׁתִּפְרָכֶס**. דָּאֵי לֹא פְּרָכְסָה חִישִׁינן שְׂמָא נְטִלָה נִשְׁמַתָּה קָדָם גְּמַר שְׁחִיטָה: **אִם זְנִיקָה**. כְּדָרְךָ שֶׁהִבְהֵמוֹת נוֹפְחוֹת בְּגֵרוֹנָם וְהֵדָם מְקַלְחִים וּמְזַנְקִים בְּכַח: **הַשּׁוֹחֵט בְּלִילָה**. בְּהֶמָּה מְסַכְּנָת שֶׁצָּרִיכָה פְּרָכּוּס **{יח}**, וְלֹא יָדַע אִם פְּרָכְסָה, וְלִמְחֹר הַשְּׂפִים וּמִצָּא כְּתִלֵי בֵית שְׁחִיטָת הַצּוֹאֵר מִלְּאִים דָּם, כְּשֶׁרָה, מִפְּנֵי שֶׁזְּנִיקָה. וְכִשְׁיִטַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּמַכְשִׁיר לָהּ בְּזַנּוּק, אֲמַרָה רַבִּי שְׁמַעוֹן. וְאֵין הִלְכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: **אֶחָד בְּהֶמָּה דִּקָּה וְאֶחָד בְּהֶמָּה גְּסָה**. צָרִיכָה פְּרָכּוּס אִם הִיא מְסַכְּנָת: **שֶׁפִּשְׁטָה יָדָה**. בְּגַמַר שְׁחִיטָה: **וְלֹא הִחְזִירָה פְּסוּלָה**. אִם הֵיטָה מְסַכְּנָת. לְפִי שְׂאִין זֶה פְּרָכּוּס אֲלֵא כִּן דְּרַכָּה בְּשַׁעַת צֵאת נֶפֶשָּׁה. אֲבָל גְּסָה לֹא אוֹרְחָה בְּהֶכִי, וּבֵין שֶׁפִּשְׁטָה וְלֹא כְּפָפָה בֵּין שֶׁכְּפָפָה וְלֹא פִּשְׁטָה, כְּשֶׁרָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טז} המסכנת. שֶׁלֹּא אֶסְרָה הַתּוֹרָה אֲלֵא כְּעֵין טְרַפַּת חֵיט הַיַּעַר שֶׁהָרִי עָשָׂה בָּהּ מִכָּה הַמְּמִיתָה אוֹתָהּ. הַרְמַב"ם. וְאֲפֹלוֹ לְכַתְּחִלָּה שָׂרִי. וְנִקְט לְשׁוֹן דִּיעֲבַד מְשׁוּם דְּבַעֲי לְמַתְנֵי עַד שֶׁתִּפְרָכֶס: **{יז} זְנִיקָה**. זְנוּק, קְלוּחַ. רַש"י. וְנִגְזַר מִן יִזְנֵק מִן הַבָּשׂוֹן וְדְבָרִים לֵגַ. הַרְמַב"ם: **{יח}** וְנִקְט לִישְׁנָא דְתַנָּא קָמָא אַף עַל גַּב דְּכַמֵּדַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר קִימִינוּן דְּדִיָּה אִם זְנִיקָה. וּבִגְמָרָא כְּתַב רַש"י, וְכַמֵּדַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר זְנוּק הוֹי פְּרָכּוּס: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הַשּׁוֹחֵט אֶת הַמְּסוּכְּנָת רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל כּו': הַמְּסוּכְּנָת הִיא הַנוֹטָה לַמּוֹת וְשִׁיעוֹר עֵנִין זֶה כְּמוֹ שְׁאִמְרָנוּ כָּל שֶׁמַּעֲמִידִים אוֹתָהּ וְאִינָה עוֹמֵדֶת. וּפִירוּשׁ פְּרָכּוּס שֶׁהִיא מִפְּרָכְסָת. וְזִינְקָה גִזוּר מִן יִזְנֵק מִן הַבָּשׂוֹן הוּא הַקּוֹל הַנִּשְׁמַע בְּנִשְׁמִית בְּנֵי אָדָם בְּשַׁעַת הַנְּשִׁימָה קוֹרִין אוֹתוֹ הַדָּבָר בְּעֶרֶב וְגוֹשׁוּיִט וְכֵן שְׁמוֹ. וְמָה שְׁאִמַר כְּתִלִים מִלְּאִים דָּם ר"ל צוֹאֵר הַנִּשְׁחַט וְהוּא מָה שְׁאִמַר כְּתִלֵי בֵית הַשְּׁחִיטָה שְׁנִינוּ וּמִי"ש שֶׁפִּשְׁטָה יָדָה וְלֹא הִחְזִירָה פְּסוּלָה דּוּקָא יָדָה אֲבָל אִם פִּשְׁטָה רַגְלָה אַע"פ שֶׁלֹּא הִחְזִירָה אוֹ שֶׁכְּפָפָה רַגְלָה בְּלֶבֶד

כשירה ובבהמה גסה אין הפרש בין יד בין רגל פשטה ולא החזירה או החזירה ולא פשטה וזהו פסק ההלכה : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ז

השוחט לנכרי, שחיטתו כשירה **[יט]**. ורבי אליעזר פוסל. אמר רבי אליעזר, אפלו שחטה שיאכל הנכרי מחצר כבד **[כא]** שלה, פסולה, שסתם מחשבת נכרי לעבודה זרה. אמר רבי יוסי, קל וחמר הדברים, ומה במקום שהמחשבה פוסלת, במקדשיו, אין הכל הולך אלא אחר העובד, מקום שאין מחשבה פוסלת, בחליו, אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט :

ר"ע מברטנורה **ורבי אליעזר פוסל**. אם בהמת נכרי היא. אף על גב דישראל קשחית לה מהניא בה מחשבת נכרי, דסתם מחשבתו לעבודה זרה **[כ]**: **חצר כבד**. יותרת הכבד: **אמר רבי יוסי קל וחמר**. דלא מהניא מחשבת בעלים, הואיל וישראל שחית לה: **ומה במקום שמחשבה פוסלת**. דהינו במקדשים, כדכתיב (ויקרא ז) המקריב אותו לא יחשב, קרי ביה לא יחשב, כלומר שלא יחשב לאכילה חוץ לזמנו כי פגול יהיה: **אין הכל הולך אלא אחר העובד**. דכתיב המקריב לא יחשב. אבל בעלים לא פסלי במחשבתו כי מקריב לה כהן: **מקום שאין המחשבה פוסלת**. בגמרא מפרש למתניתין דהכי קאמר, ומה במקום שהמחשבה פוסלת במקדשים בארבע עבודות, אין הכל הולך אלא אחר העובד, מקום שאין מחשבה פוסלת בחליו אלא בשתי עבודות, אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט. והכי פרושה, במקום שהמחשבה פוסלת במקדשים בארבע עבודות, שחיטה וקבלת הדם זריקה והולכה, באיזו מאלו שחשב על מנת לאכל מן הזבח חוץ לזמנו, פגול הוא, ואף על פי

שֵׁשׁ בָּהֶם חֲמֵרָא זֶה אֵין מִחֲשָׁבָה הוֹלְכָת אֵלָא אַחַר הָעוֹבֵד. חֲלִין לְעַנְּנָן עֲבוּדָה זָרָה שְׂאִין מִחֲשָׁבָה פּוֹסְלָת בְּהוֹן בְּאַרְבַּע עֲבוּדוֹת אֵלָא בְּשִׁתִּים, בְּשִׁחִיטָה וּבְזָרִיקָה, דְּהֵינִי הוּא דְכִתְיָבוֹן, זְבִיחַ לְאַלְהִים יַחְרָם (שְׁמוֹת כב), בַּל אֲסִיף נִסְכֵיהֶם מִדָּם (תְּהִלִּים טז), אֲבָל קִבְלָה וְהוֹלְכָה לֹא כְּתִיב בָּהּ. וְהַקְטָרָה אַף עַל גַּב דְּשִׁיכָא בְּעֲבוּדָה זָרָה, מִיְהוּ לָאוּ עֲבוּדָה הִיא לְאַפְסוּדֵי בְּהֵמָה מְשׁוּם הַקְטָר חֲלָבָה לְעֲבוּדָה זָרָה הִיכָא דְלֹא נִשְׁחָטָה וְלֹא נִזְרַק דָּמָה לְעֲבוּדָה זָרָה, דְּהָא אֲפִלוּ בְּפָנִים לֹא מִפְּסִיל קִרְבָּן אִם חָשַׁב עַל אֲכִילַת בֶּשֶׂר בְּשַׁעַת הַקְטָר חֲלָבִים, וְכִינּוּן שְׂמֵצֵינוּ קִלְא בְּמִחְשַׁבַת חוּץ, דִּין הוּא שְׁנַקְל בְּזָה שְׁלֹא יְהֵא הַדְּבָר תְּלוּי אֵלָא בְּשׁוּחֵט. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יט} שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה. מִפְּרָשׁ בְּגִמְרָא מְשׁוּם דְּסַבִּירָא לִיהֵ דָּאִין סָתָם מִחֲשַׁבַת נִכְרִי לְעֲבוּדָה זָרָה, וּבִהָא הוּא דְפָלִיג אֲדָרְבֵי אֱלִיעֶזֶר. אֲבָל תְּרוּוִיָּהוּ סַבִּירָא לְהוּ דְבַעְלִים מִפְּגָלִים. וְכָתַב הַר"ן דְּהָא דְקִתְנֵי הַשׁוּחֵט, הוּא הַדִּין דְּאֲפִלוּ לְכַתְחֻלָּה, אֵלָא דְלֹא מְצִי לְמִתְנֵי שׁוּחֲטִין לְנִכְרִי, דְּאָז הוּי מְשֻׁמַע דְּלִמְשָׁרִי לְמִשְׁחָט הוּא דְאֵתָא דְלִית בֵּיה מְשׁוּם לְפָנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מְכָשׁוּל אֲבָל לֹא שְׁתֵּהָא שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה, הַלְכָף הַצָּרִף לְשִׁנּוֹת שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה. אֲבָל אֵין הִכִּי נִמְי דְאֲפִלוּ לְכַתְחֻלָּה: **{כ}** וְאַסוּרָה בְּהִנָּאָה כְּתַקְרַבַת עֲבוּדָה זָרָה. וְאַף עַל גַּב דְּבִמְתַּנִּיתִין דְּלִקְמֹן דִּתְנֹן נִמְי פְּסוּלָה וּמְפָרְשִׁינוּ דְאֵינָה אֲסוּרָה בְּהִנָּאָה, יֵשׁ לוֹמַר דְּלִקְמֹן הוּא לִיה לְמִתְנֵי הַרִי אֵלוּ זְבִיחֵי מִתִּים, אֲבָל הִכָּא אֵיזִי דְאֲמָרִי רַבְּנָן כְּשֶׁרָה, אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פְּסוּלָה. תּוֹסְפוֹת: **{כא}** מִחֲצוֹר כְּבֵד. לָאוּ דְוָקָא נִקְט יוֹתֵרַת הַכְּבֵד מְשׁוּם דְּעוֹלָה לְגִבּוּרָה וְהוּיָא כְּחֵלֵב וְדָם, אֵלָא אֲפִלוּ כְּזִית שֶׁל בֶּשֶׂר נִמְי, וְאוֹרְחָא דְמִלְתָּא הוּא דְנִקְט. תּוֹסְפוֹת: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הַשׁוּחֵט לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים כְּשֶׁרָה וּרְבִי אֱלִיעֶזֶר כּו': דַּעַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁהַבַּעֲלִים מִפְּגָלִין בְּקִדְשִׁים וּגְמָרִינָן חוּץ מִבְּפָנִים וּרְבִי יוֹסִי דַּעַתוֹ כְּמוֹ שֶׁאֵמַר הַמְּשַׁנָּה שֶׁהָעוֹבֵד הוּא הַמְּפָגֵל וְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: (רמב"ם)

פּוֹרָק - ב - מְשַׁנָּה ח

הַשׁוּחֵט לְשֵׁם הָרִים, לְשֵׁם גְּבָעוֹת, לְשֵׁם יַמִּים, לְשֵׁם נְהָרוֹת, לְשֵׁם מְדַבְּרוֹת, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה **{כב}**. שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּסַכִּין וְשׁוּחֲטִין, אֶחָד לְשֵׁם

אַחַד מִכָּל אֱלֹהִים, וְאַחַד לְשֵׁם דְּבַר כָּשֶׁר, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה:

ר"ע מברטנורה השוחט לשם הרים וכו' שחיתתו פסולה. ותקרבת עבודה זרה לא הויא לאסור בהנאה, משום דכל הני אינון נעשים עבודה זרה, דכתיב (דברים יב) אלהיהם על ההרים, ולא ההרים אלהיהם [כג]. ומיהו פסולה מלאכל, משום דדמיה לשחיתה לשם עבודה זרה ומחלפא בה. ודוקא שאמר לשם הרים לשם גבעות, אבל אם אמר למלאך הממנה על ההרים ועל הגבעות, הרי זו זבחי מתים ואסורה בהנאה: **לשם דבר פשר**. שחיתה סתם: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [כב] פסולה. והא דמסיק הר"ב במשנה ו' פרק ז' דכלאים דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, איכא חכא בגמרא תרי אוקימתות. חדא, דהכא ביש לו בה שתפיות. וכן פסק הרמב"ם. וחדא בישראל [מיומר]. אי נמי שהתרו בו וקבל התראה. וכן פרש הרא"ש: [כג] ודרשא פשוטה נקט, אף על גב דרבי יוסי אמרה. ותנא קמא נסיב דרשא אחריתי במשנה ה' פרק ג' דעבודה זרה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם ימים לשם כו': מה שאמר שחיתתו פסולה מורה שהנשחט מותר בהנאה ע"מ שיכוין לאותו הנהר או לאותו ההר וזולתן אבל אם שחט לרוחות או לכוכב על דעת שאותו ההר הוא תחת ממשלתו או לדבר מן הדברים העליונים שכחותם מגיעים לאלו הדברים לפי דעתו ועושין בהן רושם כמו שמאמינים בעלי הצלמים הנקראים בערבי טלאס"ם הרי אותו הנשחט תקרובת עבודת כוכבים והוא זבחי מתים ואסור בהנאה. אמרו בגמרא כשמקשין על ההלכה הזאת ורמינהי השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם נהרות לשם מדברות לשם חמה ולבנה כוכבים ומזלות לשם מיכאל השר הגדול לשם שלשול קטן [שבים] הרי אלו זבחי מתים והשוו אלו שני המאמרות הא דאמר להר והא דאמר לגדא דהר ופירוש גדא דהר המזל והגד וכן אמרו בפירוש בגד אתא גדא דביתא רוצה לומר מזל הבית והצלחתו ומן הענין הזה העורכים לגד שלחן רוצה לומר שהן מקריבים לכוכבים ומזלם כדי שיצליח המזל והנה נתבאר מה שאמרנו: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ט

אין שוחטין לא לתוך ימים, ולא לתוך נהרות, ולא לתוך פלים. אבל שוחט הוא לתוך עוגא של מים, ובספינה, על גבי כלים. אין שוחטין לגמא כל עקר, אבל עושה גמא בתוך ביתו בשביל שיכנס הדם לתוכה. ובשוק לא יעשה כן, שלא יחקה את המינין:

ר"ע מברטנורה אין שוחטין לתוך ימים. שלא יאמרו לשרו של ים הוא שוחט **[כד]**: ולא לתוך הפלים. שלא יאמרו לזרק דמה לעבודה זרה קא עביד: עוגא. גמא. לשון עוגיאיות לגפנים, במועד קטן [פ"א מ"א]: עוגא של מים. דוקא עכורים, אבל צוללין לא. שפא יאמרו לפרצוף פניו הנראה במים הוא שוחט: ובספינה. יכול לשחט על גבי כלים והדם שותת ויורד לתוך הים. שפרוזה אומר כדי שלא ללכלך הספינה הוא עושה: אין שוחטין לגמא כל עקר. ואפלו בבית. וטעמא דגמא, מפני שהוא חק המינים: אבל עושה גמא. בגמרא מפרש דהכי קאמר, אין שוחטים לגמא כל עקר. והרוצה לנקר חצרו כיצד הוא עושה, עושה מקום חוץ לגמא ושוחט, והדם שותת ויורד לגמא **[כה]**: יחקה את המינים. יחזיק ידיהו בחקותיהם. יחקה לשון חק: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[כד]** משום הכי לא שנא צוללין לא שנא עכורין. כסף משנה: **[כה]** ואף על גב דפסק הר"ב במשנה ד' פרק כ"ב דשבת דכל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפלו בחדרי חדרים אסור, הינו כמו שוטחו בחמה אבל לא כנגד העם, שאם היו רואין אותו עושה כן בצנעה היה שם חשד כמו בשוק. אבל כאן הרוצה שעושה בביתו אומר לנקר חצרו הוא עושה. תוספות: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות ולא כו': מה שחייב שלא לשחוט על המים כדי שלא ידמה שהוא עובד ליסוד הימים ושהוא מקריב זה לכה הגלגל המנהיג ליסוד המים כפי דעת המאמינים בכך והוא מה שאמרו דאמרי לשרא דימא רוצה לומר לכחות העליונות המנהיגות אותן הדברים כפי דעתו ולפיכך הוצרכו למה שזכרנו בהלכה שלפני זו שהתרנו לשחוט בתוך המים המכונסין במקום קטן או ע"מ שיהיו עכורים או צבועין שאין נראין בהן הצורות כדי שלא יאמרו לאותה צורה עובד רוצה לומר לכה השולט בצורות כמו שאומרים קצת כת המשנים והם שמאמינים שיש שם שתי רשויות והנותן החומר אינו נותן הצורה: (רמב"ם)

פרק ב - משנה י

השוחט לשם עולה, לשם זבחים, לשם אשם תלוי, לשם פסח, לשם תודה **[כו]**, שחיטתו פסולה. ורבי שמעון מכשיר. שנים או חזין בסכין ושוחטין, אחד לשם אחד מכל אלו, ואחד לשם דבר פשר, שחיטתו פסולה **[כח]**. השוחט לשם חטאת **[כט]**, לשם אשם ודאי, לשם בכור, לשם מעשר, לשם תמורה **[לא]**, שחיטתו כשרה. זה הכלל, כל דבר שנדר ונדב, השוחט לשמו, אסור **[לב]**, ושאינו נדר ונדב, השוחט לשמו, פשר:

ר"ע מברטנורה השוחט. חלין בחוץ: לשם עולה. כיון דעולה באה בנדר ונדבה הרואה אומר עכשיו הוא מקדיש ושוחטה לעולה וקדשים בחוץ מתרים. הלכך גזיר רבנן עלה ופסולה. וכן שלמים **[וכו]**: אשם תלוי. בא על ספק חיוב פרת. כגון שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שמן ואכל אחת מהן ואין ידוע איזו מהן אכל, אשתו ואחותו עמו במטה ובא על אחת מהן ואין ידוע על איזו מהן בא, מביא אשם תלוי להגן מן היסורים עד שינדע לו אם חטא ודאי מביא חטאתו. ומתניתין רבי אליעזר היא דאמר **[פירוש כה]**. מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום, שבכל יום עומד בספק חטא ולבו נוקפו שמה חטאתי. ונמצא שדבר הנדר ונדב הוא: לשם פסח. ופסח נמי מקרי דבר הנדר ונדב, הואיל והוא עשוי להפרישו כל ימות השנה ולהניחו עד זמנו, אמרי קא שחית שלמים **[כו]** בחוץ ואכיל להו: ורבי שמעון מכשיר. דלא חייש למראית העין: אשם ודאי. כגון אשם גזלות, מי שנשבע לשקר על כפירות ממון. ואשם מעילות, ואשם שפחה חרופה **[ל]**. ועל שם שאשם תלוי בא על ספק, קרי להני אשם ודאי: לשם בכור לשם מעשר. מידע ידעי אינשי דשקר הוא,

דְּבָכּוֹר וּמַעֲשֵׂר קָלָא אֵית לְהוּ וּמִידַע יְדַעֵי מִקְמֵי הָכִי, דְּאֵלוּ הֵהוּא שְׁעָתָא לָאוּ בְּנֵי אֶפְרוֹשֵׁי נִינְהוּ דְּנִימָא הִשְׁתָּא קִמְקֵדִישׁ לְהוּ: **זֶה הַכֶּלֶל**. לְאֵתוּי אִם אָמַר הָרִינִי שׁוֹחֵט לְשֵׁם עוֹלֵת נְזִיר, שְׁהִיא פְּסוּלָה. דְּמַהוּ דְּתִימָא לִיכָא לְמִיחַשׁ לְחַרְבָּא, דְּמִידַע יְדַעֵי דְּהָא לֹא נָדַר, קָא מְשַׁמַּע לֶן דְּמִימַר אָמְרִי דְּלִמָּא נָדַר בְּצַנְעָא זֶה שְׁלֵשִׁים יוֹם שְׁהוּא סְתָם נְזִירוֹת וּבְשֻׁלְשִׁים יוֹם לֹא מִנְכָּרָא מְלֵתָא לְשַׁכְּנֵיו: **וְשְׂאִינוּ נָדַר וְנָדַב**. לְאֵתוּי עוֹלֵת יוֹלְדַת, שְׂאִם אָמַר לְשֵׁם עוֹלֵת יוֹלְדַת בְּפְרוֹשׁ, כְּשֶׁרָה. וְאֶפְלוּ לְשֵׁם אִשָּׁה שְׂאִינָה חֵיבַת קֶרְבָּן לִידָה. וּמַהוּ דְּתִימָא הוּאִיל וְאִין אוֹתָהּ אִשָּׁה חֵיבַת קֶרְבָּן לִידָה לֹא הֵיטָה זֹו אֶלָּא נְדָבָה, קָא מְשַׁמַּע לֶן דְּאִימּוֹר שְׂמָא הַפִּילָה, דְּמִפְּלַת אִין לָהּ קוּל, וְנִמְצָא קֶרְבָּן זֶה חוּבָה וְלֹא נְדָבָה **[לג]**, וּלְפִיכָד שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [כו] דְּקָא שְׁחִיט פְּסַח בְּשָׂאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה, וְקִימָא לֶן דְּשְׁלָמִים הוּא. רְש"י: **[כז] תוֹדָה**. דְּבָא בְּנָדַר וְנָדַבָה: **[כח] פְּסוּלָה**. הַקְּשָׁה בֵּית יוֹסֵף לְהִרְאִי שׁ דְּאֶפְלוּ יֵשׁ לוֹ בָּהּ שְׁתַּפּוֹת אִינוּ אוֹסֵר, וְאִמָּאי פְּסִיל לָהּ הַכָּא. וְתַרְץ דְּסִבְיָרָא לִיָּה דְּלֹא אָמְרוּ אִין אָדָם כּוֹי, אֶלָּא בְּדָבָר שְׂאִסּוּרוֹ מִן הַדִּין, מִשּׁוּם דְּמִסְתָּמָא לְצַעוּרֵי קָא מְכוּן, אֶבֶל הַכָּא שְׂאִין אִסּוּרוֹ מִן הַדִּין אֶלָּא מִפְּנֵי מְרִאִית עֵין, כִּי לֹא הָיוּ דִּידִיָּה מֵאִי הָיוּ, הָא מֵאִן דְּחִזִּי סִבְר דִּידִיָּה הוּא וְאֵתָא לְמִשְׁרֵי קִדְּשִׁים בְּחוּץ, הַלְכָד אֶפְלוּ אִין לוֹ בָּהּ שְׁתַּפּוֹת אִסּוּרָה. וְהִרְמַב"ם מְצַרִּיף גַּם כָּאֵן שְׁתַּפּוֹת. דְּסִבְר כָּל הַשּׁוֹחֵט שְׂאִינוּ שְׁלוֹ לְשֵׁם דְּבָר פְּסוּל קָלָא אֵית לִיָּה. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[כט] חֲטָאֵת**. כְּשֶׁלֹּא חֲטָא. אֶבֶל כְּשֶׁחֲטָא וְחֵיב חֲטָאֵת כִּי אָמַר זֹו לְחֲטָאֵת, פְּסוּלָה. גְּמָרָא: **[ל] וְכֵן הוּא לְשׁוֹן רְש"י**. וְתַמְיָהָה לִי שְׁהַשְּׁמִיטוּ לְאִשָּׁם מְצַרַע. אֶבֶל אִשָּׁם נְזִיר אֵתִי בְּזָה הַכֶּלֶל כְּדִלְקָמֵן: **[לא] תַּמּוּרָה**. כְּשֶׁאִין לוֹ זֶבַח בְּבֵיתוֹ. אֶבֶל יֵשׁ לוֹ וְאָמַר לְשֵׁם תַּמּוּרַת זֶבַחִי, פְּסוּלָה. גְּמָרָא: **[לב] אִסּוּר**. וְכִפִּי שֵׁיטַת לִישְׁנָא דְּמִשְׁנַתְנוּ הָוָה לִיָּה לְמִימַר פְּסוּל, אֶלָּא דְּחָדָא מְלֵתָא הוּא פּוֹסְלִין וּמְכַשְׁרִין וְאוֹסְרִין וּמִתְרִין, כְּדִאִיתָא בְּגְמָרָא: **[לג] כֵּן פִּרְשׁ הִרְמַב"ם**. וְתַמּוּרָה הוּא דְּהָא אָמְרִין הִיכָא דְּשִׁיף חוּבָה אִין הָכִי נְמִי דְּמִפְּסִל, וְאִם כֵּן הַכָּא מְמָה נִפְשָׁד מִפְּסִל. וּבְחַבּוּרוֹ כְּתַב שְׂאִין חוֹשְׁשִׁין לָהּ שְׂמָא הַפִּילָה, שְׁכָל הַמְּפֵלַת יֵשׁ לָהּ קוּל. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם עוֹלָה לְשֵׁם זִבְחִים לְשֵׁם אִשָּׁם תְּלוּי כּוֹי: זֶה שֶׁנִּרְאָה מִן הַמִּשְׁנָה הַזֹּאת שֶׁאִשָּׁם תְּלוּי נִקְרָא נִדְבָה הוּא דַעַת רַבִּי אֲלִיעֶזֶר כִּמוֹ שִׁיתְבָּאֵר בְּאַחֲרוֹן מִכְרִיתוֹת וְסִמְכוֹ ג"כ הַפְּסַח כְּדָבָר הַנִּדָּר וְהַנִּדָּב הוּאִיל וְהַפְּרִשְׁתּוֹ כֹּל הַשָּׁנָה וְמָה שֶׁאִמַּר זֶה הַכֶּלֶל כֹּל דָּבָר לְאֵתוּי עוֹלֵת נְזִיר שֶׁאִם שֶׁחַט לְשֵׁם שְׁחִיטָתָהּ פְּסוּלָה לְפִי שֶׁהַנְּזִירוֹת נָדַר הוּא: וְמָה שֶׁאִמַּר שֶׁאִינוּ נָדַר וְנִדְבָה לְאֵתוּי עוֹלֵת יוֹלְדַת כְּגוֹן שֶׁשֶׁחַט אוֹתָהּ וַיֹּאמֶר הָרִי זֹו עוֹלֵת יוֹלְדַת שֶׁל אִשָּׁה פְּלוֹנִית וְאוֹתָהּ אִשָּׁה אֵינָה חֵיבַת קֶרְבָּן לִידָה בְּשׁוּם צַד וְעֵנִין וַיַּעֲלֶה עַל הַדַּעַת כִּי מָה שֶׁאִמַּר זֶה אִינוּ אֵלָּא נִדְבָה הוּאִיל וְאִין הָאִשָּׁה הַזֹּאת מִחוּיִבַת עוֹלָה וַיְהִי הַנִּשְׁחַט פְּסוּל לְפִיכָד הוֹדִיעוּ שֶׁהוּא כֶּשֶׁר לְפִי שֶׁאִנוּ יְכוּלִים לומר שֶׁמָּא הַפִּילָה שֶׁהִיא חֵיבַת קֶרְבָּן וַאִי אִפְשָׁר לְאָדָם לְהַתְּנִדָּב חוּבָה וּלְפִיכָד שְׁחִיטָתוֹ כֶּשֶׁרָה שֶׁהַמְּפֵלַת אִין לָהּ קוּל וּלְפִיכָד אִין אִנוּ יְכוּלִים לומר אִם אֵיתָא דֵּהַפִּילָה קָלָא אֵית לִיָּה: (רמב"ם)

פרק

ג

פרק ג - משנה א

אֵלוֹ טְרָפוֹת **{א}** בְּבִהְמָה. נְקוּבַת הַיֶּשֶׁט, וּפְסוּקַת הַגְּרִגֵּרָת **{ב}**, נֶקֶב קָרוּם שֶׁל מַח, נֶקֶב הַלֵּב לְבַיִת חָלָלוֹ **{ד}**, נִשְׁבָּרָה הַשְּׂדֵרָה וְנִפְסַק הַחוּט שְׁלֵה, נֶטֶל הַכְּבֵד וְלֹא נִשְׁתַּיֵּר הַיִּמָּנוֹ כְּלוּם, הִרְאָה שְׁנִקְבָה, אוֹ שְׁחִסְרָה **{ה}**, רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, עַד שֶׁתִּנְקַב לְבַיִת הַסְּמָפוֹנוֹת. נֶקְבָה הַקְּבָה, נֶקְבָה הַמָּרָה, נֶקְבוֹ הַדִּקּוֹן, הַכָּרֶס הַפְּנִימִית שְׁנִקְבָה, אוֹ שְׁנִקְרַע רֹב הַחִיצוֹנָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הַגְּדוּלָה טַפַּח, וְהַקְּטָנָה בְּרֵבָה. הַמָּסֶס **{ח}** וּבַיִת הַכּוֹסוֹת **{ט}** שְׁנִקְבוּ לַחוּץ, נִפְלָה מִן הַגֵּג, נִשְׁתַּבְּרוּ רֹב צְלָעוֹתֶיהָ, וּדְרוּסַת הַזָּאֵב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, דְּרוּסַת הַזָּאֵב בְּדִקָּה, וּדְרוּסַת אָרִי בַּגָּסָה, דְּרוּסַת הַנֶּץ **{יג}** בְּעוֹף הַדֵּק, וּדְרוּסַת הַגָּס בְּעוֹף

הגס. זה הכלל, כל שאין כמותו [יט] חיה [כ], טרפה :

ר"ע מברטנורה אלו טרפות. נקב הושט. שני עורות יש לו לושט, החיצון אדם והפנימי לבן. אם נקב זה בלא זה, כשרה, נקבו שניהן אפלו זה שלא כנגד זה, טרפה. וכל נקב במשהו: **ופסוקת הגורגרת**. לרחבה ברבה. ואינה טרפה עד שיפסק רב החלל. ועבי התנוף **[ג]** אינו משלים לרב. ודוקא כשנפסקה לרחבה הוא דפסולה ברבה, אבל לארפה של קנה, אפלו לא נשתיר בה אלא חליא אחת למעלה לצד הראש וחליא אחת למטה סמוך לכנפי ראה, כשרה, לפי שכל זמן שהבהמה מושכת צוארה יותר הסדק מתמעט ואינו נראה: **נקב קרום של מח**. שני קרומים יש למח, העליון דבוק לעצם הגלגלת, והשני הסמוך למח. אם נקב העליון והשני הסמוך למח קים, כשרה. נקב השני הסמוך למח אף על פי שהעליון קים, טרפה, ואף על פי שלא נקב העצם: **נקב הלב לבית חללו**. שני חללים יש ללב, הגדול לצד ימין הבהמה, וחלל קטן לצד שמאל. אם נקב הלב במשהו והגיע הנקב לאחד משני אלו החללים, טרפה. וכן אם נקב בסחוס שבלב העשוי כעין ביב והוא קרוי קנה הלב, טרפה: **נשברה השדרה**. חליות השדרה: **ונפסק החוט**. כמין חוט לבן יוצא מן המוח ועובר על פני ארך השדרה כלה, וקרום דק מקיף את החוט. ואם נפסק רב הקפו של קרום זה ברחבו, הינו נפסק החוט וטרפה, ואפלו לא נשברה השדרה, אלא אורחא דמלתא נקט, דרב פסיקת החוט על ידי שבירת השדרה הוא: **נטל הכבד ולא נשתיר הימנו כלום**. טרפה, עד שישתיר כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה משם, דהינו מקום תלייתה כשהיא מעורה ודבוקה תחת הכליות. ואם נשתיר בה פחות משני זיתים בשני מקומות הללו, או אפלו יותר משני זיתים ושלא בשני מקומות הללו, טרפה: **הראה שנקבה**. שני קרומים דקים יש לראה, נקב זה בלא זה, כשרה. נקבו שניהן והרוח יוצא כשנופחים אותה, טרפה. ומטעם ראה שנקבה נאסרו כל הסרכות שבראה כשהם במקום דעבידי לאנתוקי, לפי שאין סרכא בלא נקב, שהראה שואבת כל מיני משקה והמשקה נעשה עב בתוכה ויוצא מעט מעט דרך הנקב ונקפה ונעשה קרום. וכשהסרכות במקום דלא עבידי לאנתוקי, כגון אונא באונא כסדרן, זו מגנה על זו וחוזרת לבריאותה ואין הנקב מתגלה. אבל כשהם במקום דעבידי לאנתוקי, הקרום מתפרק והנקב מתגלה: **או שחסרה**. כגון שחסרה אחת מחמש אונות שיש לראה. ואם נחסרה אחת משלש האונות של צד ימין, יש אומרים שהענוניתא משלמת וכשרה. ואם חסרה הענוניתא עצמה, יש מכשירין, דאין זה חסרון, שהרבה בהמות אין להם ענוניתא. כד מוכח בגמרא: **עד שתנקב לבית הסמפונות**. קנוקנות קטנות המתפשטות בתוך הראה כגון שופכין לסמפון הגדול. ולבית הסמפונות דתנן, כלומר לסמפון הגדול שכל הסמפונות שופכים לו. ואין הלכה כרבי שמעון: **נקבה הקבה**. נקב

מִפְּלֵשׁ לְתוֹךְ חִלְלָה בְּכֹל שְׁהוּא: **נִקְבָּה הַמָּרָה**. הַכִּיס שֶׁלָּה **[ו]**, לְמָקוֹם שְׂאִין הַכֶּבֶד סוֹתֵמְתָה: **נִקְבוּ הַדְּקִין**. בְּנֵי מַעִים, לְמָקוֹם שְׂאִין דְּקִים אַחֲרִים סָמוּךְ לְנִקְבֵי לְהִגּוֹ עֲלֵיו. אֲבָל הַדְּרָא דְכִנְתָּא דְאִנְקִיב לְחִבְרִיה **[ז]**, חִבְרִיה מְגוֹן עֲלֵיהּ: **פָּרְס הַפְּנִימִי**. כָּל הַפָּרְס כְּלוּ קְרוּי פָּרְס פְּנִימִי, וְנִקְוֵבְתוּ בְּמִשְׁהוּ. פָּרְס הַחִיצוֹנָה, בְּשָׂר הַחוּפָּה אֶת רֵב הַפָּרְס וְהוּא קְרוּם עֵב עוֹבֵר עַל כָּל הַחֲלָל מִן הַחֲזָה וְעַד הִירְכִים. וְהַפָּרְס מְעוּטוּ נִחְפָּא תַּחַת צְלָעוֹת הַחֲזָה. וְרֵבוּ תַּחַת אוֹתוֹ קְרוּם. וְנִקְרַע בְּרֵבוּ דְקֶאֱמַר, הִינּוּ שְׂרוּאִים כַּמָּה יֵשׁ מִן הַקְּרוּם כְּנֶגֶד אוֹתוֹ רֵב הַפָּרְס, וְאִם נִקְרַע שָׁם רֵב מָה שְׂיֵשׁ מִן הַקְּרוּם כְּנֶגֶד הַפָּרְס, טְרַפָּה. וְאִם מִמָּקוֹם שֶׁהַפָּרְס כָּלָה וְלִמְטָה נִקְרַע אוֹתוֹ קְרוּם, כְּשֶׁרָה: **הַגְּדוּלָה טַפַּח**. בְּשׂוֹר גְּדוּל אִם נִקְרַע טַפַּח, טְרַפָּה, אִף עַל גֵּב דְּלֵא הוּי רֵבָה. וְיַבְעֵגֵל קֶטָן מִטְרַפָּא בְּרֵבָה, אִף עַל גֵּב דְּלֵא הוּי טַפַּח. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: **הַמָּסַס וּבֵית הַפּוֹסוֹת**. סוּף הַפָּרְס עֲשׂוּי כְּכוֹבֵעַ וְקְרוּי בֵּית הַפּוֹסוֹת, וְהַמָּסַס מַחְבֵּר בּוֹ, וְסָבִיב לְחַבּוּרָן כְּשֶׁבָּאִים לְהַבְדִּילָן יֵשׁ דְּפָן לָזָה וְדְפָן לָזָה, וּבְאֲמָצַע הֵן שׁוֹפְכִין זֶה לְתוֹךְ זֶה, וְהַמָּאֵל כָּל נִכְנַס מִבֵּית הַפּוֹסוֹת לְהַמָּסַס וּמִן הַמָּסַס לְקַבָּה וּמִהַקַּבָּה לְדְקִין: **שְׁנִקְבוּ לַחוּץ**. שֶׁהִנְקֵב נִרְאָה מִבְּחוּץ, כְּגוֹן שְׁנִקְבוּ אוֹ זֶה אוֹ זֶה שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם חַבּוּרָן, לְאַפּוֹקִי אִם נִקְבוּ בְּמָקוֹם חַבּוּרָן דְּכִשְׂר, לְפִי שְׁדִפְּוֹן הַמָּסַס מְגוֹן עַל נִקְבֵי בֵּית הַפּוֹסוֹת, וְדְפָן בֵּית הַפּוֹסוֹת מְגוֹן עַל נִקְבֵי הַמָּסַס **[י]**: **נִפְלָה מִן הַגָּג**. וּשְׁחִטָּה מִיָּד, טְרַפָּה, אִם לֹא הִלְכָה בְּרִגְלֶיהָ אַחַר נִפְלִתָהּ. דְּחִישִׁינָן שְׂמָא נִתְרַסְקוּ אִבְרִיה **[יא]**. וְאִם הִלְכָה מְלֵא קוּמְתָהּ, כְּשֶׁרָה וְאִינָה צְרִיכָה בְּדִיקָה. וְאִם עֲמָדָה וְלֹא הִלְכָה וּשְׁחִטָּה, צְרִיכָה בְּדִיקָה. וְכֵן אִם שְׁהִתָּה מֵעַת לְעַת אַחַר שְׁנִפְלָה וּשְׁחִטָּה, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִלְכָה וְלֹא עֲמָדָה, כְּשֶׁרָה וְצְרִיכָה בְּדִיקָה. וּבְדִיקָה זֹו בְּחִלְלֵי הַגּוּף בְּפָנִים לְרֵאוֹת אִם נִתְרַסְקוּ אִבְרִיה. וּבֵּית הַרְחָם וְכֵן הַסִּימָנִים אֵין בְּהֵם מְשׁוּם רְסוּק אִבְרִים: **נִשְׁתַּבְּרוּ רֵב צְלָעוֹתֶיהָ**. עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם צְלָעוֹת גְּדוּלוֹת שְׂיֵשׁ בְּהֵן מַחַיִשׁ לְבַהֲמָה, אַחַת עֲשָׂרָה מִכָּאן וְאַחַת עֲשָׂרָה מִכָּאן. נִשְׁתַּבְּרוּ שֵׁשׁ מִכָּאן וּשֵׁשׁ מִכָּאן, אוֹ אַחַת עֲשָׂרָה מִכָּאן וְאַחַת מִכָּאן, זֶהוּ נִשְׁתַּבְּרוּ רֵב צְלָעוֹתֶיהָ. וְהוּא שְׁנִשְׁבְּרוּ מִחֲצֵין כְּלָפֵי הַשְּׂדֵרָה, לְפִי שְׂשֵׁם חִיּוּתָהּ, וְלֹא מִחֲצֵין לְצַד הַחֲזָה: **וְדְרוּסָת הַזָּאֵב**. שְׂמִכָּה בְּצַפְרָנִיו בְּבַהֲמָה וּמִטִּיל בָּהּ אֲרִס וְשׂוֹרְפָה **[יב]**. וְאֵין דְּרִיסָה אֲלֵא בִּיד, אֲבָל לֹא בְּרִגְלָה. וְאֵין דְּרוּסָה אֲלֵא מִדְּעַת. וְדְרוּסָה שְׂאֲמָרוּ, צְרִיכָה בְּדִיקָה כְּנֶגֶד בְּנֵי מַעִים, וּכְגוֹן סַפְּק דְּרִסָּה אוֹ שְׂרָאָה שְׂדִרְסָה וְאֵין מָקוֹם הַדְּרִיסָה נִכְרַ מִבְּחוּץ, צְרִיכָה בְּדִיקָה גְּבַהּ וְכִרְסָה וְצִדִּיהָ וְכָל שְׂכָנָה בְּנֵי מַעִים. וְאִם הָאֲדִים שָׁם בְּשָׂר, טְרַפָּה. וְאִם וְדֵאֵי דְרוּסָה הִיא, בּוּדֵק כְּנֶגֶד מָקוֹם הַדְּרִיסָה וְרוּאָה אִם הָאֲדִים הַבְּשָׂר, טְרַפָּה, וְאִם לֹא, כְּשֶׁרָה: **דְּרוּסָת הַזָּאֵב בְּדִיקָה**. אֲבָל בְּגִסָּה לֹא אֵלִים זִיהֲרִיה לְמִקְלִיה: **וְדְרוּסָת אֲרִי בְּגִסָּה**. וְכָל שְׂכָן בְּדִיקָה. וְרַבִּי יְהוּדָה לְפָרוּשֵׁי מְלִיתִיה דְּתִנְאָ קִמָּא אֶתִי וְלֹא לְאַפְלוּגִי עֲלֵיהּ. וְהִלְכָה כְּמוֹתוֹ: **הַנֶּץ**. אֲשֶׁרֻי"ר בְּלַע"ז: **בְּעוֹף הַדֶּק**. יוֹנִים וְצִפְּרִים: **דְּרוּסָת הַגָּס**. אֲשֶׁטוּ"ר: **בְּעוֹף הַגָּס**. אֲוִזִים וְתִרְנַגּוּלִים: **זֶה הַכֶּלֶל**. לְאַתּוּיִי שְׂבַעָה מִינֵי טְרַפּוֹת שֶׁלֹּא הִזְכְּרוּ בְּמִשְׁנָה, וְאֵלוֹ הֵן. **[א]** קוּלִית הַיֶּרֶד שְׂקִפָּץ מִמָּקוֹמוֹ מִן הַחוּר שְׂבַעָם הָאֲלִיהָ שֶׁהוּא תְּחוּב בּוֹ, וְהוּא דְאֵיֶעְפוּל נִיבִיה.

[ב] לְקַתָּהּ [יז] אָפְלוּ בְכֹלֶיָּא אַחַת, וְכָל שָׁכֵן בְּשִׂתְיָהּ. וְהוּא דְמִטְיָא לְקוּתָא לְמָקוּם חָרִיץ [יט] שֶׁל כְּלֵיאָ. [ג] טַחוּל שֶׁנֶּקֶב נֶקֶב מִפְּלֵשׁ בְּמָקוּם עֵבֶה שָׁבוּ. וְאִם נִשְׁתִּיר בּוּ כְּעֵבִי דִינֵר זָהָב, כְּשֵׁר. [ד] סִימְנִים שֶׁנִּדְלְדְלוּ בְּרַבּוֹ, כְּלוּמַר שֶׁנִּתְלָשׁוּ בְּכַמָּה מְקוּמוֹת וּמְחַבְרִים כָּאֵן מְעַט וְכָאֵן מְעַט. [ה] נַעֲקָרָה צֹלַע מַעֲקָרָה. דְּדוֹקָא נִשְׁתַּבְּרוּ תַּנּוּן בְּמִתְנִיתִין דְּבַעֲיָנָן רַבָּא, אֲבָל נַעֲקָרָה צֹלַע אַחַת מַעֲקָרָה עַד חֲצֵי חֲלִיתָהּ [יט], טְרַפָּה. [ו] גְּלַגְלַת שֶׁהִכְתָּה מִכּוֹת רַבּוֹת עַל גְּלַגְלַתָּהּ וְלֹא נִפְחַתָּהּ וְלֹא נֶקֶב הַקְרוּם, אִם רַבָּה נְחֻבְסָה דְהֵינּוּ נִתְרוּצְצָה, טְרַפָּה. [ז] וּבִשְׂרַח הַחוּפָּה אֵת רַב הַכָּרֶס בְּרַבּוֹ, נִמִּי אֵיכָּא לְמֵאן דְּאָמַר דְּתֵנָּא מִיֵּתִי לִיהַּ בְּזָה הַכְּלָל. וְלֹא הִזְכֵּר בְּפִרוּשׁ בְּמִשְׁנָה, לְפִי שְׂאִינָם מְפָרְשִׁין הַכָּרֶס הַחִיצוֹנָה שֶׁשְׁנוּי בְּמִשְׁנָה שֶׁהוּא בְּשֵׁר הַחוּפָּה אֵת רַב הַכָּרֶס כְּדַפְרֵישְׁנָא לְעִיל [יז]. וְכֵן מִיֵּתִי תֵּנָּא בְּזָה הַכְּלָל בְּהֵמָה שֶׁנִּחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ הָאֲחֵרוֹנִים מִן הָאֲרֻכְבָּה וּלְמַעַלָּה, טְרַפָּה. וְחִסְרוֹן בְּשִׁדְרָה, שְׂאִם חִסְרָה חֲלֵיאָ אַחַת [יח], טְרַפָּה. וּגְלוּדָה, שֶׁנֶּפֶל עוֹרָה וְהִפְשֻׁטָה כְּלָה, אוֹ מִחֲמַת שְׁחִין אוֹ מִחֲמַת מְלֹאכָה, טְרַפָּה. וְחִרוּתָהּ, שֶׁצְמָקָה רָאָה שְׁלָה וְנַעֲשִׂית כְּחִרְיוֹת שֶׁל דְּקָל מִחֲמַת פֶּחַד שֶׁהִבְעִיתָהּ אָדָם, דְּדוֹקָא בִּיַּדֵּי שְׂמִים תַּנּוּן לְקָמוֹן שֶׁהִיא כְּשֵׁרָה מְשׁוּם דְּהִדְרָא בְּרִיאָה, אֲבָל לֹא בִּיַּדֵּי אָדָם. וְכָל הֵנִי טְרַפּוֹת רַבִּינְהוּ תֵּנָּא בְּזָה הַכְּלָל: **כָּל שְׂאִין כְּמוֹהַ חִיָּה**. שֶׁלְקַתָּה מִכָּה שְׂאִין בְּהֵמָה לְקוּיָה דְּגַמְתָּה יְכוּלָה לְחִיוֹת: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] אלו טרפיות. טְרַפָּה הָאֲמוּרָה בִּתּוֹרָה, זוֹ שֶׁטְרַפָּה אוֹתָהּ חֵיַת הַיַּעַר, כְּגוֹן אָרִי. וְאִין אֵתָּה יְכוּל לומר שֶׁטְרַפָּה אוֹתָהּ וְהִמִּיתָה אוֹתָהּ, שְׂאִם מִתָּה הָרִי הִיא נִבְלָה כּוֹי, הָאֵ אֵינּוּ מְדַבֵּר אֶלָּא בְּשִׁנְטְרַפָּה וְלֹא מִתָּה. יְכוּל אִם בָּא זָאָב וְגֵרֵר גְּדִי בְּרַגְלוֹ אוֹ בְּאִזְנוֹ וְרִדֵּף אָדָם וְהִצִּילוֹ מִפִּיּוֹ יִהְיֶה אֲסוּר שֶׁהָרִי נִטְרָף, תִּלְמוּד לומר וּבִשְׂרַח בְּשִׁדְרָה טְרַפָּה וְגוֹי, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אוֹתוֹ בְּשֵׁר הָרִאִוּי לְכָלֵב, הָאֵ לְמִדַּת שֶׁטְרַפָּה הָאֲמוּרָה בִּתּוֹרָה הִיא שֶׁטְרַפָּה אוֹתָהּ חֵיַת הַיַּעַר וְשִׁבְרָה אוֹתָהּ וְנָטָה לְמוֹת וְעַדִּין לֹא מִתָּה. אֵף עַל פִּי שֶׁקָּדַם וְשִׁחְטָה קָדָם שֶׁתְּמוֹת הָרִי זוֹ אֲסוּרָה מְשׁוּם טְרַפָּה, הוּאִיל וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁתְּחִיָּה מִמֶּכָּה זוֹ הִבָּא עָלֶיהָ. נִמְצְאָת לְמַד שֶׁהִתּוֹרָה אֲסָרָה הַמִּתָּה וְהִיא הַנִּבְלָה, וְאֲסָרָה הַנּוֹטָה לְמוֹת וְהִיא הַטְּרַפָּה. וְכֵשֶׁם שֶׁלֹּא תַחֲלַק בְּמִתָּה בֵּין מִחֲמַת עֲצָמָה עַל יַדֵּי חֲלִי בֵּין עַל יַדֵּי אֵיזָה סִבָּה, כִּדְ לֹא תַחֲלַק בְּנוֹטָה לְמוֹת כּוֹי בֵּין שֶׁהִיא הַגּוֹרֵם בִּיַּדֵּי בְּשֵׁר וְדָם בֵּין בִּיַּדֵּי שְׂמִים. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר טְרַפָּה, דְּבִר הַכְּתוּב בְּהִזָּה כּוֹי. וְעִנּוּן הַכְּתוּב שֶׁהַנּוֹטָה לְמוֹת מִחֲמַת מְכּוֹתֶיהָ וְאִי אֶפְשָׁר לָהּ לְחִיוֹת מִחֲמַת מִכָּה זוֹ אֲסוּרָה. הַרְמַב"ם: **[ב] נְקוּבַת הַוִּשְׁט וּפְסוּקַת הַגְּרָגְרַת**. מִסִּיק בְּגַמְרָא דְמִשְׁנָה זוֹ שֶׁנֶּאֱמַר רַבִּי עֲקִיבָא קָדָם שֶׁהוֹדָה לְרַבִּי יֵשׁוּב: **[ג]** הִיא הַרְצוּעָה הָעֵבֶה הַמְחַבְרַת אֵת הַטְּבַעוֹת: **[ד] חֲלָלוּ**. בְּשִׂאָר נְקוּבֵי לֹא אֲצִטְרִיף לְמִתְנִי לְבֵית חֲלָלוּ, שֶׁהֵן דְּקִין וּפְשִׁיטָא שְׂאִין נֶקֶב חָשׁוּב בְּהֵן כְּלָל אִם לֹא נֶקֶב לְבֵית חֲלָלוּ. אֲבָל לֵב שֶׁהוּא עֵב סִלְקָא דְעֵתִין שְׂאִם נֶקֶב בְּעַמְקָה שֶׁהוּא חָשׁוּב נֶקֶב כּוֹי. וּבְכָל הֵנִי נְקוּבֵי דְתַנּוּן, פְּשִׁיטָא דְכָל שָׁכֵן נִטַּל כּוֹי. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[ה] שְׁחִסְרָה**. בְּגַמְרָא פְּרִיף, כִּיּוֹן דְּתֵנָּא נֶקֶבָה לָמָּה לִי לְמִתְנִי חִסְרָה. וּמִשְׁנֵי, דְלְרַבִּי שְׁמַעוֹן אֲצִטְרִיף לְאֶשְׁמַעֲיָנָן, דְּאֶפְלוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן מוֹדָה בְּחִסְרָה דְלֹא בְעֵי שֶׁתִּנְקֵב לְבֵית הַסְּמִפּוֹנוֹת: **[ו]** הַרְמַב"ם. וְטַעַמִּיהוּ, שֶׁהִמְרָה שֵׁם לְלַחַה שֶׁבְּפִיס. וְהוּא לִיהַּ לְפָרֵשׁ כֵּן גַּם כֵּן בְּקִבָּה: **[ז]** שֶׁנֶּקֶב בְּאוֹתוֹ צַד שְׁבִינּוּ

לחברו, שלא נקב חיצון שבכלם. והדרא דכנתא, דקים הסובבים אותו סביב פעולה: **[ח] המסס**. לפי שמעפלת המאכל נקרא המסס. כמו והיה כמסוס נוסס [ישעיהו]. ערוך, והה"א שמושית ובפת"ח: **[ט] ובית הכוסות**. צריך עיון, דלפי סדרן הנה ליה למתני בית הכוסות ואחר כך המסס: **[י] משמע דאלו נקבו מחללו של זה לחללו של זה אפלו במקום חבורן טרפה**. ודברי תימה הו, דהא לקמן תנן בהד"א דבכהאי גוונא פשר כו'. ולשון רש"י, לאפוקי שנקבו במקום חבורן בשתי דפנותיהן והנקב הולך מחללו של זה לחללו של זה: **[יא] שרסוק אברים מכלל הטרפות, על מנת שארע מחמת הנפילה**. הרמב"ם. וכתב רש"י, ואין טעם בטרפות, שהלכה למשה מסיני הו: **[יב] וסופה למות, לא דסופה לנקב, דאם כן בכלל נקובה היא**. תוספות: **[יג] הוצ' גבי טרפות עוף הנה שיש למתניה, אלא משום רבי יהודה תנא ליה הקא**. תוספות: **[יד] ואיזהו לקוי, כל שנתמסמס הבשר עד שאם אחז אדם במקצתו מתמסמס ונופל**. טור: **[טו] שהגידים מעורים שם, והוא אמצעית הכליא**. רש"י. ומפרש ברשב"א יותר, שכתב ומקום חריץ היכן, לבן שתחת המתנים שנקנס בתוך הכליא: **[טז] והצלע שכנגדה מחברת יפה בחצי חליא הקימת**. רש"י: **[יז] אלא מקום שאין בו מילת**. גמרא. ופרש רש"י, מקום יש בפרס חלק שאין שם אותו צמר שגוררין ברותחין מן הפרס: **[יח] בלא צלע**. ומשפחת לה בשלהי כפלי יש חליות הרבה בלא צלע. דאי בדיש בה צלע תפוק ליה משום נעקרה צלע. גמרא: **[יט] כמוה**. בבהמה ששחטה אנו קימין. להכי לא תנן שאינה חיה. תוספות: **[כ] חיה**. דכתיב זאת החיה אשר תאכלו, חיה אכל [זאת מעוט הוא], שאינה חיה לא תיכול. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אלו טרפות בבהמה נקובת הוושט ופסוקת כו': ושט יש לו שני קרומים אם נקב אחד מהן בלבד כשרה אם ניקבו שניהן ואפילו במשהו ואפילו היה נקב הקרום הזה שלא כנגד נקב הקרום האחר הרי זו טרפה: וגררת היא קנה הריאה אם נפסק רוב גבהה ברוחב היא טרפה: ויש למוח שני קרומים אחד מהן דבוק לעצם הגולגולת אם נקב אותו קרום והשני הסמוך למוח קיים כשרה ואם נקב התחתון הסמוך למוח ואפילו העליון קיים טרפה ואע"פ שלא נקב העצם: ויש ללב שני חללים האחד גדול מחבירו והגדול לצד שמאל בעל החיים כשניקב גוף הלב והגיע לאותו חלל הימין או השמאל טרפה ואפילו היה הנקב קטן כל שהוא וגם אם נקב בגוף הסחוס שיש בראש הלב שהוא כמין ביב ונקרא קנה הלב הרי זו טרפה: ושדרה היא חוליות השדרה וחוט שלה הוא החבל היורד מן המוח ויש לו קרום מקיף אותו וכשיפסק רוב גבהו של קרום זה לרחבה טרפה: וכשיתייר מן הכבד כזית במקום כיס מרה וכזית במקום העורק הגדול הצומח מן הכבד שממנו יפרדו הוורידים בכל הגוף הרי היא מותרת ואם נשתייר פחות או נשתייר שלא באלו השני מקומות טרפה: ויש על הריאה שני קרומים בתכלית הדקות אם נקב אחד מהן כשרה ואם נקבו שניהם והגיע הנקב לגוף הריאה טרפה אע"פ שהנקב קטן כל שהוא וכן קנה הריאה וכל מה שהוא ממנו בין שני חלקי הריאה בשעת נפיחתה דינם כדין הריאה ואם נקב במשהו טרפה. ואם חסר מגוף הריאה כ"ש טרפה (צ"ל גם אם) אם נפחה ולא יצא ממנה הרוח וענין החסרון הוא שאזני הריאה שלשה מן הימין ושנים משמאל ואם חסר מהם הרי היא טרפה: וסמפונות הרי הן קני הריאה והם הגופים הנבוכים הסחוסיים העוברים בגוף הריאה ודע שאם

נקב סמפון מהן ומגיע לחבירו הרי הוא טרפה. ומרה כיס המרה. ודקין המעים. וכרס הפנימי הידוע: רוב החיצונה רוצה לומר רוב הכרס החיצונה והוא מה שתחת העור כשנקרע יצא הכרס ושיעור קריעה זו כמו שאמרו כל שנקרע בה טפח ולא היה רובה זו היא ששנינו ובקטנה רובה* (** הרי ידעת שלעולם הוא טפח או פחות מטפח ואם נפסק ממנה עגולה כשיעור סלע או יותר הרי היא טרפה ועגיל הסלע הוא כמו הדק שיהיה בסלעים והגדול שבדינרים המצריים בקרוב. והמסס היא האבר שהוא כדמות רמון ובתוכו קרומים והן מלאים מן הזבלים: ובית הכוסות הוא הקנה שבכרס כדמות כיס ויש בו גומות גדולות וצורתו מפורסמת אצל הטבחים. ודע שאלו הנקובות כולן הן במשהו: נפלה מן הגג זו מכלל הטרפות רוצה לומר נפולה ויש לה תנאים ודינים והן שאם נפלה ואחר נפילתה הלכה מותר לשחוט אותה מיד ואין צריך שום דבר אחר אבל אם אינה יכולה ללכת רק היא עומדת מותר לשחוט אותה וצריך בדיקה ואם לא עמדה משהין אותה מעת לעת עשרים וארבע שעות ואז שוחטים אותה וצריך ג"כ בדיקה והבדיקה הזאת בכל הבטן ובחזה מבפנים ואם נמצא בה שום דבר מאלו הטרפות או נמצא אבר מאברים הללו רצוף ומרוסק הרי היא טרפה אע"פ שלא אירע בה נקב ולא פסוק ולא שבר אלא רצוף שריסוק איברים מכלל הטרפות ע"מ שאירע מחמת הנפילה. ובית הרחם אין משגיחין על ריסוקו וריצוצו וכן הסימנים אינם צריכים בדיקה: וכבר ידעת שהצלעות בבהמה אחת עשר מכל צד ולפיכך יהיו רוב צלעותיה ששה מכאן וששה מכאן או הצד האחד כולו וצלע אחד מהצד השני ע"מ שתהא שבירתן במחצית הסמוך לחליות ובצלעות שיש בהן מוח והוא שאמר ובצלעות גדולות שיש בהן מוח אבל אם נשברו רוב צלעותיה והיו צלעות גדולות שיש בהן מוח מן המיעוט שלא נשבר אינה טריפה: ודרוסה היא שדרסה אותה אחד מן החיות הטורפת בידיה בלבד לא ברגלים ע"מ שתכניס צפרניה בבשרה לפיכך צריכה בדיקה מבפנים אם נמצא בשרה שנשתנה כבר סמוך לבני מעיים הרי זו אסורה ודע שהזאב ומי שלמעלה ממנו עושה בהמה דקה וגדולה במינה דרוסה וגדיים וטלאין אפילו משלמטה מן הזאב כגון החתול והנמיה כשדורסין אותם עושיין אותם דרוסות וצריכות בדיקה: ומה שאמר זה הכלל כדי שיכלול עם כל אלו הטרפות שמוטת הירך ושנתעפשה הכוליא שלה עד שנפסק הלובר שבכוליא מבפנים ושניקב הטחול שלה ע"מ שינקב במקום העבה ממנו ויכנס הנקב בגופו עד שלא ישתיייר ממנו אלא פחות משיעור עובי הדינר אבל אם נשתיייר ממנו שיעור עובי הדינר ולא הגיע בו הנקב הרי היא כשרה. וכן אם נדלדלו רוב הסימנים וזהו אינו העיקור. וכן אם נעקרה צלע מעיקרה רוצה לומר שתסור חולייתה מתוך חליות השדרה הרי זו טרפה. וכן אם נתרצצה גלגולת הראש אע"פ שאין שם נקב בקרום ע"מ שיתרצץ רובה. וכן בשר החופה את רוב הכרס אם נקרע כמו שזכרנו ואחרים מלבד אלו הטרפות שיתבארו כמו חתוכת הרגלים והגלודה וזולתן ממה שמנו אותן הכל בכלל במה שאמרו זה הכלל ואין הלכה כר"ש והלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ב

ואלו כשרות בבהמה. נקבה הגרגרת או שנסדקה. עד כמה תחסר. רבן שמעון בן גמליאל אומר, עד כאסר האיטלקי. נפחתה הגלגלת ולא נקב קרום של מוח, נקב הלב ולא לבית חללו, נשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה, נטלה הכבד ונשתיר הימנה כזית, המסס ובית הכוסות שנקבו זה לתוך זה, נטל הטחול, נטלו הפליות, נטל לחי התחתון, נטל האם שלה, וחרויתה בידי שמים. הגלודה, רבי מאיר מכשיר, וחקמים פוסלין:

ר"ע מברטנורה נקבה הגרגרת. בלא חסרון אסר דמפרש. ואם נקבה נקבים הרבה מפלשים ואין בהן חסרון, רואין אם פשיצטרפו יש בכלן שיעור רב גרגרת, טרפה, ואם יש באותן נקבים חסרון או שחסרו ממנו רצועות ארכות, רואין אם פשיצטרפו כל מה שחסר יעלה יותר משיעור אסר, טרפה, ואם כאסר או פחות, כשרה. וכן הלכה: או שנסדקה. והוא שישתיר בה בקנה למעלה ולמטה כל שהוא: **נפחתה הגלגלת.** העצם נפחת ורואים אנו שלא נקב קרום של מוח: **נטלה הכבד ונשתיר הימנה כזית.** והוא שיהיה כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא מעורה: **זה לתוך זה.** ששמוכין הן ונדפנו של שניהם אדוקים זה לזה ובאמצעיתן הן שופכין זה לזה. ואם חזרו ונקבו במקום אדוקת דפנותיהם ואין הנקב נראה לחוץ אלא זה לתוך זה, כשרה, דהא להדי נמי שפכי: **נטל הטחול.** לא שנו אלא נטל, אבל נקב במקום עביו ולא נשתיר בו כעבי דינר זהב, טרפה **[כא]**, דמפרשינו לעיל: **נטלו הפליות.** ביו שנטלו שתיהן בין שנטלה אחת מהן, כשרה. ולא שנו אלא נטלו, אבל הפלוא שהקטינה מחמת חלי **[כב]**, בדקה עד כפול, בגסה עד פענבה בינונית, טרפה. ואם

מלאה מים סרוחים, טרפה. מים זכים, כשרה: **נטל לחי התחננו**. מעל הבשר והסימנים מחברין בפשר. ולא שנו אלא שיכולה לחיות על ידי הלעטה, ששופכים המאכל לתוך פיה. אבל אינה יכולה לחיות על ידי הלעטה, טרפה: **נטלה האם**. היא הרחם, מטרייץ בלעז, שקעבר מנח בה: **וחרותה בידי שמים**. שצמקה הראה שלה ונבשה פחריות של דקל מקול רעם (ויברק) ונראית ברק, כשרה. ובידי אדם, כגון שהבעיתה אדם או שאר כל הבריות כגון שאגת אריה וקול שחל, טרפה. והיכי דעיינו אם בידי שמים וכשרה אם בידי אדם וטרפה. בקיץ מביא כלי חרס לבנים (כב) וממלאן מים קרים ומניח הראה בתוכם מעת לעת, אי הדרא בריא, בידי שמים היא וכשרה, ואי לא הדרא בריא, בידי אדם היא וטרפה. ובהרף מביא כלי חרס שחור, שאינו מזיע כמו הלבן ואין הפנים מצטננים בו. ויש מפרשים שמביא כלי נחשת, וממלאן מים פושרים ומניח הראה בתוכם מעת לעת, אי הדרא בריא כשרה, ואם לאו, טרפה: **הגלודה**. שהפישט עורה מעליה. אם נשאר בה עור כרחב סלע על פני השדרה כלה, שנמצאו חליות השדרה בלון מחפים, הרי זו כשרה. ואם נפישט ממנו רחב סלע על פני כל השדרה (כד), אף על פי שכל שאר עורה קיים, טרפה. וכן פסק הלכה: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (כא) שעל ידי הנקב הוא הולך ומוסיף מכאוב והחלי רב בגופה. רש"י: **(כב)** כי חזינו שהקרום שלה פוצץ. הר"ן: **(כג)** משום דבגמרא מיתי עובדא שצמקו הרבה ראות, תפס הר"ב גם כן בלשון רבים פלשון הנקרא: **(כד)** דאלו על מקצת השדרה וכל העור קיים מתירין. בית יוסף. וענו תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ואלו כשרות בבהמה ניקבה הגררת או כו': אם ניקבה הגררת נקבים מפולשים אבל לא חסר מגופה שום דבר כמו שנוקב במחט בעור כל אותו נקבים מצטרפים אם יש ככולן שיעור רוב הגררת טרפה ואם יש באותן הנקבים חסרון או אם חסר ממנה רצועות ארוכות רואים אם עולה כלל השבירה מה שחסר מגופה יותר מכאיסר טרפה ואם היא כאיסר מצומצם או פחות כשרה ואם נסדקה לארכה ולא חסר מגופה כלום אפילו לא נשתייר אלא משהו למעלה ומשהו למטה כשרה והבן במאמרי משהו למטה שכונתי לומר שיהא אותו משהו מוסיף על המקום מן הגררת שדינו כדון הריאה כמו שאמרו נפחתה הגלגלת היא שנסדקה ולא נתרצה וכבר זכרנו פעמים ששיעור האיסר משקל ארבעה גרגרי שעורים ועביו כראוי וצורתו עגולה: ומה שאמר בכבד נשתייר ממנה כבר אמרנו איזה שיעור ינתייר ממנה ובאיזה מקום ואז תהיה כשרה. ומה שאמר נטלו הכליות שנעדרו בבת אחת וכן אם לא נמצאת אלא כוליא אי או נמצאו ג' כליות הרי היא כשרה ואם נמצאת אותה האחת או כל אי מהיב פחותה מאד קטנה מגרגיר הפול בצאן ובעזים או פחותה מגרגיר הענב בבקר טריפה אע"פ שלא נמצאו כל עיקר היתה כשירה ונקב הכוליא אין שואלן עליו ואם נמצאת בה מוגלא טרפה ואם נמצאו בה מים צלולים ואינם סרוחים הרי היא כשרה: והאם הוא הרחם: וחרותה בידי שמים המפחדת מהדברים הטבעיים כגון שתראה ברק או ששמעה רעם או אירע לה חולי שיוליד לה פחד עד שתייבש ריאתה כשירה אבל אם הפחיד אותה אדם או ראתה בהמה ששוחטין אותה ופחדה עד שהגיע לפרק הזה טרפה וידוע סבת הפחד כמו שאני אומר וזה שימלאו כלי חרס שוע באבר לבן מים קרים ונותנין שם הריאה אם היה בימות החמה ואם היה בימות הגשמים יחא ויני אדום העין וממלאין אותו מים חמים ונותנים שם הריאה ומשהין אותה שם עשרים וארבע שעות אם חזרה לעיניה הטבעי הרי היא בידי שמים וכשירה ואם לאו הרי היא בידי אדם וטרפה וסבת מה שהתנו שיהא הכלי לבן או אדום מה שאומר והוא שלהכלי חרס שלהן באותו הזמן כפי אותו המלאכות המפורסמות באותו הזמן היה הלבן מזיע והאדום אינו מזיע וידוע שהכלי שהוא מזיע מתקררים בו המים ולפי שהוא צריך אל מים קרים בימות החמה התנה שיהא הכלי לבן מזיע וזו היא נקודה פליאה ודע אותה לך: והואיל וזכרנו ענין יובש הריאה נדבר בגוונים דע שהריאה השחורה היא כעין הדיו. והאדומה כעין הבשר וצורתו: והירוקה כעין כרכום חריע הנקרא עצפור או כעין חלמון ביצה: והכרתי כעין כשותא והוא עשב הצומח בין החטים וכל אלו החמשה גוונים טרפותם במשהו: והתכלת כעין הכחול האדום והכרתן כעין של כרתי או הירוק בתכלית כמו פני האדם החולה הרי הוא כשירה ואפילו היה על פני כולה ואינה טריפה באלו הגוונים אלא אחר נפיחה והמירוס בידיים אם עמד הגונא כעין האיסור אסור. וגלודה היא שנפשה עורה כולו מעליה וכל זמן שישתייר מן העור רחב סלע לאורך שלשלת השדרה כולו עד שיהיה כל החליות מכוסין הרי זו כשירה ואם יהיה כל העור במקומו ונפישט ממנו רחב סלע על פני כל השדרה האי זו אסורה הנה נתבאר לך מה שפרשנו שהלכה כרבן גמליאל ואין הלכה כר"מ: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ג

ואלו טרפות בעוף **(כה)**. נקובת הושט, פסוקת הגרגרת, הפתה חלדה על ראשה, מקום שעושה אותה טרפה, נקב הקרקבן, נקבו הדקין, נפלה לאור ונחמרו בני מעיה, אם ירקים, פסולין. אם אדמים, כשרים. דרסה, וטרפה בכתל, או שרצצתה בהמה ומפרכסת, ושהתה מעת לעת ושחטה, כשרה:

רי"ע מברטנורה הפתה חלדה על ראשה. שנשכה בשניה. דאלו ביד, לש דריסה לחלדה בעופות וכל כנגד החלל מטרפא ביה: **מקום שעושה אותה טרפה**. שיש לחוש שמא נקב קרום של מח. וכיצד הוא עושה, מכניס ידו לתוך פי העוף ודוחק אצבעו למעלה, אם המוח מבצבץ יוצא בידיע שנקב הקרום וטרפה: **נקב הקרקבן**. והוא שיהיה הנקב בבשר הקרקבן ובכפיש שבתוכו שהמאכל עובר בו, דהינו שיהיו נקובים הכפיש והבשר זה כנגד זה. אבל קרקבן שנקב וכיס שלו קיים, או אפילו נקבו שניהם זה שלא כנגד זה, כשרה **(כו)**: **ונחמרו בני מעיה**. פוצו מחמת האור ונהפכו מראיתו. לשון מעי חמרמו: **ירקים פסולים**. הכי קאמר, אברים שדרבן להיות אדמים, כגון הלב והקבד והקרקבן שדרבן להיות אדמים באזוין ותרנגולים ותורים ובני יונה וכיוצא בהן, אם נשתנו ונעשו ירקים מחמת האור, פסולים ואם נשארו אדמים כמו שהיו, כשרים. והוא הדיו הדקים שדרבן להיות ירקים, אם נשתנו מבריתו ונהפכו אדמים, פסולים. וכן עופות המים שהלב והקרקבן שלהם ירקים, אם נפלו לאור והאדימו, פסולים. שכל שנשתנו מראיתו מחמת האור, פסולים. ושעור שנוי המראה, במשהו, כמו שהנקב במשהו: **דרסה**. אדם ברגליו: **או שטרפה בכתל**. שהכה בה בכתל: **או שרצצתה בהמה**. דאיכא למיחש להני תלתא משום רסוק אברים. ועדן מפרכסת: **אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה**. ובעילא בדיקה כדכתבינן לעיל גבי בהמה. שכל טרפות שמנו חכמים בהמה, כנגדן בעוף. ותר עליהן העוף, אלו השניינין במשנה: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (כה) בעוף. אף על גב דכל טרפות דבהמה כנגדן בעוף, הני אצטריכי ליה למתני. נקובת הושט משום פסוקת הגרגרת. והיא אצטרידי, דלא תימא הואיל וחריתו של עוף לא נפיש, דהא כשר בסימון אחד, אימא גרגרת נמי תשרף במשהו. והפתה חלדה, משום דקבני מקום שעושה אותה טרפה דהינו נקיבת הקרום, דלא תימא תשרף בנשבר העצם בלא נקיבת קרום. ונקבו הדקין, משום דקבני למתני סיפא גבי אלו כשרות לצאו בני מעיה ולא נקבו, ולא תימא עוף שחריתו מעט תשרף ביציאה לחוץ. רש"י. וענן תוספות יום טוב: **(כז)** ומיהו דוקא שנקב מעצמו מחמת חלי. דאי מחמת קוצ וכיוצא בו ודאי טרפה היא. דהאי קוצ מהיכא אתא, אי דרד חוץ, הרי נקבה לחלל וטרפה, דחישניו שמא נקב אחד מן האברים הנמימים שנקיבתו במשהו. ואי דרד ויש על פרחיו פיון דקרקבן מבחוץ אינשב, פנימי נמי אינשב כיו. אלא ודאי על ידי חלי קאמר. הר"ן: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ואלו טרפות בעוף נקבות הוושט ופסוקת כו' : נקובת הוושט ופסוקת הגררת כפי מה שהקדמנו בבהמה וכפי אותן התנאים עצמו : וחולדה היא חיה כמין עכבר כ"ש מי שהוא גדול ממנה ומה שהוא אומר שהיא עושה אותה טרפה רוצה לומר שניקב קרום המוח שלה ויודע זה שיכניס אצבעו לתוך פי העוף וידחוק אותו למעלה אם הדם מבצבץ או יוצא מן המוח טריפה : וקרקבן ענינו ידוע ויש בתוכו כיס מקיף על המאכל הבא אליו וזה הנקב צריך שיהא עובר בבשרו ובכיס שבתוכו זה כנגד זה עד שיגיע הנקב למאכל שבתוכו : ופירוש נחמרו נשרפו וכן אמרו במחוייב שרפה וחומרת את בני מעיו ודע שאין אנו משגיחין בשינוי מראות האברים הפנימיים מן העוף המשתנה מן האדמימות על הירקות זולתי בלב ובכבד ובקורקבן בלבד לפי שאלו השלשה אברים מראיהם הטבעי באלו העופות הנמצאים אצלנו כתרנגולים ותורים ובני יונה והקורא אדומים ואם נמצא מהן ירוק או כרתן שום דבר ראוי לשלוק אותו מעט אם עמד בעינו ירוק או כרתן . הרי זו טרפה ואסורה באכילה ע"מ שאותו העוף הוא שנפל לאש כי מה שאמר נפלה לאור ר"ל כי מתנאי הטרפה שתפול לאור וישתנו מראיה כמו שאמרו נפלה מן הגג שמתנאיה שהפילה בכח ואחזור להשלים המאמר על העוף שאם היה העוף מעופות המים המותרים שיש להן אחד מאלו האברים בטבע כעין כרתי או כעין ירוק ועל הרוב יהיה זה בקרקבן ואם נמצא אותו האבר שטבעו להיות ירוק או כרתן . אדום טריפה ולפי שדינו כדין בני מעיים משאר העופות שמראיהן הטבעי להיות ירוקים ונמצאו אדומים טרפה לפי שכל זמן שישב האדום ירוק או הירוק אדום מחמת האור טרפה ואחר שלקה כמו שזכרנו אלא שהאדום הטבעי כל זמן שישב ירוק טריפה ואפי' ששב ירוק אחר השליקה וכבר ידעת שמראות אלו הם במשהו כמו שהנקב במשהו : ומה שאמר במפרסת הזאת שהיא כשרה ע"מ שתבדק אחר השחיטה כמו שאנו עושים בבהמה ואם נמצא בהן דבר אסור טרפה לפי שהעיקר האמתי כל מה שהוא טרפה בבהמה כמותו בעוף טרפה ומוסיף על העוף תוספת כמו שאתה רואה : (רמב"ם)

פרק ג - משנה ד

ואלו כשרות בעוף. נקבה הגרגרת או שנסדקה, הפתה חלדה על ראשה, מקום שאינו עושה אותה טרפה, נקב הזפק. רבי אומר, אפלו נטל (כז). יצאו בני מעיה ולא נקבו, נשתברו גפיה, נשתברו רגליה, נמרטו כנפיה. רבי יהודה אומר, אם נטלה הנוצה, פסולה :

ר"ע מברטנורה נקבה הגרגרת או שנסדקה. נקובת הגרגרת וסדיקתה בעוף, פנקובת הגרגרת וסדיקתה בבהמה. וכבר פרשנו לעיל. ואם נקבה נקב שיש בה חסרון, אם החסרון הוי כשעור רב חלל הקנה של אותו העוף, טרפה, ואם לאו, כשרה : הזפק. הוא סמוך לנשט. וכל הנמשך עם הנשט פשהעוף מושך צוארו דינו כנשט ונקובתו במשהו, ושאר הזפק אם נקב כשר : **רבי אומר אפלו נטל**. ואין הלכה כרבי : **יצאו בני מעיה**. לא שנו אלא שבשעה שהכניסו לתוכו לא הפך עליונו לתחתונו, או עגלה זו למעלה מקמות שהיתה, שהחליף זו למעלה וזו למטה. אבל הפך בהו, טרפה, שפינו שנהפך אחד מהם אינו יכול לחיות (כח) : **נשתברו גפיה**. עצמות הפנים. ודוקא נשתברו, אבל שמוטת גף בעוף, טרפה, חישניו שפא נקבה הראה. לפי שהראה נחבאת בין הצלעות וקרום הבשר רך ודק בין צלע לצלע, וכששומט גפה מתנתקת הראה עם הגף : **נשתברו רגליה**. מן הארפה ולמטה, או אפלו למעלה ולא יצא העצם לחוץ. אבל יצא לחוץ, תנו בבהמה המיקשה דהוי טרפה, ושם נפרש : **נמרטו כנפיה**. הינו נוצה גדולה שעל כל גופה : **נוצה**. היא הדקה שעל הבשר שאין לה קנים, דחשיב לה כגלודה. ואין הלכה כרבי יהודה (כט) : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תו"ט (כז) נטל. לאו נטל לגמרי קאמר, דאם פן המאכל יורד לחלל הגוף כו'. אלא בעינו שישתיר בו כדי שיוכל המאכל לעבר מן הנשט אל השרקבן דרך הזפק. ה"ו. וענן תוספות יום טוב : (כח) משום דסופו נקב ונרקב. תוספות. וענן תוספות יום טוב : (כט) דאף על גב דרבנן לא פליגי בהדיא בנוצה, פ"ן דנקטה גפי אלו כשרות, משמע דרבנן מכשירי, דאי פלחו מודו בה דפסולה, גפי אלו טרפות הנה ליה למתניה. ה"ו : (עיקר תו"ט).

רמב"ם ואלו כשרות בעוף ניקבה הגררת או שנסדקה כו' : דין הנקב שאין בו חסרון או סדיקת הקנה לאורך בעוף הוא כמו בבהמה אבל נקב שיש בו חסרון אם יש בתשבורת כל מה שחסר בגופו כנגד תשבורת רוב חלל הקנה מאותו העוף טריפה ואם היה כנגד חצי תשבורת הקנה או פחות הרי היא כשרה : וזפק ידוע והוא לעוף במקום האסטומכא לאדם והוושט סמוך לו וכל הנמשך מעל הזפק בשעה שמושך העוף צוארו דינו כדין הוושט רוצה לומר שאם נקב במשהו טרפה וזולתם מחלקי הזפק אין שואלין על נקב שבו : ומה שאמרו יצאו בני מעיה כשרה ע"מ שלא ישתנה סדרן רוצה לומר שלא יחפכו בידים ולא נתקנו שכל זמן שעושה כן הרי היא טרפה לפי שאי אפשר חזרתן. והעיקר בשבורת רגל העוף מה שאומר לך והוא שכל אחד מרגלי העוף מחוברים משלשה פרקים מלבד הכף שהוא עומד עליו שהוא מחובר מפרקים רבים אם ישבר הפרק המחובר סמוך לגוף מן הירך ונראה השבר ונפשט ממנו הבשר טרפה ואם נשתבר והבשר חופה את השבר עד שמתנענע העצם והוא שבור ואינו נראה כשרה וכן אם נראה קצת העצם השבור והיה הבשר חופה רובו. אבל שני הפרקים הסמוכים לפרק הזה אין משגיחין בהם לשבר בשום פנים ואפילו נראה העצם כשרה שעליהן הוא אומר נשברו רגליה נשתברו אגפיה בכלל הכשרות וכן אם נשמת הירך מן הגוף רוצה לומר בעוף הוא כשר אבל אם נשמת פרק הכנף הסמוך לגוף חייב לבדוק ריאתו אם נמצא נקובה טריפה ואם נמצאת שלימה מותרת : ודע שרגל העוף שיש בו קשקשים רוצה לומר בקנה של רגל שאותן קשקשין דומין לקשקשי הדג יש על אותו קנה גופים סחוסיים רבים והן קנקנים מקיפין אצל הרגל כאילו הן חזקים וכל קצותן מדובקים אל דמות רגירי הענב בכף העוף וקורין ג"כ לאותן הגופין גידים ולאותו הרגירי שבו הן מתקבצים צומת הגידים וכשנתכו בו רגלי העוף במקומות שבהן אלו הגידים ויחטכו אלו הגידין או רוב אחד ואחד או נחתך אפילו אחד מן כולו הרי היא טריפה ואם נחתך למטה מצומת הגידים ולא נגע בצומת הגידים כשרה וכן אפילו נחתך למעלה הרגל כולה רצה לומר ממקום הבשר הרי היא כשירה ואל תתמה שהרי חותכה מכאן וחיה וחותרה מכאן ומתה : נמרטו כנפיה ידוע : ונוצה הוא העור הדק שעל הזפק עם הנוצה שלו רבי יהודה אומר אם נטל פסולה ואין הלכה כרבי יהודה ולא כר"מ : (רמב"ם)

פרק ג - משנה ה

אחוזה ה'דס, והמעשנת, והמצננת, ושאכלה הרדפני, ושאכלה צואת תרנגולים, או ששתתה מים הרעים, כשרה. אכלה סם המות או שהפשה נחש, מתרת משום טרפה, ונאסרה משום סכנת נפשות:

ר"ע מברטנורה אחוזת ה'דס. שאחזה דם וחלתה: והמעשנת. שנקב עשן בגופה: והמצננת. חלי מחמת צנה. ורמב"ם פרש אחוזת ה'דס שגבר עליה ה'דס, והמעשנת שגברה עליה הלחה השחורה, והמצננת שגברה עליה הלחה הלבנה. ולא הזכיר הלחה הרביעית שהיא האדמה, לפי שאינה מצויה כל כך בבהמות: הרדפני. סם המות דבהמה. וכן צואת התרנגולים, הבהמות האוכלות ממנה מתות: מים הרעים. מים מגלים: סם המות. דבר שהוא סם המות לאדם ואינו סם המות לבהמה: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם אחוזת דם והמעושנת והמצוננת ושאכלה כו': אחוזת הדם הוא שגבר עליה הדם עד שחונקה: והמעושנת שגבר עליה המרה השחורה (אמרו ברייתא) והמצוננת שגברה עליה הלחה הלבנה עד שנתבטלו חושיה ולא זכרו תגבורת המרה האדומה לפי שהוא בבהמות מועטת ביותר כמו שנתבאר בספרי רפואות הבהמות: והרדפני הוא עשב כשאוכלים אותו הבהמות הורג אותן ואינו מזיק לבני אדם כמו צואת התרנגולים: ומה שאמר סם המות רוצה לומר הדבר שהורג את האדם אם אכל ממנו לפי שיש דברם הם מזון יפה למין ידוע מבעלי חיים וסם המות לבעלי חיים אחרים וזה מפורסם אצל הרופאים: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ו

סימני בהמה וחיה (ו) נאמרו מן התורה, וסימני העוף לא נאמרו. אבל אמרו חכמים, כל עוף הדורס, טמא. כל שיש לו אצבע יתרה, וזפק, וקרקבנו נקלף, טהור. רבי אליעזר בר צדוק אומר, כל עוף החולק את רגליו, טמא:

ר"ע מברטנורה הדורס. האוחז בצפרניו ומגביה מן השרקע מה שהוא אוכל. ויש שפרשו, שאינו ממתין לבעל חי עד שימות (לא) אלא אוכלו מחיים: אצבע יתרה. זו אצבע הגבוהה שאחורי האצבעות (ב): וקרקבנו נקלף. הכפי שבתוך השרקבון נקלף מבשר השרקבון (ג). ולא שיהיה כל עוף טהור צריך לכל הסימנים הללו, אלא סימן אחד בלבד די, ובלבד שגדע בו שאינו דורס ואוכל. והגאונים פתבו שפסרת בגד שאין מכשירים עוף הבא בסימן אחד ואף על פי שגדע לנו בו שאינו דורס ואוכל, אלא אם כן היה אותו סימן ששרקבנו נקלף בגד, אבל אם אינו נקלף בגד אף על פי שיש לו זפק או אצבע יתרה מעולם לא התירוהו: החולק את רגליו. כשפעמידו על החוט נותן שתי אצבעותיו מכאן ושתיים מכאן: טמא. בגדוע שהוא דורס: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תו"ט (ו) סימני כו'. להפיר בין טמא לטהור. אבל להפיר בין בהמה לחיה לענין חלב וכסוי, לא דברה בהם המשנה והם מפורשים בגמרא: (לא) ואף על פי שהתנגלת אוכלת שקצים ורמשים בעודם חיים, אין זו קרויה דריסה. הר"ן: (ב) ואף על פי שגבר העופות היא, קרי לה יתרה, לפי שאינה בסדר חברותיה. הר"ן: (ג) רצונו לומר שנקלף בגד כדכתב לקמן. ומיחו מוכח בגמרא שאף על פי שאינו נקלף עד שעמד בשמש ונתרפא, בהכי סגי. אבל אי לא מקלף בגד אלא בספיגא, ספקא הוי: (עיקר תו"ט).

רמב"ם סימני בהמה וחיה נאמרו מן התורה וסימני העוף כו': דורס הוא שיתן ידו על הדבר שהוא אוכל ואח"כ אוכל ממנו וכן עושים כל בעלי חיים שהם טורפים ובתוך הקרקבן קרום נקלף בעוף טהור ואינו נקלף בעוף טמא ואין אנו צריכים לכולם אלא אפילו אחד מהן אם נמצאת בעוף שאין אנו מכירין אותו הרי הוא עוף טהור ע"מ שלא יהא דורס ואוכל לפי שכל דורס אוכל טמא וזה דין כולל ומה שאמר רבי אליעזר בר צדוק אמת וענינו עוף טמא כשעומד על חבל או שרביט דק ונותן קצת צפרניו על אותו השרביט מצד אחד ומקצתם מצד אחר עד שיהא השרביט תחת אצבעותיו כמו שאוחז שום דבר ביניהן. וכשגדע שהבהמה הזו מותרת באכילה בשר הסימנים הנאמרים בתורה חייבים אנו לדעת אם היא חיה ומותר לאכול חלבה וטעונה כיסוי דם או היא בהמה ואסור לאכול חלבה ואינה טעונה כסוי דמה. והדברים המבדילים בין חיה לבהמה הם מה שאני אומר אם יוצאין מראש אותה הבהמה קרנים ואח"כ צומחים בהם קרנים אחרים כגון האיל הרי היא חיה בלי ספק ואינה צריכה סימן אחר אבל אם אין שום דבר צומח בהן רואים הקרנים הצומחים בראש אם היו דומות למי שלקח גוף פשוט שיש לו גובה ידוע ומתוקן הקצוות רוצה לומר שיהיו קרנותיו זזיות נצבות ושור אותו ופתלו כמו שעושים צמיד של זרוע אחר שפתלו עוות עד שנטה ואפילו כל שהוא הרי זו חיה כגון הצבאים והדומה להן לפי שקרני שור מעוותין ואין בהם נפתולים וקרני העזים מעוותים ונפתולים אבל נפתוליהם כמי שפתל דבר עגול שאין לו שפה חדה והבן זה: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ז

ובחגבים **לד**, כל שיש לו **לה** ארבע רגלים, וארבע כנפים, וקרסלים, וכנפיו חופין את רבו **לו**. רבי יוסי אומר, ושמו חגב. ובדגים, כל שיש לו סנפיר וקשקשת. רבי יהודה אומר, שני קשקשין **לט** וסנפיר אחד. ואלו הן קשקשין, הקבועין בו. וסנפירין, הפורח בהן:

ר"ע מברטנורה **ובחגבים**. זהו סימן טהרתם: כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים ויש לו קרסלים. הם שני רגלים ארזים לבד הארבע. והם סמוך לצנארו ממעל לרגליו לנתר בהם, כשהוא רוצה לקפץ מתחזק בהם: רבי יוסי אומר ושמו חגב. אף על פי שיש בו ארבעה סימנים הללו אינו קשר, אלא אם כן ידוע ששמו חגב **לז**. וכן הלכה: כל שיש לו סנפיר וקשקשת. אפילו אין לו עקשיו ועתיד לגדל לאחר זמן, או שיש לו עקשיו ועתיד להשירו כשיוצא מן המים, מתר **לח**: וסנפירין הפורח בהן. ששט בהן על פני המים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **לד** **ובחגבים** כו'. סימניו הללו, מהם שנתפרשו בתורה, ומהם שנאמר פרושם מדברי סופרים כו'. הר"ן: **לה** שיש לו כו'. ותנא, אף על פי שאין לו עקשיו ועתיד לגדל לאחר זמן. שנאמר אשר לוא כרעים, באלי"ף פתיב: **לו** רבו. מסיק בגמרא דבעינו רב ארפו ורב הקפו: **לז** בגמרא מפי' לה מקרא: **לח** אומר ר"י, דדריש אין לו, עין עליו אם יש לו עקשיו או עתיד לגדל אחר זמן. והכי דרשינו בגמרא, וכן אין לו, עין עליו. תוספות: **לט** שני כו'. תנא בתורת פהניס רבי יהודה אומר, אף על פי שאין ראיה לדבר וכן לדבר, ושריון קשקשים ושמואל א' ז': (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **ובחגבים** כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים כו': מה שאמר חופות את רובו שיהא רחבן חופה רוב עובי גופו וארכו חופה רוב אורך גופו ע"מ שיהיה שמו חגב כמו שאמר רבי יוסי אבל אם נמצאו בו אלו הסימנים ולא היה שמו חגב או השם שקורין באותו לשון למה שאנו קורין חגב אינו מותר לאוכלו והלכה כרבי יוסי ג"כ במה שאמר שני קשקשים ודע שאם נמצאו לאותו המין קשקשים אבל אינו באים בו אלא לאחר שיגדל או נושרים ממנו כשצדין אותו בצאתו מן המים ויש הרבה כזה אותו המין מותר ואפילו באותו הזמן שאין לו קשקשים: (רמב"ם)

פרק ד

פרק ד - משנה א

בהמה המקשה **א** לילד, והוציא העבד את ידו והחזירה, מתר באכילה. הוציא את ראשו, אף על פי שהחזירו, הרי זה כילוד. חותף מעבד שבמעיה, מתר באכילה. מן הטחול ומן הכליות, אסור **ד** באכילה. זה הכלל **ו**, דבר שגופה, אסור. שאינו גופה, מתר:

ר"ע מברטנורה **בהמה המקשה** כו'. מתר באכילה. העבד בלו, ואפילו מקום חתף של אבר. דאם הוציא ידו ולא החזירה צריך להניח ממה שבפנים לצד החיצון ולחתכו, שמקום החתף הבדלת החיצון והפנימי אסור, מפני שהוא עומד על שפת הרחם **ב**. אבל החזירה אין צריך לחתף לצד פנים **ג**, אלא מצמצם וחותף ומקום חתף מתר. דמאי טעמא נאסר האבר כשיצא לחוץ, משום ובשר בשדה טרפה, בשר שניצא חוץ למחצתו שהוא לו שדה, טרפה. מה טרפה כיון שנטרפה שוב אין לה התר, אף בשר כיון שניצא חוץ למחצתו שוב אין לו התר. ומקום חתף לא יצא חוץ למחצתו, הלכך מתר כשהחזירה קדם שחיטה, דקרינו ביה בהמה בבהמה תאכלו: הרי הוא כילוד. ותו לא מהני ליה שחיטת אמו, וצריך שחיטה לעצמו אם נמצא חי. ואם נמצא מת הרי הוא כנבלה: חותף מעבד שבמעיה. והניח החתיכה בתוכה, מתר בשחיטת הבהמה ולא נאסר משום אבר מן החי: מן הטחול ומן הכליות. של בהמה עצמה: אסור באכילה. ואף על פי שהניחו בבהמה לא התר בשחיטתה. ולהכי נקט טחול וכליות, משום דמידי דלא מטרפא בהו הוא **ה**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **א** **המקשה** כו'. אורחא דמלתא נקט, שעל ידי לידת קשוי רגיל להוציא כו'. ונקרא קשוי לפי שהוא חלי קשה ומכאוביו חזקים. הרמב"ם: **ב** ולא קרינו ביה בהמה בבהמה, דלאו בתוכה הוא. רש"י: **ג** דקרינו ביה בהמה בבהמה תאכלו, דכתיב וכל בהמה מפרסת וגו' בבהמה תאכלו, פרש רש"י שדי בהמה אבהמה דסיפיה ודריש הכי, בהמה הנמצאת בבהמה תאכלו: **ד** אסור. דכתיב אותה תאכלו, אותה פשהיא

שְׁלֵמָה וְלֹא חֶסֶד. גְּמָרָא. וּפְרֵשׁ רַשִׁי, כְּשֶׁהִיא שְׁלֵמָה אֶכְלֵ כֹּל הַנְּמֻצָא בְּתוֹכָהּ, אֲבָל כְּשֶׁהִיא חֶסֶד, שֶׁהַנְּמֻצָא בְּתוֹכָהּ מְגוּפָה הוּא שְׁנֹחֵסר מִמֶּנָּה, לֹא תֵאֶכְל הַנְּמֻצָא: (ה) וְתִמְנֶנֶה, דְּבִמְשָׁנָה בִּי פֶּרֶק ג' כֶּתֶב הַר"ב דְּנִקְבַּה הַטְּחוּל טְרַפָּה, וּמִי גֵרַע נְחֻתָּה מְנַקֵּב, וּבְגִמְרָא מְשַׁנֵּי, דְּהוּא הַדִּין בְּהִמָּה נְמִי אֲסוּרָה. וְאִינְדִי דְּתֵנָא רִישָׁא בְּחֵתִיקָה עֲצִמָה, תֵּנָא אֲסוּרָא דְּסִיפָא נְמִי בְּחֵתִיקָה. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: וְהַתּוֹסְפוֹת הַדְּשִׁים מִיֵּשֶׁב, הַדָּא דְּנִחְתָּה קִיל לְדַעַת כְּמָה פּוֹסְקִים. וְעוּד יֵשׁ לומר דְּמִרְיָ בְּנִחְתָּה בְּמָקוֹם הַדֵּק: (ו) הַפְּלֵל. לְאֵתוּי קְלוּט בְּמַעֵי פְּרָה לְרַבֵּי שְׁמַעוֹן. דְּאָף עַל גַּב דְּאָמַר רַבֵּי שְׁמַעוֹן קְלוּט בְּמַעֵי פְּרָה אֲסוּר, הֵי מִיֵּלִי הִיכָא דְּיָצָא לְאִוּר הַעוֹלָם, אֲבָל בְּמַעֵי אֲמוֹ שְׂרִי. גְּמָרָא: (עֵיקַר תּוּ"ט).

רמב"ם בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו כו': מה שאמר מותר רצה לומר אותו העובר אם נשחטה אמו והוציא אוהו מגופו יהא מותר באכילה ואותו האבר שיצא קודם שחיטה אינו מותר לאכלו ואפילו חזר לגוף הבהמה לפי שנאמר ובשר טרפה רוצה לומר שבשר שיצא חוץ למחיצתו שהוא לו שדה הרי הוא טרפה וכבר ביארנו זה בזבחים וכמו שהטריפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר אף בשר כיון שיצא ממחיצתו אין לו היתר ואפי' שב למחיצתו ולפיכך אוסרים אותו האבר אפילו החזיר וההפרש מבואר שאם החזיר אותו אבר ואח"כ נשחט הבהמה או לא החזירה רק אם נשחטה הבהמה ואותו האבר יצא ממנה שאם החזיר האבר קודם שחיטה חותכין אותו היוצא בלבד ואוכל שאר העובר ואם לא החזירה ונשחטה הבהמה חותכין אותו האבר שיצא ואינו מותר באכילה ואסור מקום החתוך ג"כ מפני שיצא לאויר ואח"כ חותכין מלמעלה מעט מן הסמוך לגוף ומשליכין אותו וזה ענין מה שאמר לא נצרכה אלא למקום חתך: ומה שאמר הרי זה כילוד רוצה לומר שאם נמצא חי בבטן אמו אחר שחיטה אינו מותר באכילה עד שישחוט אותו ואין אנו אומרים שחיטת אמו מטהרתו: ומה שאמר חתך מן העובר שבמעייה מותר באכילה רוצה לומר שאותו דבר שחותכין ממנו מותר באכילה ולא נאמר עליו אבר מן החי על מנת שהוא בתוך הגוף עד שתשחט הבהמה: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ב

המבכרת המקשה לילד, מחתך אבר ואבר ומשליך לפלגים. יצא רבו, הרי זה יקבר (ז), ונפטר מן הבכורה:

ר"ע מברטנורה המבכרת המקשה לילד. בפטר רחם שלה. מתר לחתך אבר אבר כשהוא יוצא ראשון ראשון: ומשליך לפלגים. דכל כמה דלא נפק רביה לא קדיש: יצא רבו. כאחד, וחתכו: הרי זה יקבר. דביציאת הרב חלה קדשה עליו, דקרינו ביה אֶשֶׁר יוֹלֵד: ונפטר מן הבכורה. שהבא אחריו אינו בכור. בין שיצא ראשון אבר אבר ובין שיצא רב כאחד, דהא שני לאו פטר רחם הוא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תו"ט (ז) יקבר. שאסור בהנאה כיון שגם לישראל אסור: (עיקר תו"ט).

רמב"ם המבכרת המקשה לילד מחתך אבר אבר ומשליך כו': דין בכור שמת שיקבר ואינו מותר לאכילתו לכלבים הואיל והיה קדש ועוד יתבאר במסכת בכורות שאם נחתך אבר אבר עד שנחתך רובו אינו מותר לאכילתו לכלבים אלא קוברים אותו גם כן ולפיכך אמר חותך אבר אבר ומשליך לכלבים ופירוש מקשה בעת הלידה ונקרא קשוי לפי שהוא קשה ומכאובו חזקים: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ג

בהמה שמת עברה בתוך מעיה והושיט הרועה את ידו ונגע בו, בין בהמה טמאה, בין בהמה טהורה, טהור. רבי יוסי הגלילי אומר, בטמאה, טמא, ובטהורה, טהור. האשה שמת ולדה בתוך מעיה ופשטה חיה את ידה ונגעה בו, החיה טמאה טמאת שבעה, והאשה טהורה עד שיצא הולד:

ר"ע מברטנורה בהמה טהורה טהור. משל וחמר (ח), ומה אם הועילה לו מוחצת אמו להתירו באכילה בשחיטתה אף על פי שהוא מת, לא תועיל לו כשהיא חיה לטהרו מלטמא. ובהמה טמאה מנלו, דאמר קרא (ויקרא יא) וכי ימות מן הבהמה, זו בהמה טמאה. אֶשֶׁר היא לכם לאכלה, זו בהמה טהורה. איתקש בהמה טמאה לבהמה טהורה, מה בהמה טהורה עברה טהור, אף בהמה טמאה עברה טהור: רבי יוסי הגלילי אומר בטמאה טמא. ומפיק ליה מקרא דקתיב (שם ה) או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנגלת חיה טמאה או בנגלת בהמה טמאה, וכי נבלת בהמה טמאה מטמאה ונגלת בהמה טהורה אינה מטמאה. אלא איזה, זה עבר שבטמאה טמא, ובטהורה טהור משל וחמר. ובטמאה טמא דליכא קל וחמר ולא דרשינו הקשא. ואין הלכה כרבי יוסי: החיה טמאה טמאת שבעה. ומדרבנו, גורה שמת יוציא העבר את ראשו חוץ לפרוץ ורבי הוא כילוד ומטמא, והחיה סבורה שעדין הוא במעיה ואתי לטהורי.

אָבֵל בְּרֹעָה שְׁהוּשִׁיט יָדוֹ לְמַעַי בְּהֵמָה דְּקִתְנֵי מִתְנִיתִין טְהוֹר, לִיכָא לְמַגְזֵר חַי, מִפְּנֵי שְׂרָחֵם שֶׁל בְּהֵמָה גְלוּי וְכִי מִפִּיק חֲזִי לִיה: **וְהָאִשָּׁה טְהוֹרָה עַד שֶׁיֵּצֵא הַגֵּלֵד.** דְּאִשָּׁה מְרַגְשָׁת בְּעֶצְמָה כְּשֶׁמוֹצִיא רֵאשׁוֹ חוּץ לְפְרוֹזְדוֹר וְלֹא אֶתִּי לְטְהוֹרֵי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ח) ובסוף מקנאות תגן דטמאה בלועה אינה מטמאה. ולקד קתב רש"י, ונאפלו לרבי עקיבא דסבר [טמאה בלועה כגון] עבר שבמעי אשה טמא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בהמה שמת עוברת בתוך מעיה והושיט הרועה כו': האשה שמת ולדה בתוך מעיה ופשטה חיה את כו': אמרו אם הועילה לו אמו להתירו לאכילה לא הועילה לו אמו להתירו מידי נבילה ואע"פ שהיקש זה אינו אלא בהמה טהורה בלבד שהתיר עוברת בשחיטה הילכך אנו למדים בהמה טמאה מבהמה טהורה בדרך היקש והוא מה שאמרו וכי ימות מן הבהמה וגו' ואמר מן הבהמה זו בהמה טמאה אשר היא לכם לאכלה זו בהמה טהורה רבי יוסי למד ממה שאמר רחמנא או בנבלת בהמה טמאה לפי שהכל מודים שנבלת בהמה בין שהיא טמאה או טהורה הרי טמאה טומאת נבלה ולא רצה לומר נבלת בהמה טמאה אלא על עובר בהמה טמאה שמת בתוך מעיה שהיא מטמאה על דעת רבי יוסי ואין הלכה כרבי יוסי: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ד

בְּהֵמָה הַמְקֻשָּׁה לֵילֵד, וְהוֹצִיא עֶבֶר אֶת יָדוֹ וְחִתְּכָה וְאַחַר כֵּן שָׁחַט אֶת אִמּוֹ, הַבֶּשֶׂר טְהוֹר. שָׁחַט אֶת אִמּוֹ וְאַחַר כֵּן חִתְּכָה, הַבֶּשֶׂר מֵגַע נְבִילָה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר **(י)**. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, מֵגַע טְרֵפָה שְׁחוּטָה **(יא)**. מֵה מְצִינּוּ בְּטְרֵפָה שֶׁשְׁחִיטְתָּהּ מִטְהַרְתָּהּ, אִף שְׁחִיטְתָּ בְּהֵמָה תְּטַהַר אֶת הָאֵבֶר. אָמַר לָהֶם רַבִּי מֵאִיר, לֹא, אִם טְהַרְהָ שְׁחִיטְתָּ טְרֵפָה אוֹתָהּ, דְּבַר שְׁגוּפָה, תְּטַהַר אֶת הָאֵבֶר, דְּבַר שְׂאִינּוֹ גּוֹפָה. מִנֵּיין לְטְרֵפָה שֶׁשְׁחִיטְתָּהּ מִטְהַרְתָּהּ. בְּהֵמָה טְמֵאָה אֲסוּרָה בְּאֲכִילָה, אִף טְרֵפָה אֲסוּרָה בְּאֲכִילָה. מֵה בְּהֵמָה טְמֵאָה אֵין שְׁחִיטְתָּהּ מִטְהַרְתָּהּ, אִף טְרֵפָה לֹא תְּטַהַרְנָה שְׁחִיטְתָּהּ. לֹא, אִם אֲמַרְתָּ בְּבֵהֶמָה טְמֵאָה שֶׁלֹּא הִיְתָה לָהּ שְׁעַת הַכֶּשֶׁר, תֹּאמַר בְּטְרֵפָה שֶׁהִיְתָה לָהּ שְׁעַת הַכֶּשֶׁר **(יג)**. טַל לָד מֵה שֶׁהִבַּאתָ, הִרִי שְׁנוֹלְדָה טְרֵפָה מִן הַבֶּטֶן מִנֵּיין. לֹא, אִם אֲמַרְתָּ בְּבֵהֶמָה טְמֵאָה שֶׁכֵּן אֵין בְּמִינָהּ שְׁחִיטָה, תֹּאמַר בְּטְרֵפָה שֶׁיֵּשׁ בְּמִינָהּ שְׁחִיטָה. בֵּן שְׁמֹנֶה חֵי, אֵין שְׁחִיטְתּוֹ מִטְהַרְתּוֹ, לְפִי שְׂאֵין בְּמִינּוֹ שְׁחִיטָה:

ר"ע מברטנורה **הבשר טהור.** בשר העבר טהור, שאין בהמה מקבלת טמאה מחיים **(ט)**: **הבשר מגע נבלה.** בשר העבר מגע אבר מן החי, שהוא מטמא כנבלה: **מגע טרפה שחוטת.** שהשחיטה אף על פי שאינה מתרת האבר באכילה, מטהרתו מידי נבלה. והוא כטרפה שחוטת שאינה מטמאה מן התורה אלא מדרבנן במקדשין **(יב)**: **הכי גרסינו,** אף שחיטת בהמה תטהר את האבר. ולא גרסינו את העבר: **לא אם טהרה שחיטת טרפה אותה.** מן הדין היא שהרי דבר שגופה: **ומניין לטרפה ששחיטתה מטהרתה.** דשמיא אינה מטהרתה ומן הדין אינה מטהרתה, שבהמה טמאה אסורה באכילה וטרפה אסורה באכילה: **ומה טמאה אין שחיטתה מטהרתה.** מלפניא, דהכי תניא בתורת כהנים, לכל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה וגו', כל הנוגע בהם יטמא, להביא בהמה טמאה שלא תטהרנה שחיטתה: **תאמר בטרפה שהיתה לה שעת הכשר.** דכיון דחל עלה תורת שחיטה, תו לא פקעה מנה והוא בכלל שאר צאן ויבקר: **טל לד מה שהבאת.** טל מפאן ראיה זו שהבאת: **הרי שנולדה טרפה מן הבטן מנין.** שתטהרנה: **שיש במינה שחיטה.** הלכך לא נפקא מפלל צאן ויבקר. אבל בן שמנה חי שנולד מבהמה חיה אין לנו במה לטהר אפלו נשחט, לפי שאינו בכלל בקר וצאן. והלכה כחכמים: **בן שמנה חי.** אם נולד ושחטו: **אין שחיטתו מטהרתו.** מידי נבלה, שאין שחיטה מועלת בבן שמנה, אלא כשהוא במעי אמו נתר בשחיטת אמו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ט) לשון התוספות, הבשר טהור, דעבר שבפנים אפלו מת חשוב פחי, דהא קא מהני ליה שחיטת אמו להתירו אף באכילה: **(י) דברי רבי מאיר.** ולא מטעמיה, דסבירא ליה דטמאת בית הסתרים מטמא. אלא כמו שכתב הר"ב פרק כ"ז דכלים משנה י' בדברי רבי יוסי, והכא נמי דכותה: **(יא) שחוטת.** בשחיטה עושה נפיל פליגי. כדאמר בגמרא. ועני תוספות יום טוב: **(יב)** ואף על גב דמגע טמאת בית הסתרים הוא. פרוש אף על גב דתחלה הוא מגע בית הסתרים, אפלו הכי מטמא משום שעת פרישה. תוספות חדשים: **(יג) תאמר כו.** ומסבירא נפקא לו. דכיון דאית לו סבירא לחלק, אמרינו דקרא דמרבח לטמאה שלא תטהרנה שחיטה, לא אתי מניה טרפה, ואין צריך קרא לטרפה להתירה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בהמה המקשה לילד והוציא עובר את ידו כו': מגע הטרפה שחוטת מטמא בשר קדשים ואע"פ שאינו מטמא חולין וכן אמרו טריפה שנשחטה מטמא במוקדשין ומה שאמר ר"מ בכאן מנין לטריפה ששחיטתה מטהרתה אינה על דרך שיחלוק עליהן בזה אבל מקשה עליהן כדי שישמע תשובתם לפי שאמרו שהיתה לו שעת הכושר ועובר זה לא היתה לו שעת הכושר רק הוא כמו טריפה מן הבטן ולפיכך הוא אצלו נבלה ואינה מועיל שחיטת אמו ואין הלכה כרבי מאיר ודע שכן שמונה חי שנטרף ונשחט אין שחיטתו מטהרתו מידי נבילה: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ה

השוחט את הבהמה ומצא בה בן שמנה חי או מת, או בן תשעה מת, קורעו ומוציא את דמו. מצא בן תשעה חי, טעון שחיטה, וחיב באותו ואת בנו, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, שחיטת אמו מטהרתו. רבי שמעון שזורי אומר, אפלו בן שמנה שנים וחורש בשדה, שחיטת אמו מטהרתו. קרעה ומצא בה בן תשעה חי, טעון שחיטה [טו], לפי שלא נשחטה אמו:

ר"ע מברטנורה ומוציא את דמו. דחלבו בלבד הוא דשרי. כדתניא בתורת כהנים, כשהוא אומר חלב ושתי פליות באשם, שאין צריך לומר דמסקל וחומר הנה ילפינו לה, ומה שלמים שאין כל מינו טעון אליה, הרי הן טעונים חלב ושתי פליות, אשם שכל מינו טעון אליה, אינו דין שישטענו חלב ושתי פליות, ומה תלמוד לומר, אלא לומר לך מה חלב ושתי פליות האמור באשם מוצא מפלל שליל, שאינד יכול לומר חלב שליל הנמצא באשם וקריב, שהרי אין אשם בא נקבה, אף כל אפלו בקרבנות הבאים נקבה, חלב האמור בהן מוצא מפלל שליל. ודין חלב שליל קרב בכל הקרבנות, שרי באכליה. אבל דמו לא גרע מדם האברים דקומא לן בשמכת קרתות דם האברים עובר בלא תעשה: **טעון שחיטה.** דחדשים גרמי לשניה בהמה באנפי נפשה ולא אתרבי מכל בבהמה תאכלו: **וחיב באותו ואת בנו.** שלא ישחטנו ביום ששחט את אמו: **וחכמים אומרים שחיטת אמו מטהרתו.** דחדשים ולידה גרמי: **רבי שמעון שזורי כו.** לדברי חכמים כיון שהלך על גבי קרקע טעון שחיטה מדרבנן, דאתי לאחלופי לאכל בהמה בלא שחיטה. ורבי שמעון שזורי מתיר אפלו לאחר שהפריס [יד] על גבי קרקע. והלכה כחכמים: **קרעה.** לבהמה בלא שחיטה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יד] עמד על פסותיו. רש"י: [טו] טעון שחיטה. הקשה בדרישה, פשיטא. ולי נראה, דצריכה היא, מדבהמה תאכלו לא כתיב אצל זביחה רק בפרישה המפרשת אינו בהמה טמאה ואינו טהור, הלכך הנה אמינא דהתורה מתיר מה שבבהמה בלא שחיטה כמו דגים ונגבים, הלכך אצטרף. וענן תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם השוחט את הבהמה ומצא בה בן שמנה חי כו': זה בן תשעה חי שמונת לאוכלו בלא שחיטה אין חלבו ודמו מותר אצל חכמים ודע שאינו צריך בדיקה רוצה לומר שאין טרפות מפסידתו לפי שהוא אצלינו כשחוט אע"פ שהוא חי והלכה כחכמים ע"מ שלא יחלף על הארץ ודברי רבי שמעון שזורי שמתיר ואפי' הפריס ע"ג קרקע אינו הלכה: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ו

בהמה שנחתכו רגליה מן הארבעה [טז] ולמטה, כשרה. מן הארבעה ולמעלה, פסולה. וכן שנטל צמת הגידין. נשבר העצם, אם רב הבשר קצם, שחיטתו מטהרתו. ואם לאו, אין שחיטתו מטהרתו:

ר"ע מברטנורה בהמה שנחתכו רגליה. האחרונים: **מן הארבעה ולמטה.** שלש עצמות בגיד, התחתון הוא עצם הנחתך עם הפרסות כשמשפטיטין הבהמה ואותה רכובה נקראת ארבעה הנמפרת עם הראש, ובלשון לע"ז קורין אותו פרק יינוקליו, ובערבי דוקב"א. ולמעלה הימנה עצם האמצעי וצמת הגידים בתחתיתו סמוך לפרק ארבעה הנמפרת עם הראש. והעליון היא קולית התחובה באליה. והפרק שבין סוף הקולית לראש העצם האמצעי נפר ונראה בגמל כשהוא רובץ יותר מבשאר בעלי חיים. ומן הארבעה ולמטה דקתני במתניתין שהיא כשרה הינו מתחלת הארבעה הנמפרת עם הראש ולמטה. ומן הארבעה ולמעלה דהינו מסוף העצם האמצעי שהוא מקום צמת הגידים [טז], בכל מקום שנחתך הרגל משם ולמעלה טרפה: **וכן שנטל צמת הגידין.** אפלו לא נחתך הרגל שלא נשבר העצם אלא שנטל צמת הגידים, טרפה. כד פירשו קצת אמוראים משנה זו בגמרא. ושחיטה זו תפסו רבותי עקר והורי שכל מקום שתחתך הרגל למעלה מהארבעה התחתונה שקורין בעל"ז ינוקליו, בין במקום צמת הגידין בין למעלה מצמת הגידין, טרפה. אבל רמב"ם ורב אלפס רבו תפסו עקר הפרוש האחר, שמפרש מן הארבעה ולמטה כשרה מן הארבעה ולמעלה פסולה, דהכי קאמר, למטה מארבעה העליונה שהיא קולית התחובה באליה, ולא למטה מינד הסמוך לו אלא למטה מעצם האמצעי כלו דהינו בעצם התחתון, ודאי כשרה. למעלה מן הארבעה דהינו פסולית, ודאי טרפה כל מקום שישחתך. וכן שנטל צמת הגידין, כלומר, ובעצם האמצעי יש מקום שהיא טרפה כגון בצמת הגידין, יש מקום שהיא כשרה כגון למעלה מן הצמת. ואל תתמה היאך אי פסיק לה למעלה מן הצמת בעצם האמצעי כשרה, וכשתפיל לחתכה בצמת טרפה, שאין אומרים בטרפות זו דומה לזו, שהרי חותכה מפאן ומתה חותכה מפאן וחתכה, ולא נאסרה בהמה זו מפני שהיא חתוכה רגל ממקום זה, אלא מפני שנחתכו הגידין [יח], שחתיכתו היא מפלל הטרפיות. ומקום צמת הגידין הוא מתחיל מן המקום שהן נראים קשין ולבנים עד המקום שינתחילו להתרפף ולהתאדם: **צמת הגידים.** הם שלשה חוטים לבנים בבהמה צמותים ומחברים יחד, אחד עבה ושנים דקים. ואם נטל האחד העבה לבדו אין זה נטל צמת הגידים, שהרי נשאר שנים. ואם נטלו שנים הדקים ממקום מתרת, שהרי האחד העב גדול משניהם והרי לא נטל כל הצמת אלא מעוטם. ואם נחתך רבו של כל אחד מהן, טרפה. ואין צריך לומר אם נחתכו כלן או נטלו כלן. ובעוף הם ששה עשר חוטים לבנים. אפלו לא נחתך אלא רבו של אחד מהן, טרפה. למטה מן הארבעה במקום שאין עושה אותה טרפה: **אם רב הבשר קצם.** דהינו שעור ובשר חופים רב עביו ורב הקפו של שבר. דזמניו דמשפחת ליה זה בלא זה כגון שמרחיב מצד אחד ומצר מצד אחר [יט], שאין העצם עגל, הלכך בעי לתרנוהו: **שחיטתו מטהרתו.** לאבר המדלדל ומתיר אפלו באכליה: **ואם לאו.** שאין עור ובשר חופים את רבו, אין שחיטתו מטהרתו. ואף על גב דבהמה מתרת הוי אבר אסור משום ובשר בשדה טרפה, כדאמרין נדף ע"ג להביא אבר ובשר המדלדלים. ואם נשבר העצם

מן הארְכָּבָה ולְמַעַלָּה בְּמִקוֹם שְׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרָפָה, אִם רַב בְּשָׂר קִים, אֲבָר וּבִהְמָה מֵתָר. וְאִם לֹא, אֲבָר וּבִהְמָה אֲסוּר. וְדִין הַעוֹף כְּדִין בְּהֵמָה לְדָבָר זֶה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (טז) הארְכָּבָה: על הַפְּרָפִים מֵתָרְגֵם רְכוּבֵיו. בְּפָרְשֵׁת תְּבֵא. וּבְמִשְׁנֵה ב' פָּרָק ז' דִּסְנֵהדְרִין פְּתִיבִי שְׁהִיא בְּפָרָק הָאֲמָצְעִי שְׁבִי הַרְגֵל וְהִדְרָד. וְכֵן לְשׁוֹנֵי הַפְּרוּשִׁים שֶׁפִּתְבֵּה הַר"ב נִקְרָא הַעֲצֵם אֲמָצְעִי אֲרָכָבָה : (יז) וְיֵשׁ לְדַקָּדוֹ, דְּהָרִי יֵשׁ בִּינֵיהֶם עֲצֵם קָטָן הַמְּחַבֵּר הַשְּׂתִי אֲרָכָבָה נִקְרָא בְּמִדְיוֹת הָאֵלּוּ טְשִׁיאִיד, וְלִמְאֵן תְּרַמְיָה לְעֵצִים הַזֶּה, דְּמִרְיָשָׁא תִידוֹק דְּתַרְמִיָה לְמַעַלָּה, וּמִסְרִפָּא כִי לְמַטָּה. וְכֵן הַקְּשָׁה הַרְאִישׁ ז"ל. וְכָתֵב דְּאִזְלִינן לְחַמְרָא. וְעַנְן תּוֹסְפּוֹת לָךְ יוֹם טוֹב. וְעַנְן בְּדָבָרֵי הָאֲחֻזִּים בְּיֹרֵה דְעָה סִימָן נ"ה : (יח) כָּתֵב הַפְּסָף מְשִׁנָּה נְרָאָה שְׁאֵל טְעֵנָה אַחֲרָת, לומר דְּאִין טְרָפּוֹת אֵלּוּ מִמֵּין אֶחָד עַד שְׁקִישָׁה לָךְ הִיאָד אֲפִשֵׁר שְׁאֵם תַּחְתָּד לְמַעַלָּה מֵתָרָת (וְאִם תַּחְתָּד לְמַטָּה אֲסוּרָה, שְׁאֵל לֹא נִאֲסָרָה מִפְּנֵי שְׁהִיא חֲתוּכָת רְגֵל מִמִּקוֹם זֶה אֶלָּא מִפְּנֵי שְׁנִחְתְּכוּ הַגִּידִים. אֲבָל מִלְשׁוֹן הַרְמַב"ם נְרָאָה שְׁהַכֵּל טְעֵנָה אַחַת. תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב : (יט) וְכִשְׁהוּא הוֹלֵךְ וּמִצָּר הַרְבֵּה, רַב הַקְּפוֹ תְּוִי טְפִי מֵרַב עֲבִי, וְאִזּוּ בְּעֵינֵי רַב הַקְּפוֹ. וְכִשְׁהוּא מִצָּר מַעֲט, אִזּוּ רַב עֲבִי טְפִי מֵרַב הַקְּפוֹ. הַרְאִישׁ. וְעַנְן תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כו' : רגל הבהמה מחוברת מפרקין נראין לחוש והפרק העליון שהוא סמוך אל הגוף הוא קצר כנגד שלמטה הימנו מן הפרקים ובאפשר שיהיה זה בגמל והקצה השני מהפרק הזה הסמוך לשוק הבהמה הוא הנקראת ארכובה ופרק הזה שקצהו האחת סמוך אל כל הגוף והקצה השני סמוך לשוק אנו קפדים לשבר ולחתוך ואם נחתך או נשבר ונראה העצם הרי היא טריפה ואם נשבר ועור חופה רוב העצם רוצה לומר רוב עובי העצם השבור כולו ורוב אורך השבור ג"כ הרי היא כשרה ואם היה השבר למטה מן ארכובת הבהמה מותר באיזה צד שיהיה אותו האבר שנשבר העצם שלו אם נראה רוב העצם אסור אותו האבר ואם היה בשר חופה את רובו הרי הוא מותר ושחיטתו מטהרתו ודין זה ממש אותו בעוף ג"כ שאם נשבר במקומות שלא יאסר כל העוף אם יצא רוב העצם אותו אבר אסור וכבר ביארנו ששם גידין נופל על העורקין והעצבים והיתרים והקשרים לפיכך כשיאמר בכאן גידין רוצה לומר גידין רוצה לומר מצד חכמת הניתוח שהעצבים מתערבין עם הבשר ואז יתהוו מהן הגיד הנקרא בלשון ערב עצלי"ה אח"כ מתפרשין ממנו רוצה לומר מן הבשר ומתחברין אחר שמתרחקין מעיקרן ואז יתהוו מהן יתר מן היתרות : וצומת הגידין הוא קבוץ היתרים והוא בעצלי הארבעה המתרים לנו לאכול ג' יתרים אחד עבה ובי' דקין ומתחברין הני מיתרים למעלה מן הקרסול לפיכך אם נחתך אי' מהן העב ונשארו הני דקים או אם נחתכו הני הדקים ונשאר היתר העב בהמה מותר ואם נחתך העב ואחד מן הדקין או רוב כל אחד ואחד הוא הנקרא חתוכת צומת הגידין והיא טריפה וכל זה אם נחתכו המיתרים והם ניכרים בעצל לפי שהם לבנים ובענפיהן שהן ג' אבל נחתך דרך משל למעלה מענפי המיתרים ג"ל בנוף העצל הרי היא כשרה ואל תתמה היאך תחתוך צומת הגידין והיא טריפה ואם נחתך הפרק שבו צומת הגידין הוא מותרת לפי שחתכת היתרים אינה חתיכת העצל שזו ממיתה וזו אינה ממיתה והוא מה שאמרנו אין אימרים בטרפות זו דומה לזו שהרי חותכה ומכאן וחיה חותכה ומכאן ומתה ואותו הגידין המקיפין רגל העוף שהן דומין לאלו היתרים וכבר זכרנו אותן בפרק שלפני זה הן ט"ו ואם נחתך רוב אחד מן הדקין הוא טריפה כמו שזכרנו ונזכר הדין הזה בפרק הזה מחמת מה שאמר שחיטתו מטהרתו לאותו אבר כמו שאמרנו בעובר שחיטתו אמו מטהרתו : (רמב"ם)

פרק ד - משנה ז

השוחט את הבהמה ומצא בה שליא, נפש היפה תאכלנה, ואינה מטמאה לא טמאת אכלין ולא טמאת נבלות. חשב עליה, מטמאה טמאת אכלין אבל לא טמאת נבלות. שליא שיצתה מקצתה, אסורה באכילה. סימן וְלָד בְּאִשָּׁה, וְסִימָן וְלָד בְּבִהְמָה. המבכרת שהפילה שליא, ישליכנה לכלבים. ובמקדשיו, תקבר. ואין קוברין אותה בפרשת דרכים, ואין תולין אותה באילן, מפני דרכי האמרי :

ר"ע מברטנורה שליא. כמין כיס שהעבר מנח בתוכו : נפש היפה. שאין דעתו קצה בה מחמת מאוס : תאכלנה. ולא אמרינו אבר מן החי הוא, אלא גם היא נותרת בשחיטת האם : ואינה מטמאה. דלא חשיבא אכל : ולא טמאת נבלות. אם מתה הבהמה : מטמאה טמאת אכלין. אם נגעה בטמאה, דמחשבה משווא ליה אכל. אבל טמאת נבלות לא, דלאו בשר הוא אלא פשאר אכל בעלמא הוא : אסורה באכילה. ואף על גב דלא נפק אלא פורתא ופשיטא דכל מחוי הנלד לא היה שם, מפל מקום חשינון שמה באותו מקצת יצא ראש הנלד ונהי הוא קילוד : להכי גרסינון סימן וְלָד בְּאִשָּׁה, וְסִימָן וְלָד בְּבִהְמָה (ב) : המבכרת. זהו פטר רחם שלה : ישליכנה לכלבים. שאין קדשה בה. דאף על גב דאין שליא בלא וְלָד, הכא רבא לאו בת מקדשא היא, דדלמא נקבה הנת או נדמה (כא) הנה ולא קדיש : ובמקדשיו. כגון בהמת שלמים שהפילה שליא : תקבר. דכיון דאין שליא בלא וְלָד, קדשה, דבין זכר ובין נקבה דנפיק מבהמת הקדש, קדיש : בפרשת דרכים. מקום שהדרכים מתפרשים לשנים, ודרך המנחשים לקברה שם כדי שלא תפיל עוד : דרכי האמרי. נחוש. וקתיב לא תעשה כמעשיהם (בב) : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (כ) כלומר, לאפוקי דגרסי, קד סימן וְלָד בְּבִהְמָה. דקשאי לחו דמאי פשיטותא באשה יותר מבבהמה, דבריש פרק ג' דבכורות תנו ובגסה שליא ובאשה שפיר ושליא. וענן תוספות יום טוב : (כא) פרוש רחל שלידה מין העז, או עז שלידה דומה לרחל, דלא קדיש, קדנתו במשנה ה' פרק ב' דבכורות : (כב) ואינו מקרא. אלא פתיב בפרשת אחרי מות וכמעשה ארץ כנען וגו' לא תעשו. וצריך להגיה במקום תעשה תעשו. וענן תוספות יום טוב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם השוחט את הבהמה ומצא בה שליא נפש היפה כו' : השליא הזאת והוא הכיס שבתוכו יהיה עובר ההוא חשוב כזבלין וכמותרות ולפיכך אינו מטמא כמו שמתמאת הנבלה אם היתה השליא הזאת שליית נבלה ואין השליא הזאת נטמאת כמו שמתמאין האוכלין אלא אי"כ חישב עליה לאוכלה לפי שכל מה שאינו ראוי לאכילה אצל ההמון אין מטמא כמו שמתמאין האוכלין עד שיחשב לאכילה כמו שיתבאר במסכת טהרות ובמסכת עוקצים. וידוע שאינו מתקדש בכורה אלא הזכר ולא כל זכר ג"כ לפי שאם היה אותו זכר משונה ממינו בצורתו אינו קדוש כמו שיתבאר במסכת בכורות והשליא הזאת אפשר שהיא שליית זכר או נקבה ואפילו אמרנו שהוא זכר שמא אינו קדוש בכורה ולפיכך מותר לו שישליכנה לכלבים אבל אם היתה בהמת קדשים והפילה שליא הרי זו תקבר לפי שכל מה שתלד זכר או נקבה הרי קדוש כמו שיתבאר בתמורה : (רמב"ם)

פרק ה - משנה א

אותו ואת בנו, נוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ, בפני הבית ושללא בפני הבית, בחלון ובמקדשיו. כיצד. השוחט אותו ואת בנו חלון בחוץ, שניהם כשרים, והשני סופג את הארבעים. קדשים בחוץ, הראשון חב כרת, ושניהם פסולים, ושניהם (ח) סופגים את הארבעים. חלון בפנים, שניהם פסולים, והשני סופג את הארבעים. קדשים בפנים, הראשון כשר ופסול, והשני סופג את הארבעים ופסול:

ר"ע מברטנורא **אותו ואת בנו.** האם והבן, או האם והבת. אבל האב עם הבן או עם הבת אינו אסור, דאיתו ואת בנו משמע מי שבנו כרוף אחריו, וצא זכר שאין בנו כרוף אחריו (א): **בין בארץ בין בחוצה לארץ.** אידי דבעי למתני בין בחלון בין במקדשים (ב), תנא נמי בארץ ובחוצה לארץ, אף על גב דלא אצטריך (ג), דחובת הגוף היא וחובת הגוף נוהג בין בארץ בין בחוץ לארץ: **בפני הבית.** בזמן שבית המקדש קיים: **ושללא בפני הבית.** דסלקא דעתך אמינא הואיל ובענינא דקדשים כתיב, בפני הבית נהוג שלא בפני הבית לא נהוג, קמשמע לן: **בחלון ובמקדשים.** בין ששניהם חלון או שניהם מקדשים, בין שאחד מהן חלון והשני מקדש. ומגלן דנהוג במקדשים, דכתיב (ויקרא כב) שור או כבש או עז פי יגולד וגו' ויצא לקרבן אשה, וכתיב בתריה ושור או שה אותו ואת בנו וגו' (ד): **בחוץ.** חוץ לעזרה: **שניהם כשרים.** משום דבעי למתני סיפא שניהם פסולים תנא רישא שניהם כשרים (ה): **והשני סופג את הארבעים.** משום דלאו דאיתו ואת בנו. ולא שגא שחט את האם תחלה, ולא שגא שחט את הבן תחלה. לא שגא שחטינהו חד בברא, ולא שגא תרי גברי (ו): **הראשון חב כרת.** משום שחטי חוץ. אבל השני פסול מן הכרת דכיון דנשחטה אמו שוב אינו ראוי הבן לשחט היום בפנים, דפסול משום מחסר זמן, שאינו ראוי לשחט ולהקריבו היום, ואין חב משום שוחט בחוץ אלא אם כן ראוי לפנים דכתיב (ויקרא יז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו (ז), הראוי לפתח אהל מועד חבין עליו בחוץ, ואי לא לא: **ושניהם סופגים את הארבעים.** הראשון משום שוחט בחוץ, דכל חבין כרתות לוקין. והשני משום לאו דאיתו ואת בנו: **חלון בפנים שניהם פסולים.** משום חלון ששחטו בעזרה: **והשני סופג.** משום אותו ואת בנו. אבל משום חלון בעזרה, אזרת עשה היא (ט) (דברים יב) פי ירחק ממך המקום וזבחת. ברחוק מקום אפה זבח ואי אפה זבח בקרבן מקום: **קדשים בפנים כו' השני סופג.** משום אותו ואת בנו: **ופסול.** משום מחסר זמן: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תי"ט (א) ומיהו סתם מתינתו דסוף פרק ז' דבכורות סבירא ליה כמאן דאמר בגמרא נוהג אף בזכרים, דאיתו משמע זכר, ובנו הינו מי שפרוד אחריו וחינו נקבה, הלכך נוהג בתרונהו כו'. הלכך אי נדאי לן שהוא אביו אסור לשחטו ביום אחד. הרא"ש: (ב) והתוספות כתבו נמי בפני הבית שהוא גם כן לצרף כמו שכתב הר"ב: (ג) כיון דאיכא דזכותא דהוי לצרף, כגון בראשית הגז. תוספות: (ד) ואימא במקדשיו אין בחלון לא, שור הפסוק הענין. ואימא בחלון אין במקדשיו לא, פתיב ושור, וי"ו מוסיף על ענין ראשון. גמרא: (ה) אבל בתוספות כתבו דאין צריך לקד, דנדאי אצטריך, דמדכתיב לא תאכל כל תועבה ודרשונן מניה בפרק כל הבשר כל שתעבתי לך חרי הוא אבל תאכל, סלקא דעתך אמינא אותו ואת בנו נמי תעבתי לך ולתסור, קא משמע לן דלא. דמפרש טעמא התם, מדאצטריך רחמנא למיסר מחסר זמן לגבוה, מפלל דלהדיט שרי. ר"י: (ו) דכתיב לא תשחטו, ונהו מצי למכתב לא תשחט, ואלא לחיב שנים. ולא משפחת שניהם עוברים אלא בשלש בהמות, בת ואם ובת, לאשמעינן דאבנו ואתו נמי חב. דאי אם ושני בניה אי נמי פרה ובתה יבית בתה, פשיטא. ואי לחיב תרי גברי, הנה מצי למכתב לא ישחטו, שמע מנה תרתי. גמרא: (ז) ואב ריהטא נקט לקרא קמא דבריש פרק י"ד דזבחים. אבל לקשטא דמלתא ראוי ונדחה פי הא דהכא, לא נפקא מהך קרא, אלא מלפני משפך ח', כמו שפנה שם במשנה ב' (ח) ושניהם. דלא קרבו שמועון ון גמליאל דסוף מכות דאמר חבין כרתות שלקו נפטרו מיד כריתתו. תוספות. אבל להרמב"ם דפסק פתייה, נראה לי לקרש הראשון חב כרת קשלא התרי בו, ושניהם סופגים פשהתרו: (ט) ולאו הפא מפלל עשה עשה: (עיקר תי"ט).

רמב"ם אותו ואת בנו נוהג בין בארץ בין בחוצה כו': כבר ביאר לך בתחלת המאמר שאסור אותו ואת בנו נוהג במקדשיו הוא מה שנאמר ומיום השמיני והלאה וכו' וסמוך לו ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד וידוע שאותו ואת בנו אם שחטו אותם שני בני אדם ביום אחד שהאחרון חייב מלקות וידוע הוא שמה שאמר בכל הענינים האלו חולין וקדשים רוצה לומר חולין וקדשים שהוא אחד הנשחטים חולין והשני קדשים: ומה שאמר מבפנים ובחוץ רוצה לומר ששחט אחד מהן תוך העזרה והשני חוץ לעזרה: ואחריו רוצה לומר ההקדמה והאחרון כמה שאמר בכל ההלכה הזאת כגון זה שאמר קדשים וחולין בחוץ ר"ל שאחד משניהם קדשים והוא הנשחט בתחלה בחוץ והאחד חולין אחריו בעזרה וכן תבין זה בכלם. ודע שאינו מסכים בכל הדברים הנאותים הנולדים בענין זה ולא זכר אותו ואת בנו אלא מפני שהן שוים ומקום השחיטה משונה אם יהיו משונה ומקום שחיטתן שוה בפנים או בחוץ ונשאר מן הדברים הנאותים האלו חולין וקדשים בחוץ ובפנים חולין וקדשים בחוץ ובחוץ וקדשים וחולין בחוץ ובפנים וקדשים וחולין בפנים ובחוץ ודני יתבאר לך אם תהיה זכור לדי עקרים האחד שאותו ואת בנו אם נשחט אחד מהן ונשאר השני והיה הנשאר ההוא קדשים הרי הוא מחוסר זמן ואינו מותר לשחיטה עד מחרת אותו היום והעובר שחטו חייב מלקות משום אותו ואת בנו בין ששחטו או בחוץ לפי שאינו חייב כרת על שחיטתו מפני שאינו ראוי להקרב בפנים כמו שביארנו בפרק האחרון מזבחים והענין שחייבו מלקות אחד משום אותו ואת בנו ולא נתחייב שתי מלקיות לפי ששחט מחוסר זמן שנאמר ומיום השמיני והלאה ירצה זה קודם זמן לא ירצה בפנים ר"ל שהקריב מחוסר זמן והמקריב מחוסר זמן אינו חייב עליו מלקות והעיקר בידיו לאו הבא מכלל עשה עשה כמו שביארנו בתחלת מכות והוא מה שאמר הנח למחוסר זמן שהכתוב תקול לעשה והעיקר ה"ב שהשוחט קדשים בחוץ חייב כרת על מנת שיהא ראוי להקרב בפנים כמו שזכרנו בסוף באחים והעיקר ה"ג שהשוחט חולין בפנים אסור לאוכלו לפי שחולין ששחטו בעזרה אסורה בהנאה כמו שביארנו בשני מקדשים אבל אינו חייב מלקות והעיקר ה"ד שכל

פרק ה - משנה ב

חליו וקדשים **י** בחוץ, הראשון פֶּשֶׁר ופֶטוּר, וְהִשְׁנִי סוּפֵג אֶת הָאֲרֻבָּעִים וּפְסוּל. קִדְשִׁים וְחֲלִין בְּחוּץ, הָרִאשׁוֹן חֵיב פֶּרֶת וּפְסוּל, וְהִשְׁנִי פֶשֶׁר, וְשִׁנְיָהֶם סוּפֵגִין אֶת הָאֲרֻבָּעִים. חֲלִין וְקִדְשִׁים בְּפָנִים, שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִים, וְהִשְׁנִי סוּפֵג אֶת הָאֲרֻבָּעִים. קִדְשִׁים וְחֲלִין בְּפָנִים, הָרִאשׁוֹן פֶּשֶׁר וּפְטוּר, וְהִשְׁנִי סוּפֵג אֶת הָאֲרֻבָּעִים וּפְסוּל. חֲלִין בְּחוּץ וּבְפָנִים, הָרִאשׁוֹן חֵיב פֶּרֶת, וְשִׁנְיָהֶם פְּסוּלִים, וְשִׁנְיָהֶם סוּפֵגִים אֶת הָאֲרֻבָּעִים. חֲלִין בְּפָנִים וּבְחוּץ, הָרִאשׁוֹן פְּסוּל וּפְטוּר, וְהִשְׁנִי סוּפֵג אֶת הָאֲרֻבָּעִים וְכֶשֶׁר. קִדְשִׁים בְּפָנִים וּבְחוּץ, הָרִאשׁוֹן פֶּשֶׁר וּפְטוּר, וְהִשְׁנִי סוּפֵג אֶת הָאֲרֻבָּעִים וּפְסוּל:

ר"ע מברטנורה חליו וקדשים בחוץ. דוקא נקט הראשון חליו והשני קדשים. וכן כל השנוייין במשנה דוקא נקט להו: והשני סופג משום אותו ואת בנו: קדשים. בתחלה, ואחר כך חליו בחוץ: השני פֶּשֶׁר. באכילה. ואידי דתנא פסול, תנא פֶּשֶׁר: וְשִׁנְיָהֶם סוּפֵגִים. ראשון משום שוחט חוץ, ושני משום אותו ואת בנו: חליו וקדשים בפנים שניהם פסולים. ראשון משום חליו שנסחטו בצנורה, ושני משום מחסר זמן: והשני סופג. משום אותו ואת בנו: חליו בחוץ ובפנים. הראשון בחוץ והשני בפנים: קדשים בחוץ ובפנים הראשון בקרת. משום שוחט בחוץ: וְשִׁנְיָהֶם פְּסוּלִים. ראשון משום שנסחט בחוץ, ושני משום מחסר זמן: וְשִׁנְיָהֶם סוּפֵגִים. ראשון משום שוחט חוץ, ושני משום אותו ואת בנו: קדשים בפנים ובחוץ. השני סופג משום אותו ואת בנו. ומשום שוחט חוץ לא לקי, דמחסר זמן הוא ואינו מתקבל בפנים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תי"ט חליו כו'. ועוד הנה מצי למתני חליו וקדשים בחוץ ובפנים, וכן קדשים וחליו וקדשים בפנים ובחוץ, וכן קדשים וחליו. ואי בכל הני דתני יש חדוש, איכא למימר דלא תני להני משום דליכא בהו שום חדוש. ואי ליכא חדוש בכל הני דתני, צריך לומר תני ושיר. תוספות: ועיקר תוי"ט.

רמב"ם חולין וקדשים בחוץ הראשון כשר ופטור והשני כו': רבי שמעון אינו חולק על מי ששחט פרה אדומה או עגלה ערופה שהוא חייב משום אותו ואת בנו הואיל ושחטן לפי שאין באמרנו על זו שהיא עגלה ערופה או פרה אדומה דין השחיטה משתנה והוא מה שאמר פרת חטאת ועגלה ערופה אינו משתנה אבל בשור הנסקל חולק רבי שמעון ואמר הואיל ונגמר דינו לסקילה אין שחיטתו שחיטה: ומה שאמר השוחט לעבודת כוכבים אינו רוצה לומר שאם שחט הראשון לעבודת כוכבים והשני לעצמו שהוא חייב משום אותו ואת בנו לפי שזה ברור מאד אבל דברו על מי ששחט הראשון לאכילה והשני לעבודת כוכבים שהוא חייב על השני משום אותו ואת בנו ולא יהיה זה אלא כשהתרו בו משום אותו ואת בנו ולא התרו בו משום עבודת כוכבים שאם התרו בו משום עבודת כוכבים חייב סקילה וקם ליה בדרכה מינה כמו שביארנו בשלישי מכתובות. והמעקר הוא שמעקר הסימנים ולא ישחטם שהוא כמו שהרג בתנא או בעריפה וכל זמן שיעקר ואפילו אחד מן הסימנים קודם שחיטה הרי הוא נבילה בין בעוף בין בהמה וזה העיקור הנזכר בה' דברים המפסידים את השחיטה והעיקור אינו אלא מצד הראש רצה לומר שיעקרו מן הטבעת שבה מחוברים הסימנים ואין הלכה כרבי שמעון: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ג

השוחט ונמצא טרפה, השוחט לעבודה זרה, והשוחט פרת חטאת, ושור הנסקל, ועגלה ערופה, רבי שמעון פוטר **יא**, וחכמים מחיבין. השוחט ונתנבלה בידו, והנזחר, והמעקר, פטור משום אותו ואת בנו. שנים שלקחו פרה ובנה, איזה שלקח ראשון, ישחט ראשון. ואם קדם השני, זכה. שחט פרה ואחר כך שני בניה, סופג שמונים. שחט שני בניה ואחר

כָּד שְׁחִטָה, סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. שְׁחִטָה וְאֶת בֵּתָה וְאֶת בֵּת בֵּתָה, סוֹפֵג שְׁמוֹנִים. שְׁחִטָה וְאֶת בֵּת בֵּתָה וְאֶחָד כָּד שְׁחִטָה אֶת בֵּתָה, סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. סוֹמְכוֹס אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר, סוֹפֵג שְׁמוֹנִים. בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים בְּשָׁנָה הַמוֹכֵר בְּהֵמָה לַחֲבֵרוֹ צָרִיד לְהוֹדִיעוֹ, אִמָּה מְכַרְתִּי לְשֹׁחֵט, בֵּתָה מְכַרְתִּי לְשֹׁחֵט. וְאֵלּוּ הֵן, עֶרֶב יוֹם טוֹב הָאֲחֵרוֹן שֶׁל חֹג, וְעֶרֶב יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, וְעֶרֶב עֶצְרַת, וְעֶרֶב רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וּכְדַבְּרֵי רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי, אִף עֶרֶב יוֹם הַכַּפּוּרִים בְּגִלְלִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִימָתִי, בְּזִמְן שְׂאִין לוֹ רוּחַ. אֲבָל יֵשׁ לוֹ רוּחַ, אֵין צָרִיד לְהוֹדִיעוֹ. וּמוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה (טו) בְּמוֹכֵר אֶת הָאֵם לַחֲתָן וְאֶת הַבֵּת לַכֶּלֶה, שְׂצָרִיד לְהוֹדִיעַ, בְּיָדוּעַ שְׂשִׁינְהֶם שׁוֹחֲטִין בְּיוֹם אֶחָד :

ר"ע מברטנורה **פרת חטאת**. פרה אדמה. דלא לאכילה היא: **ושור הנסקל**. לאחר שנגמר דינו. דקימא לן דאסור בהנאה אפלו שחטו: **ועגלה ערופה**. דסבירא ליה דנאסרת מחיים, ואפלו שחטה אסורה. ובגמרא מסיק דפרת חטאת ועגלה ערופה אינה משנה, דשיניהון הוּנָא שְׁחִיטָתוֹן שְׁחִיטָה רְאוּיָה, וְצָרִיד לְחַסְרֵן מִן הַמִּשְׁנָה, דְלֹא פִטְר בְּהוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן: **וחכמים מחיבין**. האי דמחיבין חכמים בשוחט לעבודה זרה, לא שנו אלא ששחט ראשון לעבודה זרה ובא שני ושחט לשלחנו לאכל, אבל ראשון לשלחנו ושני לעבודה זרה, דבההוה שחטה בתריתא דמחיב עלה משום אותו ואת בנו אתי גמי דין קטלא עלוהי, פטור ממלקות, דקם ליה בדרבה מניה, דתרתני לא עבדינו ביה. ופעמים שאפלו שחט ראשון לשלחנו ושני לעבודה זרה חב, כגון דאתרו ביה משום אותו ואת בנו ולא אתרו ביה משום עבודה זרה, דכיון דלא אתרו ביה משום עבודה זרה לא מקטל, ולוקח משום אותו ואת בנו. והלכה פחכמים: **ונתנבלה בגדו**. שלא מדעת (יב): **והנוחר**. שתוחב הספין בנחיריו וחותף: **והמעקר**. שעוקר הסימנים ממקום חבורן ואינו שוחטן: **פטור**. ואפלו לרבנו. ולא דמיא לשחטה דלעיל, דהתם שחטה מעליא איפא ודבר אחר גורם לה לפסול, אבל הכא ליפא שחטה כלל: **איזה שלקח ראשון ושחט ראשון**. אם באו לבית דין, שפא האחד לשחט ונברו מעכב עליו ואומר אני צריך יותר ממך, אנו אומרים להם הלוקח ראשון ושחט, שעל מנת כן לקח, שאלו לא מכרה בעל הבית לשני ועכבה לעצמו היה הלוקח שוחט. שפך שנינו בתוספתא, הלוקח מעל הבית הוא קודם לבעל הבית, שעל מנת כן לקח (יג): **ואם קדם השני זכה**. שהקדים בעצמו כדי שלא יבא לידי אסור, ויש לו רוח שאוכל היום בשר: **סופג שמונים**. דעל כל כן ששוחט עובר בלאו: **סופג את הארבעים**. דאין כאן שחט אסור אלא אחת: **שחטה ואת בתה ואחר כך את בת בתה**. יש כאן שני אותו ואת בנו: **שחטה ואת בת בתה**. אין כאן עדיו אסור. ואחר כך שחט את בתה. ויש בשחטה זו שני אסורים, אותו ואת בנו משום אמה, ובנו ואותו משום בתה של זו שכבר נשחטה: **סופג ארבעים**. דחד לאו הוא וחדא התראה נחמ מעשה: **סומכוס אומר סופג שמונים**. דסבירא ליה לסומכוס דמחיב בהתראה אחת ובלאו אחד שתי מלקיות. והוא הדין לרשא דקתני שחט שני בניה ואחר כך שחטה סופג ארבעים, לסומכוס סופג שמונים. וכך היא בתוספתא, שחט חמשה בניה ואחר כך שחטה, סומכוס אומר משום רבי מאיר חבב חמשה לאוין: **בארבעה פרקים בשנה**. דרף ישראל לעשות סעודות בארבעה פרקים הללו, וסתם הלוקח בהמה אינו לוקח אלא לשחט מיד, לפיכך המוכר בהמה לחברו ומכר תחלה אמה או בתה בו ביום, צריך שיאמר לשני דע לך שתיים מכרתי אמה לשחט או בתה מכרתי לשחט, שפא כבר נשחטה: **ביום טוב האחרון של חג**. היו מרבים בשמחה מפני שרגל בפני עצמו הוא וחיבב עליהן. והאי דלא חשיב ערב יום טוב ראשון של חג, משום דכלי עלמא טרידי בספכה וולוב (יד) ואין להם פנאים להרבות בשחטה: **אף ערב יום הכפורים בגליל**. ולא ביהודה ובשאר ארצות, שלא היו אוכלים ערב יום הכפורים אלא בשר עוף ודגים כדמוכח בבבאראית רבה גבי ההוא חטא דזבן נוגא: **בזמן שאין לו רוח**. הפסק בינתיים, שמכר האם היום: **אבל יש לו רוח**. שמכר את הראשונה אתמול והשנייה היום: **אין צריך להודיעו**. שאני אומר אתמול שחטה הראשון. פרוש אחר, בזמן שאין לו רוח שהוא נחפו ומיהר לקנות שמראה שרוצה לשחט היום (טו). אבל יש לו רוח שאינו נחפו בקנייתו, אינו חבב להודיעו, דשפא לצרף יום אחר הוא קונה. ורבי יהודה לפרושי מלתייה דתנא קמא אתי ולא לאפלוגי עליה: **ומודה רבי יהודה**. אף על פי שלקח זה היום וזה למחר. ולפרוש השני, אף על פי שאינו נחפו ומיהר לקנות: **את האם לחתן ואת הבת לכלה**. אורחא דמלתא נקט, דאורח ארעא לעשות סעדה טפי בבית החתן מפבית הכלה, הלכך האם לחתן שהיא גדולה, והבת שהיא קטנה לכלה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (יא) **פטור**. דשחטה שאינה ראויה לא שמה שחטה כו'. ומתניתין דלעיל דלא כותיה כו'. גמרא. ועין תוספות יום טוב: (יב) דנחר ומעקר נמי מתנבלת בכד, כדברי ישבב במשנה ד' פרק ב'. אלא איפא ביהויה דהא שלא מדעת, ונחר ומעקר מדעת. ועין תוספות יום טוב: (יג) הלכך כשמוכר בעל הבית לשני מכר לו כל זכות שהיה לו בו. אבל לקחו משנים, האחרון יכול לשחט תחלה. הרא"ש: (יד) תוספות בשם רבנו תם. ואני תמה דבריש פרק ד' דפסחים פתב הר"ב דברי רש"י דבערב פסח טרידי עלמא. ולדבריו צריך לומר דבערב ספות לא טרידי. והתוספות פתבו טעם אחר וזה לשונם, דבההוה ארבעה פרקים טעמא רבה אית בהו, יום טוב האחרון של חג לפי שהוא זמן בפני עצמו וחלוק משלפניו תקנו להרבות בסעדה, מה שאין כן בשביעי של פסח, וגם הקרבנות שבשמיני הוה בשביל ישראל, וכל החג היו מקריבין נגד אמות העולם. וערב פסח לפי שהוא יום גאלה ויצאה לחרות. ועצרת כדאמר בפסחים הכל מודים בעצרת דבעינן גמי לכה. וראש השנה מפני שהוא תחלת השנה מרבים בסעדה לעשות סימן יפה, וכמה ענינים עושים בו לסימן יפה כדאמר בהוריות: (טו) הרמב"ם. (ובחבורו) ומבאר יותר דהינו שאותו שלקח באחרונה נחפו לקנות והנה בסוף היום שתוקתו שהוא שוחט עתה. ועין תוספות יום טוב: (טז) **ומודה רבי יהודה**. תימה, למאן מוודה, דאימתי דרבי יהודה לפרש. תוספות. ועין תוספות דף פ"ח דהיקא דמוכח הוי לחלק, אם כן הקא גמי מדתנא ומודה מוכח דלחלק: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם השוחט ונמצאת טרפה השוחט לעבודת כוכבים כו': שנים שלקחו פרה ובנה איהו שלקח ראשון כו': שחט פרה ואח"כ שני בניה סופג שמונים כו': בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו כו': סבת זו מבוארת לפי שידוע שבני אדם אין לוקחים בהמות באלו הימים אלא לשחוט באותו היום: וענין רוח שיהא שחות ביום לפי שפעמים לוקח אותו לשוחטו למחרת וא"צ להודיעו אבל אם ראה אותו נחפו והוא קונה בידוע שישחוט עכשיו ולפיכך הוא נחפו לקנותו עכשיו וכבר ידעת שרבי יהודה מפרש הוא לדברי חכמים ודבריו אמת: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ד

בארבעה פרקים אלו משחטין את הטבח בעל כרחו. אפלו שור שוה אלף דינרין ואין לו

ללוקח אלא דינר, כופין אותו לשחט, לפיכך, אם מת, מת ללוקח. אבל בשאר ימות השנה, אינו כן. לפיכך, אם מת, מת למוכר :

ר"ע מברטנורה משחיטין את הטבח בעל כרחו. שאם קבל דינר מלוקח לתן לו בדינר בשר: אפלו שור שנה אלה. וזו, שוחטו בעל כרחו, אף על פי שאין לו לוקחים לשאר הבשר. לפי שדבר תורה מעות קונות ומעט שקבל המוכר הדינר קנה הלוקח הבשר. ולא תקנו חכמים שמישחית קונה ולא מעות אלא גזרה שמהא יאמר לו מוכר לקונה נשפרו חטיף בעלילה. דאי מוקמת להו לפירי באחריות הלוקח משנתן המעות, אי מתרמי דלקה בבית המוכר שהפרות שם לא טרח לאצולינהו. אבל לאחר שמשד מסתמא ממטי להו לביתיה **(יז)**. ובארבעה פרקים אלו העמידו חכמים דבריהם על דין תורה שהמעות קונות: **לפיכך אם מת מת ללוקח**. ומפסיד לדינר, שהרי ברשותו מת: **אינו כן**. דבעינן משיכה וכל זמן שלא משד חוזר בו הטבח: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (יז) והני טעמא דנקט משיכה אף על גב דאיכא גמי עוד דרכים שקונין בהן: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בארבעה פרקים אלו משחיטין את הטבח בעל כפי: ענין דין זה הוא כמו שאני אומר והוא שאם נתן לקצב דמי הבשר וקבלו ממנו כופין הטבח שישחוט אותה הבהמה ויתן לקונה בשר בדמי הדמים שנתן לו ואין הטבח יכול לומר הא לך מעותיך ואני אקבל מי שפרע שאין אתה קונה הקנין עד שתמשוך הבשר כמו שזכרנו בקדושין לפי שעיקר הדין דבר תורה מעות קונות וחכמים אע"פ שתקנו משיכה קונה כדי שלא יאמר לו נשרפו חטיף בעליה כמו שביארנו במקומות ממציעא ובתרא ובארבעה פרקים אלו העמידו בדריהם על דין תורה: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ה

יום אחד האמור באותו ואת בנו, היום הולך אחר הלילה. את זו דרש שמעון בן זומא. נאמר במעשה בראשית (בראשית א), יום אחד, ונאמר באותו ואת בנו (ויקרא כב), יום אחד. מה יום אחד האמור במעשה בראשית **(יח)** היום הולך אחר הלילה, אף יום אחד האמור באותו ואת בנו, היום הולך אחר הלילה:

ר"ע מברטנורה יום אחד האמור באותו ואת בנו כ"י. לפי שפרשת אותו ואת בנו סמוכה לקדשים, דכתיב גרצה לקרבן אשה, וסמיך ליה אותו ואת בנו. ובקדשים לילה הולך אחר היום, דכתיב (ויקרא ז) ביום קרבנו יאכל לא ניח ממנו עד בקר, אלמא לילה שלאחריו קרוי יום קרבנו עד הבקר. יכול אף זה כן נאמר פאן יום אחד ונאמר במעשה בראשית יום אחד וכ"י: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (יח) מה כ"י. ויהי ערב ויהי בקר, גרישא ערב וחדר בקר. רש"י: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך כ"י. כל זה מבואר וראוי שתדע שאין חוששין באותו ואת בנו אלא באם בלבד אמרו אותו ואת בנו מי שבנו כרוך אחריו יצא זכר שאין בנו כרוך אחריו ואין דין זה חל אלא על שלשת המינים הללו בלבד רוצה לומר הבקר והצאן והעזים: (רמב"ם)

פרק ו

פרק ו - משנה א

כסוי הדם נוהג בארץ ובחוצה לארץ, בפני הבית ושלא בפני הבית, בחליו אבל לא במקדשים [א]. ונוהג בחיה ובעוף, במזמן ובשאינו מזמן [ב]. ונוהג בכזי, מפני שהוא ספק. ואין שוחטין אותו ביום טוב. ואם שחטו, אין מכסין את דמו [ג].

רי"ע מברטנורה כסוי הדם כו'. משום דבעי למתני בחליו אבל לא במקדשיו, וקט ללכהו: במקדשיו. חטאת העוף ועולת העוף. וכו' קדשי בדק הבית אם עבר ושחטן אין טעונים כסוי: ונוהג בחיה ובעוף. למעוטי בהמה. דלא תימא בהמה בכלל חיה. ונפקא לן מדקתבב בבכור בעל מום (דברים טו) על הארץ תשפכנו פמלים, מה מים אינן טעונים כסוי אף דם בהמה אינו טעון כסוי: במקדש. עוף הגדל בבית: ונוהג בכזי. ברנה בפני עצמה היא ולא הכריעו בה חכמים אם חיה היא וטעונה כסוי אם בהמה ואינה טעונה כסוי: ואין שוחטים אותו ביום טוב. משום דלמא בעי כסוי, ומספקא לא מחללינו יום טוב: ואם שחטו ביום טוב אין מכסין את דמו. ואפלו חיה לו עפר מוכן או אפר. שפמא יאמר הרוחה, חיה ודאי היא ולפיכך פשה דמו ביום טוב, ונבא להתיר חלבו: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תו"ט [א] לא כו'. במקרא גליף ליה מקרא: [ב] במזמן כו'. דתני רבנן, אשר צוד, אין לי אלא אשר צוד, נצודין ועומדין מאליהו כגון אנוני ותרנגולין מנין, תלמוד לומר ציד, מפל מקום. אם פן מה תלמוד לומר אשר צוד, למדך תורה דרף ארץ, שלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה הזאת. פרש רש"י קאלו הוא צד שאינו מזמנת לו, פלומר לא יאכל בשר תדיר, שלא יעני: [ג] ואם כו'. ואף על גב דעוקר דבר תורה. עון ריש פרק י' דיבמות: (עיקר תו"ט).

רמב"ם כסוי הדם נוהג בארץ ובחוצה לארץ בפני כו': אין הפרש בין קדשי מזבח ובין קדשי בדק הבית אם עבר אדם ושחטן אינו חייב בכסוי וכבר ביארנו שהכווין בריה בפני עצמו ולא הכריעו חכמים אם מין חיה הוא אם מין בהמה לפיכך אם יכסו דמו בייט ידמה שהוא חיה ויבאו לאכול חלבו ולפיכך אין מכסין את דמו עד למוצאי י"ט: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ב

השוחט ונמצא טרפה, והשוחט לעבודה זרה, והשוחט חליו בפנים, וקדשים בחוץ, חיה ועוף הנסקלים, רבי מאיר מחיב, וחכמים פוטרין. השוחט ונתגבלה בידו, הנוחר, והמעקר, פטור מלקשות:

רי"ע מברטנורה רבי מאיר מחיב. דסבר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה: וחכמים פוטרין. דסברי לאו שמה שחיטה. והלכה כחכמים [ד]: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תו"ט [ד] הינו רבי שמעון דפרק ה' משנה ג'. וראה דבריו בכסוי, ושנאו בלשון חכמים. ודברי רבי מאיר פאותו ואת בנו, ושנאו בלשון חכמים כו'. במקרא. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תו"ט).

רמב"ם השוחט ונמצאת טרפה והשוחט לעבודת כוכבים כו': ר"מ אומר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה וחכמים אומרים לא שמה שחיטה והלכה כחכמים: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ג

חרש, שוטה וקטן ששחטו ואחרים רואין אותן, חיב לכסות. בינו לבין עצמם, פטור

מלכסות. וכן לענן אותו ואת בנו, ששחטו ואחרים רואין אותו, אסור לשחט אחריהם. בינו לבין עצמו, רבי מאיר מתיר לשחט אחריהן, וחכמים אוסרים. ומודים שאם שחט, שאינו סופג את הארבעים:

ר"ע מברטנורה ואחרים רואין אותם. דבקהאי גננא שחיתתו קשרה: **חגיגים לכסות.** אותן אחרים שרואים חגיגים לכסות. דתתנו לקמן, שחט ולא קשה וראוהו אחר חגיג לכסות: **פטור מלכסות.** רבי מאיר קאמר לה, דסבר שחיתת חרש שוטה וקטן בינו לבין עצמו נבלה גמורה היא הואיל ורב מעשיהו מקלקלים. ורבנן פליגי עליה דרבי מאיר בין ארישא בין אסיפא, אלא דנטרי ליה עד דאסיק למלתיה וחדר פליגי עליה, וסברי רבנן דספק נבלה היא, לא נבלה ונדאית, הלכך לענן פסוי חגיגים לכסות, ואין שוחטים אחריהן אותו ואת בנו דשפא שחיתה מעלתא היא **(ה)**. והלקה כרבי מאיר **(ו)**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(ה)** דמספקא להו אי רב מעשיהו מקלקלים או רב מעשיהו מתקנים. תוספות: **(ו)** ולא תישינו לאחמורי פלל משום דרב מעשיהו כו' ובהמה בחזקת אסור עומדת עד שינדע לנו במה נשחטה. ת"ר: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם חרש שוטה וקטן ששחטו ואחרים רואין אותם כו': מה שאמר פטורים מלכסות הוא ג"כ דעת ר"מ אבל חכמים אומרים חייבין לכסות דם העוף או החיה ששחטו וכן אין שוחטים אחריהן אם קדם שום אדם ושחט אותו ואת בנו לפי ששחיתתן ספק ואפשר ששחיתתם גמורה וחייבין לכסות בעוף ואסור לשחט אחריהן בהמה ואפשר שהיא נבילה ואין חייבין לכסות בעוף ומותר לשחט אחריו כמו שזכרנו ולפי שהוא ספק החמירו חכמים אבל אצל ר"מ שחיתתו בינו לבין עצמו נבילה לכל דבריה בין לקולא בין לחומרא ולפיכך אומר אין מכסין אחריהם לקולא והלכה כר"מ: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ד

שחט מאה **(ז)** חיות במקום אחד, פסוי אחד לכלן. מאה עופות במקום אחד, פסוי אחד לכלן. חיה ועוף במקום אחד, פסוי אחד לכלן. רבי יהודה אומר, שחט חיה, יכסנה, ואחר כך ישחט את העוף. שחט ולא קשה **(ח)** וראוהו אחר, חגיג לכסות. פשהו ונתגלה, פטור מלכסות **(ט)**. פשהו הרוח, חגיג לכסות:

ר"ע מברטנורה שחט חיה יכסנה ואחר כך ישחט את העוף. דכתיב (ויקרא יז) חיה או עוף, הפסיק זה מזה, להטעין פסוי לכל אחד ואחד. ורבנן סברי, האי או מפעי ליה לחלק, דאי לאו או הנה אמינא אין צריך פסוי אלא אם פן שחט שניהם. והכל מודים דלענן גריד אינו מברך אלא ברכה אחת. ואין הלקה כרבי יהודה: **וראוהו אחר חגיג לכסות.** דכתיב בפרשת פסוי הדם, ואומר לבני ישראל, מצוה זו תהא על כל בני ישראל: **פשהו הרוח חגיג לכסות.** ולא שנו אלא שחזר ונתגלה **(ז)**, אבל לא חזר ונתגלה פטור מלכסות: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(ז)** מאה כו'. טעמא מפרש בברייתא, דחיה הכל במשמע בין מרבה בין מעטת, וכן עוף. ונראה לי פדכתיב ויהי לי שור וחמור לבראשית לב, והא הנה ליה טובא: **(ח)** ולא כו'. דאי לאו הכי הוא קודם. פדתנו רבנן, ושפד נכסה, מי ששפד יכסה: **(ט)** פטור כו'. בגמרא גליף ליה. וענן תוספות יום טוב: **(י)** וכי חזר ונתגלה מאי הוי, הא אדחי ליה למכסוי, דהא פשהו ונתגלה פטור מלכסות. אמר רב פפא זאת אומרת אין דחוי אצל מצות (גמרא): (עיקר תוי"ט).

רמב"ם שחט מאה חיות במקום אחד כסוי אחד לכולן כו': שחט ולא קשה וראהו אחר חייב לכסות כו': הכל מודים שאינו מברך אלא ברכה אחת על דם החיה והעוף: ומה שאמר כשהו הרוח חייב לכסות ר"ל אם נתגלה אחרי כן כדי שלא תדמה שהוא כאילו כשהו ונתגלה שהוא פטור מלכסות אבל אם כשהו הרוח ונשאר מכוסה פטור מלכסות ואין הלכה כר' יהודה: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ה

דם שנתערב במים, אם יש בו מראית דם, חגיג לכסות **(יא)**. נתערב בינו, רואין אותו כאילו

הוא מים. נתערב בדם הבהמה או בדם החיה, רואין אותו כאילו הוא מים. רבי יהודה אומר, אין דם מבטל דם:

ר"ע מברטנורה **נתערב ביין**. שהוא אדם ואין מראה הדם נכר בו: **רואין אותו**. יין: **כאלו הוא מים**. ואם היה מראית דם נכר במים קשעור זה, חייב לכסות: **נתערב בדם בהמה**. דלאו בר כסוי הוא, ורבו דם בהמה: **או בדם החיה**. בדם הקוז של חיה: **רואין אותו**. שאינו טעון כסוי: **כאלו הוא מים**. ואם היה הדם הזה של שחיטת חיה ועוף נכר בו, חייב לכסות: **אין דם מבטל דם**. ואפלו אין מראית דם נכרת במים כמות דם בהמה זה, אין דם החיה בטל. דקסבר רבי יהודה מין במינו לא בטל. ואין הלכה כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **יבא** **חייב כו'**. ובפרק ח' דזבחים משנה ו' פתב הר"ב דכשנפל דם לתוך מים, קמא קמא בטיל, אבל הכא לא, דאין דחוי אצל מצות. גמרא. פרש רש"י, שפשהולף ורבה עד שנהפכה מראית המים לדם, חזר דם הבטל ונעור וחשוב דם ולא אמרינן הואיל ונדחה ידחה, שאין תורת דחוי אצל מצות: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם חייב כו': מה שאמר בדם החיה רוצה לומר בחיה טמאה לפי שאם היתה טהורה הכל מסכימים שחייב לכסות וענין מה שא"ר יהודה אין דם מבטל דם שאם היה דרך משל אותו [דם] העוף משקל גרגיר ונתערב עמו כמה לטרים מדם הבהמה לא בטיל דם העוף אלא מכסה הכל וכבר ביארנו בשמיני מזבחים שאין הלכה כר' יהודה: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ו

דם הניתז ושעל הסכין, חייב לכסות. אומר רבי יהודה, אימתי, בזמן שאין שם דם אלא הוא. אבל יש שם דם שלא הוא, פטור מלכסות:

ר"ע מברטנורה **דם הניתז**. על גבי הכתל: אימתי, לפרושי קא אתי ולא לאפלוגי: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות אמר רבי יהודה כו': כבר ידעת שרבי יהודה מפרש דברי חכמים והלכה כמותו: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ז

במה **יב** מכסין, ובמה אין מכסין. מכסין בזבל הדק, ובחל הדק, בסיד, ובחרסית, ובלבנה ובמגופה שכתשו. אבל אין מכסין לא בזבל הגס, ולא בחול הגס, ולא בלבנה ומגופה שלא כתשו, ולא יכפה עליו את הפלי. כלל אומר רבן שמעון בן גמליאל, דבר שמגדל בו צמחיו, מכסין בו. ושאינו מגדל צמחיו, אין מכסין בו:

ר"ע מברטנורה ובחל הדק. כל שאין היוצר צריך לכתשו: **חרסית**. שחיקת חרסין **יג**: **ומגופה**. כסוי של חרס שעל פי החבית: **דבר שאין מגדל בו צמחים אין מכסים בו**. וסיד וחרסית ולבנה ומגופה שכתשו דתנו לעיל שמכסין בהן, אף על גב דאין מגדלים צמחיו, הואיל ומעקרא קדם שנעשית בהן מלאכה היו מגדלים צמחים, מכסין בהן. והאי כללא דרבן שמעון בן גמליאל לאו דוקא, דהא נטרת של חרשים דקה ונערת של פשתן אמרינן בברייתא דמכסין בהן, אף על גב דאין מגדלין צמחיו. ואפר מכסים בו משום דאקרי עפר דכתיב (במדבר יט) מעפר שרפת החטאת. וכן מכסים בשחיקת הזָהָב דכתיב (איוב כח) ועפרות זָהָב לו **יד**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **יב** **במה**. בגמרא לוי' דלאו דנקא עפר. וענין תוספות יום טוב: **יג** וכן פרש הרמב"ם. אבל בריש פרק ח' דמעשר שני פרש הר"ב, אדמה שעושים ממנה כלי חרס. והוא פרוש התוספות. וענין תוספות יום טוב: **יד** משום דלא מגדל צמחים אצטריך קרא כו'. ורבנו תם פרש דעל ידי דרפה מגדל צמחים. וענין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם במה מכסין ובמה אין מכסין בזבל הדק כו' : אל יקשה בעיניך מה שאמר רשב"ג בעיקר הזה שמסר שהסיד והחרסית ומגופת האבנים ולבינה אין מגדלין צמחים לפי שענין מה שאמר וכוונתו הוא שהדבר שהיה בתחלתו מגדל צמחים מכסין בו אע"פ שנשתנה שמו מצד מלאכה שנעשית בו וכבר ביארנו לך שהעיקר שבידינו אין למדין מן הכללות הלא תראה שנסורת העץ הדקה וכן נעורת של פשתן מותר לכסות בהם אע"פ שאינן מגדלים צמחים לעולם ודע שכל מה תקראוהו תורה עפר מכסין בו ולפיכך מותר לכסות באפר כל דבר שנשרף ואפילו בגדים או בשר הואיל וקרא הכתוב אפר הפרה אדומה כמו שנאמר מעפר שריפת החטאת וכן שפיית הזהב בלבד מכל המתכות הניתכות באש שנאמר ועפרות זהב לו ודע שהמתכות שאינן ניתכות כגון הכחל ואבן התכלת שקורין אותו בלשון ערב לאזור"י ובלע"ז לפי"ד לאוזל"י וזרניך שהוא בלע"ז אורפיימי"ט מכסין בהן אבל הנגר שנקרא בלע"ז וירדי"ט והאלבאין שנקראין בלע"ז והדומה להן אין מכסין בהן מפני שהן כשפיית הנחשת והעופרת חשובין וכבר זכרנו ששפיית כל המתכות אין מותר לשחוט לתוכן אלא הזהב לבדו וכל אלו העניינים מקובלים יש מהן שיש להן רמז בכתוב ויש מהן שאין לו רמז אלא קבלה: (רמב"ם)

פרק ז - משנה א

פרק ז - משנה א

גיד **א** הנֶשֶׁה נוהג באַרְצָא **ב** ובחוצה לארץ, בפני הבית ושלא בפני הבית, בחליו ובמקדשים. ונוהג בבִּהְמָה ובְּחֵיה, בַּגֵּרָד שֶׁל יָמִין ובַּגֵּרָד שֶׁל שְׂמָאל. ואינו נוהג בְּעוֹף, מִפְּנֵי שְׂאִין לוֹ כֶּף. וְנוֹהֵג בְּשִׁלִּיל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵינוֹ נוֹהֵג בְּשִׁלִּיל. וְחֵלְבוֹ מִתֵּר. וְאֵין הַטְּבָחִין נֶאֱמָנִין עַל גֵּיד הַנֶּשֶׁה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, נֶאֱמָנִין עָלָיו וְעַל הַחֵלֶב **ה** :

ר"ע מברטנורה גיד הנֶשֶׁה. ובמקדשים. אפלו עולה שפלה כליל, מוציא את הגיד **א** ומשילכו על האפר העבור בזמנן הקרוי תפוח, ואינו מקריבו עם הבשר **ד**: שֶׂאִין לוֹ כֶּף. אין לו כף ירד דומה לשל אדם שהוא עגול, אלא הבשר שעל הקולית של עוף ברחב הוא. ואם נמצא עוף שיש לו כף עגל, גיד הנֶשֶׁה שלו אסור **ה**: וְנוֹהֵג בְּשִׁלִּיל. בן תשעה חי הנמצא בבִּהְמָה **ו**: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵינוֹ נוֹהֵג בְּשִׁלִּיל. ואין הלכה כרבי יהודה: וְחֵלְבוֹ. של שיליל **ז** מִתֵּר. פרוש אחר וחלבו, של גיד. כלומר שפנו של גיד מִתֵּר לְדָבָרֵי הַפֶּל, אֵלָּא שֶׂאִין לְדָבָרֵי קְדוּשִׁים נֶהְגוּ בוֹ אֲסוּר: וְאֵין הַטְּבָחִים נֶאֱמָנִים. לומר נטלנוהו. מפני שטרח הוא להם לחטט אחריו. ואין הלכה כרבי מאיר: (ר"ע מברטנורה)

עיקר תו"ט **א** גיד. הוא הפנימי. רש"י: **ב** בארץ כו'. קלהו תננהו משום דאצטריך למתני בחליו ובמקדשים. הר"ן: **ג** משום ממשקה ישאל. ויענין הקרבנות ונספיהם פתיב, ודרשינו מן הפטר לישראל. גמרא: **ד** משום הקריבהו נא לפחתך אי אפשר להעלות הירד פשהיא מפרעת. הלכך מעלה פמות שהיא שלמה ואחר כך חולצו בראש המזבח. גמרא: **ה** דבעי רבי ירמיה אי בתר דידיה אזלינו אי בתר מיניה, וקאי בתיקו. ומפניא ליה נמי בבִּהְמָה ולא עגל, וקאי נמי בתיקו: **ו** רבי מאיר לטעמיה דסבירא ליה דאינו נתר בשחיתות אמו פדאיתא בפרק ד' משנה ה', הלכך חשוב בבִּהְמָה בפני עצמו וחלבו וגיידו אסורים. ורבי יהודה לטעמיה דאמר נתר בשחיתות אמו, הלכך קרינו ביה בבִּהְמָה תאכלו. הר"ן: ועין תוספות יום טוב: **ז** ורבי יהודה היא. דלרבי מאיר פי היכי דאוסר בגיד אוסר נמי בחלב. דבחזקא שיטא שיטי. והינו דבפרוש האחר כתב הר"ב לדברי הפל. אבל בגמרא ליתא רק אוקמתא דלדברי הפל וכן פרש הרמב"ם. ועין תוספות יום טוב: **ח** החלב. חלב מאן דכר שמייה. הכי קאמר [רבי מאיר] אין נאמנין עליי ועל החלב. וחכמים אומרים כו'. גמרא. ובסתם חלב איגרי, דבחלבו של גיד שרי רבי יהודה לגמרי. תוספות: (עיקר תו"ט).

רמב"ם גיד הנשה נוהג בארץ ובחיל בפני הבית ושלא כו' : מה שאמר ובמוקדשין ואפילו עולה ששורפין אותה על גבי המזבח מוציאו ומשילכו על האפר המתוקן באמצע המזבח והוא הנקרא תפוח. ומה שאמר מפני שאין לו כף רוצה לומר אין לו כף ירד דומה לשל אדם שהוא עגול ואם יודמן מין עוף או אחד מאיזה מין שיהיה שכף ירכו עגול הרי זה גיד הנשה שלו אסור ומה שאמר חלבו מותר רוצה לומר חלב גיד הנשה והוא שמנונית שלו וזהו לדברי הכל אבל אמרו ישראל קדושים הן ונהגו בו איסור רוצה לומר בשמנונית של גיד. ושילל הוא העובר הנמצא בגוף קודם שלמותו ואין הלכה כר"מ ולא כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ב

שולח אדם ירד לנכרי שגיד הנשה בתוכה (ט), מפני שמקומו נכר. הנוטל גיד הנשה, צריך שיטל את פלו. רבי יהודה אומר, כדי לקיים בו מצות נטילה:

ר"ע מברטנורה שולח אדם ירד לנכרי וכי. ואין חוששים שמא יראנה ישראל כששולחה לו ויחזר ויקנה אותה מן הנכרי ויאכלנה בגידה. כיון דשלמה היא, מקומו של גיד הנשה היה נכר אם נחטט הימנה, והלוקח מבין שלא נטל ונטלו: **שיטל את פלו**. נחטט אחריו: **לקיים בו מצות נטילה**. גוממו (י) מלמעלה ודיו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ט) שולח כו'. שמע מנה שמותר בהנאה. ועין תוספות יום טוב: (י) לשון חתיכה. כמו שכתב הר"ב במשנה ד' פרק ב' דקלאים: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם שולח אדם ירד לעובד כוכבים שגיד הנשה בתוכו כו': הנוטל גיד הנשה צריך שיטול את כולו רבי יהודה כו': זה שנתן הירד לעובד כוכבים היה בפני ישראל ולא נחוש שמא יטול מאותו הירד ישראל זה שנתן בפניו ויעבור על גיד הנשה ויאכלנו לפי שהירד שלמה ומקומו ניכר ומכירו הישראל ואין הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ג

האוכל מגיד הנשה כזית, סופג ארבעים. אכלו ואין בו כזית, חוב. אכל מזת כזית ומזת כזית, סופג שמונים. רבי יהודה אומר, אינו סופג אלא ארבעים:

ר"ע מברטנורה אכלו ואין בו כזית חיב. משום דבריה הוא, חוב בכל שהוא, כאוכל נמלה כל שהוא שחוב: **מזת כזית**. מירד של זמין כזית, וכן מירד של שמאל: **אינו סופג אלא ארבעים**. דסבר רבי יהודה אינו נוהג אלא בשל זמין, דדריש הירד, המימנת שבירד (יא). ואין הלכה כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (יא) ורבנן, ההוא דפשיט אסוריה בכליה ירד, והוא וקנוקנותיו ושרשיו נפשטין בכל הירד, והינו גיד הנשה הפנימי הנמצא בתחלת פריעת הירד. רש"י. לאפוקי חיצון דלא. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם האוכל מגיד הנשה כזית סופג ארבעים אכלו ואין כו': אין אסור מן התורה אלא מה שעל הכף בלבד ושאריתו וירכתו אסור מדרבנן לפיכך מי שאכל כזית מן הגיד שעל הכף לוקח מדרבנן ואין הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ד

גיד הנשה שנתבשל בה גיד הנשה, אם יש בה בנותן טעם, הרי זו אסורה. כיצד משערין אותה. כבשר בלפת:

ר"ע מברטנורה **כבשר בלפת.** רואין פאלו הירד לפתות והגיד בשר, ואלו הנה נותן טעם בשר כשעור הגיד, בלפתות [פשוט] הירד, אסור. דשעורים הלכה למשה מסיני, וגמירי דבהכי משערים, אף על פי שאילו היה קרוב או קפלוט היה צריך פחות או יותר. והא מתניתין אדחיא לה ואינה הלכה. דקמא לן אין בגידיו בנותן טעם, דבין נתבשל ובין נמלח ובין נצלה, משליכו ומתיר. ודוקא בו, אבל שפנו יש בו בנותן טעם, ואם לא נטל שפנו אסור. ונותן טעם האמור במין במינו שאין אדם יכול להבחין, משערין אותו בששים: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה בנותן כו': מה שאמר כבשר בלפת רוצה לומר שיתן בו טעם בכדי שימצא טעמו בחיך כמו שימצא אדם טעם הלפת המבושל בבשר לפי שהבשר נותן טעם בלפת יותר משאר צמחים: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ה

גיד הנשה שנתבשל עם הגידים, בזמן שמפירו, בנותן טעם, ואם לאו, פלן אסורין. והרטב, בנותן טעם. וכן חתיכה של נבלה, וכן חתיכה של דג טימא, שנתבשלו עם החתיכות, בזמן שמפירן, בנותן טעם. ואם לאו, פלן אסורות. והרטב, בנותן טעם:

ר"ע מברטנורה **גיד הנשה שנתבשל עם הגידים.** של התר: **בזמן שמפירו.** משליכו לחוץ ואין פאן אלא פליטתו: **בנותן טעם.** אם יש בגיד של אסור בנותן טעם בכל אלו, פלן אסורים: **ואם לאו.** שאינו מפירו: **פלן אסורים.** דבכל אחד יש לומר זה הוא, ולא בטיל ברבא, דכבריה הוא חשיב ובריה לא בטלה: **בזמן שמפירן.** לחתיכות האסור, משערין בנותן טעם, ואין פהו פדי לתת טעם בשל התר הרי השאר מתרות: **ואם אין מפירן.** כל החתיכות אסורות. דכל אחת יש לחוש ולומר שפאן זו היא. ואינה בטלה ברב, הואיל וראויה להתפבד בה לפני האורחים: **והרטב מתיר.** אם אין בחתיכות האסור פדי לתת טעם ברטב ובקפה ובחתיכות. והלכה למעשה פאסור שנתערב בהתר, מין בשאינו מינו דאיכא למיקם אטעמא, אם תרומה היא שנתערבה בחליו, יטעמנה פהו, ואם דבר אסור הוא, יטעמנה נחתום נכרי, אם אומר שאין בתערבת טעם התרומה או טעם האסור, הכל מתיר. והימנוהו רבנו לנחתום נכרי, פינו דמלאכתו הוא לא משקר, שלא יפסיד אמנותו. ואם נתערב מין במינו דליכא למיקם אטעמא, או מין בשאינו מינו פאן פהו או נכרי שנוכל לקמוד עליו, אם האסור הוא מחלב ודם נבלות וטרפות שקצים ורמשים ובהמה ועופות ודגים טמאין וכיוצא בזה, משערים אותו בששים, אם יש ששים של התר פנגד האסור הכל מתיר, ואם לאו, הכל אסור. וכן שפון של גיד הנשה, משערים אותו פנגד ששים של התר (יב). אבל פחל שנתבשל עם בשר משערים אותו בששים, וכחל מן המנון, מפני שאסורו מדברי סופרים. וביצה שיש בה אפרוח שנתבשלה עם שאר ביצים של התר, צריכה ששים ואחת פנגדה (יג). ואם האסור הוא תרומה ונחלה ובכורים, אם הוא מין במינו או מין בשאינו מינו, ואין שם פהו נאו נכרי שטיפעם, משערין אותו במאה של חליו. ואם ערלה וכלאי הכרם, משערים אותו במאתים. וכל השעורים הללו משערים בכל מה שבקדרה, ברטב ובחתיכות ובתבלין ובקפה, והוא הדק דק שבשולי הקדרה. וכמו שהוא בא לפנינו משערין ליה, ולא משערין במאי דבלע קדרה מן התר, לפי שאף מן האסור נבלע ונתמעט מכמות שהיה, דאטו דהתרא בלע דאסורא לא בלע: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (יב) ואף על פי ששפון הגיד בששים, אף על פי שהוא מדבריהם, הואיל וגיד הנשה בריה בפני עצמו חמירי בו פאסורי תורה. בית יוסף: (יג) מפני שהיא בריה בפני עצמה עשו הפר בה והוסיפו בשערין. הרמב"ם. ורצה לומר שיש בה אפרוח שהיא בריה. פסוק משנה. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם גיד הנשה שנתבשל עם הגידים בזמן שמכירו כו': דע שעיקר בדינו אין בגידיו בנייט ואפי' נתבשלו גידים הרבה עם מעט מן הבשר לא נאסר אותו בשר אלא שמנונית שלו אסורה בנייט אם נתבשלה עם שאינה מינה רוצה לומר עם גיד הנשה אבל אם נתבשל הבשר עם שמנונית גיד הנשה משערין באחד מששים וכן הוא הדיו בשמנונית נבלה דוג טמא או החלב בעצמו הכל באחד וששים לפי שהעיקר מין במינו באחד וששים ובשאינו מינו בנייט ואם אין שם עובד כוכבים שיטעום אותו דבר יחזור הדיו באחד וששים וכבר בארנו העיקר הזה באר היטב בסוף מסכת ע"ז תעין אותו שמה וכבר נתבאר לך כי מה שאמר למעלה ירך שנתבשל בה גיד הנשה נבדקת בנייט נדחה ואינו נבדקת אלא באחד וששים בשמנונית הגיד וכן ירך שצלאה וגיד הנשה בתוכה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד ודע שכל מה שאנו משערין אותו בששים או במאה ומאתים כמו שנתבאר בערלה ואנו מתירין אותו (* **מעט מפני מיעוט הדבר האסור אין עושין כן אלא כשאין הדבר האסור עומד בעינו אבל אם היה כגון חתיכה בין החתיכות שנמצאת בין הגידים והדומה לו הכל אסור עד שישיר אותו הדבר האסור לו: קיפה שם כולל תבלין וכל מה שמרקחין בו התבשיל ודע שבשעורים שאנו משערים בששים נשער כל מה שבקדרה הבשר והירקות והמרק והתבלין ושמור וזכור זה תמיד:** (רמב"ם)

פרק ז - משנה ו

נוהג בטְהוֹרָה, וְאִינוּ נוֹהֵג בְּטִמְאָה. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, אִף בְּטִמְאָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְהֵלֵא מִבְּנֵי יַעֲקֹב נֶאֱסַר גֵּיד הַנְּשָׂה, וְעַדִּין בְּהֵמָה טִמְאָה מִתְּרַת לָהּ. אָמְרוּ לוֹ, בְּסִינֵי נֶאֱמַר, אֲלֵא שֶׁנִּכְתַּב בְּמִקְוֵמוֹ :

ר"ע מברטנורה וְאִינוּ נוֹהֵג בְּטִמְאָה. שָׂאִם אָכַל גֵּיד הַנְּשָׂה שֶׁל טִמְאָה, לְמֵאן דְּאָמַר יֵשׁ בְּגִידִים בְּנוֹתָן טַעַם, לֹקֵה מְשֻׁם טִמְאָה וְלֹא מְשֻׁם גֵּיד. וְלִמֵּאן דְּאָמַר אֵין בְּגִידִים בְּנוֹתָן טַעַם, פְּטוּר מִכְּלוּם, דְּבִטְהוֹרָה עֵץ הוּא וְהַתּוֹרָה חִיְבָה עָלָיו, אֲבָל בְּטִמְאָה אֵינוּ נוֹהֵג: **מִבְּנֵי יַעֲקֹב נֶאֱסַר**. וְעַדִּין טִמְאָה מִתְּרַת לָהּ עַד מִתָּן תּוֹרָה: **אָמְרוּ לוֹ**. פְּסוּק זֶה שֶׁהִזְהִיר עָלָיו בְּסִינֵי נֶאֱמַר, וְעַד סִינֵי לֹא הִזְהִירוּ: **אֲלֵא שֶׁנִּכְתַּב בְּמִקְוֵמוֹ**. לְאַחַר שֶׁנֶּאֱמַר בְּסִינֵי, כְּשֶׁבָּא לְסִדֵּר מֹשֶׁה אֶת הַתּוֹרָה כְּתַב הַמִּקְרָא הִזָּה עַל הַמַּעֲשֶׂה, עַל כֵּן הִזְהִירוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַחֲרָי כֵּן שֶׁלֹּא יֵאָכְלוּ גֵיד הַנְּשָׂה [לִידַע מֵאַיִן טַעַם נֶאֱסַר לָהֶם]. וְאֵין הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם נוהג בטְהוֹרָה וְאִינוּ נוֹהֵג בְּטִמְאָה רַבִּי יְהוּדָה כּוֹי: עַל דַּעַת ר' יְהוּדָה מִי שֶׁאֲכַל כְּזִית מִגֵּיד הַנְּשָׂה שֶׁל בְּהֵמָה טִמְאָה חַיִּיב שְׁתֵּי מַלְקוּת מְשֻׁם בְּהֵמָה טִמְאָה וּמְשֻׁם גֵּיד הַנְּשָׂה וְאֵין הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: וְשִׁים לְבַד עַל הַעֵיקָר הַגְּדוֹל הַנִּכְלָל בַּמִּשְׁנָה הַזֹּאת וְהוּא מָה שֶׁאִמַּר מִסִּינֵי נֶאֱסַר לְפִי שֶׁאֵתָּה הַרְאִית לְדַעַת שְׁכָל מָה שֶׁאִנּוּ מִרְחִיקִים אוֹ עוֹשִׂים הַיּוֹם אֵין אִנּוּ עוֹשִׂין אֲלֵא בַּמִּצְוֹת הַקְּבִי"ה עִי"י מִשֶׁה רַבִּינוּ עִי"ה לֹא שֶׁהַקְּבִי"ה אִמַּר זֶה לְנַבִּיאִים שֶׁלִּפְנֵינוּ כְּגוֹן זֶה שֶׁאֵין אִנּוּ אוֹכְלִין אַבְמִי"ה אִינוּ מִפְּנֵי שֶׁהַקְּבִי"ה אִסְרוּ [אוֹתָן] לִנְח אֲלֵא לְפִי שֶׁמִּשֶׁה אִסַּר עָלֵינוּ אַבְמִי"ה בְּמָה שֶׁצוּה בְּסִינֵי שִׁיתְקִיִּים אִיסוּר אַבְמִי"ה וְכִמוּ כֵן אֵין אִנּוּ מִלִּין מִפְּנֵי שֶׁאֲבֵרָהֶם אֲבִינוּ עִי"ה מִלְּעֲצָמוֹ וְאִנְשֵׁי בֵיתוֹ אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁהַקְּבִי"ה צוּה אוֹתָנוּ עִי"י מִשֶׁה רַבִּינוּ שֶׁנִּמּוֹל כְּמוֹ שֶׁמִּלְּאֲבֵרָהֶם אֲבִינוּ עִי"ה וְכֵן גֵּיד הַנְּשָׂה אֵין אִנּוּ הוֹלְכִים אַחַר אִיסוּר יַעֲקֹב אֲבִינוּ אֲלֵא מִצְוֹת מִשֶׁה רַבִּינוּ עִי"ה הֵלֵא תִּרְאָה מָה שֶׁאִמְרוּ תִּרְיִיג מִצְוֹת נֶאֱמְרוּ לוֹ לְמִשֶׁה מִסִּינֵי וְכֵל אֵלוֹ מִכְּלָל הַמִּצְוֹת: (רמב"ם)

פרק ח - משנה א

כָּל הַבֶּשֶׂר אֲסוּר לְבַשֵּׁל בְּחֵלֶב, חוּץ מִבֶּשֶׂר דָּגִים וְחִגְבִּים. וְאֲסוּר לְהַעֲלוֹתוֹ עִם הַגְּבִינָה עַל הַשֵּׁלֶחַן, חוּץ מִבֶּשֶׂר דָּגִים וְחִגְבִּים **[ד]**. הַנוֹדֵר מִן הַבֶּשֶׂר, מֵתֵר בְּבֶשֶׂר דָּגִים וְחִגְבִּים. הָעוֹף עוֹלָה עִם הַגְּבִינָה עַל הַשֵּׁלֶחַן וְאֵינוֹ נֹאכֵל, דְּבָרֵי בֵּית שְׁמַאי. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, לֹא עוֹלָה וְלֹא נֹאכֵל **[ה]**. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, זֶה מִקְלֵי בֵּית שְׁמַאי וּמַחֲמֵרֵי בֵּית הַלֵּל. בְּאִיזָה שֵׁלֶחַן אָמְרוּ, בְּשֵׁלֶחַן שְׂאוּכָל עָלָיו. אָבֵל בְּשֵׁלֶחַן שְׂסוּדֵר עָלָיו אֵת הַתְּבַשִּׁיל, נוֹתֵן זֶה בְּצַד זֶה וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ **[ו]**:

ר"ע מברטנורה **כָּל הַבֶּשֶׂר אֲסוּר לְבַשֵּׁל בְּחֵלֶב**. יֵשׁ מִהֵן מִדְּבָרֵי תוֹרָה, כְּגוֹן בֶּשֶׂר בְּהֵמָה. וְיֵשׁ מִהֵן מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, כְּגוֹן בֶּשֶׂר עוֹף **[א]**: חוּץ מִבֶּשֶׂר דָּגִים וְחִגְבִּים. שְׂאִינֵן לֹא מִדְּבָרֵי תוֹרָה וְלֹא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים: וְאֲסוּר לְהַעֲלוֹתוֹ עִם הַגְּבִינָה עַל הַשֵּׁלֶחַן. וְאֶפְלוּ בֶּשֶׂר עוֹף דָּאֲסוּר אֲכִילָתוֹ **[ב]** מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים אֲסוּר לְהַעֲלוֹתוֹ עִם הַגְּבִינָה עַל הַשֵּׁלֶחַן. גְּזֵרָה שְׁמַאי יַעֲלֶה גְבִינָה עִם בֶּשֶׂר הַבְּהֵמָה בְּאֶלְפָס רוֹתֵחַ שֶׁהוּא אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה, דְּהֵינּוּ מִבַּשֵּׁל **[ג]**: הַנוֹדֵר מִן הַבֶּשֶׂר. בְּנִדְרִים הַלֵּךְ אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, וּלְכָל מִין

בְּשֵׁר אָדָם קוֹרָא בְּשֵׁר, חוּץ מִבְּשֵׁר דְּגָיִם וְחֻגְבִּיִּים: וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים לֹא עוֹלָה וְלֹא נֹאכֵל. וְאִין לְהַקְשׁוֹת בֵּית הַלֵּל הֵינּוּ תַנָּא קַמָּא דְאָמַר לְעִיל וְאָסוּר לְהַעֲלוֹתָן עִם הַגְּבִינָה עַל הַשְּׁלַחֵן, דְּיֵשׁ לוֹמַר דְּהִכִּי קֵאָמַר, דְּבַר זֶה מִחֻלְקַת בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל. וְאִין זֶה סֵתָם וְאַחַר כֵּן מִחֻלְקַת, דְּבֵית שְׁמַאי בְּמַקּוֹם בֵּית הַלֵּל אֵינָהּ מְשַׁנָּה: אָמַר רַבִּי יוֹסִי כּוֹי. הָא קַמְשַׁמְעָ לָן דְּתַנָּא קַמָּא רַבִּי יוֹסִי הִיא. וּמִפְּנֵי שֶׁשָּׂכַח וְלֹא הִזְכִּיר שְׁמוֹ בְּתַחֲלָה, הִזְכִּיר שְׁמוֹ בְּסוּף, וְהָרִי הוּא כְּאֵלוֹ אָמַר הָאִי דְהָעוּף עוֹלָה וְאֵינּוּ נֹאכֵל דְּבַרִּי בֵּית שְׁמַאי, וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים לֹא עוֹלָה וְלֹא נֹאכֵל, רַבִּי יוֹסִי אָמַרָה, שְׁרַבִּי יוֹסִי אֹמֵר זֶה מְקַלֵּי בֵּית שְׁמַאי וּמְחַמְרֵי בֵּית הַלֵּל: בְּשַׁלְחֵן שְׂאוּכַל עָלָיו. דְּאִידִי דְמִמְשַׁמְשֵׁי בֵּיהּ יְדָא אָתִי לְאֶתְנוּחֵי זֶה עַל גַּב זֶה: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [א] אָבַל בְּשֵׁר חִיָּה פְּלִגְתָּא דְתַנָּאִי בְּמִשְׁנָה ד': **[ב]** דִּיק לְמִנְקֻט אֲכִילָה וְאָף עַל גַּב דְּמִתְנִיתִין בְּשׁוּל שְׁנָאָה, כְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּלֹא אָסְרוּ חֻכְמִים אֲלָא אֲכִילָה אָבַל לֹא בְשׁוּל וְהֵנָּה. וּפְרַשׁ הַמְּגִיד שֶׁלֹּא יָפוּ כַּחַם מִבְּשֵׁר טְהוֹרָה עִם חֵלֶב טִמְאָה כּוֹי שְׁמַתְרִין בְּבְשׁוּל וְהֵנָּה. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[ג]** גְּמָרָא. דְּאִי מְשׁוּם אֲכִילָה לִיכָּא לְמַגְזֵר, דְּאֲכִילַת עוּף גּוֹפָה גְזֵרָה, וְאֵין יִיקוּם וְנִגְזֵר גְזֵרָה לְגְזֵרָה כּוֹי. וְאֵלְפָס רוֹתַח הֵינּוּ בְּכָלִי רֵאשׁוֹן. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[ד]** לְהַעֲלוֹתוֹ כּוֹי. חוּץ כּוֹי. וְאִין הִכִּי נְמִי דְבְּשֵׁר דְּגָיִם אָפְלוּ לְאָכְלוּ בְּחֵלֶב שְׂרִי, אֲלָא נְקֻט הַעֲלָאָה לְאֶשְׁמַעִינָן דְּשְׂאָר בְּשֵׁר אָפְלוּ בְּהַעֲלָאָה נְמִי אָסוּר כּוֹי. הָר"ן. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[ה]** וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים כּוֹי. אֲמַלְתִּיהוּ דְּבֵית שְׁמַאי מִיַּהֲדָרוּ דְּקֵאָמְרֵי עוֹלָה וְאֵינּוּ נֹאכֵל: **[ו]** וְאֵינּוּ כּוֹי. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהִיוּ נוֹגְעִים זֶה בְּזֶה. הָר"ן: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כֹּל הַבֶּשֶׂר אֲסוּר לְבַשֵּׁל בְּחֵלֶב חוּץ מִבְּשֵׁר כּוֹי: הַעוּף עוֹלָה עִם הַגְּבִינָה עַל הַשְּׁלַחֵן וְאֵינּוּ נֹאכֵל כּוֹי: כִּבְר בְּאֵרְנוּ בְּמַקּוֹמוֹת מְנַדְרִים שֶׁהַעִיקַר שֶׁעָלָיו סוּמְכִים בְּנִדְרִים הַלֵּךְ אַחַר לֶשׁוֹן בְּנֵי אָדָם אֲבָל בְּזִמְן שֶׁחִבְרוּ הַמְּשַׁנָּה הִיוּ עוֹשִׂין שֶׁהַנּוֹדֵר מִן הַבֶּשֶׂר אֲסוּר וְאֵפְלוּ בְּבֶשֶׂר דְּגָיִם וְאִין מוֹתֵר לוֹ זוֹלַתִּי בֶּשֶׂר חֻגְבִּיִּים וְמָה שֶׁאֵמַר בְּכַאֵן מוֹתֵר בְּבֶשֶׂר דְּגָיִם עַל מִנְתָּ שִׁיחָא שֶׁם עֵינִן מוֹרָה עַל שֶׁהוּא לֹא נִשְׁבַּע אֲלֵא עַל בֶּשֶׂר בְּעֵלֵי אַרְבַּע רַגְלִים וְכִבְר נִתְבְּאָרוּ דוּגְמוֹת רַבּוֹת בְּעֵינֵן זֶה בְּשִׁבְעֵי מְנַדְרִים וְר' יוֹסִי אֵינּוּ חוֹלֵק עַל ת"ק אֲלֵא שְׂרַצָּה הַמְּחַבֵּר לְהוֹדִיעֵנוּ כִּי מָה שֶׁנִּזְכָּר לְמַעֲלָה מִחֻלּוֹקַת ב"ש וּב"ה הוּא דְּבַרִּי ר' יוֹסִי וְהַלְכָה כְּב"ה וְהַטַּעַם מִפְּנֵי הַרְגֵל עֲבִירָה: (רמב"ם)

צורר אדם בֶּשֶׁר וּגְבִינָה בְּמִטְפַּחַת אַחַת, וּבְלִבָּד
שֶׁלֹּא יְהוּ נוֹגְעִין זֶה בְּזֶה. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל
אוֹמֵר, שְׁנֵי אַכְסֵנָאִין אוֹכְלִין עַל שֵׁלְחָן אֶחָד, זֶה
בְּשֶׁר וְזֶה גְבִינָה, וְאִין חוֹשְׁשִׁין :

ר"ע מברטנורה **ובלבד שלא יהיו נוגעים זה בזה**. דאי נגעלי, אף על גב
דצונן בצונן הוא, בעי הדחה: שני אכסנאין אוכלים על שלחן אחד.
דוקא שאין מכירין זה את זה. אבל מכירין זה את זה, אסור, שמא יטל
אחד מהן משל חברו ויאכל. והלכה כרבן שמעון בן גמליאל: (ר"ע
מברטנורה).

רמב"ם צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת ובלבד כו': מה שאמר רשב"ג
אינו אלא באכסנאין שאין מכירין זה לזה ואין להם שייכות וקירוב אלו עם
אלו כדי שיושיט ידו למה שאכל חברו והלכה כרשב"ג: (רמב"ם)

פרק ח - משנה ג

טַפַּת חֵלֶב שֶׁנִּפְלָה עַל הַחֲתִיכָה, אִם יֵשׁ בָּהּ
בְּנוֹתָן טַעַם בְּאוֹתָהּ חֲתִיכָה, אָסוּר. נֵעַר אֶת
הַקִּדְרָה, אִם יֵשׁ בָּהּ בְּנוֹתָן טַעַם בְּאוֹתָהּ קִדְרָה,
אָסוּר. הַכֶּחָל, קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת חֵלְבוֹ. לֹא
קָרְעוֹ, אִינוֹ עוֹבֵר עָלָיו. הַלֵּב, קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא
אֶת דָּמוֹ. לֹא קָרְעוֹ, אִינוֹ עוֹבֵר עָלָיו. הַמַּעֲלָה
אֶת הָעוֹף עִם הַגְּבִינָה עַל הַשֵּׁלְחָן, אִינוֹ עוֹבֵר
בְּלֹא תַעֲשָׂה :

ר"ע מברטנורה **טפת חלב שנפלה**. בתוך הקדרה על אחת מן החתיכות שפלה חוץ לרטב **[ז]**, ולא הגיס את הקדרה ולא כסה אותה **[ח]**, הרי לא נחלק טעם הטפה אלא לאותה חתיכה בלבד: **אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה**. כלומר אם אין באותה חתיכה לבדה ששים לבטל הטפה, מיד נאסרת החתיכה, ואוסרת חברותיה וצריך ששים כנגד כל החתיכה **[ט]**: **נער את הקדרה**. שהגיס בה מיד קדם שקבלה החתיכה טעם מן הטפה, דהשתא נתערבה הטפה בכלן: **אם יש בנותן טעם באותה קדרה**. כלומר אין פח בטפה לאסור כלן אלא אם כן יש בה טעם לתן בכל הקדרה: **הפחל**. דד הבהמה: **קורעו ומוציא את חלבו**. קורעו שתי וערב וטחו בפתל. ומתן אחר כך לבשלו עם בשר בקדרה **[י]**: **לא קרעו אינו עובר עליו**. אם בשלו לבדו בקדרה. ומתן לעשות כן אפלו לכתחלה, אלא אידי דבעי למתני סיפא גבי לב לא קרעו אינו עובר עליו אבל אסורא מיהא איפא, תני נמי רישא אינו עובר עליו. ואם בשלו עם בשר בלא קריעה, משערים אותו בששים וכחל עצמו מן המנין, והפחל נשאר לעולם אסור **[יא]**: **הלב קורעו ומוציא את דמו**. לא קרעו אינו עובר עליו. להיות בכרת. ובמסכת כרתות **[נד כב]** מוקי לה בלב עוף, שאין בדמו כזית. אבל בלב בהמה חייב כרת אם אכלו ולא קרעו לאחר בשולו. אבל בשר הלב אינו נאסר, שהלב חלק הוא ואינו בולע: **אינו עובר בלא תעשה**. אינו יכול לבא לידי לא תעשה. כלומר אין לחוש שמא יאכלנו ויעבר עליו, דאי נמי אכיל ליה אינו עובר בלא תעשה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[ז]** כגון שחתיכה שתחתיה קצתה חוץ לרטב וזו מנחת עליה. טור: **[ח]** בגמרא. ופרש רש"י, מפני שמי השולים עולין עד פיה ויורדין: **[ט]** דחתיכה עצמה נעשית נבלה, ובנער או כסה לבסוף. כדאמרין בגמרא: **[י]** דחלב שחוטא מדאורייתא שרי, אלא דרבנן גזרו דלמא אתי למיכל בשר בחלב. וכיון שהוציא את החלב כל מה שיוכל, תו ליפא למגזר. הרא"ש: **[יא]** וטעמא משום טעם בשר הנבלע בחלב שבפחל. בית יוסף. והר"ן פרש משום מראית העין, שאף על פי שראוי להתיר פחל זה מפני שהחלב יצא ממנו ונתבטל, אתי למשרי חתיכת נבלה. ונראה לי דרצה לומר הנעשית נבלה על ידי בליעת חלב או שאר אסור שלא היה בו ששים לבטל, דהשתא הויא דומיא דכחל שאסורו גם כן משום בליעה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם טיפת חלב שנפלה על החתיכה אם יש בה בנותן כו': הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו כו': המעלה את העוף עם הגבינה על השלחן אינו כו': כחל ידוע ודינו כפי מה שאומר והוא שכל זמן שקרעו שתי וערב וטחו בכותל מותר לבשלו לכתחלה עם הבשר ואם בשלו בלא קרע לבדו ג"כ הוא מותר והוא מה שאומר לא קרעו אינו עובר עליו ומותר ואם בשלו בלא קרע עם בשר אחר משערין אותו בששים אמרו כחל בששים וכחל מן המנין וכחל עצמו אסור וידוע שבשר בחלב מין בשאינו מינו ולפיכך משערין אותו בני"ט ואם אין עובד כוכבים מצוי הרי אי אפשר לבדוק הטעם כגון הכחל עם הבשר ולפיכך משערין אותו כפי העיקרים שבארנו בסוף מסכת ע"ז ומה שאמר בלב לא קרעו אינו עובר עליו אבל אסור באכילה ואין מותר לאוכלו עד שיקרעו ויוציא מה שבתוכו מן הדם: ומה שאמר אינו עובר עליו בלא

תעשה רוצה לומר אינו בא לידי לא תעשה לפי שבשר עוף בחלב עצמו
מדרבנן היא כמו שיתבאר : (רמב"ם)

פרק ח - משנה ד

בְּשַׂר בְּהֵמָה טְהוֹרָה בְּחֵלֶב בְּהֵמָה טְהוֹרָה,
אָסוּר לְבַשֵּׁל וְאָסוּר בְּהֵנָאָה {יב}. בְּשַׂר בְּהֵמָה
טְהוֹרָה בְּחֵלֶב בְּהֵמָה טְמֵאָה, בְּשַׂר בְּהֵמָה
טְמֵאָה בְּחֵלֶב בְּהֵמָה טְהוֹרָה, מִתֵּר לְבַשֵּׁל וּמִתֵּר
בְּהֵנָאָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, חֲחִיָּה וְעוֹף אֵינָם מִן
הַתּוֹרָה {יג}, שֶׁנֶּאֱמַר, לֹא תִבְשֵׁל גְּדֵי בְּחֵלֶב אִמּוֹ,
שְׁלֹשׁ פְּעָמִים, פָּרֹט לְחִיָּה וְלַעוֹף וְלַבְּהֵמָה
טְמֵאָה. רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי אוֹמֵר, נֶאֱמַר (דברים יד),
לֹא תֹאכְלוּ כָּל נְבֵלָה, וְנֶאֱמַר (שם), לֹא תִבְשֵׁל גְּדֵי
בְּחֵלֶב אִמּוֹ. אֵת שְׂאֵסוּר מְשׁוּם נְבֵלָה, אָסוּר
לְבַשֵּׁל בְּחֵלֶב. עוֹף, שְׂאֵסוּר מְשׁוּם נְבֵלָה, יָכוֹל
יְהִי אָסוּר לְבַשֵּׁל בְּחֵלֶב, תִּלְמוּד לּוֹמֵר בְּחֵלֶב
אִמּוֹ, יֵצֵא עוֹף, שְׂאֵיִן לוֹ חֵלֶב אִם :

ר"ע מברטנורה **מתיר לבשל ומתיר בהנאה**. דאין בו משום בשר בחלב.
דתלתא גדי פתיבי גבי אסור בשר בחלב, וחד מניהו להוציא את
הטמאה, שאם בשל בשר בהמה טמאה אפלו בחלב בהמה טהורה,
מתיר. ובאכילה מיקא אסור, משום בשר טמא. וכן נמי תלתא בחלב
אמו פתיבי, וחד מניהו למעוטי חלב טמאה, ואפלו הבשר טהור : **פרט**
לחיה ולעוף ולבהמה טמאה. גדי פרט לעוף שאינו בהמה. גדי פרט
לחיה, דאף על גב דחיה בכלל בהמה {יד}, אתא קרא יתרא ואפקיה. גדי

וְלֹא בְהֵמָה טִמְאָה, וְנִפְקָא לָן [טו] מְדַכְתִּיב (פְּרָאשִׁית כו) וְאֵת עוֹרוֹת גְּדֵי
הַעֲזִים, וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת גְּדֵי הָעֲזִים [טז] (שָׁם לח), כָּאֵן פִּרְשׁ לָךְ הַכְּתוּב
דְּגְדֵי זֶה מְעֲזִים הוּא, הָא אִם לֹא פִרְשׁ, יֵשׁ בְּמִשְׁמַע אָף שְׁאָר בְּהֵמָה,
מְדַאֲצְטְרִיךְ בֵּיהּ לְפָרוּשֵׁי: **נֶאֱמַר לֹא תֹאכְלוּ כָּל נְבֵלָה**. וְנֶאֱמַר בְּאוֹתוֹ
פְּסוּק עֲצָמוֹ לֹא תִבְשֵׁל גְּדֵי בְחֵלֵב אִמּוֹ, דְּמִשְׁמַע כָּל שְׁנוֹהֵג בּוֹ אֲסוּר נְבֵלָה
יֵשׁ בּוֹ מְשׁוּם בְּשָׂר בְּחֵלֵב. וְאִיכָּא בֵּין רַבֵּי יוֹסִי הַגְּלִילִי וּבֵין רַבֵּי עֲקִיבָא,
דְּרַבֵּי יוֹסִי הַגְּלִילִי סָבַר חִיָּה דְּאוֹרִיתָא, דְּכָל שְׁהוּא אֲסוּר מְשׁוּם נְבֵלָה יֵשׁ
בּוֹ מְשׁוּם בְּשָׂר בְּחֵלֵב, חוּץ מִן הָעוֹף שְׁאִין לוֹ חֵלֵב אִם. וְרַבֵּי עֲקִיבָא סָבַר,
חִיָּה לָאוּ דְּאוֹרִיתָא. אִי נְמִי, עוֹף מְדַרְבְּנָן אִיכָּא בֵּינְיָהוּ, רַבֵּי עֲקִיבָא
דְּפָרִישׁ אֵינּוּ מִן הַתּוֹרָה, מִשְׁמַע הָא מְדַרְבְּנָן יֵשׁ בּוֹ אֲסוּר. אָבַל רַבֵּי יוֹסִי
הַגְּלִילִי דְּלֹא פָּרִישׁ הָאִי לִישְׁנָא, שְׁרִי לִיהּ לְגַמְרִי. וְהִלְכָה כְּרַבֵּי עֲקִיבָא:
(ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יב] בהנאה. דְּתַלְתָּא קְרָאִי כְּתִיבֵי. אֶחָד לְבָשׂוּל וְאֶחָד לְאֶכִילָה
וְאֶחָד לְהִנָּאָה: [יג] **רַבֵּי עֲקִיבָא כּו'**. אֵינּוּ חוֹלֵק אֶלָּא מְפָרֵשׁ לְדַבְּרֵי תִנְא קָמָא.
הָרֵא"שׁ: [יד] כְּדִילִיף לִיהּ בְּגַמְרָא: [טו] אַרִישָׁא מְהַדָּר, בְּשָׂר בְּהֵמָה טְהוּרָה
וְכו'. דְּכָל בְּהֵמָה בְּמִשְׁמַע: [טז] צְרִיכֵי תְּרֵי קְרָאִי, כְּדִי שְׁיִהְיוּ שְׁנֵי כְּתוּבִין
הַבָּאִים כְּאֶחָד דְּאִין מְלַמְּדִין. דְּאִי לִיכָּא אֶלָּא חַד קְרָא, לִילִיף מִנִּיהּ. כְּדִאִיתָא
בְּגַמְרָא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה וכו': דעת ר' עקיבא שחיה
ועוף אסור לאוכלן בחלב מדרבנן ומותר לבשל לפי שלא אסר הכתוב אלא
בישול בהמה טהורה ודעת ר' יוסי הגלילי שבשר חיה אסור לבשלו בחלב
מן התורה כמו שיתבאר מתוך דבריו ובשר עוף מותר לבשלו בחלב ואפילו
מדרבנן לפי שאינו מודה בגזירה זו והלכה כר"ע: (רמב"ם)

פרק ח - משנה ה

קִבַּת נֶכְרִי וְשֵׁל נְבֵלָה, הֲרִי זֶה אֲסוּרָה [יז].
הַמְעַמִּיד בְּעוֹר שֶׁל קֶבֶה כְּשֶׁרָה, אִם יֵשׁ בְּנוֹתָן
טַעַם, הֲרִי זֶה אֲסוּרָה. כְּשֶׁרָה שְׂיִנְקָה מִן

הטֵרְפָה, קִבְתָּה אֲסוּרָה. טֵרְפָה שִׁינְקָה מִן הַכִּשְׁרָה, קִבְתָּה מִתְּרַת, מִפְּנֵי שְׁכָנוּס בְּמַעֲיָה :

ר"ע מברטנורה קבה. חֵלֶב הַקְרוּשׁ שֶׁבְּתוֹךְ הַקֶּבֶה : נִכְרִי וְשֶׁל נְבִלָה. הַכִּי קֹאֵמֶר, שְׁחִיטַת נִכְרִי שֶׁהִיא נְבִלָה, הֵרִי זֹ אֲסוּרָה : הַמַּעֲמִיד. חֵלֶב : בְּעוֹר שֶׁל קֶבֶה. דֶּהוּא בֶּשֶׁר : אִם יֵשׁ בָּהּ. לִתְּנוּ טַעַם בְּחֵלֶב : הֵרִי זֹ אֲסוּרָה. וְאִם לֹא, מִתְּרַת. וְאִף עַל פִּי שֶׁהוּא מַעֲמִיד, הוּאִיל וְהַעוֹר עֲצָמוֹ שֶׁל הַתֵּר הוּא וְאִין אֲסוּרוֹ אֲלֵא מִחֲמַת דְּבַר אַחַר שֶׁנִּתְעַרַב בּוֹ, לֹא אִמְרִינָן בְּהֵאִי הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַמַּעֲמִיד. אֲבָל אִם הַמַּעֲמִיד הִגְבִּינָה בְּעוֹר קֶבֶה שֶׁל נְבִלָה, אֲפִלוּ אִין בָּהּ לִתְּנוּ טַעַם בְּחֵלֶב, אֲסוּר, מִפְּנֵי הַמַּעֲמִיד שֶׁאֲסוּר וְאֲסוּרוֹ מִחֲמַת עֲצָמוֹ. וְלִפְיֶכֶךְ אֲסוּרוֹ גְּבִינוֹת הַנִּכְרִים, מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָם בְּעוֹר קֶבֶה שֶׁל נְבִלָה. אֲבָל הַקֶּבֶה עֲצָמָה דִּהְיִנוּ הַחֵלֶב הַקְרוּשׁ **[יח]** שֶׁבְּתוֹךְ הַקֶּבֶה, אֲסִיקְנָא דְלִית בָּהּ אֲסוּר כָּלֵל, דְּפִרְשָׁא בְּעֵלְמָא הוּא. כֵּן כָּתַב רַמְבַּ"ם. אֲבָל רַש"י כָּתַב, וְחֵלֶב הַנִּמְצָא קְרוּשׁ בְּעוֹר הַקֶּבֶה שֶׁמּוֹלַחִין אוֹתָהּ בְּעוֹרָה, אֲנִי הֵייתִי נוֹהֵג הַתֵּר עַד הֵנָּה, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְּנוּ בָּהּ חֵלֶב אַחַר, וְטוֹעָה הֵייתִי בְּכֹךְ, שֶׁהֵייתִי סוֹבֵר מִדְּאִמְרִינָן **[בַּעֲבוּדָה זָרָה דִּף כ"ט]** גְּבִי קִבְתָּ עוֹלָה, כִּהֵן שֶׁדַּעַתּוֹ יָפָה גּוֹמְעָה חַיָּה, שֶׁמַּע מִנָּה פִּרְשָׁא בְּעֵלְמָא הִיא וְלֹא מִתְּסָרָא, וְלֹא הִיא, חֵלֶב גָּמוּר הוּא, מִדַּתְּנָן בְּמִתְּנִיתִין כִּשְׁרָה שִׁינְקָה מִן הַטֵּרְפָה קִבְתָּה אֲסוּרָה, שֶׁמַּע מִנָּה חֵלֶב הוּא **[יט]**. וְקִבְתָּ עוֹלָה דְּשִׁרְיָא, מִשּׁוּם דְּלֹאוּ גּוֹפָה הוּא אֲלֵא שִׁינְקָתּוֹ מֵאִמּוֹ וְהוּהוּ לִיָּה כְּנוּס בְּתוֹךְ מַעֲיָה כְּנִתּוֹן בְּקַעֲרָה וּמִתְּרַת : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יז] אסורה. בְּגִמְרָא מִקְשִׁינָן אֵהָא דְאִמְרִינָן בְּפִרְקֵי ב' דְּעֵבוּדָה זָרָה מִשְׁנָה ה' דְּטַעֲמָא דְאֲסוּרוֹ גְּבִינָה שֶׁל נִכְרִים מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָהּ בְּעוֹר קֶבֶה שֶׁל נְבִלָה. וּמִשְׁמַע הָא קֶבֶה גּוֹפָא שְׁרִיָּא. וּמִשְׁנִינָן, לֹא קִשְׂיָא, הִכָּא קִדָּם חֲזָרָה, וְהִתְּם לְאַחַר חֲזָרָה דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דִּהְתֵּם בְּמִשְׁנָה : **[יח]** לֹא דִק, דְּלִהְרַמְבַּ"ם אִין חִלּוּק בֵּין קְרוּשׁ לְצָלוּל. וְכָתַב הַפְּסוֹף מִשְׁנָה, שֶׁצִּרְיָד לֹא מִר דְּכִשְׁרָה שִׁינְקָה מִן הַטֵּרְפָה קִבְתָּה אֲסוּרָה, קִדָּם חֲזָרָה נִשְׁנִית. **[אֲבָל טֵרְפָה שִׁינְקָה כו', מִסְקִינָן בְּגִמְרָא דְאַחַר חֲזָרָה נִשְׁנִית, דָּאִם לֹא כֵן קִשְׂיָא רִישָׁא. וְזֵה דַחֲק. הִרַא"ש. וְעוֹד קִשְׂיָה דְלִשְׁמַעֲיָן רְבוּתָא טַפִּי אַחַר חֲזָרָה דְאִף כִּשְׁרָה שִׁינְקָה כו' מִתְּרַת] :** **[יט]** כָּתַב הִרַא"ש דְּלֹא גָרַס בְּגִמְרָא הַמְּסַקְנָא שֶׁכָּתַב הַרְמַבַּ"ם. וּבְדַבְרֵי רַש"י נִיחָא דְנִקְט קְרוּשׁ, דִּהוּי רְבוּתָא דְאֲפִלוּ קְרוּשׁ אֲסוּר. וְלִרַש"י כִּשְׁרָה שִׁינְקָה מִן הַטֵּרְפָה קִבְתָּה אֲסוּרָה, אִף לְאַחַר חֲזָרָה נִשְׁנִית. וְכָתַב הַר"ן דִּהְיִנוּ טַעֲמָא, דְּחֵלֶב הַכְּנוּס בְּבִהְמָה לֹא כִּבְהֵמָה שֶׁנִּמְצָא בָּהּ דִּינִינָן לִיָּה, אֲלֵא הֵרִי הוּא כְּמִנְחָ בְּקַעֲרָה וְדִינוּ כְּמִקּוּם שֶׁבָּא מִשָּׁם וְדִין חֵלֶב גָּמוּר יֵשׁ לוֹ לְכֹל דְּבַר. וְהָא דְאִמְרָ בְּעֵבוּדָה זָרָה דְּפִרְשָׁא בְּעֵלְמָא הוּא, אִינוּ רוֹצֵה לֹא מֵר שִׁיָּהָא כְּפִרְשׁ, אֲלֵא הִכָּא קֹאֵמֶר, שְׁפוּרֵשׁ מְגוּפָה וְאִינוּ כְּגוּפָה, וּמִשּׁוּם הַכִּי כִּשְׁרָה שִׁינְקָה כו', וְטֵרְפָה שִׁינְקָה כו' : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם קִיבַת עוֹבַד כּוֹכָבִים וְשֶׁל נְבִלָה הֵרִי זֹ אֲסוּרָה הַמַּעֲמִיד כו' : הַקִּיבָה יָדוּעַ וְכֹבֵר בִּיאָרְנוּ בַּמַּסַּכַּת ע"ז שֶׁפִּסְקוּ הַהִלְכָה שֶׁקִּיבָה הִיא כְּמוֹ הַזָּבֵל וּמוֹתֵרֵת וּמוֹתֵרֵת לְהַעֲמִיד הַחֵלֶב לְכַתְּחֵלָה בְּקִיבַת עוֹבַד כּוֹכָבִים וּבְקִיבַת נְבִלָה

מפני שהיא פירשא בעלמא ודע שאין מותר לכתחלה להעמיד החלב בעור קיבת שחוטה ואם עבר והעמידו רואים אותו בני"ט כשאר כל בשר בחלב ואם לא היה עובד כוכבים מצוי משערים אותו בששים כמו שזכרנו ולא נאמר הכל הולך אחר המעמיד שהמעמיד עצמו מותר בעינו לפי שהוא בשר שחוטה והאיסור שנתחדש בו הוא מצד התערובת בלבד אבל חלב שהעמיד בעור נבלה אותה גבינה אסורה ואין טועמים אותה לפי שהדבר המעמיד אסור בעצמו והכל הולך אחר המעמיד וזו היא סבת איסור גבינות העובדי כוכבים כמו שבארנו שם : (רמב"ם)

פרק ח - משנה ו

חָמֵר **(כ)** בַּחֲלָב מִבֶּדָם, וְחָמֵר בֶּדָם מִבַּחֲלָב. חָמֵר בַּחֲלָב, שֶׁהֵחֵלֵב מוֹעֲלִין בּוֹ, וְחִיבִין **(כא)** עָלָיו מְשׁוּם פְּגוּל וְנוֹתֵר וְטָמֵא, מֵה שְּׂאִין כֶּן בֶּדָם. וְחָמֵר בֶּדָם, שֶׁהִדָּם נוֹהֵג בְּבִהֵמָה וְחִיָּה וְעוֹף, בֵּין טָמְאִים וּבֵין טְהוֹרִים, וְחֵלֵב אֵינוֹ נוֹהֵג אֲלֵא בְּבִהֵמָה טְהוֹרָה בְּלֶבֶד :

ר"ע מברטנורה שֶׁהֵחֵלֵב מוֹעֲלִין בּוֹ. וְאֶפְלוּ קִדְּשִׁים קָלִים שֶׁהוּן מִמּוֹן בְּעָלִים וְאֵין בָּהֶן מְעִילָה בְּחִיָּהוּ, יֵשׁ מְעִילָה בְּאִמּוּרֵיהֶן לְאַחַר שְׁנֵזְרֵק דָּמֶן. דְּכִתִּיב גַּבִּי קִדְּשִׁים קָלִים (ויקרא א) כָּל חֵלֵב לַה', וְלִהְיֵה כְּתִיב בְּהוּ לַה', לְמִימַר דְּקִדְּשִׁי ה' קָרִינֵן בֵּיהּ לְעֲנִין מְעִילָה : **וְטָמֵא**. אִם אָכְלוּ בְּטָמְאֵת הַגּוֹף חִיב שְׂתֵי חֲטָאוֹת, אַחַת מְשׁוּם חֵלֵב וְאַחַת מְשׁוּם טָמְאֵת הַגּוֹף : **מֵה שְּׂאִין כֶּן בֶּדָם**. דְּגַבִּי דָּם כְּתִיב (שם ז) עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר, לְכַפֵּרָה נִתְּתִיו וְלֹא שְׂיֵהָא קָרוּי שְׂלִי לְמַעַל בּוֹ, שְּׂאִינוֹ עוֹמֵד אֲלֵא לְכַפֵּר בְּשִׁבְלֵכֶם. וּמְשׁוּם פְּגוּל אֵין בּוֹ, דְּכָל שְׂדֵבֵר אַחַר מִתִּיר אוֹתוֹ, כְּגוֹן בֶּשֶׂר קִדְּשִׁים שֶׁהִדָּם מִתִּירוֹ לְכַהֲנִים בְּזָרִיקָתוֹ, וְכְגוֹן עוֹלָה שְׂדֵמָה מִתִּירָה לְמִזְבֵּחַ, דָּאִם לֹא נִזְרַק דָּמָה אֵין אֲבָרֵיהָ נִקְטָרִים דְּכִתִּיב (שם) וְזָרַק הַכֹּהֵן אֶת הַדָּם עַל מִזְבֵּחַ ה' וְהִדָּר וְהִקְטִיר הַחֵלֵב לְרִיחַ נְחֹחַ **(כב)**, אֵלּוּ יֵשׁ בָּהֶן מְשׁוּם פְּגוּל, אֲבָל דָּם דֵּהוּא גוֹפִיָּה מִתִּיר הוּא **(כג)** אֵין חִיבִין עָלָיו מְשׁוּם פְּגוּל. וּמְשׁוּם נוֹתֵר וְטָמֵא נִמְי אֵין בּוֹ, דְּכִתִּיב בֶּדָם תִּירֵי מְעוּטִי, הוּא וְלָכֶם, חַד לְמַעוּטֵי

מנותר וחד למעוטי מטמאה: אלא בבהמה טהורה. כדכתוב (שם ז) מן הבהמה אשר יקריב ממנה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[כ]** חומר כו'. משום סיפא שהדם נוהג כו' תנא לה הכא: **[כא]** וחיבין כו'. בענין אסור חל על אסור עין בפרק ג' דכרתות משנה ד': **[כב]** רש"י. ופליאה בעיני, דהך קרא בסדר אחרי בפרשת שחוטאי חוץ לענין שלמים פתיב, והנה ליה לכתב קרא דבפרשת עולה בספר ויקרא וזקנו את הדם וגו' וערכו את הנתחים וגו'. וכן כתבו רש"י והר"ב במשנה ד' פרק ד' דזבחים: **[כג]** ולשון רש"י, דבר שאין אחר מתירו אלא הוא מתיר עצמו. והינו דחלב אף על פי שהוא מתיר הבשר לפניהם, כדכתוב בשמואל א' ב' קטר יקטירון פיוס החלב וקח לך, מכל מקום יש להם מתיר דהינו הדם. והתוספות כתבו דלא חשיבי מתיר פיון דאם נטמאו או אבדו שרי בשר באכילה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם חומר בחלב מבדם וחומר בדם מבחלב חומר כו': כל חלב לה' אמרו לרבות אימורי קדשים למעילה רוצה לומר למי שנהנה בהן בשוה פרוטה מעל כמו שנתבאר במעילה וכן אם היה אותו החלב נותר חייבים עליו משום נותר וכן אם אכל אותו אדם טמא חייבים עליו משום טמא וכן אם נתפגל הזבח כמו שנתבאר בשני מזבחים מי שאכל מחלבו חייב ודם קדשים נאמר בו ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר לכפרה נתתיו ולא למעילה וא"א שיהיה דם קדשים פיגול לפי שהוא בעצמו מתיר ואין מי שיתירנו כמו שנתבאר ברביעי מזבחים ונאמר עוד בדם מיעוט אחר והוא מ"ש ואני נתתיו לכם ונאמר מיעוט שלישי והוא שנאמר כי הדם הוא הנפש וגו' ר"ל שהוא עומד כמות שהוא אין איסור אחר נוסף עליו אמרו חד למעוטי ממעילה וחד למעיטי מטומאה וחד למעוטי מנותר וכבר נתבאר שהאוכל דם קדשים באיזה ענין שיהיה אינו חייב לעולם כרת אחר יותר על כרת של דם ודע זה: (רמב"ם)

העור, והרטב, והקפה, והאלל, והעצמות **ה**,
 והגידין **ו**, והקרנים, והטלפים, מצטרפין
 לטמא טמאת אכלים, אבל לא טמאת נבלות.
 כיוצא בו, השוחט בהמה טמאה לנכרי
 ומפרקסת, מטמאה טמאת אכלין, אבל לא
 טמאת נבלות, עד שתמות או עד שיתיו את
 ראשה. רבה לטמא טמאת אכלין ממה שרבה
 לטמא טמאת נבלות. רבי יהודה אומר, האלל
 המכנס, אם יש בו כזית במקום אחד, חיב
 עליו:

ר"ע מברטנורה העור והרטב. משום דתנן בפרק בהמה המקשה [דף ע"א] גבי
 שליא, ואינה מטמאה טמאת אכלים ולא טמאת נבלות, תנא העור
 והרטב. והאי דאפסקיה, משום דתנא בפרק בהמה המקשה מצא בה
 בן תשעה חי טעון שחיטה וחיב באותו ואת בנו, תנא אחר כך אותו ואת
 בנו. ואידי דאיירי ביה בשחיטה שאינה ראויה תני בתריה פסוי הדם
א. ואידי דתנא בכסוי הדם ונוהג בחיה ועוף תנא גיד הנשה דנוהג
 בחיה ולא בעוף. ואידי דאיירי ביה בירד שנתבשל בה גיד הנשה [בבליעת
 אסור], תנא כל הבשר. ובתריה הדר לענינא קמיתא דשליא, ואינה
 מטמאה טמאת אכלים: **העור והרטב.** העור של בהמה שחוטת כגון
 פחות מכפיצה בשר ועורה מחבר בה, מצטרף, מפני שהוא שומר לבשר,
 והשומרים מצטרפים לטמאה קלה שהיא טמאת אכלים, דכתיב בה
 (ויקרא י"א) על כל זרע זרוע אשר יזרע, כדרך שבני אדם מוציאים לזריעה
ב, חטה בקלפתה ושערה בקלפתה ועדשין בקלפתן. ואף על גב
 דבההוא קרא טהור הוא כתיב ביה, טעמא משום דלא הכשר, דסמיה
 ליה וכי יתן מים על זרע, דהכשר, טמא הוא: **והרטב.** כשהיא קרושה
ג דרך לאכלה עם הבשר, ומצטרפת להשלים שעור פביצה. אבל אינה
 אכל לקבל טמאה בפני עצמה: **והקפה.** תבלין **ד**. והו עזמן לאו אכלים
 חשיבי, אבל לאצטרופי מצטרפין: **והאלל.** גיד השדרה והצנאר. והוא
 רחב ולבו וקשה וקורין לו בלע"ז קפיל"ו. ודגמתו [באיוב י"ג] רופאי אליל
 כלכם, שמשנפסק אין לו רפואה להתחבר עוד, כך אתם, דבר שאין בו
 רפואה אתם אומרים לרפאות. אי נמי, קרי תנא אלל לבשר שפלטתו

סכין, כְּשֶׁמִפְּשִׁיטוֹן אֶת הַבְּהֵמָה פְּעָמִים שֶׁהַסָּכִין פּוֹלֵט מִן הַבֶּשֶׂר אֶצֶל הָעוֹר, וְלֹא חָשִׁיב אֶכְל, אֲבָל מִצְטָרֵף עִם הָאֶכָל: **וְהַקְרָנִים וְהַטְּלָפִים**. כָּל שְׁחוֹתְכֶן וְיוֹצֵא מֵהֶם דָּם אֶצֶל עֶקְרוֹן מִלְמַטָּה שֶׁהוּן רַפִּים. וּמִיָּהוּ בְּאַנְפֵי נִפְשֵׁיהוּ לֹאוּ אֶכְלִים נִינְהוּ: **מִצְטָרֵפִין**. מִשׁוּם שׁוֹמֵר: **לְטַמֵּא טַמְאָת אֶכְלִין**. לְהַשְׁלִים שְׁעוֹר כְּבִיצָה. שְׁאִין אֶכְלִים טַמְאִים מִטַּמְאִים בְּפָחוֹת מִכְּבִיצָה **[ז]**: **אֲבָל לֹא טַמְאָת נְבִלוֹת**. אִם מִנְבֵּלָה הוּן, אִין מִטַּמְאִין, וְאִין מִצְטָרֵפִין לְכַזִּית לְהַשְׁלִים שְׁעוֹר נְבִלָה לְטַמֵּא אָדָם וּבְגָדִים שֶׁעָלָיו, דְּכַתִּיב (ויקרא יא) הַנוֹגֵעַ בְּנְבִלָתָהּ, וְלֹא בְּעוֹר שְׁאִין עָלָיו כַּזִּית בֶּשֶׂר וְהָעוֹר מִשְׁלִים לְכַזִּית, שֶׁהַנוֹגֵעַ בּוֹ אֵינוֹ טַמֵּא, לְפִי שְׁאִין שׁוֹמֵר מִצְטָרֵף לְטַמְאָת נְבִלוֹת. וְכֵן קִפָּה וְרֹטֵב לֹאוּ מִין נְבִלָה נִינְהוּ. וְאֶלֶל וְגִידִים לֹאוּ בֶּשֶׂר הוּן, אֲבָל אֶכְלִים בְּעֵלְמָא הוּוּ בְּהַדֵּי בֶּשֶׂר: **פִּיוצָא בּוֹ**. **[יט]** שֶׁהוּא מִטַּמֵּא טַמְאָת אֶכְלִים, לְהִיּוֹת מְקַבֵּל טַמְאָה מִן הַשָּׂרֵץ וּמִטַּמֵּא אֶכְלִין אַחֲרָיִם, וְאֵינוֹ מִטַּמֵּא מֵאֵלָיו טַמְאָת נְבִלוֹת לְטַמֵּא אַחֲרָיִם: **הַשׁוֹחֵט בְּהֵמָה טַמְאָה לְנֹכְרִי**. יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁחַט בְּהֵמָה טַמְאָה לְצַרְדָּן נֹכְרִי וְעוֹדָה מִפְּרֻכָּסָת, אָף עַל גַּב דְּלֹא חֲזָיָא לְנֹכְרִי, דְּלֹא שְׂרִיָּא שְׁחִיטָה לְבָנֵי נַח עַד שְׁתַּמּוּת, אֶפְלוּ הַכִּי הוּאִיל וְיִשְׂרָאֵל שָׁחַט, שְׁחִיטָה מְעַלְתָּא הִיא, וְהוּאִיל דְּשְׁחִיטָה שְׂרִיָּא לְגַבֵּי דְיִשְׂרָאֵל בְּבִהֵמָה טְהוֹרָה, מְשׁוּנְא לִיהּ מַחְשַׁבְתּוֹ אוֹכְלָא בְּשְׁחִיטָה אָף בְּטַמְאָה לְנֹכְרִי. אֲבָל נֹכְרִי בְּשְׁחִיטָה לֹא מְשׁוּנְא לִיהּ מַחְשַׁבְתּוֹ אוֹכְלָא, דְּלֹא אֲשַׁכְּחֵן שְׁחִיטָה לְגַבֵּיהּ **[ח]**. וְטַמְאָה לְיִשְׂרָאֵל לֹא מְשׁוּנְא לִיהּ אוֹכְלָא, דְּבִטְלָה מַחְשַׁבְתּוֹ: **אֲבָל לֹא טַמְאָת נְבִלוֹת עַד שְׁתַּמּוּת**. דְּהָא וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה כְּתִיב (שם): **אוֹ עַד שְׁיִתִּיזוּ אֶת רֵאשֵׁהּ**. דְּהוּנְא לָהּ גִּיסְטָרָא **[ט]** וְנְבִלָה מַחֲיִים, דְּחִשׁוּבָה מֵתָהּ, וְאֶפְלוּ הִיא מִפְּרֻכָּסָת: **רִבְּה הַפְּתוּב לְטַמֵּא טַמְאָת אֶכְלִים**. דְּהָא אֵיפָא כָּל הַנִּי דְלַגְבֵּי אֶכְלִים אוֹכְלָא נִינְהוּ וְנְבִלָה לֹא מְקַרֵּי אָף עַל פִּי דְשִׁיכֵי בָּהּ: **הָאֶלֶל הַמְכַנְס**. הָאֵי אֶלֶל דְּסִיפָא לְכֵלֵי עֵלְמָא הוּי בֶּשֶׂר שֶׁפְּלִטְתּוֹ סָכִין אֶצֶל הָעוֹר **[י]**: **הַמְכַנְס**. הַנְּיָאֶסֶף לְמָקוֹם אַחַד. דְּהוּאִיל וְאַחְשָׁבִיָּה לֹא בְּטִיל וְחָשִׁיב הַבֶּשֶׂר נְבִלָה, וְחָיִב עָלָיו **[יא]** אִם נִגַע וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ אוֹ אֶכָּל קֹדֶשׁ **[יב]**. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי הַחוּדָה: (ר״ע מברטנורא).

עִיקַר תּוּי״ט [א] וְכְלוּמַר דְּתַנִּי נִמְי בִּיהּ שְׁחִיטָה שְׁאִינָה רְאוּיָה: **[ב]** דְּאֶשֶׁר יִזְרַע לֹא אֶצְטָרִיךְ, וְכִמוֹ שֶׁכְּתִבְתִּי בְּרִישׁ עֶקְצִין. וְאָף עַל גַּב דְּלֹא שִׁיכָא אֶלָּא בְּזָרְעִים, מְסַקִּינֵן בְּגִמְרָא דְתַלְתָּא קְרָאִי כְּתִיבֵי [וּפְרַשׁ רַשׁ״י, זָרַע זָרַע יִזְרַע], חַד לְשׁוֹמֵר דְּזָרְעִים, וְחַד לְשׁוֹמֵר דְּאֵילָנוֹת כְּלוּמַר פְּרוֹת דְּאֵילָנוֹת, וְחַד לְשׁוֹמֵר בֶּשֶׂר בְּיָצִים וְדָגִים כּוּי: **[ג]** פְּרַשׁ רַשׁ״י, לִיחָה הַיּוֹצֵא מִן הַבֶּשֶׂר שְׁקוֹרִין גַּלְיִיר״א: **[ד]** פְּרַשׁ רַשׁ״י, תְּבַלִּין בְּאַנְפֵי נִפְשֵׁיהוּ לֹא אֶכְלֵי לְהוּ אֵינְשֵׁי. וְלַעִיל פְּרָק ז' מְשַׁנָּה ה' פְּרַשׁ דַּק דַּק: **[ה]** **וְהַעֲצָמוֹת**. שֵׁישׁ בְּהוֹן מַח וְהוּא אֶכָּל וְהַעֲצָם שׁוֹמֵר לוֹ לְפִיכְדָּ מִצְטָרֵף עִמוֹ. רַשׁ״י: **[ו]** **וְהַגִּידִין**. שֵׁם נוֹפֵל עַל הַגִּידִים הַדּוֹפְקִים, וְעַל שְׁאִין דּוֹפְקִים, וְעַל הַקְּשָׁרִים, וְעַל הַקְּרוּמִים, וּמִתְרִים, וְהַעֲצָבִים. הַרְמְב״ם: **[ז]** וּמִשְׁמַע דְּאֵלוּ לְקַבֵּל טַמְאָה מִטַּמְאִים אָף בְּפָחוֹת מִכְּבִיצָה. וְלֹא פְּרַשׁ כֵּן בְּרִישׁ פְּרָק ה' דְּתַרוּמוֹת: **[ח]** רַשׁ״י. וּמִסִּים וּבְטְהוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל לֹא אֶצְטָרִיךְ לְמַתְנִי, דְּכָל שְׁכֹן דְּהוּי אוֹכְלָא מִיַּד שֶׁשָּׁחַטָה: **[ט]** רַשׁ״י. וְלִישְׁנָא דְּסוּגִיא דְּרִישׁ פְּרָק ב' נְקֻטִי, וְשֵׁם פְּרַשׁ רַשׁ״י שְׁלֹא יַחְתֵּךְ כָּל הַמְּפָרְקַת

לשָׁנִים. וְעַיִן בְּמִסְכַּת כָּלִים פָּרַק ד' מִשְׁנֵה ב': {י} כְּלוּמַר בְּאֶלֶל דְּרִישָׁא קְאָמְרִינָן דְּבִכְלָהּ אֶלֶל קְאָמַר דְּמִצְטְרִפִּין, וּבְאַפִּי נְפִשְׁיָהּוּ לֹא מְטַמְאוּ. וְאַתָּא רַבִּי יְהוּדָה לְמִימַר בְּאֶלֶל גִּיד מוֹדִינָא כּו', אֲבָל בְּשָׂר שְׁפִלְטָתוֹ כּו'. רְשִׁי: {יא} וּבְגִמְרָא, וְהוּא שְׁכַנְסוּ. וּפְרִשׁ רְשִׁי דְגִלִּי דְעֵתִיָּה דְלֹא בְטָלִי מְעַקְרָא. אֲבָל נְתַכְנַס מְאֵלִיו, כְּגוֹן שְׁכַנְסוּהוּ תִינוּקוֹת אַחַר הַפֶּשֶׁט, לֹא, הוֹאִיל וּבְטָל מִתְחַלָּה וְנַעֲשָׂה עוֹר, תּוֹ לֹא הָדַר הָיִי בְשָׂר: {יב} רְשִׁי. דְאִי אֲאָכִילָה מְאִי בְעֵי מְכַנְס דְּהִינּוּ שְׁכַנְסוּ, הָא כִּינּוּ דְאֶכְלוּ אִין כְּנוּס גְּדוּלָּה מְזוּ. וְהָא דְלֹא נְקֻט טַמְא, דְּלֹא תִימָא מְדַרְבְּנָן, לְהַכִּי קְאָמַר חִיבִים עָלָיו. תּוֹסְפוֹת: (עִיקַר תּוֹי"ט).

רמב"ם העור והרוטב והקיפה והאלל והעצמות כו': כבר זכרנו התנאי בשלישי מזבחים שרוטב הוא מרק וקיפה התבלין ואלל הוא הבשר הנשאר בעור כשמפשיטין הבהמה וגידים שם נופל על הגידים הדופקים ועל שאין דופקים ועל הקשרים ועל הקרומים והמיתרים והעצבים וביארנו שם כי מה שאמר קרנים וטלפים רוצה לומר המקומות הלחים כשחותכים אותו מן החי מבצבץ הדם ממקום החתך וכן בכאן ע"פ התנאי הזה בעצמו: וענין מצטרפות שמצטרפין קצתם אל קצתם וכשיצטרף מכל אלו ומן הבשר כביצה ויהיה טמא שיהיה מטמא זולתו לפי שכבר זכרנו פעמים שהאוכלים טמאים אינן טמאים ואינן מטמאים זולתן מן האוכלים אלא אם היו אותן האוכלים טמאים שמטמאים זולתן כביצה ועוד נבאר עיקר הזה במקומו בתחלת מסכת טהרות: ומה שאמר אבל לא טומאת נבילות לפי שכזית מן הנבילה כמו שידעת יטמא במגע ובמשא ואם היה כזית מאחד מאלו הדברים או הוא פחות מכזית מן הנבילה ואחד מאלו השלימו לכזית הרי זה אינו מטמא כמו שמטמאה הנבילה: ומה שאמר רבי יהודה המכונס רוצה לומר אם כנסו ואין הלכה כר' יהודה. ומפני מה אין מטמאין משום נבלה ומטמאים משום טומאת אוכלים צריך לראיות רבות והוכחות ועוד תמצא אותן מסודרות בסדר טהרות אבל שמע העיקר הגדול שהוא יסוד לאלו הדינים נאמר בטומאת נבלה הנוגע בנבלתה ואמר בסיפרא בנבלתה ולא בעור ולא בעצמות לא בגידים ולא בקרנים ולא בטלפים עד שיגע בבשר עצמה ונאמר בטומאת אוכלים מכל האוכל אשר יאכל כל מה שראוי לאכילה כמו שיתבאר במקומו ומה שהתנה שיהא השוחט ישראל ואפילו שוחט לעובד כוכבים ושתהא הבהמה טמאה לפי שבהתחבר כל התנאים תטמא טומאת אוכלין בלא מחשבה ובלא הכשר כפי העיקרים שאני עתיד לבאר בשלישי מעוקצין: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ב

אלו שעורותיהן כבשרן, עור האדם **{יג}**, ועור חזיר של ישוב. רבי יוסי אומר, אף עור חזיר הבר. ועור חטוטרות של גמל הרפה, ועור הראש של עגל הרך, ועור הפרסות, ועור בית הבשת, ועור השליל, ועור שתחת האליה, ועור האנקה והכח והלטאה והחמט. רבי יהודה אומר, הלטאה כחלדה **{טו}**. וכלן שעבדן או שהלך בהן כדי עבודה, טהורין, חוץ מעור האדם **{יז}**. רבי יוחנן בן נורי אומר, שמנה שרצים יש להן עורות:

ר"ע מברטנורה אלו שעורותיהן. מטמאין כבשרן: ועור חזיר של ישוב. מפני שהוא רך ואוכלין אותו: אף עור חזיר הבר. דסבר האי נמי רביד. ואין הלכה ברבי יהודה: חטוטרות של גמל הרפה. כל זמן שלא טען משאוי: עגל הרך. כל זמן שהוא יונק: ועור הפרסות. כשחותכין הרגלים **{יד}**, והוא רך: בית הבשת. בית הרחם של נקבה: ועור שתחת האליה. עור הזנב מתחת מקום שאין שער, מפני שהוא רך: האנקה. ריצ"ו: והלטאה. לויירד"א: חמט. לומג"ה: הלטאה כחלדה. עורה חלוק מבשרה. ואין הלכה ברבי יהודה: וכלן שעבדן. כל אלו שאמרו שהן מטמאים כבשר, אם עבדן נעשו עור ובטלו מתורת בשר וטהורין: או שהלך בהן. ששטחן כדי להלך בהן, שהוא קצת עבדן **{טז}**: חוץ מעור האדם. דבר תורה עור האדם לאחר שעבדו טהור, ומה טעם אמרו עור האדם שעבדו טמא, גזרה שמה יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין למטה לישב ולשכב עליהן: יש להן עורות. ואין אחד מהן שיהיה עורו מטמא כבשרו. ודלא כתנא קמא דחשיב ארבעה מהן שעורותיהן כבשרן **{יח}**. ואין הלכה ברבי יוחנן בן נורי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{יג}** עור האדם. כדמפרש טעמא בריש פרק ז' דנדה, דומיא דעצם, מה עצם שנברא עמו ואין גזעו מחליף (אם נטל אינו חוזר), אף כל כוי, ועור אין גזעו מחליף, דמקומו נעשה צלקת (כלומר רשם נראה בה חריץ או גמא ואין פלו חוזר). תוספות: **{יד}** ובגמרא, רכובה הנמכרת עם הראש. ופרש רש"י כל עור שעל עצם השוק מרכובה התחתונה שחותכים בשעת הפשטת בהמה: **{טו}** כחלדה. קמא דבשרצים נקיט: **{טז}** רש"י. ולישנא דמתניתין שהלך,

מְשִׁמַע דְּלֹא סָגִי בְּשִׁטְיָהּ בְּעֵלְמָא. וְהָכִי מוֹכַח בְּהַדְיָא בְּגִמְרָא, דְּאִמְרִינָן כְּמָה
כְּדִי עֲבוּדָה אַרְבַּעָה מִיְלִין. וְכֵן כְּתַב הַרְמְבִי"ם: **[יז]** חוץ כו'. וְאִף עַל גַּב דְּמַת
אָסוּר בְּהִנָּאָה וּבְכָל אָדָם אָסוּר לַעֲשׂוֹת מְעוּרוֹ שְׁטִיחִין, מְכַל מְקוֹם לֹא הָיִ
גְּזָרִי רַבְּנָן מְשׁוּם הֵךְ חֲשָׁא שְׂיָהָא טְמֵא, אֶלָּא מְשׁוּם אָבִיו וְאִמּוֹ דְּחָמִיר
טוּבָא. תּוֹסְפּוֹת. אֲבָל בְּפֶרֶק ז' דְּנִדְּהָ כְּתִבּוּ דְּעוֹר מִתֵּר בְּהִנָּאָה. וְעֵין תּוֹסְפּוֹת
יוֹם טוֹב: **[יח]** אֲבָל לְעֵנָן שֶׁבֶת אִף תִּנָּא קָמָא מוֹדָה: (עִיקָר תּוֹי"ט).

רמב"ם אלו שעורותיהן כבשרן עור האדם ועור חזיר כו': חטרת הגמל
ידועה ומה שאמר הרכה רוצה לומר כל זמן שהן רכות ולא נתקשו עדיין
ושיעור זה כ"ז שלא נתן עליו משאוי ור' יהודה אומר כמו שהחולדה עורה
חלוק מבשרה כן הלטאה (* ולא נאמר בעורותיהן כולן בשיעור אחד בקושי
וברוך: וכדי עבודה שילך עליהן ברגלים בשיעור זמן מהלך שבעה מילין
מהלך בינוני ומה שאמר שעור האדם לא יטהר לעולם ואפילו עבדו הוא דרך
כבודו של אדם כדי שלא יהנו בעורו ולא ישתמשו בו בשום דבר ורבי יוחנן
דעתו ששמנה שרצים כולן עורותיהן חלוק מבשרם וחולק על חכמים
שאומרים שארבעה מהן עורותיהן כבשרם ואין הלכה כר' יוסי ולא כרבי
יהודה ולא כר' יוחנן בן נורי: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ג

הַמְּפֹשֵׁיט בַּבְּהֵמָה וּבַחֲיָה, בְּטְהוֹרָה וּבִטְמֵאָה,
בַּדָּקָה וּבַגְּסָה, לְשִׁטְיָהּ, כְּדִי אֲחִיזָהּ. וּלְחֻמַּת,
עַד שִׁיפְשִׁיט אֶת הַחֲזָה. הַמְּרַגֵּיל, כָּלוּ חֲבוּר
לְטְמֵאָה, לְטְמֵא וּלְטְמֵא. עוֹר שֶׁעַל הַצְּנֹאֵר, רַבִּי
יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר, אֵינּוּ חֲבוּר. וְחֻכְמִים
אוֹמְרִים, חֲבוּר, עַד שִׁיפְשִׁיט אֶת כָּלוּ:

ר"ע מברטנורה בְּטְהוֹרָה וּבִטְמֵאָה. בֵּין שֶׁהִיא טְהוֹרָה שְׁחוּטָה וְהַמְּפֹשֵׁיט
טְמֵא, בֵּין שֶׁהִיא נְבֵלָה טְמֵאָה וְהַמְּפֹשֵׁיט טְהוֹר, אִם מְפֹשֵׁיטוֹ לַעֲשׂוֹת מִן
הָעוֹר שְׁטִיחַ דְּהִינּוּ מִצַּע לְהַצִּיעַ עַל גְּבִי הַמָּטָה אוֹ עַל גְּבִי שֶׁלְחָן, כְּגוֹן
שְׁקוּרַע וְחוּתֵךְ הָעוֹר כָּלוּ לְאַרְכּוֹ מֵרֵאשׁ הַבְּהֵמָה וְעַד זְנָבָהּ, וּמִתְחִיל

לְהַפְשִׁיט הָעוֹר, הָיוּ חֲבוּר יָד לְהוֹצִיא טְמֵאָה מִן הַנְּבֵלָה אִם נֹגַע אָדָם טְהוֹר בְּעוֹר, וּלְהַכְנִיס טְמֵאָה לְבֶשֶׂר אִם טְהוֹרָה הִיא: **עַד כַּדֵי אַחִיזָה**. שֶׁהוּן שְׁנֵי טַפָּחִים. וְטַפֵּי מְהֵכִי לֹא הָיוּ יָד לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא טְמֵאָה, וְאִם הַבֶּשֶׂר טְהוֹר וְנִגְעָה טְמֵאָה בְּיוֹתֵר מִשְׁנֵי טַפָּחִים אֱלוּ **{יט}** לֹא נִטְמָא הַבֶּשֶׂר, וְאִם הַבֶּשֶׂר נִבְלָה וְנִגַּע טְהוֹר בְּיוֹתֵר מִשְׁנֵי טַפָּחִים הִלְלוּ לֹא נִטְמָא הַטְּהוֹר: **וּלְחֻמָּת**. אִם לֹא חָתַךְ הָעוֹר מִתְחִלָּה לְאַרְכּוֹ אֲלֵא מִפְּשִׁיטוֹ כְּפוּל **{כ}** לְצַרְךָ חֻמָּת, מִתְחִיל מְצֻנָּאָר וְהוֹפְכוּ כְּלָפֵי זָנְבָה: **עַד שְׁיַפְשִׁיט אֶת הַחִזָּה**. הָיוּ חֲבוּר. וְהִנּוּגַע בְּעוֹר כְּנוֹגַע בְּבֶשֶׂר בֵּין לְטֵמָא בֵּין לְטֵמָא. מִפְּנֵי שֶׁהַחִזָּה קָשָׁה לְהַפְשִׁיט מִכָּל הָאֲבָרִים **{כא}**: **הַמְּרַגֵּל**. שֶׁמִּתְחִיל מִרְגְּלֵי הַבְּהֵמָה לְהַפְשִׁיט וּמִפְּשִׁיטוֹ כְּפוּל לְצַרְךָ חֻמָּת: **כָּלוּ חֲבוּר**. מִפְּנֵי שֶׁהַחִזָּה לְסוּף הַפְּשִׁטוֹ הוּא, לְפִיכָךְ כָּלוּ חֲבוּר עַד הַחִזָּה, וְהִנּוּגַע בְּעוֹר הַמִּפְשֵׁט כְּנוֹגַע בְּבֶשֶׂר בֵּין לְטֵמָא בֵּין לְטֵמָא: **עוֹר שֶׁעַל הַצְּנֹאָר**. מִעֲצֻמוֹ נִפְשֵׁט, לְפִיכָךְ אֵינוֹ חֲבוּר לַעֲשׂוֹת הַמִּפְשֵׁט הָרֵאשׁוֹן חֲבוּר כְּדָרְךָ שֶׁהַחִזָּה עוֹשָׂה: **וְחֻכְמִים אוֹמְרִים וְכוּ'**. וְהִלְכָה כְּחֻכְמִים: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט {יט} כְּלוּמַר שְׂאֵם נִפְשֵׁט יוֹתֵר מִשְׁנֵי טַפָּחִים וְנִגְעָה טְמֵאָה כּוּ'. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **{כ}** כְּלוּמַר שֶׁהָעוֹר נִשְׂאָר כְּפוּל כְּמוֹת שֶׁהוּא וְלֹא שְׁטוּחַ. וְלִשׁוֹן הַרְמַב"ם, עַד שֶׁיֵּצֵא כָּל הָעוֹר שְׁלֵם בְּהַקְפּוֹ: **{כא}** רַש"י. וְאִם כֵּן לְרַבֵּי יוֹחֲנָן בֶּן נוּרִי הוּא דְמִפְּרָשֵׁי הַכִּי. וְהֵינּוּ דְבִפְרוּשׁ דְּבַרֵי רַבֵּי יוֹחֲנָן בֶּן נוּרִי מְסִים רַש"י, דְּהָא כָּלוּ חֲבוּר דְּקִתְּנִי לְאוּ דְּוָקָא כָּלוּ אֲלֵא עַד הַחִזָּה. עַד כָּאן. וְיִתְּכֶן בְּעֵינֵי שְׁמִפְרָשִׁים כֵּן כַּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה סֵתֵם וְאַחַר כֵּךְ מִחֻלְקֵת, דְּהַשְׁתָּא רַבֵּי יוֹחֲנָן בֶּן נוּרִי וְחֻכְמִים פְּלִיגֵי בְּפְרוּשׁ דְּכָלוּ חֲבוּר. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הַמִּפְשִׁיט בְּבֵהֵמָה וּבַחִיָּה בְּטְהוֹרָה וּבְטֵמָאָה כּוּ': אִמְרוּ בְּנִבְלָתָהּ וְלֹא בְּעוֹר וְלֹא בְּעֲצָמוֹת וְכוּ' יִכּוּל אֲפִילוּ בְּשַׁעַת חִיבוּרָן ת"ל טֵמָא וְכַפֵּי הָעֵינָיִם הַזֶּה נֹאמֵר בְּכֹאֵן שֶׁמִּפְשִׁיט בַּהֵמָה אִם קָרַע הָעוֹר מִזְנֵבָה וְעַד צוּאָרָה וְהִתְחִיל לְהַפְשִׁיט הָעוֹר מִזְנֵב לְצוּאָר שֶׁכֵּן הָיוּ מִפְשִׁיטִים אֲצִלְיָהֶן כְּשֶׁהָיוּ רוֹצִים לַעֲשׂוֹת מִן הָעוֹר מִצַּע לְשַׁבֵּת עֲלָיו וְזֶהוּ הַנִּקְרָא שְׁטִיחַ וְקוּדָם שִׁיפְשִׁיט מִמֶּנּוּ כַּדֵי אַחִיזָה הִיא חִיבוּר וְאִם הַפְשִׁיט מִמֶּנּוּ כַּדֵי אַחִיזָה וְשִׁיעוּרוֹ שְׁנֵי טַפָּחִים אֵינוֹ חֲבוּר וְאִם נִגַּע אָדָם בְּשְׁנֵי טַפָּחִים הִלְלוּ אוֹ יוֹתֵר מִמָּה שֶׁנִּפְשֵׁט אֵינוֹ מִטְמָא אִם הִיתָה הַנִּפְשִׁיט נְבִילָה וְאִם הִיתָה שְׁחוּטָה וְנִגַּע אָדָם דֶּרֶךְ מִשָּׁל בְּעוֹר הַזֶּה שִׁישׁ בּוֹ כַּדֵי אַחִיזָה אֵין הַבֶּשֶׂר מִטְמָא וְזֶה עֵינֵן מָה שֶׁאִמְרוּ לְהַטְמִיא וְלִטְמִיא בְּכָל מָה שֶׁאִמְרוּ בּוֹ חֲבוּר אוֹ אֵינוֹ חֲבוּר: וְהַמְלָאכָה הַשְּׁנִיָּה בַּהִפְשִׁיט הַבְּהֵמָה מָה שֶׁקוֹרֵעַ הָעוֹר בֵּין ב' הַרְגָלִים מִרְגַל לְרַגַל וְאַחֲ"כ חוֹתֵךְ מִכָּל צַד בְּסַכִּין אוֹ בִידוֹ עַד שֶׁיֵּצֵא כָּל הָעוֹר שְׁלֵם בְּהַקְפּוֹ וְכַךְ מִפְשִׁיט מִי שְׁרוּצָה לַעֲשׂוֹת הָעוֹר חֻמָּת לְפִיכָךְ אוֹמֵר שֶׁהוּא חֲבוּר עַד שִׁוּצִיא אֶת כָּל הַחִזָּה: וְהַמְלָאכָה הַשְּׁלִישִׁית בַּהִפְשִׁיטָהּ הוּא זֶר מְאוּד שִׁוּצִיא הַכֶּבֶשׂ כּוּלוֹ עַל מְקוֹם רַגְלוֹ בְּלִבָּד וְזֶה הַנִּקְרָא מִרְגֵּל מִן רַגַל וּמוֹצִיא הָעוֹר כָּלוּ שְׁלֵם אֵין בּוֹ חֻתֵךְ וְלֹא קָרַע עַד שֶׁאִם תִּקְשֵׁר מִקוּמוֹת הַרְגָלִים מִן הָעוֹר וּמִקוֹם הַצְּנֹאָר וְתַפַּח בּוֹ יִנְפַח כּוּלוֹ וְכֵן מִפְשִׁיטִין אֲצִלְיָנוּ הַרוֹצִים לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ נֹאד לְהַכְנִיס בּוֹ מִיָּם וְאִמְרוּ שֶׁזֶה חֲבוּר עַד שֶׁלֹּא יִשְׂאָר בּוֹ כָּלוּם מִהַבֶּשֶׂר וְאַע"פ שֶׁהוֹפְשֵׁט הָעוֹר מִהַבֶּשֶׂר: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ד

עור שיש עליו כזית בשר, הנוגע בצִיב היוצא מִמֶּנּוּ, וּבִשְׁעָרָה שְׁכַנְגָדּוֹ, טָמֵא. הִיוּ עָלָיו כְּשֵׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים, מִטָּמֵא בְּמִשָּׂא וְלֹא בְּמַגֵּעַ, דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, לֹא בְּמַגֵּעַ וְלֹא בְּמִשָּׂא. וּמוֹדָה רַבִּי עֲקִיבָא בְּשֵׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים שֶׁתְּחָבּוּ בְּקִיסָם וְהִסִּיטּוֹן **{כב}**, שֶׁהוּא טָמֵא. וּמִפְּנֵי מָה רַבִּי עֲקִיבָא מְטַהֵר בְּעוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהַעוֹר מִבְּטָלוֹ:

ר"ע מברטנורה עור שיש עליו כזית בשר. במקום אחד: הנוגע בצִיב היוצא מִמֶּנּוּ. רצועה ותלתול היוצא מאותו בשר ותלוי ודבוק במקצת. ובאותו ציב ליכא כזית אבל מערה הוא לכזית: **ובשערה**. שבעור כנגד אותו בשר: **טמא**. דשערה הוי שומר: **מטמא במשא**. שהרי נשא כזית נבלה: **ולא במגע**. דאי אפשר לגע ביחד, ושתי נגיעות אינן מצטרפות: **לא במגע ולא במשא**. כדמפרש טעמא בסיפא שהעור מבטלן: **ומודה רבי עקיבא**. דאף על גב דלא הוי כזית מערה במקום אחד, בכהאי גוונא כגון שתחב שני חצאי זיתים בקיסם, כלומר עץ דק, והסיטון, שהוא טמא. והלכה כרבי עקיבא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כב} והסיטון. והוא הדין בלא תחובים ונגע בהן דטמא. דאי לא תימא הכי אפלו במשא לא לטמא, דאת שפא לכלל מגע בא לכלל משא לרבי עקיבא, [כלומר דלרבי ישמעאל אבעיא לו בגמרא] וקסבר יש נוגע וחוזר ונוגע. אלא משום דפליג רבי עקיבא ארבי ישמעאל בעור שיש עליו שתי חצאי זיתים, קאמר דבקיסם כהאי גוונא מודה ליה. תוספות. ושיטת הרמב"ם בהפך. עין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם עור שיש עליו כזית בשר הנוגע בצִיב היוצא כו': ציב הוא חוט דק שנתפשט מן העור הסמוך לבשר. ושערה שכנגדו שער שבושטח העור כנגד

הבשר : וקיסם הוא עץ דק כמין פלך כוש או כרכר : ופירוש תחובין מנוקבים
רוצה לומר שמנקבין באותו העץ סדק ומכניסו בהן והלכה כר"ע וחכמים :
(רמב"ם)

פרק ט - משנה ה

קולית המת וקולית המקדשים, הנוגע בהן,
בין סתומים בין נקובים, טמא. קולית נבלה
וקולית השרץ, הנוגע בהן סתומים, טהורים.
נקובים כל שהוא, מטמא במגע. מנין שאף
במשא, תלמוד לומר (ויקרא יא), הנגע והנשא, את
שבא לכלל מגע, בא לכלל משא, לא בא לכלל
מגע, לא בא לכלל משא :

ר"ע מברטנורה **קולית**. כל עצם שיש בו מח קרוי קולית. וקולית המת
הנוגע בה בין סתומה בין נקובה טמא, דהא עצם פשערה במת מטמא
במגע ובמשא, כדכתיב (במדבר יט) או בעצם אדם : **וקולית המקדשים**.
שהפגול והנותר מטמאין הידים **[כג]**. דגזרו בהו רבנן משום חשדי כהנה
[כד] ועצלי כהנה, וגזרו אף בעצמות ששמשו את הנותר **[כה]** : **קולית**
נבלה. נבלה אין עצמותיה מטמאין, דכתיב בנבלתה, ולא בעצמות. וכן
שרץ **[כו]**. הלכך סתומים טהורים אף מלטמא במשא, וכל שכן במגע,
דאי אפשר לו לגע במח שבפנים. ואף על גב דשומר מכניס ומוציא
טמאה, הני מלי בדבר שאפשר **[כז]** לגע בטמאה עצמה ואפלו לא נגע בה
אלא בשומר, טמא, אבל היכא דאי אפשר לגע בטמאה עצמה, אין שומר
מטמא : **נקובים כל שהוא**. אפלו כחוט השערה שאפשר להכניס בו חוט
השערה של ראשו או זקנו והרי הוא מטמא בכך : **מנין שאף במשא**.
אקולית דנבלה קאי, דשרץ אינו מטמא במשא : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [כג] לא משמנה עשר דבר. דההוא בסתם ידים כמו שכתב הר"ב
בפרק קמא דשבת, וזו בידיים שהן טהורים בודאי סמוך לנטילתן ולא אסח

דַּעֲתִיָּהּ, וְכִמוֹ שֶׁכִּתְּבֹתִי בְּרִישׁ פָּרֶק ג' דִּינִים: **{כד}** קָאֵי אַפְגּוּל. שְׁלֵא יִפְגְּלוּהוּ בְּרִצּוֹן, כְּמוֹ שֶׁכִּתְּבֹתִי בְּסוּף פְּסָחִים: **{כה}** שְׁנוֹתֵר בְּהוֹן מִחַ חוּץ לְזִמְנוֹ וְשִׁמְשׁוּהוּ עֲצָמוֹת הַלְלוּ. רִשׁׁי: **{כו}** וּבְשָׂרָךְ נִמִּי דְרִישׁ בְּתוֹרַת פְּהַנִּים פְּרִשְׁתָּ שְׁמִינֵי פָּרֶק י', בְּנִבְלָתָם, לֹא מִן הָעֲצָמוֹת וְלֹא מִן הַשְּׂנִים כּו': **{כז}** הֲכִי יִלְיֹף לִיָּהּ בְּגִמְרָא: (עִיקָר תּוֹי"ט).

רמב"ם קולית המת וקולית המוקדשים הנוגע בהן כו': קולית הוא כל עצם שיש בו מוח והוא סתום בשתי קצותיו ומה שאמר מוקדשין רוצה לומר נותר מן המוקדשין שהוא מטמא כמו שיתבאר ומה שאמר מנין אף במשא הוא מדבר על קולית הנבלה אבל כשרץ אין בו טומאת משא כמו שיתבאר בתחלת כלים: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ו

בִּיצַת הַשָּׂרֵץ הַמְרַקְמָת, טְהוֹרָה. נִקְבָּה כָּל שֶׁהוּא, טְמֵאָה. עֲכָבֵר שְׁחָצִיו בְּשָׂר וְחָצִיו אֲדָמָה, הַנוֹגֵעַ בְּבָשָׂר, טְמֵא. בְּאֲדָמָה, טְהוֹר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִף הַנוֹגֵעַ בְּאֲדָמָה שֶׁכָּנְגַד הַבָּשָׂר, טְמֵא:

ר"ע מברטנורה בִּיצַת הַשָּׂרֵץ. יֵשׁ בְּשִׁמְנָה שְׂרָצִים שֶׁמְטִילִים בִּיצִים, כְּגוֹן הַצָּב וְהַלְטָאָה וְהַחֲמֵט: הַמְרַקְמָת. שֶׁנוֹצֵר בָּהּ אֶפְרוּחַ **{כח}**: טְהוֹרָה. לְפִי שְׂאֵי אֶפְשָׁר לִגַּע בְּאֶפְרוּחַ שֶׁבְּפָנִים: נִקְבָּה כָּל שֶׁהוּא טְמֵאָה. וְאִף עַל פִּי שְׁלֵא נִגַּע. שֶׁהַשּׁוֹמֵר מְכַנֵּס וּמוֹצִיא טְמֵאָה בְּדָבָר שֶׁאֶפְשָׁר לִגַּע: עֲכָבֵר שְׁחָצִיו בְּשָׂר. יֵשׁ מִיֵּן עֲכָבֵר שֶׁאֵינּוּ פָּרָה וְרָבָה אֲלֵא מֵעֲצָמוֹ נוֹצֵר מִן הָאֲדָמָה, כְּאֲשֶׁפָּה הַמְשַׂרְצָת תּוֹלְעִים. וְאִם עֲדִין לֹא נִשְׁלְמָה בְּרִיאַת הָעֲכָבֵר אֲלֵא מֵצִדּוֹ אֶחָד הַיְמָנִי אוֹ הַשְּׂמָאֲלִי. הַנוֹגֵעַ בְּבָשָׂר, טְמֵא. בְּאֲדָמָה שֶׁכָּנְגַדוֹ, טְהוֹר: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כּו'. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{כח}** זֶה לְשׁוֹן הַרְמַב"ם, עֲנִין מְרַקְמָת, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כְּבֵר שְׂרָטוּט תֵּאֵר בְּעַלֵּי חַיִּים וְאֲבָרָיו בְּתוֹךְ הַבִּיצָה. כְּדִכְתִּיב אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי בְּסִתֵּר רַקְמָתִי

בְּתַחֲתֵיּוֹת אֶרֶץ [תְּהֵלִים קלֵט]. עַד כָּאן. וּבְגִמְרָא מְרַבֵּינָן לָהּ מִהֶטְמָאִים : (עֵיקָר תו"ט).

רמב"ם ביצת השרץ המרוקמת טהורה ניקבה כל כו': ענין מרוקמת שיש בו כבר שרטוט תואר בעלי חיים ואבריו בתוך הביצה כדכתיב אשר עשיתי בסתר רוקמתי בתחתיות ארץ והויות העכבר בלבד מן האדמה עד שימצא קצתו בשר וקצתו עפר וטיט והוא ענין מפורסם מאד אין מספר לרוב המגידין לי שראו זה אע"פ שמציאות בעל חיים כזה דבר מתמיה ולא נודעת בו טענה בשום פנים: (רמב"ם)

פ ר ק ט - משנה ז

הָאֵבֶר וְהַבֶּשֶׂר הַמְדֻלְדָּלִין **{כט}** בְּבִהְמָה, מְטֵמְאִין טִמְאָת אֶכְלִין בְּמִקּוֹמוֹ, וְצָרִיכִין הַכֶּשֶׂר **{לב}**. נִשְׁחָטָה בְּהֵמָה, הִכְשָׁרוּ בְּדַמְיָהּ, דְּבָרֵי רַבֵּי מֵאִיר. רַבֵּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, לֹא הִכְשָׁרוּ. מִתָּהּ הִבְהֵמָה, הַבֶּשֶׂר צָרִיךְ הַכֶּשֶׂר. הָאֵבֶר מְטֵמְא מְשׁוּם אֵבֶר מִן הַחֵי וְאִינוּ מְטֵמְא מְשׁוּם אֵבֶר נִבְלָה, דְּבָרֵי רַבֵּי מֵאִיר. וְרַבֵּי שְׁמַעוֹן מְטַהֵר:

ר"ע מברטנורה הָאֵבֶר וְהַבֶּשֶׂר הַמְדֻלְדָּלִים בְּבִהְמָה. נִתְלַשׁ מִמֶּנָּה אֵבֶר דְּהֵינּוּ בֶּשֶׂר וְגִידִים וְעֶצְמוֹת, אוֹ נִתְלַשׁ מִמֶּנָּה בֶּשֶׂר לְבָדוֹ, וְעַדִּין הוּא מְעָרִין בָּהּ בְּמִקְצָת. וַיֵּשׁ הַפֶּרֶשׁ בֵּין אֵבֶר מִן הַחֵי לְבֶשֶׂר מִן הַחֵי, שֶׁהָאֵבֶר מְטֵמְא אָדָם וְכֵלִים כְּנִבְלָה, וְהַבֶּשֶׂר שְׂאִינוּ אֵבֶר, טְהוֹר מִכֻּלָּם, כְּדִילְפִינָן מִקְרָא דְכִתְיִב (וַיִּקְרָא יא) וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה, מִמִּקְצַת בְּהֵמָה כְּגוֹן אֵבֶר מִמֶּנָּה, וְסִיפָא דְקָרָא הַנּוֹגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא, וּמִדְּכִתְיִב וְכִי יָמוּת מִשְׁמַע כְּעֵין מִיתָה בְּעֵינָן שְׂאִינָה עוֹשָׂה חֲלִיפִין, לְאִפּוּקֵי בֶּשֶׂר שְׁעוֹשָׂה חֲלִיפִין, שְׂאִם יִתְלַשׁ בֶּשֶׂר מִן הַבְּהֵמָה, בֶּשֶׂר אַחַר עוֹלָה תַּחֲתָיו: מְטֵמְאִין טִמְאָת אֶכְלִין. אִם חָשַׁב עָלֵיהוֹן לְהֶאֱכִילוֹ לְנִכְרֵי **{לז}**, הוּא אֶכְלָ לְקַבֵּל טִמְאָה וְלִטְמָא

אחרים. דטמאת עצמן אין בהן עד שיתלשו כלן **[לא]**, אבל מקבלין טמאה מן השרץ ומטמאין בה את אחרים: **וצריכים הכשר**. לבא במים לאחר שנדלדלו, ואחר כך מקבלין טמאה לעולם: **נשחטה הבהמה**. נטהרו מלטמא עוד משום נבלה. ואף על פי שאסורים באכילה משום ובשר בשדה טריפה, ידי נבלה טהרו **[לג]**, דאין שחיטה עושה נפול **[לד]**: **הכשרו בדמיה**. לקבל טמאה בלא הכשר אחר, כדין בהמה שנשחטה ויצא ממנה דם שהכשר בשדה באותו דם: **מתה הבהמה הבשר**. שנדלדל: **צריך הכשר**. לקבל טמאה מן השרץ אם לא הכשר משנדלדל. דטמאת נבלה אין בו, דמיתה עושה נפול **[לה]** ונחשב כאילו נפל אותו האבר או אותו הבשר המדלדל ואינו נעשה נבלה עמה במיתתה, אלא כאילו פרש מחיים הוא, ובשר הפורש מן החי טהור: **האבר מטמא משום אבר מן החי**. דמיתה עושה נפול כדפרישנא, ואינו נעשה נבלה עמה, הלכך אינו מטמא משום נבלה. ואיכא בין אבר מן החי לאבר מן הנבלה, דבשר הפורש מאבר מן החי לא מטמא, שהרי אפלו בשר הפורש מן החי לא מטמא, כל שכן בשר הפורש מאבר מן החי, ואלו בשר הפורש מאבר מן הנבלה מטמא כבשר הפורש מן הנבלה עצמה: **ורבי שמעון מטהר**. אי אפשר לאוקמי מלתיה דרבי שמעון אהך דסיפא, דממה נפשך, אי מיתה עושה נפול לטמא משום אבר מן החי, ואי אינה עושה נפול לטמא משום אבר מן נבלה. הלכך על פירוש רבי שמעון ארישא קאי, האבר והבשר המדלדלים בבהמה מטמאין טמאת אכלין במקומן, ורבי שמעון מטהר האבר **[לו]** כל זמן שמערה בבעלי חיים שאינו מטמא טמאת אכלין. וטעמא דרבי שמעון, דאמר קרא (ויקרא יא) מכל האכל אשר יאכל, אכל שאתה יכול להאכילו לנכרי בהתר קרוי אכל ומטמא טמאת אכלים, לאפוקי האבר והבשר המדלדלים שאסורים לנכרי משום אבר מן החי ומשום בשר מן החי, שאינן קרויין אכל ואין מטמאין טמאת אכלים. והלכה כרבי מאיר בשתייהו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [כט] המדלדלין. וזה על מנת שיהיו בענין שאי אפשר שידבקו ולא שירפאו בשום פנים. הרמב"ם: **[לז]** וכן לשון רש"י. דצריכים מחשבה כדתנן במשנה ב' פרק ג' דעקצים. והא דפרשו לנכרי, הוא הדין לישראל, דלנכרי אסור אבר מן החי כמו לישראל. אלא דלתנא קמא אין צריך אכל שאתה יכול כו'. ולא פרשו לנכרים אלא דנכרים איכא דאכלי, אבל בישראל רשיעי לא עסקינן, דלא שכיחי: **[לא]** בגמרא יליף לה מקרא: **[לב] הכשר**. וליכא למימר בהאי אבר שסופו לטמא טמאה חמורה ויתנו במשנה ג' פרק ג' דעקצים שנה אין צריך הכשר, דאינו מטמא טמאת אבר מן החי עד שימות, ושם לא יבא לידי טמאה חמורה דשםא ישחטנה ואין שחיטה עושה נפול. רש"י: **[לג]** כלומר ידי אבר מן החי דמטמא טמאת נבלה טהרו: **[לד]** בגמרא יליף להו מקרא: **[לה]** בגמרא יליף להו מקרא: **[לו]** והוא הדין לבשר כל זמן כו', וכדמסיים לאפוקי האבר והבשר כו': (עיקר תוי"ט).

רמב"ם האבר והבשר המדולדלין בבהמה מטמאין כו' : מדולדלים תלויים כאילו אינו מן הבהמה וזה על מנת שיהיו בענין שא"א שידבקו ולא שירפאו בשום פנים וכבר זכרנו פעמים שהאוכלים אינן מתטמאין אלא אחר הכשר וכבר זכרנו בפ' השני מהמסכתא הזאת שאם נשחטה בהמה ויצא ממנה דם הוכשר בשרה באותו הדם וכבר נתבאר בששי מעדיות שאבמ"ה טמא ובשר הפורש מן החי אינו מטמא ובשר הפורש מאבר מן הנבלה מטמא בכזית וזהו ההפרש שבין אבמ"ה ואבר מן הנבלה ולפיכך הפורש מאבר מן הנבלה מטמא ואמר כשתמות הבהמה והיה בה הבשר מדולדל בכדי שא"א שידבק צריך הכשר ואז יטמא טומאת אוכלין הואיל והוא בשר מן החי שאינו מטמא משום נבלה ומה שאמר ר"ש מטהר ר"ל הבשר הזה המדולדל (סא) כשתמות הבהמה שעליה אמר ר"מ אם הוכשר יטמא אומר ר"ש שאינו נטמא כל עיקר שנאמר מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים לפי שהוא דבוק בבהמה והלכה כרבי מאיר בכולן : (רמב"ם)

פרק ט - משנה ח

הָאֵבֶר וְהַבֶּשֶׂר הַמְדֻלְדָּלִין בְּאָדָם, טְהוֹרִין. מֵת
הָאָדָם, הַבֶּשֶׂר טְהוֹר. הָאֵבֶר מְטַמֵּא מְשׁוּם
אֵבֶר מִן הַחַי וְאֵינוֹ מְטַמֵּא מְשׁוּם אֵבֶר מִן
הַמֵּת, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מְטַהֵר :

ר"ע מברטנורה המדולדלים באדם טהורים. דאדם כי ימות כתיב (במדבר יט) : **מת האדם הבשר טהור**. דמיתה עושה נפול ובשר שפרש מן האדם החי טהור : **האבר מטמא משום אבר מן החי**. ודין האבר שפרש מן האדם החי שהוא מטמא, כל זמן שהוא אבר שלם מטמא במגע ובמשא ובאהל. אבל כזית בשר שפרש ממנו, או עצם כשערה שפרש ממנו, טהור. ואבר שפרש מן המת וחזר ופרש מאותו אבר כזית בשר או עצם כשערה, טמא : **ורבי שמעון מטהר**. באבר מן המת נמי כמו באבר מן החי. דסבר כשם שאבר מן החי בשר הפורש ממנו או עצם כשערה הפורש ממנו טהור, הכי נמי באבר מן המת (לז). ואין הלכה כרבי שמעון : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {לז} וְכֵן כָּתַב הַרְמַב"ם. וְאֵל תִּתְּנָהּ, דְּגִדּוּלָה מִזֵּוּ מְצִינּוּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁאָמַר שֶׁלֹּא אָמְרוּ עַל אֲבֵר דְּמִטְמֵא אֶלָּא אֲבֵר מִן הַחֵי, כְּדַתְּנִי בְּפֶרֶק ו' דְּעֵדוּת מְשֻׁנָּה ב'. וּמְכַל מְקוֹם רִשְׁיִי וְתוֹסְפוֹת לֹא פָּרְשׁוּ כֵן. אֶלָּא דִּתְּנָא קַמָּא סְבִירָא לִיה אִו כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אִו כְּרַבִּי נְחוּנְיָא דְהֵתֵם מְשֻׁנָּה ג', וְרַבִּי שְׁמַעוֹן סְבִירָא לִיה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְהֵתֵם. וְהֵכִי מְסַתְפֵר, דְלֹא לְהַפְלִיג בְּמַחְלָקַת. וְעֵינִי תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם האבר והבשר המדולדלין באדם טהורין מת כו': כבר נתבאר בששי מעדיות שאבמ"ה כזית בשר הפורש ממנו או עצם כשעורה הפורש ממנו טהור ואמנם מטמא כולו ושאבר מן הנבלה כזית בשר הפורש ממנו או עצם כשעורה הפורש ממנו טמא ור"ש אומר שבשר הפורש מאבר מן המת ג"כ טהור וכן עצם כשעורה הפורש ממנו ואין הלכה כרבי שמעון (רמב"ם)

פרק

פרק י - משנה א

הַזְרוּעַ וְהַלְחֵיִם וְהַקֶּבֶה נוֹהֲגִין בְּאֶרֶץ וּבְחוּצָה לְאֶרֶץ, בְּפָנֵי הַבַּיִת וְשֶׁלֹּא בְּפָנֵי הַבַּיִת, בְּחֻלְיִן אֲבָל לֹא בְּמִקְדָּשָׁיו. שֶׁהִיא בְּדִין, וּמָה אִם הַחֻלְיִן, שְׁאִינָן חֲטִיבִין בְּחֻזָּה וְשׁוֹק, חֲטִיבִין בְּמַתָּנוֹת, קִדְּשִׁים שְׁחִיבִין בְּחֻזָּה וְשׁוֹק, אִינּוּ דִין שְׁחִיבִין בְּמַתָּנוֹת. תִּלְמוּד לּוֹמַר {א} (ויקרא ז),

וְאַתֶּן אֹתָם לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וּלְבָנָיו לְחֶק עוֹלָם, אֵין לוֹ אֶלֶּא מֵה שְׁאַמּוֹר בְּעֵנֶיךָ :

ר"ע מברטנורה **הזרוע והלחיים**. בארץ ובחוצה לארץ. משום דבעי למתני בחלין אבל לא במקדשין, תני לכלהו: **בפני הבית**. בזמן שבית המקדש קים: **וְאַתֶּן אֹתָם**. בחזה ושוק פתיב. אותם מעוט הוא, חזה ושוק אין מידי אחריןא לא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **א** **תלמוד לומר כו'**. ואי לאו קל וחמר לא הוה צריך קרא, אף על גב דסתמא פתיב דמשמע בין חלין בין מקדשין דהוה אמינא דבר הלמד מענינו, במה הכתוב מדבר, בחלין, דכתיב לעיל מהאי קרא גז צאנך, וראשית הגז אינו נוהג במקדשין. תוספות: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הזרוע והלחיים והקיבה נוהגין בארץ כו': הראייה מן אותם שהוא מעוט לאלו והוא שמקיש לעניינים אחרים רוצה לומר חזה ושוק: (רמב"ם)

פרק י - משנה ב

כָּל הַקִּדְּשִׁים **ב** שֶׁקִּדְּם מוֹם קָבוֹעַ לְהַקְדִּישׁוֹ
וְנִפְדּוּ, חֵיבִין בְּבִכּוּרָה וּבִמְתָנּוֹת, וְיוֹצְאִין לְחֵלִין
ד, לְהַגִּיז **ה** וּלְהַעֲבִד, וּוְלָדוֹן וְחֵלְבֹן מִתֵּר לְאַחַר
פְּדִיוֹנוֹ, וְהַשׁוֹחֲטוֹן בַּחוּץ פְּטוּר **ו**, וְאֵין עוֹשִׂין
תְּמוּרָה, וְאִם מֵתוֹ יִפְדּוּ, חוּץ מִן הַבְּכוֹר וּמִן
הַמַּעֲשֵׂר. כָּל שֶׁקִּדְּם הַקִּדְּשׁוֹן אֶת מוֹמּוֹ, אוֹ מוֹם
עוֹבֵר לְהַקְדִּישׁוֹ, וּלְאַחַר מִכָּאן נוֹלֵד לָהֶם מוֹם
קָבוֹעַ וְנִפְדּוּ, פְּטוּרִין מִן הַבְּכוּרָה וּמִן הַמְּתָנּוֹת
ח, וְאֵינּוּ יוֹצְאִין לְחֵלִין לְהַגִּיז וּלְהַעֲבִד, וּוְלָדוֹן

וּחִלְבוֹן אֲסוּר לְאַחַר פְּדִיוֹן, וְהַשׁוּחָטוֹן בַּחוּץ חַיֵּב, וְעוֹשֵׂי תַמּוּרָה, וְאִם מִתּוֹ, יִקְבְּרוּ:

ר"ע מברטנורה כֹּל הַקְּדָשִׁים שֶׁקִּדְּמָם מוֹם קְבוּעַ לְהַקְדָּשׁוֹ. הֲרִי הוּא כַּמְקַדֵּשׁ יַעֲצִים וְאַבְנִים לְדַמִּיהוּ, וְאִין בְּהוּ קְדָשָׁת הַגּוֹף: וְנִפְדּוּ חַיִּבִּין בַּבְּכוֹרָה. אִם יִלְדוּ לְאַחַר שְׁנֵפֶדוֹ. אָבֵל קִדְּשׁוֹ לֹא, דְּקְדָשָׁת דְּמִים מִדְּחָה מִן הַבְּכוֹרָה **(ג)**, שְׂאִין קְדָשָׁה חֲלָה עַל קְדָשָׁה: וְיִלְדוּ וּחִלְבוֹן מִתָּר לְאַחַר פְּדִיוֹן. אָבֵל מִקְדֵּשׁ תַּמִּימִים וְנִעְשׂוּ בְּעַלֵּי מוֹמִין וְנִפְדּוּ, וְלָדוֹן אֲסוּר כְּדַלְקָמוֹ. וּבִין רִישָׁא דְקִתְנֵי מִתָּר וּבִין סִיפָא דְקִתְנֵי אֲסוּר מִיָּרִי כְּגוֹן דְּאִיעֵבֵר לִפְנֵי פְדִיוֹנוֹ וְאִתְיַלִּיד לְאַחַר פְּדִיוֹנוֹ. וּחִלְבוֹן נִמִּי דְמִקְדֵּשׁ תַּמִּימִים וְנִפְדּוּ נִפְקָא לֹן דְּאֲסוּר דְּכִתִּיב בְּפִסּוּלֵי הַמְּקַדָּשִׁין שְׁנֵפֶדוּ תִזְבַּח וְאִכְלָתָּ בָּשָׂר, תִּזְבַּח וְלֹא גִיזָה, וְאִכְלָתָּ וְלֹא לְכַלְבֵּידָ, בָּשָׂר וְלֹא חֶלֶב: וְאִין עוֹשֵׂי תַמּוּרָה. אֲפֹלוֹ קִדְּשׁוֹ פְדִיוֹן. טוֹב מִעַקְרָא עוֹשֵׂה תַמּוּרָה וְאֲפֹלוֹ נִעְשָׂה רַע אַחַר שֶׁהַקְּדֵשׁוֹ, אָבֵל רַע מִעַקְרוֹ אִינוּ עוֹשֵׂה תַמּוּרָה: וְאִם מִתּוֹ יִפְדּוּ. וְאִף עַל פִּי שְׂאִינָן רְאוּיִין אֶלָּא לְכֹלָבִים **(ז)**, וְאִנּוּ קִימָא לֹן דְּאִין פּוֹדִין אֶת הַקְּדָשִׁים לְהֶאֱכִילָן לְכֹלָבִים, הֲנִי כְּעַצִּים בְּעַלְמָא נִינְהוּ וְלֹא נְחִית לְהוּ קְדָשָׁת הַגּוֹף: חוּץ מִן הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֹׂר. דְּאִף עַל גַּב דְּקִדְּשׁוֹ מוֹמִין לְהַקְדָּשׁוֹ, חֲלָה עֲלֵיהוֹן קְדָשָׁה גְמוּרָה לְכֹל דְּבָרֵיהֶם, אֶלָּא שְׂאִין כְּשָׂרִים לְקָרֵב, דְּבְכוֹר בְּרַחֵם תִּלְהֵ רַחֲמָנָא, לֹא שְׂנָא תָּם וְלֹא שְׂנָא בְּעַל מוֹם קְדֵשׁ, תָּם קָרֵב, וּבְעַל מוֹם נֶאֱכָל לְכַהֵן בְּמוֹמוֹ. וּמִעֲשֹׂר בְּהֶמָּה נִמִּי כְּתִיב בֵּיה **(ויקרא כז)** הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קִדְּשׁ לַה' לֹא יִבְקֹר בֵּין טוֹב לְרַע. טוֹב תָּם, רַע בְּעַל מוֹם: אוֹ מוֹם עוֹבֵר. קוֹדֵם לְהַקְדָּשׁוֹ, דְּמוֹם עוֹבֵר כְּמֵאן דְּלִיתֵיהּ דְּמִי: פְּטוּרִים מִן הַבְּכוֹרָה. דְּכִתִּיב בְּפִסּוּלֵי הַמְּקַדָּשִׁין שְׁנֵפֶדוּ כַּצְּבִי וְכֶאֱיֵל, מֵה צְבִי וְאֵיֵל פְּטוּרִים מִן הַבְּכוֹרָה, דְּהָא כֹּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יוֹלֵד בְּבִקְרָדָּ וּבְצֹאנָדָּ כְּתִיב **(דברים טו)**, אִף פִּסּוּלֵי הַמְּקַדָּשִׁין שְׁנֵפֶדוּ אֲפֹלוֹ יִלְדוּ לְאַחַר שְׁנֵפֶדוֹ פְּטוּרִים מִן הַבְּכוֹרָה: וּמִן הַמִּתְנַתּוֹת. הַזְּרוּעַ וְהַלְחִיִּים וְהַקֶּבֶה: וְלָדוֹן וּחִלְבוֹן אֲסוּר. בְּדִאִיעֵבֵר לִפְנֵי פְדִיוֹנוֹ וְאִתְיַלִּיד לְאַחַר פְּדִיוֹנוֹ מִיָּרִי, כְּדַפְרִישִׁית לְעִיל. דְּאִי אִיעֵבֵר וְאִתְיַלִּיד לְאַחַר פְּדִיוֹנוֹ, וְלָדוֹ צְבִי וְאֵיֵל הוּא. וְאִי אִתְיַלִּיד לִפְנֵי פְדִיוֹנוֹ, אֲפֹלוֹ קִדְּשׁוֹ מוֹמִין לְהַקְדָּשׁוֹ נִמִּי וְלָדוֹן אֲסוּר **(ט)**: וְהַשׁוּחָטוֹן בַּחוּץ חַיֵּב. וְאִף עַל גַּב דְּאִינָן רְאוּיִין לְפִתַח אֶהֱל מוֹעֵד דְּהָא בְּעַלֵּי מוֹמִין נִינְהוּ, וְתַנּוּן הָרְאוּי לְפִתַח אֶהֱל מוֹעֵד **(י)** חַיִּבִּין עָלְיוֹ בַּחוּץ וְשְׂאִינוּ רְאוּי לְפָנִים אִין חַיִּבִּים עָלְיוֹ בַּחוּץ, מוֹקְמִינָן לָהּ לְמִתְנִיתִין בְּדַקִּין שְׂבָעִין וְרַבֵּי עֲקִיבָא הִיא דְּאָמַר אִם עָלוֹ לֹא יִרְדּוּ, הַלְכָּד הוֹאִיל וּבְפָנִים לֹא יִרְדּוּ, חַיִּבִּין עֲלֵיהֶם בַּחוּץ אִם שְׁחָטוּן קִדְּשׁוֹ פְדִיוֹן: וְעוֹשֵׂי תַמּוּרָה. קִדְּשׁוֹ פְדִיוֹן. דְּכִתִּיב **(ויקרא כז)** טוֹב בְּרַע אוֹ רַע בְּטוֹב: וְאִם מִתּוֹ. מִעֲצָמוֹן: יִקְבְּרוּ. דְּאִין פּוֹדִין אֶת הַקְּדָשִׁים לְהֶאֱכִילָן לְכֹלָבִים: **(ר"ע מברטנורה)**.

עיקר תוי"ט **(ב)** כֹּל כו'. לֹא בְּקִדְּשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת אִירִי, אֶלָּא בְּהַקְדָּשִׁין לְמִזְבֵּחַ לְדַמִּיהוּ כו'. וְאִף עַל פִּי שְׂעוֹבֵר כְּשֶׁמְקַדֵּשׁ בְּעַל מוֹם לְמִזְבֵּחַ, מִכָּל מְקוֹם אֲשֶׁמְעִינָן דֵּינוּ. תּוֹסְפוֹת: **(ג)** רש"י. וּבְגִמְרָא דְּבְכוֹרוֹת גְּרַסִּינָן נִמִּי וּמִן הַמִּתְנַתּוֹת. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **(ד)** וַיִּצְאִין כו'. לְאַחַר פְּדִיוֹן. כִּיּוֹן דְּקְדָשָׁת

דְּמִים לַמִּזְבֵּחַ נִינְהוּ דְּמַחֲלָפָא בְּקִדְשֵׁת הַגּוֹף לַמִּזְבֵּחַ, גָּזְרוּ בְּהוּ רַבְּנָן. אִי נִמְי
דְּקִדְשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת נִמְי אֲסִירֵי בְּגִיזָה וְעִבּוּדָה. גְּמָרָא. וְעוֹד קָאָמַר הָתָם
דְּמִדְּרַבְּנָן הוּא בְּקִדְשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת: {ה} לְהַגִּיז. דְּאֵלוּ תַמְיָמִים וְנִפְדּוּ, כְּתִיב
וַתִּזְבַּח וְלֹא גִיזָה. וְעַיִן תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: {ו} פְּטוֹר. אֶפְלוּ קִדְשֵׁי פְדִיּוֹן. וְאֶפְלוּ
הַגִּי מוֹמָן קַל כְּגוֹן דְּקִיּוֹן שְׁבַעִין דְּלִגְבֵי קִדְשֵׁים מַחֲיִב הַשׁוֹחֲטִין בְּחוּץ כְּדִלְקָמָן.
הָכָא פְּטוֹר מְשׁוּם דְּלֹא חָלָה עָלֵיהּ מִתְחַלְּהָ קִדְשָׁה. רַשִׁ"י: {ז} וְאֲשַׁמְעִינָן נִמְי
דְּלֹא בְּעֵי הַעֲמֻדָה וְהַעֲרָכָה. רַשִׁ"י: {ח} הַמִּתְנַנּוֹת. בְּגָמְרָא דְּבִכּוֹרוֹת יְלִיף לְהוּ:
{ט} פֶּרֶשׁ רַשִׁ"י, אֲסוּר בְּהִנָּאָה בְּלֹא פְדִיָּה, וּמִקְרָב לֹא קָרְבִי, דְּמִכַּח קִדְשָׁה
דְּחוּיָה אֲתִי, דְּאִמָּם לֹא הִקְדִּישָׁה לַמִּזְבֵּחַ. אֲדָ תַמְהַנִּי דְּמַנִּיָּה וּבִיָּה הָוָה לִיָּה
לְפָרֶשׁ דְּאִי אֲתִילֵד לְפָנֵי פְדִיּוֹנוּ מִקְדֵּשׁ נִמְי קִדִּישׁ, דְּהִכִּי אֵיתָא בְּגָמְרָא שָׁם.
וּמִפִּיק לִיָּה מִקְרָא: {י} עַיִן מָה שְׁכַתְּבֵתִי רִישׁ פֶּרֶק ה': (עֵיקָר תּוֹי"ט).

רמב"ם כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדישן ונפדו כו': כל הענין הזה
מבואר [ונגלה] ועוד יתבאר דיני כל עיקר מאלו הדינים ופירושו בפ' ב'
מבכורות: (רמב"ם)

פרק י - משנה ג

בְּכוֹר שְׁנֵתְעָרַב בְּמֵאָה, בְּזִמָּן שְׁמֵאָה שׁוֹחֲטִין
אֶת כָּלֹן, פּוֹטְרִין אֶת כָּלֹן. אֶחָד שׁוֹחֵט אֶת כָּלֹן,
פּוֹטְרִין {יא} לוֹ אֶחָד. הַשׁוֹחֵט לְכֹהֵן וּלְנֹכְרִי {יב},
פְּטוֹר מִן הַמִּתְנַנּוֹת {יג}. וְהַמְּשַׁתֵּף עִמָּהּ, צָרִיד
שְׁיַרְשֵׁם. וְאִם אָמַר חוּץ מִן הַמִּתְנַנּוֹת, פְּטוֹר מִן
הַמִּתְנַנּוֹת. אָמַר, מְכַר לִי בְּנֵי מַעִיָּה שֶׁל פָּרָה,
וְהָיוּ בָּהֶן מִתְנַנּוֹת, נוֹתְנָן לְכֹהֵן וְאִינוּ מְנַכָּה לוֹ מִן
הַדְּמִים. לְקַח הַיָּמֵנוּ בְּמִשְׁקָל, נוֹתְנָן לְכֹהֵן
וּמְנַכָּה לוֹ מִן הַדְּמִים:

ר"ע מברטנורה **בְּכוֹר שְׁנַתְעָרַב בְּמֵאָה**. מִתְּנִיתִין אֵירִי בְּבָכוֹר שְׂבָא לִיד כְּהֵן וְנָפַל בּוּ מוּם בְּיַד כְּהֵן וּמְכָרוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּמוּמוֹ. דְּאִי בְּבָכוֹר בְּיַד יִשְׂרָאֵל קָדָם שְׁנַתְנוּ לַכְּהֵן, אִמְּאִי פּוֹטְרִים אֶת כְּלָן מִמִּתְּנוֹת כְּהֵנָה, לִימָא לִיה כְּהֵן, אִי בְּכוֹר הוּא כְּלָה דִּידִי הוּא, אִי לֹא בְּכוֹר הוּא הֵב לִי מִתְּנַתְאִי. אָבַל כְּשֶׁכְּבֵר בָּא לִיד כְּהֵן וּמְכָרוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּמוּמוֹ וְנִתְעָרַב בְּמֵאָה, פּוֹטְרִים אֶת כְּלָן מִמִּתְּנוֹת כְּהֵנָה, דְּכָל חַד וְחַד יָכוֹל לְדַחוּת אֶת עֲצָמוֹ וְלוֹמַר לַכְּהֵן, שְׁלִי בְּכוֹר הוּא, שְׁמְכָרוּ הַכְּהֵן וּפְטוּר מִן הַמִּתְּנוֹת, דְּמִן הַבְּכוֹר אִין נוֹתְנִים מִתְּנוֹת, שְׁאִין קָדְשָׁה חֵלָה עַל קָדְשָׁה: **אֶחָד שׁוֹחֵט אֶת כְּלָן פּוֹטְרִין לוֹ אֶחָד**. שְׁאִי אִפְשָׁר שְׂלֹא יִהְיֶה הַבְּכוֹר אֶחָד מֵהֵן, וְיָכוֹל לוֹמַר זֶה הוּא: **צָרִיד שִׁירְשָׁם**. שְׁיַעֲשֶׂה בּוּ סִימָן. שְׁיַבְיִנוּ הַכֹּל שְׁיֵישׁ לַכְּהֵן אוֹ לְנִכְרִי שְׁתַּפּוּת בֵּה: **וְאִם אָמַר לוֹ**. אִם אָמַר כְּהֵן לְיִשְׂרָאֵל פָּרָה זֹו אֲנִי מוֹכֵר לָךְ חוּץ מִן הַמִּתְּנוֹת שְׂבָה: **פְּטוּר**. יִשְׂרָאֵל **[יד]** מִן הַמִּתְּנוֹת: **אָמַר לוֹ**. יִשְׂרָאֵל לַחֲבָרוֹ טַבַּח, מָכַר לִי בְּנִי מֵעִיקָה שֶׁל פָּרָה זֹו: **וְהִיוּ בְּהֵן מִתְּנוֹת**. הַקֶּבֶה, שֶׁהִיא אַחַת מִן הַמִּתְּנוֹת: **נוֹתְנָן**. לּוֹקַח זֶה לַכְּהֵן: **וְאִין הַמוֹכֵר מְנַפֵּה לוֹ מִן הַדְּמִים**. שְׁהָרִי הִיָּה יוֹדֵעַ הַלּוֹקַח שְׁמִתְּנוֹת שָׁם, וְזֶה לֹא מָכַר לוֹ אֶת הַקֶּבֶה: **לִקַּח הַיִּמְנוֹ בְּמִשְׁקָל**. כֶּדֶן וְכֶדֶן הַלְּטָרָא, וְשֶׁקֶל לוֹ הַקֶּבֶה. נוֹתְנָה לוֹ לּוֹקַח לַכְּהֵן, שְׁהָרִי הַגְּזֹלָה אֶצְלוֹ וְצָרִיד לְהַשִּׁיב, וְהַטַּבַּח יִנְפֵה לוֹ מִן הַדְּמִים, שְׁהָרִי מָכַר דְּבַר שְׁאִינוֹ שְׁלוֹ. וְאִם עֵבֶר הַשׁוֹחֵט וְלֹא נָתַן מִתְּנוֹת מִן הַבְּהֵמָה, לֹא נֶאֱסַר הַבָּשָׂר בְּאֶכִילָהּ, אָבַל מְנַדִּין אוֹתוֹ. וְאִפְלוּ כְּהֵן שְׁפְטוּר מִן הַמִּתְּנוֹת, אִם הוּא טַבַּח **[טו]** שְׁשׁוֹחֵט וּמוֹכֵר בְּשׁוֹק, מִמִּתְּנִין לוֹ שְׁתִּים וְשֶׁלֶשׁ **[טז]** שְׁבַתוֹת, מִכָּאֵן וְאֵילָךְ מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ מִתְּנוֹת וְנוֹתְנִין אוֹתָן לַכְּהֵנִים אַחֲרִים. וְאִם קִבֵּעַ בֵּית מִטְבָּחִים, אִין מִמִּתְּנִים לוֹ אֶלָּא מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ מִיד, וְאִם לֹא רָצָה לְתַן מְנַדִּין אוֹתוֹ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[יא]** **פּוֹטְרִים**. עַל כְּרַחֵךְ כְּשֶׁכְּלָן בְּעָלִי מוּמִין אֵירִי. דְּאִין שׁוֹחֲטִין בְּכוֹר אֶלָּא אִם כֵּן נָפַל בּוּ מוּם, וּמִדְּנִתְעָרַב וְאִין מְכִירִין בּוּ אִם כֵּן גַּם הָאֲחֵרִים בְּעָלִי מוּמִין הֵן. תּוֹסְפוֹת: **[יב]** **הַשׁוֹחֵט כּוֹי**. וְלִתְנֵי הַכְּהֵן וְהַנִּכְרִי פְטוּרִין. אָמַר רַבָּא, זֹאת אוֹמְרַת הַדִּין עִם הַטַּבַּח. כְּלוּמַר דְּיָכוֹל הַכְּהֵן לְתַבֵּעַ מִתְּנוֹתָיו מִהַטַּבַּח. וְיִלְפִינָן לִיה בְּגִמְרָא מְקַרָּא. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[יג]** **פְּטוּר כּוֹי**. דְּכַתִּיב מֵאֵת הָעֵם, וְלֹא מֵאֵת הַכְּהֵנִים. גְּמָרָא. וְכָל שְׁכֵן דְּאִין נִכְרִי בְּכֹלל הָעֵם זּוֹבְחֵי זֶבַח: **[יד]** הַלּוֹקַח. שְׁהָרִי שֶׁל כְּהֵן הֵן. וְדַכּוּתָהּ בְּיִשְׂרָאֵל הִוָּה מִיחֻיב הַלּוֹקַח, דְּכִינּוֹן שֶׁהוּא שְׁחִטָּה עֲלֵיהּ רַמְיָא לְמִתְּבִינָהּ. רַש"י: **[טו]** דְּמִדְּרַבְּנָן גָּזְרוּ כְּשֶׁהוּא טַבַּח לְתַן מִתְּנוֹת כְּהֵנָה אֶפְלוּ הַבְּהֵמָה שְׁלוֹ, שְׂלֹא יִרְגִילוּ טַבְּחֵי יִשְׂרָאֵל לְשַׁתֵּף כְּהֵנִים אַחֲרִים עִמָּהֶם לְפִטְרָן מִן הַמִּתְּנוֹת. וְעַד שְׁלֹשׁ שְׁבַתוֹת דְּאִיכָּא לְמִימַר לְדִידֵיהּ שְׁחִט לֹא גָזְרוּ רַבְּנָן וְאוּקְמוּהוּ עַל דְּבַר תּוֹרָה, וּמִכָּאֵן וְאֵילָךְ גָּזְרוּ. וְכִי קִבֵּעַ אִמְסַחֲתָא מִיד מוֹכֵחַ דְּלָאוּ דִידֵיהּ שְׁחִיט וּלְכֶדֶן גָּזְרוּ לְאַלְתֵּר. תּוֹסְפוֹת: **[טז]** יִרְאֶה דְרָצָה לוֹמַר הַכֹּל לְפִי תֵאָר הַעֲנִין, לְפַעְמִים שְׁתִּים וְלְפַעְמִים שְׁלֹשׁ, לְפִי רְאוּת הַדִּין דְּאִיכָּא פְרִסוּמֵי דְלָאוּ לְדִידֵיהּ שְׁחִיט. וְהַתּוֹסְפוֹת כְּתִבוּ בְּשֵׁם רַש"י, דְּנִקְטַ שְׁתִּים לְרַבִּי דְאִית לִיה בְּתַרִּי זְמַנִּי הוּי חֲזָקָה, וְשֶׁלֶשׁ לְרַבּוֹ שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בכור שנתערב במאה בזמן שמאה שוחטין את כו': הבכור הזה הוא שהגיע ליד הכהן מפני שהבכור הוא של כהן כמו שנתבאר בהקדמת הסדר

הזה ונפל בו מום ברשות הכהן ומכרו לישראל שאין הבכור זה חייב מתנות כל עיקר אח"כ נתערב אצל ישראל עם אחרים והרי דינו כפי מה שזכר. ומה שאמר פטור מן המתנות רוצה לומר הטבח לפי שהעיקר בידינו הדין עם הטבח והוא הנקבע במתנות ואפילו היה כהן מוציאים אותם מידו ונותנין אותם לזולתו: ומה שאמר צריך שירשום הוא שירשום חלקו ומתנתו ויניח המתנות במקומותן ואם התנה בעיקר השותפות שאינו משתתף עמהם במתנות אלא שהן עומדים במקומן אינו צריך שירשום: (רמב"ם)

פרק י - משנה ד

גַּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר וְהִיתָה לוֹ פָּרָה, נִשְׁחַטָּה עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיֵּר, פָּטוּר. מִשֶּׁנִּתְגַּיֵּר, חַיֵּב. סַפֵּק, פָּטוּר {יז}, שֶׁהַמוֹצִיא מִחֲבֵרוֹ עָלָיו הִרְאָיָה. אֵיזָהוּ הַזְרוּעַ, מִן הַפֶּרֶק שֶׁל אַרְכָּבָה עַד כַּף שֶׁל יָד. וְהוּא שֶׁל נֶזִיר. וְכַנְגָדוֹ בְּרֶגֶל, שׁוֹק. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שׁוֹק, מִן הַפֶּרֶק שֶׁל אַרְכָּבָה עַד סַבָּךְ שֶׁל רֶגֶל. אֵיזָהוּ לַחִי, מִן הַפֶּרֶק שֶׁל לַחִי עַד פְּקָה שֶׁל גְּרָגְרַת {כ}:

ר"ע מברטנורה מן הפרק של ארכבה. הנמכרת עם הראש: עד כף של יד. עץ רחב של כתף שקורין אספלדו"ן. והן שני עצמות, העץ האמצעי דהינו מן הפרק של ארכבה הנמכרת עם הראש עד מקום שכנגדו בגמל נכר, והעץ העליון המחבר לגוף {יח}. והזרוע הימיני בלבד הוא שנותנים לפהו, דכתוב (דברים יח) ונתן לפהו הזרוע, המימן שבזרוע {יט}: והוא של נזיר. כלומר, וכן זרוע בשלה האמור בנזיר, כך נטלת: וכנגדו ברגל שוק. האמור בשלמים נמי הוי שני עצמות מן הפרק של ארכבה עד בוקא דאטמא, דהינו כל הירך: סבך של רגל. הינו פרק שבין הקולית ועץ האמצעי. ואין הלכה ברבי יהודה: הפרק של לחי. אצל הצדעים. וחותר כלפי מטה עד פקה של גרגרת. עד שיפוי כובע שהיא

פְּקֻעֵי־הַיָּד וּפְתֻחַת־הַיָּד שֶׁל קָנָה, דְּהֵינּוּ לְחַיִּים הַתְּחַתּוֹנוֹת עִם הַלְּשׁוֹן. פְּרוּשׁ אַחֵר, פָּקָה שֶׁל גְּרִגְרַת טְבַעַת הַגְּדוּלָּה שֶׁל קָנָה שֶׁעָשׂוּיָה עֲגָלָה כְּפָקָה. וּפְקָה הִיא עֲגָלָה כְּכַדּוּר וּבְתוֹכָהּ נִקְבַּת שְׁתוּחָבוֹת הַנְּשִׂים בַּפֶּלֶךְ לְהַכְבִּידוֹ כְּשִׁטּוֹת בּוֹ: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [ז] פְּטוּר. וּרְמִינָהּוּ דְתַנְּן סוּף פָּרֵק ד' דְּפָאָה שְׁסָפֵק לְקַט לְקַט, הֲכָא פָּרָה בְּחִזְקַת פְּטוּרָה קִימָא, קָמָה בְּחִזְקַת חַיּוּבָא קִימָא. וְהָרִי עָסָה נְעֻשִׁית עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיֵר כּוֹי סָפֵק חַיִּב, סָפֵק אֲסוּרָא לְחַמְרָא וּסָפֵק מְמוּנָא לְקָלָא. פֶּרֶשׁ רִשְׁיִי, חֲלָה סָפֵק אֲסוּרָא שְׁיֵשׁ בָּהּ עוֹן מִיָּתֵהּ, הַלְּפָךְ לֹא סְמִכִּינּוּ אַחֲזָקָה, אֲבָל מִתְּנֹת אֵין בְּהוֹן קִדְשָׁה אֶלָּא דִּין מְמוּן, וְהַמּוֹצִיא מִחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרֵאָה: **[יח]** פְּנוּתוֹ לומר, שֶׁהַעֲצָם הָעֲלִיוֹן הַמְּחַבֵּר לְגוּף הוּא בְּכָלֵל הַזְּרוּעַ, וְהוּא אֶחָד מִשְׁנֵי עֲצָמוֹת, וְעַד דְּתַנְּן הוּא עַד בְּכָלֵל. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[יט]** וְאִם כֵּן לְרַבִּי יְהוּדָה אֵין בְּמִתְּנַת הַזְּרוּעַ רַק עֲצָם הָאֲמֻצְעִי לְבָדוֹ, וּבְהָא פְּלִיג אֲתַנָּא קָמָא. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[כ]** אֵיזָהוּ כּוֹי. וּבְגִמְרָא. וְהַלְּחַיִּים לְמַאי אֲתָא, לְהַבִּיא צֶמֶר שֶׁבְּרָאשׁ כְּבָשִׂים וְשֶׁעַר שֶׁבְּזָקוֹן תִּישִׂים. וְהַקְּבָה לְמַאי אֲתָא, לְהַבִּיא חֶלֶב שֶׁעַל גְּבִי הַקְּבָה וְשֶׁבְּתוֹכָהּ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם גר שנתגייר והיתה לו פרה נשחטה עד שלא כו': זרוע היא היד הימין וכבר נתבאר לך מגבול היד וממה שביארנו על הארכובה למעלה מב' פרקים נוטל הכהן האחד הוא המפורסם אצל בני אדם שהוא רגל הנמכר עם הראש בבהמה דקה והפרק שלמעלה ממנו והוא הנקרא אצל העם זרוע ונמכר עם הבשר ודע שהלשון עם שני הלחיים תחשב היא מכלל מתנות כהונה וכתבה הגמרא א"ל רבא לשמעיה זכי לי מתנתא דבעינא למיכל לישנא בחרדלא ודע שהמתנות האלו נותן למי שירצה ואע"פ שלא יגיעו לידו לפי שאין בהן קדושה ונותנים אותן ג"כ לכהנת והבעל אוכל בשביל אשתו כשהיא כהנת ואין הלוי חייב לתת מתנות ואם לא נזדמן כהן במדינה נוטל אותן הטבח לעצמו בדמים ונותן הדמים לכהן. והכלאים חייבים במתנות ג"כ ואם עבר השוחט ולא נתן מתנות כהונה לא נאסר הבשר באכילה אבל חייב נדוי כפי מה שכתוב בגמרא ואין מותר לקנות ממנו המתנות כדי שלא תחזיק ידו על הגזל ואם עבר העובר וקנה אותו אינו נאסר באכילה לפי שעיקר בידינו שמתנות כהונה נגזלות אין הכהן רשאי לתבוע אלא לטבח לא למי שיאכל ולפי דעתי זהו לענין הדין ממי מוציא הדמים אבל אכילת המתנות האמתיות בעצמן מ"מ הוא גזל ואיני רואה שום צד להתיר זה לכתחלה. וראוי שתדע מה שאמרו מתנות כהונה אינן נאכלות אלא צלי ואינן נאכלות אלא בחרדל כדי שיהיו חביבים אצלם כדרך שהמלכים אוכלים. ואמרו ונתן לכהן ונתן ולא שיטול מעצמו לפי שאין מותר לו לזלזל בעצמו וליטול מתנותיו ואין ראוי לנו להצריכו לכך: ואמרו הזרוע לאחד הקיבה לאחד לחיים לשניים ואם היו מתנות שור מחלקים אותן. לפי שאין מותר בכל מתנות כהונה לתתם לאיש אחד וכבר מנעו מזה מאד: וסובך של רגל שכבת הרגל רצה לומר ענפי המיתרים ואין הלכה כר' יהודה: (רמב"ם)

פרק יא - משנה א

ראשית הגז נוהג בארץ ובחוצה לארץ, בפני הבית ושלא בפני הבית, בחליון אבל לא במקדשיו. חמר בזרוע ובלחיים ובקבה מראשית הגז, שהזרוע והלחיים והקבה נוהגים בבקר ובצאן, במרבה ובמעט, וראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלות **(ד)**, ואינו נוהג אלא במרבה:

ר"ע מברטנורה **ראשית הגז**. כל הגוזז צאנו ואפלו גוזזון מאה פעמים נותן מן הגיזה מתנה לכהן: **נוהג בארץ ובחוצה לארץ**. והאידינא נהוג עלמא כרבי אלעאי, דאמר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ. דיליף נתינה נתינה מתרומה, מה תרומה אינה נוהגת אלא בארץ אף ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ. ורבותי הורו במתנות נמי דאין נוהגות אלא בארץ, דראשית הגז והמתנות שוין הן **(א)**. ולא הודו להן שאר חכמי הדור **(ב)**: **במקדשים**. אפלו קדשי בדיק הבית. משום דכתיב גז צאנד, ולא של הקדש **(ג)**: **נוהגים בבקר ובצאן**. דכתיב (דברים יח) אם שור אם שיה: **ובמעט**. אפלו לא שחט אלא אחת: **אלא ברחלות**. כתיב הכא (שם) גז צאנד, וכתיב התם (איוב לא) ומגז כבשי יתחמם, מה להלן כבשים אף כאן כבשים **(ה)**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] שָׁכַן רַבִּי אֶלְעָאי פּוֹטֵר נַמְי בְּהוּ מֵהָאֵי טַעְמָא דְיִלְיָף לִיהַ
נְתִינָה. וְעֵינֵן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[ב]** מְשׁוּם דְאִשְׁכְּחֵן אַמּוֹרָאֵי טוֹבָא דְנִהְגּוּ: **[ג]**
בְּגִמְרָא פְּרָכִינֵן עֲלֵהּ מֵהָא דְאִמְרִינֵן דְקִדְשִׁים אֶפְלוּ שֶׁל בְּדָק הַבֵּית אֲסוּרִים
בְּגִיזָה כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב פֶּרֶק י' מִשְׁנֵה ב'. וּמְסִיק, בְּמִקְדִּישׁ חוּץ מִגִּיזָה, וּכְחֻשָּׁה
דְּגִיזָה. וּפְרוּשׁ כְּחֻשָּׁה דְּגִיזָה, שֶׁהִגִּיזָה הִנְטֵלֶת מִכְחֻשֵׁת הַבֶּשֶׂר, וְאֵי לֹאוּ דְאָמַר
חוּץ הִיָּה אֲסוּר לְגִיזָה [שְׁלֹא לְהַכְחִישָׁה]. וְהֵינִי חוּץ מְשׁוּם קִדְשֵׁי בְּדָק הַבֵּית נִקְטִיָּה,
דְּאֵי קִדְשֵׁי מְזֻבַּח אֶפְלוּ כִּי אָמַר חוּץ לֹא מִהֵינִי, דְאֶפְלוּ לֹא קִדִּישׁ אֶלָּא אֲבָר
מִמֶּנָּה פְּשֻׁטָה בְּכֻלָּהּ: **[ד]** בְּרַחֲלוֹת. וְלֹא בְּעֵזִים. אָף עַל גַּב דְּעֵזִים אִקְרִי נַמְי
צֵאן דְכֻתִּיב [בְּרֵאשִׁית כז] לָךְ נָא אֶל הַצֵּאן וְקַח לִי מִשָּׁם שְׁנֵי גְדֵי עֵזִים. תּוֹסְפוֹת:
[ה] בְּגִמְרָא, וְנִילְף גִּיזָה מִבְּכוֹר כּו'. וּמְסִקִּינֵן, אֶלָּא כְּדֹאמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
בֶּן יִלּוּי, לְעֵמֶד לְשָׂרֵת [דְּסֻמוּד לְגוֹ כְּתִיב], דְּבָר הָרְאוּי לְשָׂרֵת, הֵכִי נַמְי דְּבָר הָרְאוּי
לְשָׂרֵת. פִּרְשׁ רַש"י לְתַכְלֵת דְּבִגְדֵי שָׂרָד, וְהֵתֵם צָמַר בְּעֵינֵן, וְאֵין צָמַר אֶלָּא שֶׁל
רַחֲלִים. וְעֵינֵן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עֵיקַר תּוֹי"ט).

רמב"ם ראשית הגז נוהג בארץ ובחוו"ל בפני כו': פסק ההלכה שאינו נוהג
אלא בארץ ומה שאמר אבל לא במוקדשים אין דעתו לומר קדשי מזבח לפי
שזה מבואר שנאמר לא תעבד בבכור שורך ולא תגוז בכור צאנך אבל רוצה
לומר קדשי בדק הבית שנאמר גז צאנך ולא של הקדש ואינו נוהג אלא
ברחלים שנאמר גז צאנך ונאמר באיוב ומגז כבשי יתחמם וצמר אחר זולתי
צמר כבשים אינו ראוי למלבוש אצלם מפני שהוא קשה וצמר הכבשים
הזכרים והנקיבות רך והוא שהיו לובשים אצלם ואמרו שהוא נותן לו
לצורך מלבוש והראייה הזאת על דרך רמז כמו שידעת כבר כוונתם כפי מה
שבארנו בתחלת חבור זה ומה שאמר כל שהן יש לו שיעור והוא משקל
ששים סלעים וכבר בארנו בתחלת קדשים שמשקל הסלע עשרים וארבעה
דרכמונים מהדרכונים שמשקל מהן שש עשרה גרגרי שעורה והלכה
כחכמים כמו שבארנו: (רמב"ם)

פרק יא - משנה ב

וְכַמָּה הוּא מְרַבָּה. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, שְׁתֵּי
רַחֲלוֹת, שְׁנַאָמַר (ישעיה ז), יְחִיָּה אִישׁ עֶגְלֵת בְּקָר
וְשְׁתֵּי צֵאן. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, חֲמִשׁ, שְׁנַאָמַר
(שמואל א כה), חֲמִשׁ צֵאן עֲשׂוּיֹת. רַבִּי דוֹסָא בֶּן

הַרְפִּינָס אֹמֵר, חֲמֵשׁ רְחִלוֹת גּוֹזְזוֹת מִנֶּה מִנֶּה וּפָרֶס, חֲיָבוֹת בְּרֵאשִׁית הַגֵּז. וְחֲכָמִים אֹמְרִים, חֲמֵשׁ רְחִלוֹת גּוֹזְזוֹת כָּל שָׁהוּ. וְכַמָּה **(ה)** נוֹתְנִין לוֹ. מִשְׁקַל חֲמֵשׁ סְלָעִים בִּיהוּדָה, שָׁהוּ עֶשֶׂר סְלָעִים בְּגָלִיל, מְלָבֵן וְלֹא צוּאִי, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ בְּגַד קָטָן, שֶׁנֶּאֱמַר **(דְּבָרִים יח)**, תִּתֵּן לוֹ, שִׁיֵּהָא בּוֹ כְּדֵי מִתְּנָה. לֹא הִסְפִּיק לְתַנּוּ לוֹ עַד שֶׁצָּבְעוּ, פָּטוֹר. לְבָנּוּ וְלֹא צָבְעוּ, חֲיָב. הַלּוֹקַח גֵּז צֹאנוּ שֶׁל נְכָרִי, פָּטוֹר מִרֵּאשִׁית הַגֵּז. הַלּוֹקַח גֵּז צֹאנוּ שֶׁל חֵבֵרוֹ, אִם שִׁיר הַמוֹכֵר, הַמוֹכֵר חֲיָב. לֹא שִׁיר, הַלּוֹקַח חֲיָב. הָיוּ לוֹ שְׁנֵי מִיָּנִים, שְׁחוּפוֹת וּלְבָנוֹת, מָכַר לוֹ שְׁחוּפוֹת אֲבָל לֹא לְבָנוֹת, זְכָרִים אֲבָל לֹא נְקִבוֹת, זֶה נוֹתֵן לַעֲצָמוֹ וְזֶה נוֹתֵן לַעֲצָמוֹ:

ר"ע מברטנורה ושתי צאן. אֵלמָא תִּרְתִּי מְקָרִי צֹאן: שֶׁנֶּאֱמַר חֲמֵשׁ צֹאן עֲשׂוּיֹת. שְׁמַעְשׂוֹת אֶת בְּעֲלִיהֶן וְאוֹמְרוֹת לוֹ קוּם עֲשֵׂה מִצְוָה חֲדָשָׁה, שְׁלֹא הִיְתָה מִצְוָה עָלָיו בְּפָחוֹת מִכֵּן. וְהִינּוּ עַל כְּרַחֵף רֵאשִׁית הַגֵּז, דְּכַתִּיב בֵּיהּ צֹאן דְּמִשְׁמַע מְרַבָּה **(ו)**. דְּאֵלוּ בְּכוֹר כְּתִיב בְּכוֹר שׁוֹר, דְּמִשְׁמַע אֶפְלוּ חֵד. וְכֵן מִתְּנוֹת אִם שׁוֹר אִם שֶׁה: מִנֶּה מִנֶּה וּפָרֶס. כָּל אַחַת מִנֶּה וְחֲצִי. וּבְצִיר מִהֲכִי לֹא חֲשִׁיב גֵּז, שְׁזֵי פָחוֹת שֶׁבְּגִיזוֹת: בְּכָל שָׁהוּ. לֹא דוֹקָא, דְּבְּפָחוֹת מִשְׁשִׁים סְלָעִים לֹא מְחִיב בְּרֵאשִׁית הַגֵּז. אֲלֵא מִשׁוּם דְּרַבִּי דּוֹסָא יְהִיב שְׁעוּרָא רַבָּה **(ז)**, קָרִי תֵּנָא לְשְׁעוּרָא זּוּטָא דְּרַבֵּן כָּל שָׁהוּ. וְהִסְלַע מִשְׁקָלוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּעָה מְעִים, וּמִשְׁקָל כָּל מְעָה שְׁשָׁה עֶשֶׂר גְּרַעֲיֵי שְׁעוּרָה: כַּמָּה הוּא נוֹתֵן לוֹ. הִבָּא לְחֵלֶק רֵאשִׁית הַגֵּז שְׁבִידוֹ, לֹא יְפָחוֹת לְכָל כֶּהֵן מִמִּשְׁקָל חֲמֵשׁ סְלָעִים צָמֵר: מְלָבֵן. וְלֹא שִׁיֵּהִיהָ חֲיָב הַיִּשְׂרָאֵל לְלַבְּנוֹ, אֲלֵא שִׁיֵּתֵן לוֹ שְׁעוּר מִן הַצָּמֵר הַצּוּאִי, דְּהִינּוּ שְׁאִינוּ מְלָבֵן, עַד שֶׁכְּשִׁילְבָּנוּ הַכֶּהֵן יַעֲמִיד עַל מִשְׁקָל חֲמֵשׁ סְלָעִים צָמֵר מְלָבֵן: כְּדֵי. שְׁיֻכַּל: לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ בְּגַד קָטָן. הָרֵאוּי לְשֵׁרוֹת. וּמֵאִי נִיהוּ, אֲבָנִט. מִדְּסַמְדָּ קָרָא אַחַר רֵאשִׁית הַגֵּז מִיד, כִּי בּוֹ בָּחַר ה' אֱלֹהֶיךָ מִכָּל שְׁבִטֶיךָ לַעֲמִיד לְשֵׁרֶת, שְׁמַעֲיִנּוּ מִנֶּה דְּהֲכִי קֹאֵמֵר, יֵתֵן לוֹ מִרֵּאשִׁית גֵּז צֹאנֶךָ כְּדֵי שְׁיֻכַּל לַעֲשׂוֹת בְּגַד לַעֲמִיד לְשֵׁרֶת. וְהַקָּטָן שְׁבִבְגָדִים הָרֵאוּי לְשֵׁרוֹת הוּא אֲבָנִט, וְהוּא נַעֲשֵׂה מִחֲמֵשׁ סְלָעִים צָמֵר מְלָבֵן. וְרֵאשִׁית הַגֵּז אֵין לוֹ שְׁעוּר מִן הַתּוֹרָה, וּמִדְּבָרֵי סוֹפְרִים שְׁלֹא יְפָחוֹת מֵאַחַד מִשְׁשִׁים. וְאֵין חֲיָב בְּרֵאשִׁית הַגֵּז עַד שִׁיֵּגִזוּ חֲמֵשׁ צֹאן,

וְתִהְיֶה גִזַּת כָּל אַחַת מִחֲמֻשְׁתֶּיךָ אִין פְּחוֹת מִיִּב סָלַע, שְׂאֵם הִיְתָה גִזַּת אַחַת מֵהֶן פְּחוֹת מִיִּב סָלַע אִף עַל פִּי שְׂחֲמֻשְׁתֶּיךָ גּוֹזְזוֹת יוֹתֵר מִשְׂשִׁים סָלְעִים הָרִי זֶה פְּטוֹר: **עַד שְׂצַבְעוּ**. בְּעֶלְיוֹ קָדָם שְׁנִיתָנוּ: **פְּטוֹר**. מִלְּתָנוּ עוֹד. דְּקִנְיָה בְּשִׁנּוּי, וְהוּהָ לִיחָה כְּמִזְיק מִתְּנוּת כְּהִנָּה אוֹ שְׂאֲכָלוֹ, דְּפְטוֹר **[ט]**: **וְלֹא צַבְעוּ**. אִין זֶה שְׁנוּי וְאַפְתִּי בְּעִינְיָה הוּא: **הַלּוֹקֵחַ גִּזַּת צֹאנוּ שֶׁל נִכְרִי**. כְּשֶׁהוּא מִחֲבֵר לְצֹאן, פְּטוֹר. דְּגִזַּת צֹאנֵךְ כְּתִיב, וְהֵאֵי צֹאן לֹא דִידִיחָה הוּא, וְאַצֹּאן קָפִיד רַחֲמָנָא וְלֹא אֲגִיזִין דִּידִיחָה: **אִם שִׁיר הַמוֹכֵר הַמוֹכֵר חֵיב**. דְּאָמַר לִיחָה לּוֹקֵחַ מִתְּנָה דְּכִהֵן גִּבְדָּה הִיא **[י]**: **וְאִם לֹא הַלּוֹקֵחַ חֵיב**. דְּאָמַר לִיחָה מוֹכֵר מִתְּנָה דְּכִהֵן לֹא זַבְנִי לָךְ: **שְׁחוּפוֹת**. לֹא שְׁחוּרוֹת וְלֹא לְבָנוֹת: **זֶה נוֹתֵן לְעַצְמוֹ**. הַלּוֹקֵחַ נוֹתֵן לְעַצְמוֹ עַל מַה שְׂלָקָח, וְהַמוֹכֵר נוֹתֵן לְעַצְמוֹ עַל מַה שְׂשִׁיר אֲצָלוֹ. דְּגִיזַת הַלְּבָנוֹת טוֹבָה מִשְׂל שְׁחוּפוֹת **[יא]**. וְכֵן זְכָרִים וְנִקְבוֹת גִּזַּת הַזְּכָרִים קָשָׁה וְהֵאֵי דְנִקְבוֹת רַכִּיף: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [ו] דְּצֹאן שֵׁם הַמִּין הוּא: **[ז]** שְׂהִמְנָה מֵאָה זוּז, עֶשְׂרִים וְחֲמִשָּׁה סָלְעִים. הָרִי מְנָה וּפְרָס, שְׂלִשִׁים וְשִׁבְעָה וְחָצִי. וְחֲמִשָּׁה פְּעֻמִּים שְׂלִשִׁים וְשִׁבְעָה וְחָצִי מֵאָה שְׂמוֹנִים וְשִׁבְעָה וְחָצִי: **[ח]** **וְכִמָּה**. מִפְּרָשׁ בְּגִמְרָא, דְּלֹא אֲרִישָׁא קִיאִי אֲדִקְתֵּי בְּכָל שְׁהוֹ, אֲלֵא מִלְּתָא בְּאַנְפִּי נִפְשָׁה הִיא בִּישְׂרָאֵל שֵׁישׁ לוֹ גִּיזִין הַרְבֵּה, דְּחִלַּק שְׂשִׁים שְׂבָהוֹ יֵשׁ בּוֹ כְּדִי לְחַלֵּק לְכִהְנִים הַרְבֵּה: **[ט]** וְאִף עַל גַּב דְּהַקּוֹנָה בְּשִׁנּוּי לֹא קִנָּה אֲלֵא לְעִנְיָן שְׂאִין מִחֲזִיר גּוֹף הַגְּזֵלָה, אֲבָל מִכָּל מְקוֹם צָרִיף לְהַחֲזִיר לוֹ דְּמִים, הֵכָא פְּטוֹר. מֵאֵי טַעֲמָא, אִי בְּעִית אִימָא דְכְּתִיב זֶה (דְּמִשְׁמַע בְּעוֹדוֹ קְזִמוֹת חֵיב לְתֵּן אֲבָל אִינּוֹ קְזִמוֹת לֹא חֵיב הַפְּתוּב בְּהוֹ תְּשִׁלּוּמִין). וְאִי בְּעִית אִימָא מִשּׁוּם דְּהוּהָ לִיחָה מִמוֹן שְׂאִין לוֹ תוֹבְעִין. גְּמָרָא: **[י]** דְּמִסְתַּמָּא לֹא זַבִּין הַמִּתְּנוּת, כְּדִתְנֵן מִשְׁנָה ג' פֶּרֶק דְּלַעִיל, לְקַח מִמֶּנּוּ בְּמִשְׁקַל נוֹתֵן לְכִהֵן וּמְנַכָּה לוֹ מִן הַדְּמִים. גְּמָרָא: **[יא]** וְעַצָּה טוֹבָה קָא מִשְׁמַע לָן, דִּיקְנָה מִן הַלּוֹקֵחַ כְּשֶׁעוֹר הַשְּׁחוּפִין אוֹ הַזְּכָרִים וְיִתֵּן לְכִהֵן. גְּמָרָא. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם וכִּמָּה הִיא מְרובה בְּשִׁיא שְׁתֵּי רַחלוֹת כּו': מַה שֶׁאֵמַר מְלוּבֵן וְלֹא צוּאֵי רוּצָה לוֹמַר שִׁיתֵן לְכִהֵן שִׁיעוֹר שִׁיחָא בּוֹ אַחַר שִׁיכְבַּסְנוּ וְיִלְבַּנְנוּ הִ' סָלְעִים לֹא פְחוֹת מִזֶּה וְהַמִּשְׁנָה הַזֹּאת אִינָה מְדַבֵּרַת אֲלֵא בְּמִי שִׁישׁ אֲצָלוֹ שִׁיעוֹר הַרְבֵּה מְרֵאשִׁית הַגִּזַּת שֶׁהוּא לֹא יִתֵּן לְכָל כִּהֵן מִמֶּנּוּ פְחוֹת מִשִׁיעוֹר זֶה וְהִרִי זֶה כְּמוֹ בְּסוּף פִּיאָה אִין פּוֹחַתִּין לְעִנְיִים בְּגוֹרֵן כְּמוֹ שְׁבֵאֲרָנוּ שְׁמָה וְשִׁיעוֹר רֵאשִׁית הַגִּזַּת כִּמָּה הוּא הָרִי הוּא אַחַד מִשְׂשִׁים מִמָּה שֶׁגִּזַּז וְכִבֵּר אִמְרָנוּ שֶׁהַשִּׁיעוֹר הַקָּטָן שְׁחִיב בְּרֵאשִׁית הַגִּזַּת מִשְׁקַל ס' סָלְעִים ע"מ שִׁיחָיו מֵהִ' רַחלוֹת וְע"מ שֶׁלֹּא יִגּוֹז אַחַד מֵהֵן רַחלוֹת פְּחוֹת מִשְׂתִּים עֶשְׂרֵה סָלַע הִנֵּה נִתְבָּאֵר שְׂרֵאשִׁית הַגִּזַּת לֹא יֵחָא פְּחוֹת מִמִּשְׁקַל סָלַע: (רמב"ם)

פרק יב - משנה א

שְׁלוּחַ הַקֶּן, נוֹהֵג בְּאֶרֶץ וּבְחוּצָה לְאֶרֶץ, בְּפָנֵי הַבַּיִת וְשֵׁלָא בְּפָנֵי הַבַּיִת, בְּחֵלְיוֹ אֲבָל לֹא בְּמִקְדָּשָׁיו [א]. חֵמֵר בְּכֶסֶי הַדָּם מִשְׁלוּחַ הַקֶּן, שְׂכֵסוּי הַדָּם נוֹהֵג בְּחֵיָה וּבְעוֹף, בְּמִזְמֹן וּבְשֵׁאִינוּ מִזְמֹן. וְשֵׁלוּחַ הַקֶּן, אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בְּעוֹף, וְאֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בְּשֵׁאִינוּ מִזְמֹן. אֵיזָהוּ שְׂאִינוּ מִזְמֹן. כְּגוֹן אֲוִזִין וְתַרְנֻגוּלִין שֶׁקָּנְנוּ בְּפִרְדֵּס. אֲבָל אִם קָנְנוּ בְּבַיִת, וְכֵן יוֹנֵי הַרְדְּסִיאוֹת, פְּטוּר מִשְׁלוּחַ:

ר"ע מברטנורה **שְׁלוּחַ הַקֶּן**. אֲבָל לֹא בְּמִקְדָּשָׁיו. מִשְׁפַּחַת מִקְדָּשָׁיו דְּאֵלוֹ הָיוּ חֵלְיוֹ הָיוּ חֵבִים בְּשֵׁלוּחַ הַקֶּן, כְּגוֹן שֶׁהָיָה לוֹ עוֹף וְהַקְדִּישׁוּ כְּשֶׁהוּא בְּרִשׁוֹתוֹ לְבַדֵּק הַבַּיִת, וּבְרַח, וּמִצְאוֹ אַחַר כֶּךָ רוֹבֵץ עַל הַקֶּן וְהַפִּירוֹ. אֵי נְמִי, כְּגוֹן שֶׁהַקְדִּישׁ גּוֹזְלוֹת שֶׁל שׁוֹבְכֵי לְמִזְבֵּחַ לְעוֹלֹת נֹדֶבָה, וְאַחַר כֶּךָ כְּשֶׁגָּדְלוּ אוֹתָן גּוֹזְלוֹת בְּרַחוּ וְיִצְאוּ וְקָנְנוּ בְּמָקוֹם אַחַר, דְּמַעֲקָרָא כִּי אֶקְדָּשִׁינָהּ דִּי דִּי הוּא וְחַל הַקְדֵּשׁ עָלֶיהָ, וְהַשְׁתָּא דְּמִצְאָן לָאוּ מִזְמֹן הוּא, וְאֵי הוּא חֵלְיוֹ הוּא מְחִיבֵי: **וְאֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בְּשֵׁאִינוּ מִזְמֹן**. דְּכַתִּיב כִּי יִקְרָא, פֶּרֶט לְמִזְמֹן: **שֶׁקָּנְנוּ בְּפִרְדֵּס**. שֶׁמְרָדוּ וְיִצְאוּ מִן הַבַּיִת, וְאֵינָן חוֹזְרוֹת לְבַיִת, וְנַעֲשׂוּ מְדַבְּרִיּוֹת. וּפִרְדֵּס לָאוּ מִזְמֹן הוּא מִפְּנֵי שֶׁיְכוּלוֹת לְבָרַח: **הַרְדְּסִיאוֹת**. שֶׁדִּרְכָן לְגַדֵּל עִם בְּנֵי אָדָם. וְעַל שֵׁם הוֹרְדוֹס הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה מִתְעַסֵּק בְּגִדוּלָן נִקְרְאוּ הַרְדְּסִיאוֹת עַל שְׁמוֹ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] לֹא בְּמִקְדָּשָׁיו. דְּאָמַר קָרָא שְׁלַח וְגו', יִצְא זֶה שְׂאֵי אֶתָּה מִצְוָה לְשַׁלְּחוֹ אֶלָּא לְהַבִּיאוֹ לְגִזְבֵּר, דְּאָף עַל גַּב דְּמִרְדּוֹ לֹא פָקְעוּ קְדָשְׁתֵּיהּ

דָּכַל הֵיכָא דְאִיתִיהּ בֵּי גֵזָא דְרַחֲמָנָא אִיתָא דְכָתִיב לֵה' הָאֲרֵץ וּמְלוֹאָהּ [תְּהִלִּים כד]. גְּמָרָא : (עֵיקָר תוֹי"ט).

רמב"ם שילוח הקן נוהג בארץ ובחול כו' : אפשר שיהא זה במוקדשים כמו שאני אומר והוא שאם הקדיש עוף לבדק הבית והוא ברשותו ואח"כ עף ויצא מרשותו והיה מכירו ואח"כ מצאו רובץ על הביצים חייב להביא הכל ע"י גזבר שאינו נוהג במוקדשים זו היא הלכה שנאמרה בגמרא והיא שאפשר להיות וא"א זולתו כפי העיקר שבידינו שאין אדם מקדיש דבר שאינו ברשותו מוסיף על מה שנתבאר בפ' הזה. והורדיסיות מיוחדים אל הורדוס המלך שהוא התחיל לגדל יונים בבתיים : (רמב"ם)

פרק יב - משנה ב

עוף טמא, פטור מלשלח. עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור, וטהור רובץ על ביצי עוף טמא, פטור מלשלח. קורא זכר, רבי אליעזר מחיב **ג**, וחכמים פוטרין :

ר"ע מברטנורה עוף טמא פטור מלשלח. דכתיב קן צפור, עוף משמע בין טהור בין טמא, צפור טהור ולא טמא : עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור. אף על גב דמינא דאפרוחים בר שלוח הוא, פטור. דקן צפור בעינו, שפיהא האם המקננת טהורה : ועוף טהור הרובץ על ביצי עוף טמא פטור. דאמר קרא ואת הבנים תקח לך, לך ולא לכלבדך : קורא בערבי קורין לו שונא"ר, ובלע"ז פרדי"ז **ב**. ודרך שהזכר רובץ על הביצים כמו הנקבה, הלכך רבי אליעזר מחיב לשלח הזכר. אבל בשאר עופות מודה רבי אליעזר שזכר פטור, דאם אמר רחמנא, ולא אב. ואין הלכה כרבי אליעזר : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תו"ט **ב** עוף טהור הוא. ולא זה שקורין קוק"א. רש"י : **ג** רבי אליעזר כו'. יליף ליה בגמרא מקרא : (עיקר תו"ט).

רמב"ם עוף טמא פטור מלשלח עוף טמא רובץ על ביצי כו' : אמר רחמנא כי יקרא קן צפור לפניך וצפור שם נופל על העוף טהור בלבד שנאמר כל צפור

טהורה : וקורא הוא עוף ידוע פרדי"ץ בלעז והמין הזה רובץ הזכר מהן כמו שרובצת הנקבה ולפיכך נחלקו בזכר הקורא בלבד כמו שנמצא רובץ אבל הזכר מכל שאר מין הכל מודים שהוא פטור והלכה כחכמים : (רמב"ם)

פרק יב - משנה ג

הִיְתָה מְעוּפֹפֶת, בְּזֶמַן שְׁכַנְפִּיהָ נוֹגְעוֹת בְּקוֹן, חֵיב לְשַׁלַּח. אִין כְּנַפִּיהָ נוֹגְעוֹת בְּקוֹן, פְּטוֹר מִלְּשַׁלַּח. אִין שָׁם אֶלָּא אֶפְרוּחַ אֶחָד אוֹ בִּיצָה אַחַת, חֵיב לְשַׁלַּח, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב), קוֹן, קוֹן מִכָּל מָקוֹם. הָיוּ שָׁם אֶפְרוּחִין מִפְּרִיחִין {ד} אוֹ בִּיצִים מוֹזְרוֹת, פְּטוֹר מִלְּשַׁלַּח, שֶׁנֶּאֱמַר (שם), וְהָיִם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרוּחִים אוֹ עַל הַבִּיצִים, מָה אֶפְרוּחִין {ה} בְּנֵי קִימָא, אֶף בִּיצִים בְּנֵי קִימָא, יֵצְאוּ מוֹזְרוֹת. וּמָה הַבִּיצִים צָרִיכִין לְאִמּוֹן, אֶף הָאֶפְרוּחִין צָרִיכִין לְאִמּוֹן, יֵצְאוּ מִפְּרִיחִין. שְׁלַחָה וְחִזְרָה, שְׁלַחָה וְחִזְרָה, אֶפְלוּ אַרְבַּעַה וְחִמְשָׁה פְּעָמִים, חֵיב, שֶׁנֶּאֱמַר (שם), שַׁלַּח תְּשַׁלַּח. אָמַר, הָרִינִי נוֹטֵל אֶת הָאִם וּמְשַׁלַּח אֶת הַבְּנִים, חֵיב לְשַׁלַּח, שֶׁנֶּאֱמַר (שם), שַׁלַּח תְּשַׁלַּח אֶת הָאִם. נָטַל הַבְּנִים וְהִחְזִירוֹ לְקוֹן וְאַחַר כֵּן חִזְרָה הָאִם עָלֵיהֶם, פְּטוֹר מִלְּשַׁלַּח :

ר"ע מברטנורה בְּזֶמַן שְׁכַנְפִּיהָ נוֹגְעוֹת בְּקוֹן חֵיב לְשַׁלַּח. דָּאָמַר קָרָא רֹבֶצֶת, וְלֹא מְעוּפֹפֶת. וּמִדְּכַתֵּב רֹבֶצֶת וְלֹא כְּתֵב יוֹשֶׁבֶת, שָׁמַע מִנֶּה דָּאָם

כְּנַפֵּיהָ נוֹגְעוֹת בְּקֶן חֵיבַת: **שְׁנֵאמַר שְׁלַח**. לְעוֹלָם מִשְׁמַע **{ו}**: **נִטַּל אֶת הַבְּנִים וְכוּ'**. דְּכִינּוֹן דְּנִטַּל אֶת הַבְּנִים הָיָה לִיהָ קֶן מִזְמָן: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ד} **מפריחין**. יתכן שְׁדַרְדַּךְ הָעוֹפּוֹת שְׁפוֹרְחוֹת הַרְבֵּה בְּיַחַד וְנִמְצָא כָּל אֶחָד מִפְּרִיחַ לְחַבְרוֹ עִמּוֹ, לְכֹן בָּא הַלְשׁוֹן בְּהַפְעִיל שֶׁהוּא יוֹצֵא: **{ה}** **מָה כוּ'**. דְּהוּא לִיהָ לְמִימַר וְהָאִם רוֹבְצָת עֲלֵיהֶם. גְּמַרְא. וְעֵין תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: **{ו}** זֶה לְשׁוֹן הַרְמַב"ם, שְׁלַח מְקוֹר, וְהַמְקוֹר נוֹפֵל עַל הַמַּעַט וְהַהֲרַבָּה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם היתה מעופפת בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב כו': שלחה וחזרה שלחה וחזרה אפילו ארבעה וחמשה כו': שלח מקור והמקור נופל על המעט וההרבה ולפיכך חייב מצד שהוא מקור לשלח אותה ואפילו אלף פעמים וכל ההלכה הזאת מבוארת: (רמב"ם)

פרק יב - משנה ד

הַנוֹטֵל אִם עַל הַבְּנִים, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לּוֹקָה וְאִינוֹ מְשַׁלַּח. וְחַכְמִים אוֹמְרִים, מְשַׁלַּח וְאִינוֹ לּוֹקָה. זֶה הַכֶּלֶל, כָּל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שְׂשִׁישׁ בָּהּ קוּם עֲשֵׂה, אִין לּוֹקִין עֲלֶיהָ:

ר"ע מברטנורה **לוקה ואינו משלח**. אף על גב דלאו הנתק לעשה אין לוקין עליו, הָכָא הִינּוּ טַעְמָא דְסִבְר רַבִּי יְהוּדָה שְׁלַח מִעַקְרָא מִשְׁמַע **{ז}**, וְהָכִי קְאָמַר קָרָא, לֹא תִקַּח הָאִם, אֲבָל מָה יֵשׁ עֲלֶיךָ לַעֲשׂוֹת כְּשֶׁתִּמְצָא חֶקֶן, שְׁלַח תְּשַׁלַּח אֶת הָאִם, וְאִין כָּאֵן נִתְקַ לַעֲשֵׂה אֶלָּא עֲבַרְתָּ עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: **אין לוקין עליה**. אִם קִיִּים עֲשֵׂה שְׂבָה. אֲבָל אִם לֹא קִיִּים הָעֲשֵׂה, כְּגוֹן הַלּוֹקַח אִם מֵעַל הַבְּנִים וְשִׁחְטָה אוֹ מִתָּה תַחַת יָדוֹ, לּוֹקָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} ומשפחת לה שאין לפרש מעקרא משמע, בגזל, שאי אפשר לומר והשיב קדם שגזל, דאם לא גזל מה ישיב. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הנוטל אם על הבנים רבי יהודה אומר לוקה ואינו כו': והמצות האלו שהם לא תעשה שניתק לעשה כבר ביארנו בתחלת מכות שכל זמן

שלא קיים מצות עשה שבה לוקה לפי שהלכה כרבנן אבל מי שלקח האם וקצץ כנפיה עד שאינה יכולה לעוף ואפ"י שלחה מכין אותו מכת מרדות ואח"כ מניחה אצלו עד שיגדל כנפים ומשלחה כדי לקיים עשה שבה כמו שביארנו: (רמב"ם)

פרק יב - משנה ה

לא יטל אדם אם על הבנים, אפלו לטהר את המצרע {ח}. ומה אם מצוה קלה שהיא כאסור, אמרה תורה (דברים כב), למען ייטב לך והארכת ימים, קל וחמר על מצות חמורות שבתורה:

ר"ע מברטנורה מצוה שהיא כאסור. שאין בה חסרון כיס אלא דבר מעט: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ח} אפלו כו'. דכתיב תשלח, מכל מקום. ואי לא קרא סלקא דעתך אמינא הואיל וגדול השלום שבין איש לאשתו כדאשכחן בסוטה שנמחה השם על המים, ומצרע אסור בתשמיש, ליתני עשה דידיה וידחה עשה דשלוה, קא משמע לן. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם לא יטול אדם אם על בנים אפילו לטהר את כו': כל ענין זה מבואר ואין צריך פירוש כל עיקר: (רמב"ם)

